

สารบัญ

เกริ่นนำ

มาตราสำคัญที่นิยมนำมาออกข้อสอบ

บทที่ 1 ความเบื้องต้น

บทที่ 2 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป มาตรา 898-907

บทที่ 3 [†]ตัวแลกเงิน มาตรา 908-981

ตอนที่ 1 การออกและสลักหลัง[†]ตัวแลกเงิน

ตอนที่ 2 การรับรอง

ตอนที่ 3 อาวัล

ตอนที่ 4 สิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรง

บทที่ 4 [†]ตัวสัญญาใช้เงิน มาตรา 982-986

บทที่ 5 เช็ค มาตรา 987-1000

บทที่ 6 อายุความ

บทที่ 7 [†]ตัวเงินปลอม

ย่อตัวบท [†]ตัวเงิน

เกริ่นนำ

ป.พ.พ. บรรพ 3 เอกเทศสัญญาลักษณะที่ 21 บัญญัติเรื่องตั๋วเงินไว้ตั้งแต่มาตรา 898 ถึงมาตรา 1011 ทั้งนี้ ตั๋วเงินมี 3 ประเภทได้แก่ ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Notes) และเช็ค (cheques) ซึ่งตั๋วเงิน 3 ประเภทนี้ต้องบังคับตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน ไม่นำเอาบทบัญญัติในเรื่องอื่นๆ มาใช้บังคับ

สำหรับในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมเนื้อหาในส่วนที่มีความน่าสนใจ คำพิพากษาฎีกาใหม่ๆ และนำเอาคำพิพากษาฎีกาที่สำคัญมาตั้งเป็นคำถาม-คำตอบ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษามากที่สุด นอกจากนี้ตัวบทในเล่มผู้เขียนได้ย่อมาให้ เพื่อความสะดวกในการท่องจำอีกด้วย

ทั้งนี้ต้องยอมรับว่าสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยทำงานในแวดวงธุรกิจ จะรู้สึกว่าตั๋วเงินเป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกล จากตัวเรามาก การจะนึกภาพตามให้ออกเป็นเรื่องค่อนข้างยาก ดังนั้น เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ เวลาอ่านคำพิพากษาฎีกาหรืออ่านคำถามในข้อสอบ ควรใช้วิธีไล่สายเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน แล้วค่อยมาวินิจฉัยว่าความรับผิดของกลุ่มสัญญาตามตั๋วเงินแต่ละคนมีความรับผิดอย่างไร

ตัวอย่าง เช่น นาย ก. สั่งจ่ายเช็คให้ธนาคารใช้เงินให้แก่ ข. โดยมีนาย A เป็นผู้รับอาวัล หลังจากนั้น ข. ทำการสลักหลังเช็คระบุชื่อ ค. แล้ว ค. ทำการสลักหลังลอยต่อไปให้ ง. ต่อมา ง. นำเช็คดังกล่าวมาขึ้นเงินกับธนาคารแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

เห็นได้ว่าตัวละครเยอะ มีคำแปลกๆค่อนข้างมาก ดังนั้น เวลาอ่านคำ คำพิพากษาฎีกา หรือทำข้อสอบก็ ดี ควรวาดรูปไล่สาย

หลังจากวาดรูปไล่สายเสร็จแล้ว จึงมาวินิจฉัยไล่ความรับผิดของผู้ลงลายมือชื่อแต่ละคนไปว่าแต่ละคนมีความรับผิดหรือไม่ อย่างไร จะได้ไม่เกิดความสับสนและไม่หลงประเด็น

-มาตราสำคัญที่นิยมนำมาออกข้อสอบ

1. หมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป (ใช้กับตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภท)

1.1 มาตรา 899 ข้อความที่ไม่มีผลกับตั๋วเงิน

1.2 มาตรา 900 ผู้ลงลายมือชื่อต้องรับผิดชอบ

1.3 มาตรา 901 ผู้ลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทน

1.4 มาตรา 903 ห้ามให้วันผ่อน (ดูมาตรา 948)

1.5 มาตรา 904, 905 ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (ดูมาตรา 917-920)

2. หมวด 2 [†]ตั๋วแลกเงิน

2.1 ส่วนที่ 1 การออกและสลักหลังตั๋วแลกเงิน

(1) มาตรา 910 วรรคท้าย, 909(7) ตั๋วเงินที่มีได้ลงวันออกตั๋ว (มาตรา 910 ใช้กับเช็คด้วย ตามมาตรา 989)

(2) มาตรา 911 การเขียนเรื่องดอกเบี้ยลงในตั๋วเงิน (มาตรา 911 ใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินด้วยตามมาตรา 985 แต่ไม่นำไปใช้กับเช็คตามมาตรา 989)

(3) มาตรา 914* ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรง (ใช้กับตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภท)

(4) มาตรา 916 ห้ามยกข้อต่อสู้ระหว่างกันขึ้นต่อสู้ผู้ทรง (ใช้กับตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภท)

(5) มาตรา 917-920 การโอนตั๋วเงิน (ใช้กับตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภท เว้นแต่มาตรา 918 ไม่นำไปใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา 985)(ดูมาตรา 905)

(6) มาตรา 921 การอาวัลตั๋วผู้ถือ (ใช้กับเช็ค แต่ไม่ใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงิน)

(7) มาตรา 922 การสลักหลังต้องไม่มีเงื่อนไขและต้องสลักหลังโอนไปทั้งหมด (ใช้กับตั๋วทั้ง 3 ประเภท)

2.2 ส่วนที่ 2 การรับรอง (ใช้กับตั๋วแลกเงินเท่านั้น)

(1) มาตรา 913 วิธีการรับรอง

(2) มาตรา 937 ผลของการรับรอง

2.3 ส่วนที่ 3 อาวัล (ใช้กับตั๋วทั้ง 3 ประเภท)

(1) มาตรา 938 ความหมายของการอาวัล

(2) มาตรา 939 วิธีการอาวัล

(3) มาตรา 940 ผลของการอาวัล

2.4 ส่วนที่4 การใช้เงิน

มาตรา 948 การผ่อนเวลาให้ผู้จ่าย (ดูมาตรา 903) (ไม่นำไปใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็ค)

2.5 ส่วนที่5 การสอดเข้าแก้หน้า (ไม่ต้องสนใจเลย)

2.6 ส่วนที่6 สิทธิไล่เบี้ยเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน

(1) มาตรา 959 ข (2) ผู้จ่ายงดเว้นการใช้หนี้ (ใช้กับตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภท)

(2) มาตรา 967*** ความรับผิดชอบของคู่สัญญาแห่งตั๋วเงินต่อผู้ทรง (ใช้กับตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภท)

3.หมวด3 ตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 985*** บทบัญญัติในตัวแลกเงินที่ให้นำมาใช้แก่ตั๋วสัญญาใช้เงิน

4. หมวด4 เช็ค

4.1 มาตรา 983 (6) วันที่ออกเช็ค (ดูมาตรา 910)

4.2 มาตรา 989*** บทบัญญัติในตัวแลกเงินที่ให้นำมาใช้กับเช็ค

4.3 มาตรา 990 การยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินภายในเวลาที่กำหนด

4.4 มาตรา 991 คุณพินิจของธนาคารที่จะไม่ใช้เงินตามเช็ค

4.5 มาตรา 992 บทบังคับห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็ค

5.หมวด5 อายุความ

5.1 มาตรา 1001 3ปี กรณีผู้ทรงฟ้องผู้ออกตั๋วหรือผู้จ่าย

5.2 มาตรา 1002 1ปี กรณีผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง

5.3 มาตรา 1003 6เดือน กรณีผู้สั้กหลังฟ้องได้เบื้อเอาแก่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สั้กหลังคนก่อน

6. หมวด6 ด้วเงินปลอม

6.1 มาตรา 1006, 1008 ลายมือซื้อปลอม

6.2 มาตรา 1007 การแก้ไขข้อความในด้วเงิน

บทที่ 1

ความเบื้องต้น

เนื้อหาในบทที่ 1 ความเบื้องต้น ผู้เขียนได้วางโครงสร้างภาพรวมเบื้องต้นของกฎหมายตัวเงิน เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจภาพกว้างๆ ของตัวเงิน โดยยังไม่ลงลึกในรายละเอียด ขอให้ท่านผู้อ่านอ่านโดยทำความเข้าใจภาพรวมเท่านั้น

1. การชำระหนี้ด้วยตัวเงินนั้น วัตถุประสงค์จะต้องเป็นหนี้เงิน และต้องชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้หนี้เงินดังกล่าวอาจเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในขณะออกตัวเงินหรือเป็นหนี้เงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้ อาทิ การตั้งจ่ายเช็คเพื่อเป็นประกันค่าสินค้าหรือประกันความเสียหาย (ฎีกาที่ 452/2552)

หมายเหตุ การออกตัวเงินเพื่อเป็นประกันหนี้ (หนี้ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ผู้สั่งจ่าย/ผู้ออกตัว มีความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวเงิน แต่ไม่มีความผิดตามกฎหมายอาญาตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ

2. หนี้เงินนั้น การนำตัวเงินมาชำระแทนเงินสด ถือเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่จะต้องชำระ เจ้าหนี้มีสิทธิปฏิเสธที่จะไม่รับชำระหนี้ได้ตามมาตรา 320

แต่การชำระหนี้ด้วยแคชเชียร์เช็ค (Cashier Order) ถือเสมือนเป็นการชำระหนี้ด้วยเงินสด เจ้าหนี้ต้องรับชำระไว้ จะปฏิเสธไม่รับชำระโดยอ้างว่าเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 320 ไม่ได้ ฉะนั้น หากเจ้าหนี้ปฏิเสธต้องถือว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดตามมาตรา 207

3. การชำระหนี้ด้วยตัวเงินนั้น หนี้จะระงับต่อเมื่อตัวเงินนั้นได้ใช้เงินแล้วตามมาตรา 321 วรรค 3 ซึ่งวางหลักไว้ว่า “ถ้าชำระหนี้ด้วยออก โอน หรือ สลากหลังตัวเงิน หนี้จะระงับต่อเมื่อตัวเงินได้ใช้เงินแล้ว” ซึ่งคำว่า “ได้ใช้เงินแล้ว” หมายถึงได้มีการจ่ายเงินตามตัวเงินนั้นแล้วนั่นเอง

4. ตัวเงินมีกี่ประเภท

มาตรา 898 ตัวเงินมี 3 ประเภท ได้แก่ ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค

5. ตัวเงินแต่ละประเภทมีคู่สัญญาใบบ้างที่เกี่ยวข้อง

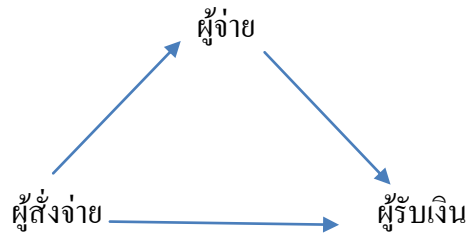
5.1 ตัวแลกเงิน มาตรา 908 มีคู่สัญญา 3 ฝ่าย

5.1.1 ผู้สั่งจ่าย

5.1.2 ผู้จ่าย (แต่ผู้จ่ายจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อได้ลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงินมาตรา 937)

5.1.3 ผู้รับเงิน

หมายเหตุ ตัวแลกเงินนั้นมี 2 ชนิด คือ ตัวชนิดระบุชื่อกับตัวผู้ถือ ตามมาตรา 909(6)

5.2 ตัวสัญญาใช้เงิน มาตรา 982 มีคู่สัญญา 2 ฝ่าย

5.2.1 ผู้ออกตัว (ผู้ออกตัวกับผู้จ่ายจะเป็นบุคคลเดียวกัน)

5.2.2 ผู้รับเงิน

หมายเหตุ ตัวสัญญาใช้เงินนั้นมีเพียงชนิดเดียวเท่านั้น คือ ตัวชนิดระบุชื่อ (ไม่มีชนิดผู้ถือ) ตามมาตรา 983(5)

5.3 เช็ค มาตรา 987 มีคู่สัญญา 3 ฝ่าย (ทำนองเดียวกับตัวแลกเงิน)

5.3.1 ผู้สั่งจ่าย

5.3.2 ธนาคาร (ผู้จ่าย: ธนาคารผู้จ่ายจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อได้ลงลายมือชื่อรับรองในเช็คตามมาตรา 993)

5.3.3 ผู้รับเงิน

หมายเหตุ เช็คมี 2 ชนิดระบุชื่อกับเช็คผู้ถือตามมาตรา 988(4)

6.แม้ตัวเงินจะมี 3 ประเภท แต่ตัวเงินสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ชนิดใหญ่ๆ คือ ตัวชนิดระบุชื่อ และตัวชนิดผู้ถือ

ทั้งนี้ “ตัวระบุชื่อ” นั้น ใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค ตามมาตรา 909(6), 983(5), และ มาตรา 988(4)

แต่ “ตัวผู้ถือ” นั้น ใช้เฉพาะกับตัวแลกเงินและเช็คเท่านั้น ส่วนตัวสัญญาใช้เงินไม่มีตัวผู้ถือ ทั้งนี้ตามมาตรา 983(5)

ข้อสังเกต นอกจากนี้ตัวชนิดผู้ถือ สามารถแบ่งได้อีก 2 กรณี

(1)ตัวผู้ถือโดยสภาพ คือตัวแลกเงินหรือเช็คที่ไม่ได้ระบุชื่อผู้รับเงินมีแต่คำว่า “หรือผู้ถือ” (ฎีกาที่ 1385/2554)

จ่าย...สด...หรือผู้ถือ

(2)ตัวชนิดระบุชื่อที่มีได้ขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก (ฎีกา 3764/2554)

จ่าย...นายA...หรือผู้ถือ

6.1เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะมาตรา 909(6) และมาตรา 988(4) เรื่องรายการในตัวแลกเงินและเช็ค ระบุไว้ชัดเจนว่า “...คำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ”

ส่วนมาตรา 983(5) มีเพียงคำว่า “ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน” ไม่มีคำว่าหรือผู้ถือแต่อย่างใด

6.2นอกจากนี้ เรื่องตัวผู้ถืออื่น เรื่องตัวแลกเงินมีมาตราที่เกี่ยวข้อง 2 มาตรา คือ มาตรา 918,921 เรื่องของการโอนตัวผู้ถือและการสลักหลังตัวผู้ถือ ซึ่งในเรื่องเช็คมาตรา 989 ให้นำทั้ง 2 มาตราดังกล่าวไปใช้ด้วย แต่มาตรา 985 เรื่องตัวสัญญาใช้เงิน มิได้นำมาตรา 918,921 มาใช้ด้วย

6.3ข้อแตกต่างระหว่างตัวระบุชื่อกับตัวผู้ถือ

6.3.1วิธีการโอนตัว (ตัวเงินเป็นตราสารที่สามารถโอนต่อไปได้โดยไม่จำกัดตัวบุคคลผู้รับโอน)

1) **†** **ตัวชนิดระบุชื่อ** สามารถโอนให้กันได้โดยสลักหลังและส่งมอบ ตามมาตรา 917 วรรค1, 919 ซึ่งนำไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย ทั้งนี้ตามมาตรา 985 และมาตรา 989

2) **†** **ตัวชนิดผู้ถือ** สามารถโอนให้กันได้โดยการส่งมอบเท่านั้นตามมาตรา 918 (จะไปสลักหลังไม่ได้ เพราะการสลักหลังตัวผู้ถือ ถือเป็นการรับอาวัลผู้จ่ายตามมาตรา 921

หมายเหตุ จากหลักในข้อนี้ก็สามารถวางหลักได้อีกข้อหนึ่งว่า ตัวสัญญาใช้เงิน อันมีแต่เฉพาะตัวชนิดระบุชื่อนั้น สามารถโอนให้กันได้ก็แต่โดยสลักหลังและส่งมอบเท่านั้น จะส่งมอบแต่เพียงลำพังไม่ได้ (เว้นแต่จะผ่านการสลักหลังมาก่อน)

6.3.2 ความเป็นผู้ทรง (ผู้ทรง คือ บุคคลผู้มีสิทธิเรียกให้ใช้เงินตามตัวเงิน)

1) **†** **ตัวชนิดระบุชื่อ** มีผู้ทรง 2 ประเภท

1.1) ผู้ทรงที่ส่งจ่าย ส่งจ่ายให้ในฐานะผู้รับเงินตามมาตรา 904 ซึ่งจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ 2 ประการ

(1) มีตัวเงินไว้ในครอบครอง และ

(2) มีชื่อเป็นผู้รับเงินในตัว

1.2) ผู้ทรงที่รับสลักหลังตัวเงินมา จะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ 3 ประการ

(1) มีตัวเงินไว้ในครอบครอง

(2) มีชื่อเป็นผู้รับเงินในตัวและ

(3) ตัวเงินสลักหลังไม่ขาดสายตามมาตรา 905(1)

2) **†** **ตัวผู้ถือ** นั้น บุคคลทุกคนที่มีตัวเงินไว้ในครอบครอง ไม่ว่าจะแต่โดยผู้ส่งจ่ายออกตัวให้ หรือรับโอนต่อมาจากผู้อื่นก็ตามล้วนแต่ถือว่าเป็นผู้ทรงทั้งสิ้น

7. การลงลายมือชื่อในตัวเงินต้องลงด้วยลายมือชื่ออันเป็นลายมือเท่านั้นตามมาตรา 900 วรรค2 จะใช้แกงไต ลายพิมพ์นิ้วมือ โดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรอง 2 คน ดังเช่นในสัญญาประเภทอื่นๆไม่ได้ (ไม่นำมาตรา 9 วรรค2 มาใช้บังคับกับเรื่องการลงลายมือชื่อในตัวเงิน)

หมายเหตุ หลักในข้อนี้ชี้ว่า กฎหมายประสงค์ให้บุคคลผู้รู้หนังสือเท่านั้นที่จะใช้ตัวเงินได้

8. กิจการประเภทใดบ้างที่กฎหมายลักษณะตัวเงินบังคับว่าต้องกระทำด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวเงิน

8.1 กิจการที่ต้องกระทำด้านหลังตัวเงินนั้น มีอยู่เรื่องเดียวที่กฎหมายบังคับให้กระทำ ก็คือ การสลักหลังลอย ตามมาตรา 919 วรรค2

8.1.1 การสลักหลังลอยมีได้เฉพาะในตัวชนิดระบุชื่อเท่านั้น

8.1.2 ทั้งนี้การสลักหลังลอยต้องกระทำด้านหลังตัวเงินเท่านั้น

8.2 กิจการที่ต้องกระทำแต่เฉพาะด้านหน้าตัวเงิน ได้แก่

8.2.1 ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัว ระบุข้อความด้านหน้าตัวเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตามมาตรา 917 วรรค2

หมายเหตุ

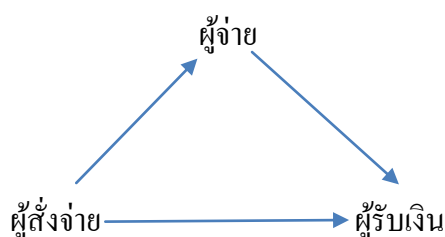
(1) การที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัว ระบุข้อความด้านหน้าตัวเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ย่อมส่งผลให้ตัวเงินนั้น โอนโดยวิธีการเปลี่ยนมือตามบทบัญญัติในเรื่องการโอนตัวเงินไม่ได้ ต้องโอนอย่างวิธีการโอนหนี้สามัญตามมาตรา 306

(2) ผู้มีอำนาจระบุข้อความว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ได้แก่ ผู้ให้กำเนิดตัวเงินเท่านั้น ตามมาตรา 917 วรรค2 บุคคลอื่นจะมาเขียนไม่ได้

(3) การระบุข้อความว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” นี้ต้องระบุด้านหน้าตัวเงินเท่านั้น

8.2.2 ผู้จ่ายเงินรับรองตัวแลกเงิน โดยวิธีการลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวแลกเงิน มาตรา 931

หมายเหตุ ตัวแลกเงินนั้นผู้มีหน้าที่ใช้เงินตามตัว ได้แก่ ผู้จ่าย

แต่อย่างไรก็ดี แม้ผู้จ่ายเงินจะไม่จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงิน ความรับผิดชอบของผู้จ่ายตามตั๋วแลกเงินต่อผู้ทรง ก็ยังไม่เกิดขึ้น เพราะผู้จ่ายยังมีได้ลงลายมือชื่อในตั๋วแลกเงิน ทั้งนี้ ความรับผิดชอบของผู้จ่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมี การลงลายมือชื่อลงในตั๋วแลกเงิน กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่ผู้จ่ายไปลงลายมือชื่อด้านหน้าตั๋วแลกเงิน ย่อมถือ ว่าผู้จ่ายรับรองตั๋วแลกเงินว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้ทรง ตามมาตรา 931

8.2.3 การขีดคร่อมด้านหน้าเช็ค

(1) การขีดคร่อมมิได้แต่เฉพาะเรื่องเช็คตามมาตรา 994 ส่วนตั๋วแลกเงิน/ตั๋วสัญญาใช้เงิน ไม่มีเรื่องการ ขีดคร่อม

(2) การขีดคร่อมนี้ต้องกระทำด้านหน้าเช็คเท่านั้น

8.2.4 การรับอวัลตั๋วเงินโดยวิธีการลงลายมือชื่อด้านหน้าเพียงลำพัง

การรับอวัลตั๋วเงินสามารถกระทำได้หลายวิธี การลงลายมือชื่อด้านหน้าตั๋วเงินก็เป็นวิธีการรับอวัล อย่างหนึ่ง กล่าวคือ ผู้ใดก็ตามที่มีใช้ผู้ส่งจ่ายหรือผู้จ่ายมาลงลายมือชื่อด้านหน้าตั๋วเงินย่อมส่งผลให้ผู้นั้น กลายมาเป็นผู้รับอวัลตั๋วเงิน

9. ปัญหาว่า ตั๋วเงินเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินตามมาตรา 653 วรรคหนึ่งหรือไม่

ฎีกาที่ 11637/2556 เซ็คพิพาทมิได้มีคำว่ากู้หรือยืม และข้อความในเช็คก็ไม่มีข้อความใดเลยที่จะฟังได้ ว่ามีการกู้ยืมเงินกันทั้งสภาพของเช็คเป็นการใช้เงิน ไม่ใช่เงินกู้หรือยืมเงิน เซ็คจึงไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ และเมื่อจำเลยไม่ได้ลงลายมือชื่อในช่องผู้กู้ในสัญญากู้ การกู้ยืมเงินจึงไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ ผู้กู้มาแสดง เซ็คพิพาทจึงไม่มีมูลหนี้ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ตามเช็คพิพาท

บทที่ 2

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา 898-907

หมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไปตั้งแต่มาตรา 898- มาตรา 907 นี้ใช้กับตัวทั้ง 3 ประเภท โดยไม่ต้องอ้างมาตราอื่นประกอบ

-มาตรา 898 ตัวเงินมี 3 ประเภท

มาตรา 898 ตัวเงินมี 3 ประเภท คือ ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค

หลักเกณฑ์ของมาตรา 898

ตัวเงินมี 3 ประเภท

1.ตัวแลกเงิน 2.ตัวสัญญาใช้เงิน 3.เช็ค

ข้อควรพิจารณา

จากมาตรา 898 ย่อมชี้ให้เห็นว่า เมื่อกล่าวถึงตัวเงินย่อมหมายความถึง ตัวเงินทั้ง 3 ประเภท มิได้จำกัดว่าเป็นตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน หรือเช็ค ใดๆอย่างหนึ่งเท่านั้น

***มาตรา 899 ข้อความที่ไม่มีผลแก่ตัวเงิน

มาตรา 899 ข้อความใดซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ถ้าเขียนลงในตัวเงิน ข้อความนั้นหาเป็นผลอย่างไรแก่ตัวเงินไม่

หลักเกณฑ์ของมาตรา 899

1.ข้อความที่จะเขียนลงในตัวเงินได้ กฎหมายลักษณะตัวเงินต้องบัญญัติไว้ให้เขียนได้ด้วย

2.ผลของการเขียนข้อความที่กฎหมายลักษณะตัวเงินมิได้บัญญัติให้เขียนได้

2.1 ข้อความนั้น ไม่มีผลอย่างไรแก่ตัวเงินคือ ถือเสมือนหนึ่งว่าไม่มีการเขียนข้อความนั้น

2.2 ตัวเงินนั้น ไม่เสียไป ยังคงใช้บังคับได้

ข้อควรพิจารณา

1. ข้อความใดๆที่จะเขียนลงในตัวเงิน (ทั้ง 3 ประเภท) จะต้องเป็นข้อความที่กฎหมายลักษณะตัวเงิน กำหนดให้เขียนหรืออนุญาตให้เขียนเท่านั้น หากข้อความใดที่กฎหมายลักษณะตัวเงินมิได้กำหนดให้เขียน หรือมิได้อนุญาตให้เขียน ข้อความนั้นจะไม่มีผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวเงินนั้นเลย กล่าวคือ ถือเสมือนหนึ่งว่า ไม่มีข้อความนั้นในตัวเงิน แต่มิได้ทำให้ตัวเงินนั้นเสียไป ตัวเงินนั้นยังคงใช้บังคับได้เหมือนอย่างไม่มี การเขียนข้อความนั้นลงไป

2. ข้อความบางอย่าง หากเขียนลงในตัวเงินประเภทหนึ่งอาจมีผลใช้บังคับได้ แต่ถ้าไปเขียนลงในตัว เงินอีกประเภทหนึ่ง ก็อาจไม่มีผลแก่ตัวเงินนั้น

3. ตัวอย่างการเขียนข้อความที่ไม่มีผลแก่ตัวเงิน

3.1 การขีดเส้นสีดำลงในช่องวันที่ในเช็ค

เช่น ผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดใช้เงินตามเช็ค ผู้สั่งจ่ายต่อสู้ว่า เช็คที่ตนสั่งจ่าย รายการในช่องวันที่ได้ ขีดเส้นสีดำไว้

วันที่.....
จ่าย..... นาย A..... หรือผู้ถือ

ดังนั้น ทรสารดังกล่าวจึงไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค ผู้สั่งจ่ายจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามเช็ค

ปัญหาว่าข้อต่อสู้ดังกล่าวของผู้สั่งจ่ายฟังขึ้นหรือไม่

ธงคำตอบ : โดยหลัก เช็คที่ไม่ลงวันที่นั้น ตามมาตรา 989 ซึ่งให้นำมาตรา 910 วรรคท้ายเรื่องตัวแลก เงินมาใช้ด้วยนั้น ให้อำนาจผู้ทรงฟ้องโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทำการโดยสุจริต สามารถลงวันที่ถูกต้อง แท้จริงลงได้

ดังนั้น การที่ผู้สั่งจ่ายขีดเส้นสีดำลงในช่องวันที่ การกระทำดังกล่าวไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ทำให้ กระทำได้ ข้อความนี้จึงไม่มีผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่เช็คนั้น ไม่ ตามมาตรา 899 จึงต้องถือว่าจำเลยออกเช็ค

โดยมิได้ลงวันออกเช็คไว้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อ โจทก์เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำการ โดยสุจริต จึงสามารถลงวันที่ถูกต้องแท้จริงลงในเช็คดังกล่าวได้ เช็คดังกล่าวยังคงเป็นเช็คที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ดังนั้น ข้อต่อสู้ของจำเลยจึงฟังไม่ขึ้น ผู้สั่งจ่ายยังคงต้องรับผิดชอบตามเช็คนั้น (ฎีกาที่ 3509/2542) (ข้อสอบเนติฯ สมัยที่ 56)

หมายเหตุ แต่ถ้าเป็นการขีดฆ่าคำว่า หรือผู้ถือออกการขีดฆ่านั้นย่อมมีผลแก่ตัวเงิน

เช่น ผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังให้รับผิดชอบเช็ค ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังต่อสู้ว่า เช็คพิพาทไม่มีชื่อผู้รับเงินอีกทั้งมีการขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือออก” มีเพียงคำว่าจ่าย “สด” เท่านั้น เช็คดังกล่าวไม่สมบูรณ์เป็นเช็คพวกตนจึงไม่ต้องรับผิดชอบ ส่วนผู้ทรงโต้แย้งว่า การขีดฆ่าดังกล่าวไม่มีผลแก่ตัวเงินตามมาตรา 899 เท่ากับไม่ได้ขีดฆ่า เช็คดังกล่าวยังคงเป็นเช็คผู้ถืออย่างสมบูรณ์

จ่าย...สด...หรือผู้ถือ

ปัญหาว่า เช็คดังกล่าวสมบูรณ์เป็นเช็คหรือไม่ (หากสมบูรณ์ ผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังต้องรับผิดชอบ หากไม่สมบูรณ์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ)

ธงคำตอบ : เรื่องรายการในเช็คนั้น มาตรา 988(4) กำหนดว่าต้องมี “ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ” ฉะนั้นหากเช็คดังกล่าวไม่มีรายการตามมาตรา 988(4) ตราสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค

ทั้งนี้ การขีดฆ่าข้อความดังกล่าวย่อมเป็นการทำลายข้อความในเช็คย่อมมีผลแก่ตัวเงินนั้น เท่ากับเช็คไม่มีรายการตามมาตรา 988(4) ไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามเช็คนั้น (ไม่มีทั้งชื่อผู้รับเงิน และไม่มีคำว่า หรือผู้ถือ (***) ฎีกาที่ 6305/2548) (ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา พ.ศ. 2549)

3.2 การเขียนเรื่องดอกเบี้ยลงในเช็ค

3.2.1 ในเรื่องตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงิน มาตรา 911 (มาตรา 985) วางหลักว่า ผู้สั่งจ่าย (หรือผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน) สามารถเขียนลงในตั๋วแลกเงิน (หรือตั๋วสัญญาใช้เงิน) ได้ว่า ตั๋วแลกเงิน (หรือตั๋วสัญญาใช้เงิน) นั้นให้คิดดอกเบี้ยได้

“มาตรา 911 ผู้สั่งจ่ายจะเขียนลงในตั๋วแลกเงินว่าในการใช้เงินตามตั๋วแลกเงินจะพึงคิดดอกเบี้ยก็ได้”

หมายเหตุ ศึกษาคู่กับมาตรา 968(2) เรื่องการคิดดอกเบี้ยหลังผิดนัดในตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงิน

ทั้งนี้ มาตรา 911 นำไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินด้วย ตามมาตรา 911 ประกอบ มาตรา 985 ดังนั้น ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินจึงสามารถเขียนดอกเบี้ยลงในตัวสัญญาใช้เงินได้

เช่น ก. ออกตั๋วแลกเงินให้ ข. จ่ายเงิน 1 ล้านบาท ให้ ค. ในวันที่ 1 สิงหาคม 2553 ก. สามารถเขียนข้อกำหนดลงไปได้ว่า “พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี” เช่นนี้สามารถกระทำให้มีผลผูกพันบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องกับตั๋วแลกเงิน กล่าวคือ ตั้งแต่วันที่ออกตั๋วจนถึงวันที่ 1 สิงหาคม 2553 อันเป็นวันถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงสามารถคิดดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

ทั้งนี้ หากผู้จ่ายไม่ยอมจ่ายเงินตามตัว เมื่อผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่าย และผู้สลักหลังให้รับผิดชอบ ก็สามารถฟ้องให้รับผิดชอบในต้นเงินและดอกเบี้ยนั้นได้

ปัญหาว่า หากผู้สั่งจ่ายเขียนข้อความลงในตัวสัญญาใช้เงินว่า “ในการใช้เงินตามตัวสัญญาใช้เงินให้คิดดอกเบี้ย ร้อยละ 5 ต่อเดือน” ดังนั้น ผู้ทรงจะไปฟ้องผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินหรือผู้อาวัล ให้รับผิดชอบในดอกเบี้ยรายเดือนนั้นได้หรือไม่

ฎีกาที่ 5258/2554 การที่ตัวสัญญาใช้เงินกำหนดให้คิดดอกเบี้ยได้ตามมาตรา 911 นั้น จำนวนดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นจำนวนรวมยอดเงินที่ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน และผู้รับอาวัลต้องรับผิดชอบเมื่อมีการไล่เบี้ย การสลักหลังโอนจึงเป็นการ โอนไปทั้งจำนวนเต็มของยอดเงินในตัวสัญญาใช้เงินและดอกเบี้ยตามมาตรา 911 กรณีจึงไม่อาจกำหนดให้มีการจ่ายดอกเบี้ยออกจากตัวสัญญาใช้เงินก่อนได้ เพราะจะทำให้ความรับผิดชอบในตัวสัญญาใช้เงินลดลง การระบุในตัวสัญญาใช้เงินให้จ่ายดอกเบี้ยเป็นรายเดือน จึงเป็นการกำหนดข้อความอื่นซึ่งมิได้บัญญัติในกฎหมายลักษณะตัวเงินจึงไม่มีผลแก่ตัวเงินนั้น ตามมาตรา 899 ดังนั้น ข้อความที่ให้จ่ายดอกเบี้ยเป็นรายเดือน จึงถือเสมือนว่าไม่มีการเขียนลงในตัวเงิน โจทก์ (ผู้ทรง) จึงไม่อาจฟ้องจำเลย (ผู้รับอาวัล/ผู้ออกตั๋วฯ) ให้รับผิดชอบชำระดอกเบี้ยตามตัวสัญญาใช้เงินเป็นรายเดือนให้แก่โจทก์ได้ (น่าสนใจ แต่เนื้อหาในฎีกาค่อนข้างสับสน)

หมายเหตุ ฎีกาที่ 5282/2554 สรุปความสั้นๆได้ว่า

1) ดอกเบี้ย ตามมาตรา 911 ก็ดี มาตรา 968(2) ก็ดี กฎหมายกำหนดให้คิดดอกเบี้ยเป็นรายปี ฉะนั้นหากไประบุว่าให้คิดดอกเบี้ยเป็นรายเดือน ข้อความนั้นย่อมไม่มีผลแก่ตัวเงินตามมาตรา 899

2) เมื่อข้อความไม่มีผลแก่ตัวเงิน เสมือนว่าไม่ได้เขียนลงไปเลย ดังนี้ ผู้ทรงนอกจากจะฟ้องเรียกเอาดอกเบี้ยเป็นรายเดือนไม่ได้แล้ว ก็จะกลับไปเรียกเอาดอกเบี้ยเป็นรายปีก็ไม่ได้ด้วย

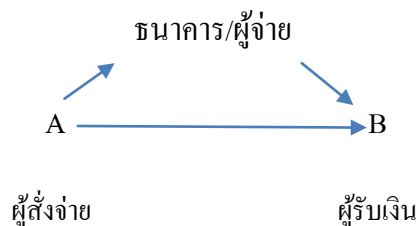
3.2.2 แต่ในเรื่องเช็ค มาตรา 989 มิได้ให้นำมาตรา 911 ไปใช้บังคับด้วย ดังนั้น ผู้ส่งจ่ายจึงเขียน ดอกเบี้ยลงในเช็คไม่ได้ กล่าวคือ ผู้ส่งจ่ายจะสั่งให้ธนาคารใช้เงินตามเช็คพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้รับเงินไม่ได้ แม้เขียนไปเรื่องดอกเบี้ยก็ไม่มีผลบังคับ

หากต่อมาธนาคารไม่จ่ายเงิน ผู้ทรงก็สามารถฟ้องผู้ส่งจ่ายได้แต่เฉพาะต้นเงินตามเช็ค และดอกเบี้ยใน ระหว่างผิดนัด อันเป็นดอกเบี้ยตามกฎหมายเท่านั้น จะไปฟ้องเรียกดอกเบี้ยตามที่ปรากฏในเช็คไม่ได้

3.3 การเขียนข้อกำหนดคลบล้างหรือจำกัดความรับผิดลงในตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 915(1) “ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะเขียนข้อกำหนดคลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนต่อผู้ ทรงในตัวแลกเงินก็ได้”

มาตรา 915(1) เรื่องข้อจำกัดความรับผิดในตัวแลกเงิน ซึ่งนำไปใช้กับเช็คด้วยตามมาตรา 915 ประกอบมาตรา 989 กล่าวคือ ผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินหรือเช็คและผู้สลักหลังคนใด ๆ สามารถเขียนข้อกำหนดคลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนต่อผู้ทรงได้

B เป็นผู้ทรง หาก B สลักหลัง โอนต่อให้ C เช่นนี้ B ในฐานะผู้สลักหลังสามารถเขียนข้อความได้ว่า “หากธนาคารหรือผู้จ่ายปฏิเสธการจ่ายเงิน ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบเพียงกึ่งหนึ่ง” หรือ “หากธนาคารหรือผู้จ่าย ปฏิเสธการจ่ายเงินจะไล่เบี้ยจากข้าพเจ้าไม่ได้” เช่นนี้ ข้อความดังกล่าวมีผลใช้บังคับได้ เพราะ เป็นการเขียน ในสิ่งทีกฎหมายอนุญาตตามมาตรา 915(1) ประกอบมาตรา 989

แต่ถ้าตามตัวอย่างข้างต้นเปลี่ยนเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน มาตรา 985 มิได้ให้นำมาตรา 915 ไปใช้กับตัว สัญญาใช้เงินด้วย ข้อความดังกล่าวจึงไม่มีผลกับตั๋วสัญญาใช้เงินแต่ประการใด

เช่น B เป็นผู้รับเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงินและเป็นผู้ทรง B สลักหลัง โอนให้ C แล้ว B เขียนว่า “ถ้าผู้ออก ตั๋วสัญญาใช้เงินไม่ยอมใช้เงินจะไล่เบี้ยจากข้าพเจ้าไม่ได้” แล้วปรากฏว่าผู้ออกตั๋วปฏิเสธไม่ยอมใช้เงิน ปัญหาว่าหากผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินปฏิเสธการจ่ายเงิน C จะมาไล่เบี้ย B ได้หรือไม่

กรณีนี้ C สามารถมาฟ้องไล่เบี้ยเอาจาก B ได้ B จะเอาข้อความลงข้างล่างจำกัดความรับผิดชอบกล่าวขึ้นต่อผู้ C ไม่ได้ เพราะมาตรา 985 มิได้ให้นำมาตรา 915 ไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินด้วย ข้อความดังกล่าวจึงห้ามผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวเงินไม่ ตามมาตรา 899 (ฎีกาที่ 4714/2547)(เนติฯ สมัยที่ 60)

3.4 การเขียนข้อความในด้านหน้าตัวเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตามมาตรา 917 วรรค2

มาตรา 917 วรรค2 “ถ้าผู้สั่งจ่ายเขียนข้อความลงในด้านหน้าแห่งตัวแลกเงินว่าเปลี่ยนมือไม่ได้ หรือข้อความอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้น ตัวแลกเงินนั้นยอมโอนได้อย่างการ โอนสามัญ”

หลักเกณฑ์การเขียนข้อความว่าเปลี่ยนมือไม่ได้

(1)ผู้มีอำนาจเขียนได้แก่ ผู้ให้กำเนิดตัวเงิน (ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัว)

(2)ต้องเขียนด้านหน้าตัวเงินเท่านั้น

ซึ่งหากกระทำถูกต้อง ตัวเงินนั้นจะโอนในรูปแบบของตัวเงินไม่ได้ (จะโอนโดยวิธีการสลักหลังส่งมอบตามมาตรา 917 วรรคที่1 ไม่ได้) ซึ่งหากฝ่าฝืนผู้รับโอนตัวเงินจะนำตัวเงินนั้นมาฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบไม่ได้

แต่หากเขียนไม่ถูกต้อง เช่น ผู้เขียนไม่ใช่ผู้ให้กำเนิดตัวเงิน หรือไปเขียนด้านหลัง ข้อความนั้นย่อมไม่มีผลกับตัวเงิน ตามมาตรา 899 ตัวเงินนั้นยังคงสามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการสลักหลังและส่งมอบตามมาตรา 917 วรรค1 ผู้รับโอนตัวเงินซึ่งเป็นผู้ตรงสามารถนำตัวเงินนั้นมาฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบได้

3.5 การเขียนข้อความคำว่า “เฉพาะ” ลงในด้านหน้าของตัวเงิน

มีปัญหาว่า การที่ผู้สั่งจ่ายเขียนข้อความลงด้านหน้าเช็คในช่องขีดคร่อมว่า “เฉพาะ” แล้วสั่งจ่ายให้แก่ นาย A แล้ว A สลักหลังโอนต่อไปให้ B ปรากฏว่า ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน เช่นนี้ถ้า B มาฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบ ผู้สั่งจ่ายจะต่อสู้ได้หรือไม่ว่า เช็คดังกล่าวเป็นเช็คห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 917 วรรค2 จะโอนโดยวิธีการสลักหลังและส่งมอบไม่ได้ คนจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

ข้อต่อสู้ของผู้สั่งจ่ายฟังขึ้นหรือไม่

ธงคำตอบ : กรณีมีปัญหาว่าการเขียนข้อความ คำว่า “เฉพาะ” ลงในช่องขีดคร่อมจะทำให้เช็คนั้นกลายเป็นเช็คเปลี่ยนมือไม่ได้หรือไม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า หากเป็นคำว่า “เฉพาะบัญชีผู้รับเงิน” ถือเป็นข้อความทำนองเดียวกับคำว่า เปลี่ยนมือไม่ได้ตามมาตรา 917 วรรค2 แต่เพียงแค่ คำว่า “เฉพาะ” เพียงคำเดียวยังไม่ได้ว่า เป็นข้อความทำนองเดียวกับคำว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตามมาตรา 917 วรรค2

นอกจากนี้ ข้อความดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะในเรื่องตัวเงิน จึงไม่มีผลกับเช็คนั้นตามมาตรา 899 เช็ดังกล่าวจึงยังเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ตามมาตรา 917 วรรค1 เมื่อ B รับโอนมาโดยชอบ B จึงยังคงเป็นผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมาย มีอำนาจฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบได้ (ฎีกาที่ 4975/2533)

หมายเหตุ นอกจากการขีดคร่อมจะมีได้แต่เฉพาะในเช็คแล้ว กรณีที่กฎหมายอนุญาตให้เขียนข้อความลงในช่องขีดคร่อมมีเพียง 2 กรณี กล่าวคือ

(1)เขียนข้อความว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” หรือ “ A/C Payee Only” หรือเฉพาะบัญชีผู้รับเงินตามมาตรา 995(3)

(2)ระบุชื่อธนาคารลงในช่องขีดคร่อม ตามมาตรา 994 วรรค2 กลายเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะ

3.6 การเขียนเงื่อนไขการใช้เงินลงในตัวเงินและการเขียนเงื่อนไขในการสลักหลัง

ในเรื่องรายการในตัวเงิน ตัวแลกเงินมาตรา 909 ตัวสัญญาใช้เงิน มาตรา 983 และเช็คมาตรา 988 ทั้ง 3 มาตรา (2) วางหลักเหมือนกันคือ “คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอนและมาตรา 922 วรรค1 การสลักหลังต้องเป็นข้อความอันปราศจากเงื่อนไข ถ้าวางเงื่อนไขไว้ ให้ถือเสมือนว่ามิได้เขียนลงไว้เลย”

จากมาตรา 909 (2) , 983(2) และ 988(2) เรื่องรายการในตัวเงิน และมาตรา 922 วรรค1 เรื่องการสลักหลัง สรุปความได้ว่า การสั่งจ่ายตัวเงินก็ดี การสลักหลังตัวเงินก็ดี จะสั่งจ่ายหรือสลักหลังโดยมีเงื่อนไขในการจ่ายเงินไม่ได้ (ฎีกาที่ 4201/2530)

ฎีกาที่ 4201/2530 เขียนข้อความในตัวสัญญาใช้เงินว่า “จะขึ้นเงินได้ต่อเมื่อเช็คได้ขึ้นเงินแล้ว” ข้อความดังกล่าวขัดกับมาตรา 983(2) ไม่มีผลแก่ตัวสัญญาใช้เงินนั้นตามมาตรา 899 ตัวสัญญาใช้เงินดังกล่าวจึงสามารถนำไปขึ้นเงินได้ตามปกติ

3.7 การขีดคร่อม

เรื่องการขีดคร่อมมีเฉพาะแต่ในเรื่องเช็คเท่านั้นตามมาตรา 994 ส่วนในเรื่องตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องของการขีดคร่อม ฉะนั้นแม้ขีดคร่อมไปก็ไม่มีผลอย่างใดๆแก่ตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น

หมายเหตุ การขีดคร่อมเช็คมีผลคือ ธนาคารตามเช็คต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรง โดยผ่านทางบัญชีธนาคารเท่านั้น จะจ่ายเป็นเงินสดไม่ได้ แต่เช็คขีดคร่อมนั้นก็ยังคงสามารถโอนเปลี่ยนมือได้ตามปกติ

3.8 เขียนข้อความด้านหลังเช็คว่า “เช็คฉบับนี้ให้ไว้เพื่อประกันหนี้” โดยไม่ปรากฏว่าผู้ทรงตกลงด้วยข้อความดังกล่าวไม่มีผลแก่ตั๋วเงินตามมาตรา 899 ผู้ทรงเช็คชอบที่จะนำเช็คไปเรียกเก็บเงินแก่ธนาคารได้ (ฎีกาที่ 4207/2554) (ฎีกานี้นำไปออกสอบเนติฯ สมัยที่ 67)

4 สรุป บรรดาข้อความที่เขียนลงในตั๋วเงินแล้วไม่มีผลแก่ตั๋วเงินตามมาตรา 899

4.1 การขีดเส้นสีแดงลงในช่องวันที่ในตั๋วเงิน (วันที่.....-.....) มีผลเพียงทำให้ตั๋วเงินนั้นไม่มีวันที่ออกตั๋ว ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำการโดยสุจริตสามารถลงวันที่ถูกต้องแท้จริงลงในตั๋วเงินนั้นได้ตามมาตรา 910 วรรคท้าย หากทำให้ตั๋วเงินนั้นไม่มีรายการตามที่กฎหมายกำหนดอันจะทำให้ไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วเงินไม่ ตั๋วเงินนั้นยังคงสมบูรณ์ตามกฎหมาย (ฎีกาที่ 3509/2542)

หมายเหตุ ตั๋วเงินที่ไม่ได้ระบุชื่อแต่เขียนในช่องจ่ายว่า “สด” และได้ขีดมาคำว่า “หรือผู้ถือ” ออกด้วยเป็นการทำลายข้อความในตั๋วเงิน (จ่าย...สด...หรือผู้ถือ) ย่อมมีผลแก่ตั๋วเงินนั้น ตั๋วเงินนั้นจึงไม่มีรายการตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 909 (6), 988(4))ไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วเงิน (ฎีกาที่ 6305/2548) (ข้อสอบผู้ช่วยปี 2549)

4.2 การเขียนดอกเบี้ยลงในเช็ค (มาตรา 989 มิได้ให้นำมาตรา 911 มาใช้กับเช็ค)

4.3 การเขียนข้อกำหนดคล้ายหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ออกตั๋วหรือผู้สลักหลังที่ตนมีต่อผู้ทรงลงในตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา 985 มิได้ให้นำมาตรา 915 มาใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงิน) (ฎีกาที่ 4714/2547) (เนติฯ สมัยที่ 60)

4.4 ผู้ที่มีผู้ใช้ให้กำเนนตัวเงินเขียนข้อความคำว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” หรือผู้ใช้ให้กำเนนตัวเงินเป็นผู้เขียน แต่กลับไปเขียนด้านหลังตัวเงิน ไม่ต้องด้วยมาตรา 917 วรรค2 ตัวเงินนั้นยังคงสามารถโอนเปลี่ยนมือได้ด้วยวิธีการอย่างตัวเงิน

4.5 การเขียนข้อความ คำว่า “เฉพาะ” ลงด้านหลังตัวเงินไม่ถือเป็นข้อความทำนองเดียวกับคำว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตามมาตรา 917 วรรค2 ตัวเงินนั้นยังคงโอนเปลี่ยนมือได้ด้วยวิธีการอย่างตัวเงิน (ฎีกาที่ 4975/2533)

4.6 การเขียนเงื่อนไขในการจ่ายเงินหรือ การเขียนเงื่อนไขในการสลักหลัง ซึ่งขัดกับมาตรา 909(2), 983(2) และมาตรา 988(2) และมาตรา 922 วรรค1 ข้อความนั้นจึงไม่มีผลแก่ตัวเงิน เช่น เขียนว่าตัวสัญญาใช้เงินจะขึ้นเงินได้ต่อเมื่อเช็คได้ขึ้นเงินแล้ว (ฎีกาที่ 4201/2530)

4.7 การขีดคร่อมลงในตั๋วแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงิน (การขีดคร่อมมีแต่เฉพาะเรื่องเช็คเท่านั้นตาม มาตรา 994)

*****มาตรา 900 บุคคลที่ต้องรับผิดชอบตามตัวเงิน (ลูกหนี้ในตัวเงิน)**

มาตรา 900 บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน ย่อมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้น

ถ้าลงเครื่องหมายอย่างไร เช่น แกงไต หรือลายพิมพ์นิ้วมืออ้างเอาเป็นลายมือชื่อไซ้ แม้ว่าจะมีพยาน ลงชื่อรับรองก็ตาม ท่านว่าทำให้ผลเป็นลายมือชื่อไม่

ข้อควรพิจารณา

1. ผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินเป็นผู้อยู่ในฐานะลูกหนี้ในตัวเงิน หรือกล่าวได้ว่าบุคคลทุกคนที่ลงลายมือชื่อในตัวเงิน ย่อมมีความรับผิดชอบในตัวเงินต่อผู้ทรงเป็นลูกหนี้ในตัวเงิน (ส่วนจะต้องรับผิดชอบในฐานะใดต้องแยกพิจารณาความลักษณะแห่งการลงลายมือชื่อนั้น)

2. คำว่า “บุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน” ซึ่ง “บุคคล” ในที่นี้ อาจจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ก็ได้

2.1 กรณีผู้ลงลายมือชื่อเป็นนิติบุคคล

นิติบุคคลได้แก่ บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ซึ่งความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผ่านทางผู้แทนนิติบุคคล และต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของนิติบุคคลตามมาตรา 70 วรรค2 ประกอบมาตรา 1015

ดังนั้น หากนิติบุคคลต้องการออกตั๋วเงิน หรือสลักหลังตั๋วเงินก็ต้องกระทำโดยผู้แทนนิติบุคคล

เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัดมีผู้แทนฯ คือ หุ้นส่วนผู้จัดการ (ซึ่งเป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด) ดังนั้น ห้างหุ้นส่วนจำกัดจะส่งจ่ายเช็คได้ ก็ต้องกระทำโดยหุ้นส่วนผู้จัดการเท่านั้น

หรือถ้าเป็นบริษัทจำกัด ก็ต้องกระทำโดยกรรมการ

และนอกจากนี้ ถ้าในระเบียบข้อบังคับของนิติบุคคลกำหนดว่าให้ต้องกระทำการใดๆอาทิ ต้องลงชื่อ โดยกรรมการ 2 คน และต้องประทับตราสำคัญฯ เช่นนี้ ในการออกตั๋วเงินดังกล่าวก็ต้องลงลายมือชื่อ กรรมการ 2 คนและประทับตราสำคัญของนิติบุคคลนั้นด้วย มิฉะนั้นนิติบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบตามตั๋วเงินดังกล่าว (ฎีกาที่ 13466/2555)

2.2 กรณีผู้ลงลายมือชื่อเป็นบุคคลธรรมดา

2.2.1 บุคคลธรรมดาที่จะมาลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้น ต้องใช้วิธีเขียนชื่อหรือเซ็นชื่อลงไปเท่านั้น จะใช้วิธีการลงเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใด หรือใช้แสกใด หรือพิมพ์ลายนิ้วมือแล้วให้พยานลงลายมือชื่อรับรองไม่ได้ ทั้งนี้ตาม มาตรา 900 วรรค2 (ไม่นำมาตรา 9 วรรค2 มาใช้บังคับ) เพราะกฎหมายมุ่งประสงค์ให้บุคคลที่รู้หนังสือเท่านั้นที่จะใช้ตั๋วเงินได้

2.2.2 การลงลายมือชื่อนี้ จะลงชื่อเล่นนามสมมติ นามแฝง หรือชื่อทางการค้าก็ได้ ไม่จำเป็นต้องลงชื่อจริงสาระสำคัญคือ ต้องมีเจตนาให้ลายมือชื่อนั้นเป็นลายมือชื่อของตนที่ย่อมสามารถใช้ได้

ฎีกาที่ 2417/2536 การที่จำเลยผู้สลักหลังลงชื่อร้านค้า “แสงรุ่งเรือง” การลงชื่อดังกล่าว ถือเป็นชื่อทางการค้าอันเป็นที่แน่นอนแล้วว่าหมายถึงตัวจำเลย จำเลยย่อมต้องรับผิดชอบในฐานะผู้สลักหลังตามมาตรา 900, 914, 919, 967 ประกอบมาตรา 989

ฎีกาที่ 854/2523 จำเลยส่งจ่ายเช็ค แม้ในชื่อในบัญชีธนาคารจะเป็นชื่อภาษาจีน แต่ตอนลงชื่อส่งจ่ายเช็คเป็นภาษาไทย เช่นนี้ จำเลยย่อมต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบมาตรา 989

2.2.3 เมื่อลงลายมือชื่อแล้ว ผู้ลงลายมือชื่อต้องรับผิดชอบ แม้จะปฏิบัติผิดเงื่อนไขอย่างอื่นก็ตาม เช่น ผู้ส่งจ่ายลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็ค แม้จะผิดเงื่อนไขกับธนาคาร คือไม่มีลายมือชื่อภาษาอังกฤษ ผู้ส่งจ่ายก็ต้องรับผิดชอบตามเช็คนั้น ธนาคารมีสิทธิหักเงินจากบัญชีผู้ส่งจ่ายได้ (ฎีกาที่ 1898-1899/2556)

3. ผู้ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินได้แก่ ผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน ส่วนผู้รอกการใน ตัวเงิน หากมิได้ลงลายมือชื่อก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ตัวเงินนั้น ถือเป็นหนังสือตราสารที่ต้องมีรายการตามที่กฎหมายบัญญัติกำหนด แต่ทั้งนี้ผู้ให้กำเนนตัวเงินไม่จำเป็นต้องรอกการเหล่านั้นด้วยตนเอง จะให้ผู้อื่นรอกการให้แทนก็ได้ หากแต่ผู้ให้กำเนนตัวเงินนั้นต้องลงลายมือชื่อด้วยตนเอง ส่วนผู้รอกการเมื่อมิได้ลงลายมือชื่อย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ

อย่างไรก็ดี กรณีที่ผู้รอกการใน ตัวเงินมิใช่ผู้ให้กำเนนตัวเงิน ผู้รอกดังกล่าวจะต้องได้รับมอบอำนาจหรือได้รับความยินยอมจากผู้ให้กำเนนตัวเงินนั้น หรือมีกฎหมายอนุญาตให้รอกได้ ตราสารนั้นจึงจะสมบูรณ์เป็น ตัวเงิน แต่ทั้งนี้การมอบอำนาจดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ

ฉะนั้น หากผู้รอกการใน ตัวเงินมิได้รับมอบอำนาจหรือได้รับความยินยอมจากผู้ให้กำเนนตัวเงิน และไม่มีความหมายให้อำนาจให้กระทำได้ เช่นนี้ตัวเงินนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็น ตัวเงิน

ตัวอย่างกรณีที่กฎหมายให้อำนาจให้กระทำได้ เช่น เช็คไม่ลงวันที่มาตรา 910 ให้อำนาจผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำการโดยสุจริตสามารถรอกวันที่ถูกต้องแท้จริงลงไปได้ โดยไม่ต้องได้รับมอบหมายหรือได้รับความยินยอมจากผู้ส่งจ่าย

แต่ถ้า ผู้ส่งจ่ายเช็คลงชื่อในเช็ค แล้วมอบให้ผู้ทรงและผู้ทรงเอาไปรอกจำนวนเงินเอง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ส่งจ่าย เช่นนี้ตราสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็น ตัวเงิน

ฎีกาที่ 1541/2514 รายการจำนวนเงินในเช็ค ตามมาตรา 988(2) ไม่มีกฎหมายมาตราใดให้อำนาจผู้ทรงรอกได้เอง เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายจะยินยอมให้ผู้ทรงรอกได้เอง

หมายเหตุ การที่ผู้ออกตัวเงินส่งจ่ายตัวเงินชำระหนี้ให้แก่ผู้รับเงิน แม้จะไม่รอกจำนวนเงินไว้ ก็ยังถือไม่ได้ว่าผู้ส่งจ่ายยินยอมให้ผู้ทรงรอกได้เอง ผู้ทรงจะรอกจำนวนเงินเองไม่ได้

4. บุคคลผู้ได้ตัวเงินมาโดยไม่ชอบ แต่กลับไปลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน บุคคลนั้นก็ต้องรับผิดชอบ (เนติฯ สมัยที่ 48)

เช่น ก. ขโมยเช็คของ ข. มาแล้ว ก. เอาเช็คนั้นมาปลอมลายมือชื่อ ข. สลักหลังชำระหนี้ให้ ก.

ปัญหาว่า ถ้า ก. เอาเช็คนั้นไปขึ้นเงินแล้วธนาคารปฏิเสธ ก. และ ข. จะต้องรับผิดชอบหรือไม่

คำตอบ : กรณี ก. แม้ว่า ก. จะปลอมลายมือชื่อเป็นชื่อ ข. แต่ผู้ลงลายมือชื่อที่แท้จริงคือตัว ก. ฉะนั้น ก. ผู้ลงลายมือชื่อจึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900

ส่วน ข. นั้น แม้จะมีชื่อตนปรากฏอยู่ในตัวเงิน แต่ชื่อดังกล่าว ตัว ข. มิได้ลงลายมือชื่อและก็มีได้มอบอำนาจให้ ก. ลงลายมือชื่อตนหากแต่ลายมือชื่อของ ข. นั้น ก. เป็นผู้ปลอมขึ้น ลายมือชื่อชื่อของ ข. ย่อมเสียไปตามมาตรา 1008 ดังนั้น เมื่อ ข. มิได้เป็นผู้ลงลายมือชื่อ ข. ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้นตามมาตรา 900 (เนติฯ สมัยที่ 48)

5. การเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตั๋วเงิน สามารถกระทำได้โดยการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินตามมาตรา 900

ฉะนั้นทุกคนที่ลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน ก็ต้องรับผิดชอบส่วนการที่แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในฐานะใดนั้น ต้องพิจารณาว่าการลงลายมือชื่อดังกล่าว ลงลายมือชื่อในฐานะใด

5.1 ผู้ให้กำเนิดตั๋วเงิน (ลูกหนี้คนแรกในตั๋วเงิน)

ตั๋วแลกเงิน ในฐานะผู้สั่งจ่าย มาตรา 909(8)

ตั๋วสัญญาใช้เงิน ในฐานะผู้ออกตั๋ว มาตรา 983(7)

เช็ค ในฐานะผู้สั่งจ่าย มาตรา 988(7)

5.2 ผู้สลักหลังโอนตั๋วเงิน มาตรา 919 วรรค1, 2

5.3 ผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงิน ลงลายมือชื่อด้านหน้าตั๋วแลกเงิน อันเป็นการรับรองตั๋วแลกเงิน มาตรา 931

5.4 ผู้อาวัล มาตรา 939

6. ผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินต้องรับผิดชอบ “เนื้อความ” ในตั๋วเงิน ซึ่งคำว่า “เนื้อความ” ในตั๋วเงิน ได้แก่ บรรดารายการในตั๋วเงินตามมาตรา 909, 983, 988 และบรรดาเนื้อความอื่นตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน
บัญญัติ อาทิ

6.1 จำนวนเงินที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 909(2) , 983(2) และมาตรา 988(2)

6.2 ข้อความลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของลูกหนี้ในตัวเงิน เช่น ผู้รับอาวัล มาตรา 939 วรรค 2 หากผู้รับอาวัลรอกข้อความว่า รับอาวัลเพียงบางส่วน ความรับผิดของผู้รับอาวัลก็ต้องเป็นไปตามนั้น หรือกรณีตามมาตรา 915(1) ข้อความลบล้างหรือจำกัดความรับผิดต่อผู้ทรงเป็นต้น

6.3 มาตรา 917 วรรค 2 ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วเขียนข้อความลงในด้านหน้าแห่งตั๋วเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้”

6.4 ฯลฯ

7. ปัญหาว่ากรณีมีบุคคลมาลงลายมือชื่อในตัวเงิน แต่กฎหมายลักษณะตั๋วเงินมิได้บัญญัติว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบในฐานะใด เช่นนี้ ความรับผิดของผู้นั้นจะเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง : ก. ส่งจ่ายเช็คระบุชื่อ (ขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือ) ชำระหนี้ให้ ข. แต่ ข. ไม่มั่นใจว่าเช็สดังกล่าวจะนำไปขึ้นเงินได้ ก. จึงให้นาย A มาลงลายมือชื่อด้านหลังเช็ค แล้วมอบเช็คให้ ข.

ปรากฏว่า ข. เอาเช็คไปขึ้นเงินแล้วธนาคารปฏิเสธ ปัญหาว่า ข. จะฟ้องใครให้รับผิดชอบเช็คนั้นได้บ้าง

ธงคำตอบ : ตามปัญหามีผู้ลงลายมือชื่อ 2 คน คือ ก. และ A

กรณี ก. ก. เป็นผู้ส่งจ่ายเช็ค ย่อมต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 900, 914 ประกอบมาตรา 989

กรณี A จะต้องรับผิดชอบในฐานะใด ตามกฎหมายตั๋วเงิน ในฐานะของผู้ลงลายมือชื่อ มี 4 ประเภท

(1)	ผู้ส่งจ่าย
(2)	ผู้สลักหลัง
(3)	ผู้รับรอง
(4)	ผู้รับอาวัล

ลองมาวินิจฉัยเป็นรายฐานะไปว่า A เข้าฐานะใดบ้าง

(1) ผู้ส่งจ่าย ไม่ใช่แน่นอน เพราะ A ไม่ใช่ผู้ให้กำเนินเช็คตามมาตรา 988(7)

(2) ผู้สืบทอด มาตรา 914 บุคคลผู้ที่จะเป็นผู้สืบทอดได้ บุคคลนั้นจะต้องเคยเป็นผู้ทรงมาก่อน แล้วมาลงลายมือชื่อสืบทอดให้บุคคลอื่น แต่กรณี A ไม่เคยเป็นผู้ทรงมาก่อน A จึงไม่อาจเป็นผู้สืบทอดได้

(3) ผู้รับรอง มาตรา 927 ผู้รับรองนั้นจะต้องเป็นผู้จ่ายเงิน กรณีนี้ A ไม่ใช่ผู้จ่ายย่อมไม่มีทางเป็นผู้รับรอง

(4) ผู้รับอาวัล มาตรา 939 วรรค 2 การลงลายมือชื่อโดยไม่เขียนข้อความอันจะถือเป็นการรับอาวัลนั้น จะต้องเป็นการลงชื่อด้านหน้าตัวเงิน การลงลายมือชื่อด้านหลังจะถือเป็นการอาวัลก็ต่อเมื่อมีข้อความว่าเป็นการอาวัลด้วย อันเป็นการอาวัลตามรูปแบบตามมาตรา 939 วรรค 2, 3 แต่กรณีนี้ A ไปลงลายมือชื่อด้านหลังโดยไม่กรอกข้อความใดๆ A ย่อมไม่ใช่ผู้รับอาวัลตามมาตรา 921

อย่างไรก็ดี แม้พิจารณาตามกฎหมายลักษณะตัวเงินแล้วไม่อาจหาฐานะใดๆ ของ A ได้เลยก็ตาม แต่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กรณีนี้ถือว่า A ลงลายมือชื่อด้านหลังเช็ค โคนสมควรใจที่จะผูกพันต่อผู้ทรงในอันที่จะรับผิดชอบข้อความในเช็คเช่นเดียวกับผู้สั่งจ่าย โดยการลงลายมือชื่อตามมาตรา 900 (ฎีกาที่ 4872/2533(ป), 3788/2524, 2490/2547***) (ฎีกาที่ 4872/2533(ป) นำไปออกสอบเนติ สมัยที่ 67

ด้วยเหตุนี้ เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าว A จึงต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชำระเงินตามเช็คพิพาทตามมาตรา 900

หมายเหตุ สรุปตามฎีกานี้ บุคคลที่ไม่ใช่ผู้สั่งจ่าย ผู้ทรง ผู้สืบทอด หรือผู้จ่าย มาลงลายมือชื่อด้านหลังตัวธนบัตรหรือผู้รับเงิน โดยไม่กรอกข้อความใดๆ ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900 (ไม่ต้องอ้างมาตราอื่นประกอบ)

ตัวอย่างข้อสอบ นายสองพานายหนึ่งไปติดต่อขอสินเชื่อมาแลกเงินสดจากนายสาม นายสามตกลงรับแลกเช็ค โดยมีเงื่อนไขว่านายสองต้องลงชื่อเป็นผู้สืบทอดทั้งคู่กันในเช็คด้วย นายหนึ่งจึงออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้าจำนวน 500,000 บาท ระบุชื่อนายสามเป็นผู้รับเงิน “หรือผู้ถือ” โดยนายหนึ่งได้แอบเขียนข้อความว่า “เช็คฉบับนี้ให้ไว้เพื่อเป็นประกันหนี้” ไว้ด้านหลังเช็คแล้วให้นายสองลงลายมือชื่อที่ด้านหลังเช็ค มอบให้แก่ นายสาม นายสามรับเช็คไว้โดยไม่ได้รับรู้รายละเอียดต่อมาเมื่อเช็คถึงกำหนดนายสามนำเช็คไปเรียกเก็บเงินแต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินอ้างว่าไม่มีเงินอยู่ในบัญชี นายสามทวงถามนายหนึ่งต่อผู้ว่า เช็คที่ตนสั่งจ่ายมีข้อความด้านหลังเช็คว่า “เช็คฉบับนี้ให้ไว้เป็นประกันหนี้” เช็คจึงไม่สมบูรณ์ นายสามจำต้องทำตามข้อ

ห้ามที่ด้านหลังเช็คไม่ชอบที่จะนำเช็คไปเรียกเก็บเงิน ส่วนนายสองต่อสู้ว่าตนไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้สละหลังหรือรับอวัลเช็ค จึงไม่มีผลผูกพันให้ต้องรับผิดชอบเช็ค

ให้วินิจฉัย ข้อต่อสู้ของนายหนึ่งกับนายสองดังกล่าวฟังขึ้นหรือไม่ และนายหนึ่งกับนายสองต้องรับผิดชอบเช็คต่อนายสามหรือไม่

ธงคำตอบ

เช็คที่นายหนึ่งส่งจ่ายนั้น ข้อความด้านหลังเช็คที่ระบุว่า “เช็คฉบับนี้ให้ไว้เพื่อประกันหนี้” ปรากฏว่านายหนึ่งเขียนข้อความขึ้นเองฝ่ายเดียวโดยนายสามไม่ได้ตกลงด้วย ทั้งเป็นข้อความที่ไม่มีบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวเงิน บัญญัติให้เขียนลงได้ในตัวเงิน การเขียนข้อความเช่นนี้ย่อมไม่มีผลใดๆแก่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 899 ข้อความดังกล่าวไม่มีผลต่อความสมบูรณ์ของเช็คแต่ประการใด นายสามจึงไม่จำเป็นต้องทำตามข้อห้ามที่ด้านหลังเช็ค นายสามในฐานะผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายชอบที่จะนำเช็คไปเรียกเก็บเงินได้ ข้อต่อสู้ของนายหนึ่งฟังไม่ขึ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 4207/2554 และ 2478/2517)

การที่นายสองลงลายมือชื่อด้านหลังเช็คที่ส่งจ่ายระบุชื่อนายสามเป็นผู้รับเงิน ชิดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” โดยนายสองไม่เคยเป็นผู้ทรงเช็คมาก่อนนายสอง ย่อมไม่อยู่ในฐานะมีจะสละหลังเช็คให้ผู้อื่น นายสองจึงมิได้เป็นผู้สละหลัง โอนสิทธิตามเช็คให้นายสามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 920 และเมื่อเช็คไม่มีถ้อยคำสำนวนว่าใช้ได้เป็นอวัลหรือสำนวนอื่นใดทำนองเดียวกัน นายสองจึงมิได้เป็นผู้รับอวัลตามมาตรา 939 วรรคสอง แต่การที่นายสองลงลายมือชื่อด้านหลังเช็คที่ระบุชื่อนายสามเป็นผู้รับเงิน ถือได้ว่านายสองลงลายมือชื่อด้านหลังเช็คด้วยความสมัครใจที่จะผูกพันต่อนายสามซึ่งเป็นผู้ทรง ในอันจะรับผิดชอบข้อความในเช็คอย่างเดียวกับนายหนึ่งผู้ส่งจ่ายด้วยการลงลายมือชื่อในเช็คตามมาตรา 900 วรรคหนึ่ง (คำพิพากษาฎีกาที่ 4872/2553) ข้อต่อสู้ของนายสองข้อนี้ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

นายหนึ่งกับนายสองจึงต้องรับผิดชอบเช็คต่อนายสาม (ข้อสอบเนติฯ สมัยที่ 67)

8. ปัญหาว่าเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินไปแล้ว จะสละหลัง โอนต่อไปได้หรือไม่และผู้ทีลงลายมือชื่อสละหลังจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

เช่น ผู้ทรงนำเช็คผู้ถือ ไปขึ้นเงิน ธนาคารปฏิเสธฯ ผู้ทรงจึงนำเช็คนั้นไปหาผู้ส่งจ่ายที่บ้านเพื่อให้ใช้เงิน
ปรากฏว่าผู้ส่งจ่ายหลบหนีไป ผู้ทรงจึงพบแต่บิดาผู้ส่งจ่าย บิดาผู้ส่งจ่ายบอกว่าตนจะรับผิดชอบ โดยลงชื่อ
รับรองสลักหลังในเช็คนั้น

ปัญหาว่าบิดาผู้ส่งจ่ายจะมีความรับผิดชอบตามมาตรา 900 หรือไม่

ธงคำตอบ เช็คนที่แม่ธนาคารปฏิเสธฯ ก็ยังคงมีฐานะเป็นเช็คที่สมบูรณ์อยู่สามารถสลักหลังโอนต่อไป
ได้ผู้รับ โอนเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย และหากมีผู้มาลงชื่อในภายหลัง ก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามมาตรา
900

ดังนั้น เมื่อบิดาผู้ส่งจ่ายมาสลักหลังตัวผู้ถือ บิดาผู้ส่งจ่ายย่อมเป็นผู้ว่าผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 900, 921,
940, 967 ประกอบมาตรา 989 (ฎีกาที่ 313/2521, 5766/2537)

9. ตามมาตรา 900 เฉพาะแต่ผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินเท่านั้นต้องรับผิดชอบเนื้อความในตัวเงิน ส่วนผู้ที่
มิได้ลงชื่อหรือผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ตัวอย่างเช่น

9.1 ผู้จ่ายแม้จะไม่ยอมจ่ายเงินตามตัวแลกเงินตามคำสั่งของผู้ส่งจ่าย ผู้จ่ายก็ยังไม่มีความรับผิดชอบตัว
แลกเงิน เพราะเขายังมิได้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงิน แม้ว่ามูลหนี้เดิมตามตัวแลกเงินผู้จ่ายจะเป็นลูกหนี้ร่วม
ด้วยก็ตาม (ฎีกาที่ 2473/2516)

หมายเหตุ แต่ถ้าผู้จ่ายลงลายมือชื่อในตัวแลกเงิน ผู้จ่ายย่อมมีความรับผิดชอบตัวแลกเงินในฐานะเป็นผู้
รับรองตามมาตรา 931

ทั้งนี้การรับรองตัวแลกเงินของผู้จ่ายสามารถกระทำได้ 2 วิธี

- (1) เขียนข้อความลงด้านหน้าตัว
แลกเงินว่า “รับรอง” และลงลายมือชื่อผู้จ่าย
- (2) เพียงแต่ลงลายมือชื่อของผู้จ่าย
ลงในด้านหน้าตัวแลกเงิน

ข้อสังเกต การรับรองตัวแลกเงินตามมาตรา 931 นี้ ไม่ว่าจะรับรองโดยชัดแจ้งหรือเป็นกรณีที่กฎหมายถือว่าเป็น
เป็นการรับรอง ก็ต้องกระทำด้านหน้าทั้งสิ้น

9.2กรณีธนาคาร หากผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินแก่ธนาคาร แล้ว ธนาคาร ไม่จ่ายเงิน ทั้งๆ ที่ในบัญชีผู้สั่งจ่ายมีเงินพอจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงปัญหาว่าผู้ทรงจะฟ้องธนาคารรับผิดชอบได้หรือไม่

ชงคำตอบ : ธนาคารเป็นแต่เพียงผู้ได้รับมอบหมายจากผู้สั่งจ่ายให้จ่ายเงินตามเช็ค แต่เมื่อธนาคารมิได้ลงลายมือชื่อในเช็ค ย่อมไม่มีความรับผิดชอบตามเช็คนั้นตามมาตรา 900 ดังนั้นผู้ทรงจะฟ้องธนาคารให้รับผิดชอบตามเช็คไม่ได้*** (ฎีกาที่ 3675/2534)

หมายเหตุ คดีนี้ยังมีประเด็นเพิ่มเติมอีกว่า ผู้ทรงเช็คจะอ้างว่าธนาคารต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงโดยตรง เพราะสัญญาระหว่างธนาคารและลูกค้าเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกตามมาตรา 374 และ มาตรา 375

ปัญหาว่าสัญญาระหว่างธนาคารกับลูกค้าธนาคารที่ให้ลูกค้าออกเช็คชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกหรือไม่

ชงคำตอบ : สัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกบุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกนั้นได้ เช่น สัญญาประกันวินาศภัย เมื่อวินาศภัยเกิดมีขึ้น บุคคลภายนอกผู้รับภัยสามารถฟ้องบริษัทประกันได้เลยโดยไม่ต้องฟ้องตัวคู่สัญญา

แต่กรณีเช็ค ธนาคารไม่ใช่คู่สัญญาตามเช็ค เพราะธนาคารมิได้เป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็ค ธนาคารไม่มีความรับผิดชอบต่อตัวเงิน อีกทั้งไม่เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก เพราะธนาคารจะต้องผูกพันต่อผู้ทรงซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเมื่อธนาคารลงชื่อในเช็คตามมาตรา 993 เท่านั้น

ข้อสังเกต กรณีที่ธนาคารจะต้องรับผิดชอบตามเช็ค มีอยู่ด้วยกัน 2 กรณี

(1)ธนาคารทำการรับรองเช็ค ตามมาตรา 993

(2)ธนาคารออกแคชเชียร์เช็ค (Cashier Order) เพราะแคชเชียร์เช็คธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายและผู้จ่ายเงินในคนเดียวกัน ซึ่งธนาคารมีความรับผิดชอบโดยตรงตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบมาตรา 989

9.3แม้จะเป็นลูกหนี้ร่วมกัน แล้วลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งสั่งจ่ายตัวเงินชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ร่วมกัน เช่นนี้เฉพาะแต่ลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบต่อตัวเงิน ส่วนลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งไม่ต้องรับผิดชอบต่อตัวเงินนั้นเพราะมิได้ลงลายมือชื่อ

ฎีกาที่ 2473/2516 บุคคลที่ลงลายมือชื่อในเช็คเท่านั้นที่จะต้องรับผิดชอบข้อความในเช็คแม้ตามฟ้องฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 เป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 1 ในมูลหนี้เดิมก็ไม่ทำให้จำเลยที่ 2 ต้องรับผิดชอบฟ้องด้วยเพราะจำเลยที่ 2 มิได้ลงลายมือชื่อในเช็ค

9.4 เมื่อลงลายมือชื่อในตั๋วเงินแล้วย่อมต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900 แม้จะปฏิบัติไม่ถูกต้องในเรื่องอื่นก็ตาม

ฎีกาที่ 1734/2515 ลงลายมือชื่อสั่งจ่ายเช็ค แม้ไม่ใช่เจ้าของบัญชีก็ต้องรับผิดชอบข้อความในเช็คตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบ 989

ฎีกาที่ 1898-1899/2526 ธนาคารมีข้อบังคับว่าหากจะสั่งจ่ายเช็คต้องเขียนเป็นภาษาอังกฤษด้วยเช็คจึงจะสมบูรณ์ ดังนี้ แม้ผู้สั่งจ่ายจะเขียนเฉพาะภาษาไทย ซึ่งผิดเงื่อนไขกับทางธนาคารก็ตามแต่เมื่อลงลายมือชื่อไว้ก็ต้องรับผิดชอบเช็ค

10. ผู้ที่มีได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินแต่อาจถูกฟ้องให้รับผิดชอบข้อความในตั๋วเงิน ได้แก่ เจ้าของลายมือชื่อซึ่งเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกเอาข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้ตามมาตรา 1008 เช่น ผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อมายอมรับว่าลายมือชื่อดังกล่าวเป็นของตน (ขอยกไปอธิบายในมาตรา 1008 เรื่องลายมือชื่อปลอม)

11. กรณีตัวการตัวแทน แม้พิจารณาตามกฎหมายตั๋วเงิน ตัวการอาจไม่ต้องรับผิดชอบเพราะมิได้ลงลายมือชื่อ แต่หากพิจารณาตามกฎหมายเรื่อง ตัวการตัวแทนแล้ว ตัวการอาจต้องรับผิดชอบ (รับผิดชอบกฎหมายลักษณะตัวการตัวแทน)

ตัวอย่าง : ก. เปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคาร และในคำขอเปิดบัญชีกับธนาคารมีข้อความว่า ก. หรือ ข. มีอำนาจสั่งจ่ายเช็คได้จากนั้น ก. ทำหนังสือมอบอำนาจให้ ข. เป็นตัวแทนมีอำนาจสั่งจ่ายเงินในเช็คจากบัญชีดังกล่าวได้ด้วย (ก. เป็นตัวการ ข. เป็นตัวแทน) ปรากฏว่า ข. สั่งจ่ายเช็คให้โจทก์ โดยมีได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทน ก.

หลังจากนั้น โจทก์เอาเช็คไปขึ้นเงินแล้วธนาคารปฏิเสธ

ปัญหาว่า โจทก์จะมาฟ้อง ก. และ ข. ให้รับผิดชอบตั๋วเงินนั้นได้หรือไม่

ขงคำตอบ : เมื่อ ข. เป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็ค แล้วมิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทน ก. ดังนี้ ข. จึงต้องรับผิดชอบในความในเช็คนั้นตามมาตรา 900, 901, 914, 967 ประกอบมาตรา 989 โจทก์จึงสามารถฟ้อง ข. ให้รับผิดชอบเช็คได้ (ฎีกาที่ 2070/2522, 2473/2516)

คดีมีปัญหาว่าโจทก์จะฟ้อง ก. ให้รับผิดชอบเช็คได้หรือไม่ หากพิจารณาเฉพาะตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน ก. แม้จะเป็นเจ้าของบัญชีแต่เมื่อมิได้ลงลายมือชื่อในเช็ค อีกทั้ง ข. ก็มีได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทน ก. ก. จึงไม่ต้องรับผิดชอบ (ฎีกาที่ 2070/2522, 2473/2516)

แต่คดีนี้เนื่องจากว่า ระหว่าง ก. และ ข. มีสัญญาตัวแทนระหว่างกันซึ่งมาตรา 820 วางหลักว่า ตัวการยอมผูกพันต่อบุคคลภายนอก ซึ่งตัวแทนได้กระทำไปในขอบอำนาจ

ดังนั้น โจทก์จึงสามารถฟ้องตัวการให้รับผิดชอบได้ตามมาตรา 797 ประกอบมาตรา 820 (ฎีกาที่ 2109/2543) (น่าสนใจ)

หมายเหตุ สรุปตามประเด็นนี้คือ การที่ตัวแทนลงลายมือชื่อในเช็คโดยหลักเจ้าของบัญชีไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน แต่ถ้าผู้ทรงฟ้องตามสัญญาตัวแทน เจ้าของบัญชีซึ่งเป็นตัวการต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

12. วิธีการเขียนตอบข้อสอบว่าคู่สัญญาแห่งตัวเงินคนใดจะต้องรับผิดชอบให้ผู้ทรงให้อ้างเลขมาตราดังนี้
 - 12.1 ผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 914 และมาตรา 967
 - 12.2 ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบมาตรา 985
 - 12.3 ผู้ส่งจ่ายเช็คต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบมาตรา 989
 - 12.4 ผู้สัถหลังต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 914, 919 967 (ถ้าเป็นตัวสัญญาใช้เงิน ประกอบมาตรา 985, ถ้าเป็นเช็ค ประกอบมาตรา 989)
 - 12.5 ผู้รับรองต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 931 และมาตรา 967
 - 12.6 ผู้อาวัล
 - 12.6.1 อาวัลตามรูปแบบผู้รับอาวัลต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 939, 940, 967 (ถ้าเป็นตัวสัญญาใช้เงิน ประกอบมาตรา 985, ถ้าเป็นเช็ค ประกอบมาตรา 989)

12.6.2 อาวัลโดยผลของกฎหมาย (สลักหลังตัวผู้ถือ) ผู้รับอาวัลต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 921, 940, 967 ประกอบมาตรา 985 (หรือมาตรา 989)

หมายเหตุ

- (1) มาตรา 900 ใช้กับบุคคลทุกคน
ที่ลงลายมือชื่อในตัวเงิน (ใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท)
- (2) มาตรา 914 ใช้กับผู้ส่งจ่ายและ
ผู้สลักหลัก (และใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท)

มาตรา 914 วางหลักว่า ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังย่อมสัญญาว่าเมื่อตัวเงินนั้นได้ยื่น โดยชอบจะมีผู้จ่ายเงินให้

- (3) มาตรา 967 ใช้กับผู้ส่งจ่าย ผู้
รับรอง ผู้สลักหลัง และผู้รับอาวัล

มาตรา 967 ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง ผู้รับรอง และผู้รับอาวัล ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรง

ผู้ทรงมีสิทธิว่ากล่าวเอาแก่บุคคลเหล่านั้นเรียงตัว หรือรวมกันก็ได้โดยไม่ต้องดำเนินตามลำดับที่เข้ามา
ผูกพัน

สิทธิเช่นเดียวกันนี้ย่อมมีแก่บุคคลซึ่งลงลายมือชื่อในตัวเงินและเข้าถือเอาตัวเงินนั้นในการที่จะบังคับ
เอาแก่ผู้ที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนตน

- (4) มาตรา 985 ให้นำบทบัญญัติ
ในตัวแลกเงินมาใช้บังคับกับตัวสัญญาใช้เงิน
- (5) มาตรา 989 ให้นำบทบัญญัติ
ในตัวแลกเงินมาใช้บังคับกับเช็ค

ข้อสังเกต มาตรา 914, 967 ควรจำให้ได้ จำแค่เลข และจำว่าใช้กับใครก็พอ

13. มาตรา 900 เสมือนเป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า บุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินต้องรับผิดชอบ
หากผู้ที่ลงลายมือชื่อปฏิเสธว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์นำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของ
กฎหมาย ตามมาตรา 84/1

เช่น โจทก์ฟ้องจำเลยให้ชำระหนี้ตามเช็คอ้างว่า จำเลยเป็นผู้สั่งจ่าย ถ้าจำเลยให้การต่อสู้ว่า “เช็คไม่มีมูลหนี้” หรือ “จำเลยชำระหนี้ครบแล้ว แต่โจทก์ไม่ยอมคืนเช็คให้”

คดีย่อมมีประเด็นพิพาทว่า เช็คมีมูลหนี้หรือไม่ ปัญหาว่าใครมีภาระการพิสูจน์ (ป.วิ.พ. มาตรา 84/1) และหากโจทก์จำเลยแถลงไม่ตั้งใจสืบพยานศาลจะพิพากษาให้ใครชนะคดี

ธงคำตอบ มาตรา 900 วางหลักไว้ว่า “บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินย่อมต้องรับผิดชอบเพื่อความในตั๋วเงินนั้น” ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าผู้ลงลายมือชื่อต้องรับผิดชอบ ฉะนั้นหากผู้ลงลายมือชื่อกล่าวอ้างเหตุใดๆ เพื่อให้ตนไม่ต้องรับผิดชอบ บุคคลนั้นย่อมมีภาระการพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว ทั้งนี้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา 84/1

เมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็ค ปฏิเสธอ้างว่า “เช็คไม่มีมูลหนี้” หรือ “มูลหนี้ตามเช็คระงับแล้ว” จำเลยย่อมมีภาระการพิสูจน์ ฉะนั้นหากคดีไม่มีการสืบพยานศาลต้องฟังว่าเช็คมีมูลหนี้หรือมูลหนี้ยังไม่ระงับ เมื่อจำเลยเป็นผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ ศาลชอบที่จะพิพากษาให้จำเลยตกเป็นฝ่ายแพ้คดีชำระหนี้ตามเช็คให้แก่โจทก์ (เทียบฎีกาที่ 3100/2550, 8331/2549)

-ข้อยกเว้นกรณีบุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินแต่ไม่มีความรับผิดชอบตั๋วเงิน

1. มาตรา 901 การลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทน
2. มาตรา 902 ตั๋วเงินที่มีลายมือชื่อที่ไม่สมบูรณ์รวมอยู่ด้วย
3. มาตรา 926 การลงลายมือชื่อในฐานะผู้นำตั๋วเงิน

-1. มาตรา 901 การลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทน

มาตรา 901 บุคคลใดลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงิน แต่มิได้เขียนแสดงว่ากระทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง ไซ้รู้ ท่านว่าบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบเพื่อความในตั๋วเงินนั้น

ข้อควรพิจารณา

1. หลักของมาตรา 901 คือ ถ้าตัวแทนลงลายมือชื่อในตั๋วเงินและเขียนลงในตั๋วเงินนั้นว่ากระทำการแทนตัวการ ตัวแทนไม่ต้องรับผิดชอบต่อตั๋วเงินเป็นการส่วนตัว

2.มาตรา 901 เป็นบทขยายของมาตรา 900 บุคคลที่ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงิน เมื่อถูกฟ้องจะต่อสู้ว่าตนไม่ต้องรับผิดเพราะกระทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยที่ในตั๋วเงินไม่มีคำว่าทำแทนไม่ได้

2.1แม้ความจริง ผู้ลงลายมือชื่อจะเป็นตัวแทนผู้สั่งจ่าย แต่ถ้าในตั๋วเงินไม่มีข้อความว่าทำแทน จะยกเอาความเป็นตัวแทนขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ทรงไม่ได้

ฎีกาที่ 475/2514, 799/2510 จำเลยสั่งจ่ายเช็คโดยมิได้มีการแถลงว่าทำแทนผู้ใด แม้ในชั้นพิจารณาจะสามารถนำสืบได้ว่าเป็นการลงลายมือชื่อแทนผู้อื่นก็ตามจำเลยก็ไม่หลุดพ้นความรับผิด จำเลยจึงมีความรับผิดต่อผู้ทรงในฐานะผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 900, 901, 914, 967 ประกอบมาตรา 989

2.2มาตรา 901 เป็นเรื่องกฎหมายปิดปาก

2.3แต่ถ้าตัวแทนลงลายมือชื่อของเขาในตั๋วเงินแล้วเขียนแถลงในตั๋วเงินว่าเป็นตัวแทนผู้ใด เช่นนี้ ผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินย่อมไม่มีความรับผิดตามเนื้อความในตั๋วเงิน ฉะนั้น ผู้ทรงต้องไปฟ้องตัวการตามกฎหมายลักษณะตัวแทนตามมาตรา 820 จะมาฟ้องตัวแทนซึ่งเป็นผู้ลงลายมือชื่อไม่ได้

3. ข้อแตกต่างระหว่างมาตรา 901 กับมาตรา 1008

3.1 ถ้าเป็นการลงลายมือชื่อตัวเองแล้วไม่ได้เขียนว่าทำแทนตัวการแม้ความจริงจะทำการแทนผู้สั่งจ่าย ผู้ลงลายมือชื่อก็ต้องรับผิดตามมาตรา 901 และมาตรา 900 แต่หากเขียนว่าทำแทนตัวการก็ไม่ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 901

3.2 แต่ถ้าเป็นการลงลายมือชื่อคนอื่นจะเป็นกรณีตามมาตรา 1008

เช่น นาย A ผู้สั่งจ่ายมอบอำนาจให้นาย B ไปสั่งจ่ายเช็คแทน ถ้านาย B ไปสั่งจ่ายเช็คโดยลงลายมือชื่อของนาย B เองแล้วระบุว่าเป็นการกระทำแทน A เช่นนี้ แม้ B จะเป็นคนลงลายมือชื่อ B ก็ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 901 หากแต่นาย A ตัวการต้องรับผิด

แต่ถ้า B ไปลงลายมือชื่อของ A โดยได้รับมอบอำนาจจาก A เช่นนี้แม้ตามกฎหมายอาญาจะถือว่าเป็นลายมือชื่อปลอม แต่ตามกฎหมายตั๋วเงิน เมื่อ A มอบอำนาจให้ B ไปลงลายมือชื่อของนาย A แทน นาย A ก็ต้องรับผิดตามตั๋วเงินนั้นตามมาตรา 900 ประกอบมาตรา 1008

4. กรณีผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อแทนนิติบุคคล การดำเนินการของนิติบุคคลต้องกระทำผ่านผู้แทนของนิติบุคคลตามมาตรา 70 วรรค2 ประกอบมาตรา 1015

4.1 กรณีบริษัทจำกัด

(1)กรณีทำถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับและอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท

หากกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของนิติบุคคลภายในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัทและมีอำนาจกระทำ ถือว่าเป็นกรณีที่บริษัทเป็นผู้ลงลายมือชื่อด้วยตนเอง ไม่ใช่กรรมการลงลายมือชื่อ บริษัทจึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900 ส่วนกรรมการไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว และนอกจากนี้ กรรมการก็ไม่จำเป็นต้องเขียนแถลงว่ากระทำการแทนบริษัททั้งนี้เพราะกรรมการไม่ใช่ตัวแทนของบริษัทที่ต้องเขียนแถลงว่าทำแทนตามมาตรา 901 หากแต่กรรมการเป็นผู้แทนของนิติบุคคลที่ต้องดำเนินการแทนบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลตามมาตรา 70 วรรค 2 (ฎีกาที่ 2144/2525, 457/2543, 5846/2534, 250/2541)

ฎีกาที่ 2144/2525 กรรมการของบริษัทได้ลงลายมือชื่อสลักหลังและประทับตราสำคัญของบริษัท แล้วโอนเช็คให้โจทก์ โดยไม่ปรากฏว่าเป็นการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท ถือเป็นการแสดงความประสงค์ของนิติบุคคลผ่านทางผู้แทนฯ ตามมาตรา 70 วรรค2 ประกอบมาตรา 1144, 1167 และ 820 จึงต้องถือว่าเป็นการกระทำของบริษัทเองและเห็นเจตนาโดยชัดแจ้งว่ากระทำในนามของบริษัท ส่วนตัวกรรมการนั้น มิได้กระทำในนามส่วนตัว และแม้จะมีได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบริษัทกรรมการก็ไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวแต่อย่างใด

ฎีกาที่ 457/2543 จำเลยที่1 เป็นบริษัท ส่วนจำเลยที่2 เป็นกรรมการที่มีอำนาจ ได้ลงลายมือชื่อและประทับตราจำเลยที่1 ในช่องผู้ส่งจ่าย ถือว่าจำเลยที่1 แต่ผู้เดียวเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คพิพาท ต้องตามบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 70 วรรคสอง และมาตรา 900 ต้องถือว่าจำเลยที่2 ลงลายมือชื่อในฐานะผู้แทนของจำเลยที่1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบเช็คต่อผู้ทรงเป็นการส่วนตัว

(2)กรณีที่ทำไมถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับหรือเป็นกิจการนอกขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท เช่น กรรมการลงลายมือชื่อแต่ไม่ประทับตราหรือลงลายมือชื่อโดยคนที่ไม่ใช่กรรมการ ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทนเองหากมิได้เขียนแถลงว่าเป็นการทำแทนตัวการ ผู้ที่ลงลายมือชื่อย่อมต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 900, 901 (ฎีกาที่ 7810/2547, 250/2541)

(2.1)กรรมการลงลายมือชื่อโดยไม่ประทับตราสำคัญบริษัท

ฎีกาที่ 7810/2547 จำเลยเป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท ว. แต่ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาท โดยไม่ระบุว่ากระทำการแทนบริษัท ว. และมีได้ประทับตราของบริษัท ว. ในเช็คพิพาทด้วย จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยลงลายมือชื่อส่งจ่ายในฐานะผู้แทนบริษัทดังกล่าว จำเลยจึงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คเป็นส่วนตัว ตามมาตรา 900 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 901 แต่บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบเช็คนั้น (ฎีกาที่ 13466/2555)

หมายเหตุ กรณีนี้เป็นกรณีตามมาตรา 901 ไม่ใช่มาตรา 1008 เพราะการที่กรรมการลงลายมือชื่อแต่ไม่ได้ประทับตรา เป็นกรณีที่กรรมการลงลายมือชื่อของตัวเองไม่ใช่ของตัวการ

(2.2) ผู้ที่ลงลายมือชื่อไม่ใช่กรรมการบริษัท แม้ประทับตราสำคัญของบริษัทก็ตาม

ฎีกาที่ 250/2541 เช็คพิพาทไม่ปรากฏข้อความในเช็คว่าจำเลยที่ 2 ได้เขียนระบุว่าได้กระทำการแทนจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด ทั้งจำเลยที่ 2 ก็ไม่ได้เป็นกรรมการของจำเลยที่ 1 อีกด้วย แม้จำเลยที่ 2 ประทับตราของจำเลยที่ 1 ในเช็คพิพาท แต่จำเลยที่ 2 ไม่มีอำนาจกระทำการแทนจำเลยที่ 1 ได้ กรณีจึงไม่ผูกพันจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคลและถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นผู้ส่งจ่ายเช็คพิพาท ดังนั้น เมื่อจำเลยที่ 2 เป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทโดยมิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 ย่อมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คพิพาทตาม ป.พ.พ. มาตรา 900 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 901 (ออกสอบผู้ช่วยฯแล้ว)

(2.3) ส่งจ่ายเช็คชำระหนี้ นอกขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท

ฎีกาที่ 4214/2539 บริษัทประกอบกิจการค้าไม้ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการเข้าค้าประกันชำระหนี้ การที่จำเลยส่งจ่ายเช็คชำระหนี้ค่าประกันที่ไม่ใช่หนี้บริษัท จึงเป็นการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท แม้จำเลยจะเป็นกรรมการและประทับตราสำคัญของบริษัทก็ตาม บริษัทก็ไม่ต้องรับผิดชอบ กรรมการต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 900, 902, 914, 967 ประกอบมาตรา 989 (ออกสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาแล้ว)

****ฎีกาที่ 6798/2544** แม้จำเลยที่ 1 จะได้จดทะเบียนนิติบุคคลว่า ป. เป็นกรรมการของจำเลยที่ 1 แต่จำเลยที่ 1 เปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคาร น. โดยให้ตัวอย่างลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายเฉพาะกรรมการอื่น 4 คน โดยไม่ปรากฏตัวอย่างลายมือชื่อของ ป. ด้วย ป. จึงไม่มีอำนาจลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คของธนาคาร น. แทนจำเลยที่ 1 และมีได้ระบุว่ากระทำการแทนจำเลยที่ 1 แล้วนำเช็คพิพาทไปแลกกับเช็คฉบับอื่นซึ่ง ป. ส่งจ่ายให้แก่โจทก์เพื่อชำระหนี้ส่วนตัว ป. จึงต้องร่วมรับผิดชอบเช็คพิพาทเป็นการส่วนตัวตามมาตรา ป.พ.พ. มาตรา 900

หมายเหตุ ฎีกานี้ แม้ ป. จะเป็นกรรมการและประทับตราของบริษัทแต่เมื่อ ป. ไม่ได้มีอำนาจสั่งจ่ายเช็คแทนบริษัท เพราะบัญชีนั้น ป. มิได้มีชื่อเป็นเจ้าของบัญชี จึงเป็นกรณีที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของบริษัท ถือว่าเป็นกรณีที่ ป. ลงลายมือชื่อของตัวเองเมื่อได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบริษัท จำเลยที่ 1 ป. จึงต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 900 ประกอบ 901

ฎีกาที่ 3803/2547 A กรรมการของบริษัท ก. สั่งจ่ายเช็คระบุสั่งจ่ายให้ B หรือผู้ถือโดยมิได้ประทับตราสำคัญของบริษัท ก. และไม่มีข้อความว่าในฐานะกระทำการแทนบริษัท ก. B สลักหลังเช็คต่อให้นาย Y และ Y โอนเช็คต่อให้ Z โดยการส่งมอบ

หลังจากวันออกเช็ค 5 เดือน Z นำเช็คไปขึ้นเงินแล้ว ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน Z จึงนำเช็คดังกล่าวมาฟ้องให้ A, B รับผิดชอบตามเนื้อความในเช็ค

A ให้การต่อสู้ว่า เช็คดังกล่าวเป็นเช็คระบุชื่อ การที่ Y โอนเช็คให้แก่ Z โดยการส่งมอบจึงเป็นการไม่ชอบ ตัวเงินจึงขาดสายตามมาตรา 905 ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบฯ นอกจากนี้ การสั่งจ่ายเช็คของ A กระทำในฐานะกรรมการผู้กระทำการแทนบริษัท ก. A จึงไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว

ส่วน B ให้การต่อสู้ว่า คนเป็นผู้สลักหลังเมื่อ Z นำเช็คไปขึ้นเงินในเมืองเดียวกับที่ออกเช็คพัน 1 เดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค (3 เดือนกรณีคนละเมือง) Z จึงสันนิษฐานที่จะไล่เบี้ยเอาแก่คนซึ่งเป็นผู้สลักหลัง

จึงวินิจฉัยว่าบรรดาข้อต่อสู้ของ A และ B พังขึ้นหรือไม่ อย่างไร

ธงคำตอบ : กรณี A ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรก คือ เช็คดังกล่าวเป็นเช็คระบุชื่อหรือเช็คผู้ถือ เมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า เช็คที่ A สั่งจ่ายนั้นระบุว่า “สั่งจ่ายให้ B หรือผู้ถือ” โดยมิได้ขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออกนั้น เช็คดังกล่าวย่อมเป็นเช็คผู้ถือ ซึ่งสามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ ส่งมอบให้แก่กันตามมาตรา 918

ดังนั้นเมื่อ Z รับโอนต่อมาจาก Y โดยการส่งมอบ Z ย่อมเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย สามารถนำเช็คไปขึ้นเงินแก่ธนาคารได้

ปัญหาวินิจฉัยประการต่อมาคือ การสั่งจ่ายเช็คของ A จะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวหรือไม่ เมื่อ A ลงลายมือชื่อสั่งจ่ายเช็คโดยมิได้ประทับตราสำคัญของบริษัท อันเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของบริษัท ทั้งอีกมิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบริษัท เช็คดังกล่าวจึงเป็นเช็คส่วนตัวของ A A จึงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คนั้นตามมาตรา 900 และ มาตรา 901 (ฎีกาที่ 3803/2547)

กรณี B ปัญหาว่า B จะได้รับประโยชน์จากมาตรา 990 หรือไม่ กล่าวคือ B เป็นผู้สละหลังแล้ว Z นำ
เช็คไปขึ้นเงินแก่ธนาคารเมื่อพ้น 1 เดือน (หรือ 3 เดือน)นับแต่วันออกเช็ค Z ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่
ผู้สละหลังทั้งปวง

ทั้งนี้ คำว่าผู้สละหลังตามมาตรา 990 นั้นย่อมหมายถึงผู้สละหลังเช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น แต่
ตามปัญหาเช็คดังกล่าวเป็นเช็คชนิดผู้ถือ การที่ B มาสละหลังเช็คผู้ถือ ไม่ถือว่า B เป็นผู้สละหลัง หากแต่ถือ
ว่าเป็นการอ่าวัดผู้ส่งจ่ายเท่านั้น ตามมาตรา 921 เมื่อ A ผู้ส่งจ่ายไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ B ผู้สละหลังจึง
หาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไม่

ดังนั้น เมื่อ B เป็นแต่เพียงผู้รับอ่าวัด จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 990 B จึงยังคงต้องรับผิดชอบต่อ
Z ผู้ทรงโดยชอบฯ

ด้วยอาศัยเหตุผลดังที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้น บรรดาข้อต่อสู้ของ A และ B พังไม่ขึ้น

(3)* บริษัทมีระเบียบข้อบังคับว่าการสละหลังตัวเงินก็ดี การรับอ่าวัดก็ดีต้องทำตามรูปแบบเท่านั้น
ดังนี้หากกรรมการฝ่าฝืน เช่น ไปสละหลังลอยตามมาตรา 919 วรรค 3 (ลงลายมือชื่อด้านหลังโดยไม่กรอก
ข้อความใด) สละหลังตัวผู้ถืออันถือเป็นการอ่าวัดผู้จ่ายตามมาตรา 921 หรือ อ่าวัดโดยลงลายมือชื่อด้านหน้า
ตัวชนิดระบุชื่อตามมาตรา 939 วรรค3 เหล่านี้ ถือว่าการนั้นไม่ผูกพันบริษัท หากแต่ถือว่าการกระทำ
การนั้นในนามส่วนตัว(แม้จะประทับตราสำคัญของบริษัทก็ตาม) ฎีกาที่ (4237/2536)***

(4)กรณีกรรมการลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของบริษัททุก
ประการ แต่ได้กระทำไปภายหลังจากที่บริษัทได้จดทะเบียนเลิกนิติบุคคล และมีการชำระบัญชีแล้ว กล่าวคือ
ได้กระทำภายหลังจากที่บริษัทสิ้นสภาพนิติบุคคลแล้ว ลายมือชื่อของบริษัทย่อมเป็นลายมือชื่อที่ลงโดย
ปราศจากอำนาจ เป็นอันใช้ไม่ได้เลยตามมาตรา 1008 แต่กรณีนี้ตัวกรรมการผู้ลงลายมือชื่อต้องรับผิดชอบเป็น
การส่วนตัวตามมาตรา 900 (ฎีกาที่ 2940/2547)

ฎีกาที่ 2940/2547 เช็คพิพาทเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะส่งจ่ายให้แก่บริษัท ร. บริษัท ร. ซึ่งเป็นผู้ทรง
เท่านั้นที่จะทำสัญญาขายลดและสละหลัง โอนเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ได้ เมื่อสัญญาขายลดเช็คกระทำขึ้น
หลังจากที่บริษัท ร. ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีตามมาตรา 1270 วรรคสอง
อันถือได้ว่าบริษัท ร. ได้สิ้นสภาพนิติบุคคลแล้ว สัญญาขายลดเช็คดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย ทั้ง
การที่ ข. และ ค. ลงลายมือชื่อสละหลังและประทับตราบริษัท ร. ในเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ ก็เป็นการสละ

หลังโอนโดยปราศจากอำนาจ ย่อมเป็นอันใช้ไม่ได้เลยตามมาตรา 1008 โจทก์จึงเป็นผู้ที่ได้รับเช็คพิพาทมา โดยการสลักหลังที่ขาดสาย โจทก์ย่อมไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 904, 905 จำเลยทั้งสาม ในฐานะผู้ส่งจ่ายจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

การที่บริษัท รฐ. ไม่มีสภาพนิติบุคคลเท่ากับ ธ. และ ส. ได้ขายลดและสลักหลังเช็คพิพาทเป็นการส่วนตัวมีผลเพียงให้โจทก์มีสิทธิจะฟ้องให้ ธ. และ ส. รับผิดชอบโจทก์โดยตรงในฐานะที่นำเช็คพิพาทมาหลอกขาย และในฐานะผู้ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทตามมาตรา 900 เท่านั้น หากทำให้โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทด้วยการสลักหลังไม่ขาดสายตามมาตรา 905 ไม่ เพราะเช็คพิพาทไม่ได้ส่งจ่ายแก่ ธ. และ ส. อันจะทำให้บุคคลทั้งสองมีสิทธิที่จะสลักหลังโอนเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ได้โดยชอบ (คดีนี้ ธ. และ ส. ก็รับผิดชอบตามมาตรา 900 โດคๆ โดยไม่มีฐานะ)

หมายเหตุ คดีนี้ การที่กรรมการลงลายมือชื่อของบริษัท ภายหลังจากบริษัทสิ้นสภาพนิติบุคคลแล้ว บริษัทย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ (ไม่มีตัวบริษัทให้ต้องรับผิดชอบ) หากแต่เป็นกรณีที่กรรมการต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 900 (ในฐานะผู้ลงลายมือชื่อ)

ข้อสำคัญ

ข้อยกเว้นที่แม่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของบริษัทและมิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบริษัท กรรมการก็ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวดังนี้

- 1) กรณีที่บริษัทให้สัตยาบันใน
ภายหลัง (ตามมาตรา 1167 ประกอบมาตรา 823) (ฎีกาที่ 9442/2542)

ฎีกาที่ 9442/2542 แม้เช็คพิพาทจำเลยที่ 2 ลงชื่อในเช็คแต่ผู้เดียวและประทับตราบริษัทจำเลยที่ 1 ซึ่งไม่ถูกต้องตามข้อบังคับที่ต้องมีจำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อร่วมกับกรรมการอื่นอีกหนึ่งคน และประทับตราสำคัญของบริษัทก็ตาม แต่บริษัทจำเลยที่ 1 ก็ให้การยอมรับว่าจำเลยที่ 1 ได้ส่งจ่ายเช็คพิพาทเพื่อค้ำประกันการกู้ยืมของจำเลยที่ 1 จึงเท่ากับเป็นการให้สัตยาบัน บริษัทจำเลยที่ 1 จึงต้องผูกพันรับผิดชอบเช็คแก่โจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 823, 1167 จำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว

- 2) กรณีที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็
ทราบดีว่าเป็นการทำแทนบริษัท (ฎีกาที่ 778/2536) เช่น ผู้ทรงเป็นเจ้าของบริษัทแล้วรับเช็ค

พิพาทจากกรรมการของบริษัทเพื่อชำระในมูลหนี้ของบริษัท แม้เช็คพิพาทกรรมการจะปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบก็ตาม บริษัทก็ต้องรับผิดชอบ ส่วนกรรมการหาต้องรับผิดชอบส่วนตัวไม่

ฎีกาที่ 778/2536 เจ้าหนี้มอบเงินให้จำเลยที่ 1 เพื่อร่วมลงทุน จำเลยที่ 1 ออกเช็คพิพาทมอบให้เจ้าหนี้เพื่อเป็นหลักประกันเงินทุนของเจ้าหนี้ โดย ป. และจำเลยที่ 2 เป็นผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่าย แม้จะมีได้ประทับตราของจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 เป็นผู้ลงลายมือชื่อไว้โดยมิได้เขียนว่ากระทำแทนก็ตาม แต่การลงลายมือชื่อของ ป. กับจำเลยที่ 2 ก็เป็นการลงลายมือชื่อในฐานะกรรมการของจำเลยที่ 1 เป็นการแสดงออกถึงความประสงค์ของนิติบุคคลโดยผู้แทนของนิติบุคคล (ตามมาตรา 70 วรรคสอง) การกระทำของ ป. กับจำเลยที่ 2 จึงเป็นการกระทำในนามของจำเลยที่ 1 มิใช่การกระทำของตัวแทนที่ลงลายมือชื่อของตนในตำแหน่งตัวการ แต่มิได้เขียนแสดงว่ากระทำแทนบุคคลอื่นซึ่งบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบในความในตัวตนนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 900 จำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องรับผิดชอบ

หมายเหตุ ผู้ทรงมอบเงินให้กรรมการเพื่อร่วมลงทุนในบริษัท ผู้ทรงยอมเป็นเจ้าหนี้ของบริษัท เมื่อกรรมการออกเช็คให้เจ้าหนี้เป็นประกันเงินดังกล่าว ผู้ทรงยอมทราบดีว่าการออกเช็คดังกล่าวเป็นการทำแทนบริษัท

3) บริษัทเชิดกรรมการเป็น

ตัวแทนแสดงออกต่อบุคคลภายนอกตามมาตรา 821 แม้กรรมการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของบริษัท แต่เมื่อกรรมการเป็นตัวแทนเชิด ย่อมเป็นการแสดง ออกถึงความประสงค์ของนิติบุคคล โดยผู้แทนนิติบุคคลตามมาตรา 70 วรรคสอง บริษัทต้องรับผิดชอบ

ฎีกาที่ 6358/2554 เช็คพิพาท และหนังสือต้องปฏิเสธการชำระหนี้ตามเช็คพิพาท มีชื่อบริษัท A อยู่ที่หัวกระดาษ โดยมี บ. ลงลายมือชื่อโดยไม่ประทับตราบริษัท A ทั้งในเช็ค และในหนังสือดังกล่าวตามหนังสือดังกล่าว มีใจความว่าบริษัท A ยอมรับว่าได้ออกเช็คพิพาทจริงแต่ปฏิเสธว่าไม่มีมูลหนี้และให้โจทก์ส่งเช็คคืนแก่บริษัท A การกระทำของบริษัท A จึงเป็นการเชิด บ. แสดงออกต่อ โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่พบเห็นเช็คและหนังสือปฏิเสธการชำระเงินให้เข้าใจว่า บ. เป็นตัวแทนของบริษัท A ตามมาตรา 821 และเมื่อ บ. เป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท A จึงเป็นการแสดงออกถึงความประสงค์ของนิติบุคคล โดยผู้แทนนิติบุคคลตามมาตรา 70 วรรคสอง การลงลายมือชื่อของ บ. จึงเป็นการกระทำในนามบริษัท A และถือว่าบริษัท A เป็นผู้ส่งจ่ายเช็คพิพาท แม้เช็คพิพาทไม่ประทับตราบริษัท A และ บ. ลงลายมือชื่อไว้โดยมิได้เขียนว่าทำการแทนก็ตาม บริษัท A จึงต้องรับผิดชอบเนื้อความในเช็คนั้น

4.2 กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

(1) ถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับ ถือว่าหุ้นส่วนผู้จัดการลงลายมือชื่อของตนเองหากไม่ได้เขียนแถลงว่าเป็นการกระทำแทนห้างฯ หุ้นส่วนผู้จัดการก็ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 900, 901 ส่วนห้างฯ ไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น หุ้นส่วนผู้จัดการลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คภายหลังจากพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนแล้ว (ฎีกาที่ 3218/2528)

*** (2) แต่ถ้าปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับ ถือว่าห้างฯ เป็นผู้ลงลายมือชื่อ ห้างฯ จึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900 และหุ้นส่วนผู้จัดการซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบต้องรับผิดชอบร่วมกับห้างฯ ด้วย เพราะหุ้นส่วนผู้จัดการต้องร่วมกันรับผิดชอบในหนี้ของห้างฯ อย่างไม่จำกัดจำนวนตามมาตรา 1087, 1080 และมาตรา 1050 (ฎีกาที่ 8350/2548, 2189/2540) (หุ้นส่วนผู้จัดการรับผิดชอบต่อผู้ทรงตามกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทตามมาตรา 1050, 1087 แต่มิได้รับผิดตามกฎหมายตัวเงิน)

ฎีกาที่ 8350/2548 จำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาท ย่อมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 900 แม้จำเลยที่ 2 จะได้ลงลายมือชื่อในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการของจำเลยที่ 1 ก็หาทำให้จำเลยที่ 2 หลุดพ้นความรับผิดไปไม่ เพราะจำเลยที่ 2 เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดของจำเลยที่ 1 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่จำเลยที่ 1 ไต่ถามขึ้นด้วยตาม ป.พ.พ มาตรา 1087, 1080 และ 1050 ส่วนจำเลยที่ 3 ลงลายมือชื่อสลักหลังเช็คเมื่อเช็คพิพาทเป็นเช็คผู้ถือ จำเลยที่ 3 จึงต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกับผู้ส่งจ่ายและรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ตามมาตรา 921, 940, 967 และ 989 (ฎีกาที่ 2189/2542 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

หมายเหตุ นอกจากนี้ ผู้ทรงอาจฟ้องเฉพาะห้างฯ หรือเฉพาะตัวหุ้นส่วนผู้จัดการเพียงลำพังก็ได้ เพราะเป็นหนี้ร่วม จึงเป็นสิทธิของผู้ทรงที่จะเลือกฟ้องใครก็ได้

-2. มาตรา 902 ตัวเงินที่มีลายมือชื่อที่ไม่สมบูรณ์รวมอยู่ด้วย

มาตรา 902 ถ้าตัวเงินลงลายมือชื่อของบุคคลหลายคน มีทั้งบุคคลซึ่งไม่อาจเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินได้เลยหรือเป็นได้แต่ไม่เต็มผลไซ้ร้ ทำนองว่าหากกระทบถึงความรับผิดชอบของบุคคลอื่นนอกนั้นซึ่งต้องรับผิดชอบตัวเงินนั้น

ข้อควรพิจารณา

1. ตัวเงินฉบับหนึ่งอาจมีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าลายมือชื่อของบุคคลใดไม่อาจเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินได้เลยหรือเป็นไปได้แต่ไม่เป็นผล เช่นนี้ผลที่เกิดขึ้นคือ

1.1 ลายมือชื่อของผู้ที่ไม่อาจเป็นคู่สัญญาได้เลย หรือไม่เต็มผลนั้น ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบ ผู้ทรงจะไปฟ้องบุคคลนั้นไม่ได้

1.2 ลายมือชื่อที่เสียไปดังกล่าว ไม่กระทบกระทั่งถึงลายมือชื่ออื่นๆในตัวเงินที่สมบูรณ์ กล่าวคือผู้ทรงยังคงมีสิทธิฟ้องลูกหนี้คนอื่นในตัวเงินให้รับผิดชอบได้

2. มาตรา 902 ต้องคู่กับมาตรา 1006 เรื่องลายมือชื่อปลอม ไม่กระทบต่อลายมือชื่ออื่นๆในตัวเงิน ตามมาตรา 1006 เป็นกรณีในตัวเงินมีลายมือชื่อของบุคคลหลายคน แล้วลายมือชื่ออันหนึ่งปลอม ผลคือ

2.1 ตัวเจ้าของลายมือชื่อที่ถูกปลอม ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะตัวเขาเองมิได้เป็นผู้ลงลายมือชื่อตามมาตรา 900

2.2 ตัวผู้ปลอมต้องรับผิดชอบ เพราะแม้ไม่ใช่ชื่อเขา แต่เขาเป็นผู้ลงลายมือชื่อตามมาตรา 900

2.3 เจ้าของลายมือชื่ออื่นที่สมบูรณ์ (เป็นลายมือชื่อที่แท้จริง) ลายมือชื่อนั้นยังคงสมบูรณ์

แต่ ตัวเจ้าของลายมือชื่อที่สมบูรณ์นั้นจะต้องรับผิดชอบตามตัวเงินหรือไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา 1008

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วมาตรา 902 และมาตรา 1006 มีข้อแตกต่างกันดังนี้

1) มาตรา 1006 เป็นเรื่องลายมือ
ชื่อในตัวเงินปลอม

2) มาตรา 902 เป็นเรื่องลายมือชื่อ
ในตัวเงินเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง แต่ตัวผู้ลงลายมือชื่อมีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ

3. มาตรา 902 ความบกพร่องในเรื่องการลงลายมือชื่อมีอยู่ด้วยกัน 2 กรณี

3.1 บุคคลผู้ซึ่งไม่อาจมาเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินได้เลย เช่น นิติบุคคลมีระเบียบข้อบังคับว่า ห้ามออกตัวเงินหรือห้ามสลักหลัง หรือรับรองตัวเงิน กรณีนี้หากกรรมการไปทำการฝ่าฝืน ย่อมเป็นการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท บริษัทจึงไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเป็นบุคคลซึ่งไม่อาจเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินได้

เลย แต่ไม่มีผลกระทบต่อลายมือชื่อของกรรมการ เช่นนี้ ผู้ทรงจะฟ้องบริษัทให้รับผิดชอบไม่ได้ แต่สามารถฟ้องกรรมการให้รับผิดชอบได้ตามมาตรา 900 ประกอบมาตรา 902

3.2บุคคลผู้ซึ่งอาจเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินได้แต่ไม่เต็มผล หมายถึง ผู้มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ เช่น ผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถส่งจ่ายเช็คยอมเป็น โฉมฉาย หากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์บอกล้างยอมเป็นโฉมฉาย เช่นนี้หากเช็คนั้นมีบุคคลอื่นลงลายมือชื่อที่สมบูรณ์เช่นนี้ ผู้ทรงก็ยังฟ้องบุคคลผู้ซึ่งลงลายมือชื่ออันสมบูรณ์ได้ แต่จะไปฟ้องผู้ที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถไม่ได้

*3.3กรณีที่กรรมการส่งจ่ายเช็ค โดยใช้ตราประทับใหม่ ซึ่งยังไม่ได้จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงก็ถือว่าเป็นกรณีตามมาตรา 902 คือ บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบเพราะบริษัทไม่อาจเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินได้เลย แต่ไม่กระทบถึงลายมือชื่อของกรรมการ ดังนั้น กรรมการที่ลงลายมือชื่อ จึงต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามมาตรา 900 (ฎีกาที่ 4991/2536)

ฎีกาที่ 4991/2536 เช็คพิพาทเป็นเช็คส่วนตัวของจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นกรรมการบริษัทของจำเลยที่ 1 เป็นผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายและประทับดวงตราสำคัญแบบใหม่ของจำเลยที่ 1 ซึ่งยังมีได้จดทะเบียนการใช้ จึงไม่ผูกพันจำเลยที่ 1 ถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายแต่การที่เช็คพิพาทลงลายมือชื่อบุคคลหลายคน มีทั้งบุคคลซึ่งไม่อาจเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินนั้น ได้เลยหรือเป็นได้แต่ไม่มีผล ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงความรับผิดชอบของบุคคลอื่นนอกนั้นซึ่งคงต้องรับผิดชอบตามตัวเงินตาม ป.พ.พ. มาตรา 900 ดังนั้น จำเลยที่ 2 จึงยังคงต้องรับผิดชอบเช็ค

ฎีกาที่ 4237/2536 ก.ผู้ส่งจ่ายเช็คระบุชื่อ A เป็นผู้รับเงิน แต่ไม่ขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือออกข้อเท็จจริงปรากฏว่า A โอนส่งมอบเช็คชำระหนี้ให้แก่ B เมื่อ ข. รับโอนเช็คมาแล้วจึงนำไปส่งมอบโอนตีใช้หนี้ให้แก่บริษัท C ปรากฏว่า นาย ข. กรรมการของบริษัท C ทำการสลักหลังเช็คพิพาทประทับตราสำคัญของบริษัท และส่งมอบให้ D

ทั้งนี้บริษัท C มีข้อบังคับว่ากรรมการมีอำนาจส่งจ่ายเช็คได้ แต่หากจะอาวัลเช็ค ต้องอาวัลตามรูปแบบเท่า

หลังจากนั้น D นำเช็คไปขึ้นเงินธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน D จึงนำเช็คพิพาทมาฟ้องบริษัท C และ ข. ให้รับผิดชอบเช็คจนวินิจัย

D มีอำนาจฟ้องบริษัท C และ ข. ให้รับผิดชอบหรือไม่

ขงคำตอบ : 1)การวินิจฉัยว่า D มีอำนาจฟ้องบริษัท C และ ข. ให้รับผิดชอบได้หรือไม่ มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยดังต่อไปนี้

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกคือเช็กพิพาทเป็นเช็คระบุชื่อหรือเช็คผู้ถือ แม้เช็คพิพาทจะระบุชื่อ A เป็นผู้รับเงิน แต่ ก. ผู้สั่งจ่ายก็ได้ขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือออกยอมแสดงให้เห็นว่าผู้สั่งจ่ายประสงค์จะให้ผู้ที่มิใช่เช็กพิพาทในครอบครองสามารถนำไปขึ้นเงินกับธนาคารได้ ดังนั้น เช็กพิพาทจึงเป็นเช็คผู้ถือ สามารถโอนให้แก่กันด้วยการส่งมอบตามมาตรา 918 ประกอบมาตรา 989 เมื่อ A ส่งมอบให้แก่ B และจากนั้นมีการส่งมอบให้แก่บริษัท C บริษัท C ส่งมอบต่อให้แก่ D D จึงเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 904 (ไม่ต้องอ้างมาตรา 905 เพราะมาตรา 905 เป็นเรื่องของการสลักหลังไม่ขาดสายซึ่งใช้แต่เฉพาะกับตัวชนิกระบุชื่อเท่านั้น)

การที่ D ผู้ทรงจะมีอำนาจฟ้องบริษัท C และ ข. ให้รับผิดชอบได้นั้นจะต้องปรากฏว่าบริษัท C และ ข. ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินด้วยตามมาตรา 900 กรณีตามปัญหาเช็กพิพาทเป็นเช็คผู้ถือการที่ ข. ไปลงลายมือชื่อสลักหลังตัวผู้ถือ ถือไม่ได้ว่าเป็นการสลักหลัง หากแต่เป็นการอาวัลผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 921

คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า การลงลายมือชื่อรับอาวัลดังกล่าวเป็นการกระทำในนามของบริษัท C หรือเป็นการกระทำโดยส่วนตัวของ ข. กรรมการ

เมื่อข้อบังคับของบริษัท C กำหนดว่าหากกรรมการจะอาวัลเช็คต้องอาวัลตามรูปแบบเท่านั้น คือ ต้องมีถ้อยคำว่าใช้ได้เป็นอาวัลและลงลายมือชื่อใช้ได้เป็นอาวัลตามมาตรา 939 วรรค 2 แต่ตามปัญหา ข. สลักหลังตัวผู้ถืออันเป็นการอาวัลโดยผลของกฎหมายตามมาตรา 921 มิใช่การอาวัลตามรูปแบบแต่ประการใด การกระทำของ ข. เป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัท อีกทั้งยังเป็นการทำเกินขอบอำนาจฐานตัวแทนอีกด้วยตามมาตรา 1167 ประกอบมาตรา 822(มาตรา 1167 ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการและบริษัทให้บังคับตามกฎหมายตัวแทน) ด้วยเหตุนี้ จึงถือไม่ได้ว่าการลงลายมือชื่อรับอาวัลเช็กพิพาทเป็นการกระทำในนามของบริษัท บริษัทจึงมิได้เป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็กพิพาทตามมาตรา 900 บริษัท C ไม่มีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบเนื้อความในเช็กพิพาทนั้น

ปัญหาว่า แล้ว ข. กรรมการผู้ลงลายมือชื่อจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ การที่ ข. ลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของบริษัท โดยฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทถือเป็นกรณีที่เช็คนั้นมีลายมือชื่อของบุคคลหลายคนมีทั้งลายมือชื่อของบริษัท C บุคคลที่ไม่อาจเป็นคู่สัญญาได้เลยแต่การนี้ก็ไม่กระทบถึงความสมบูรณ์ของลายมือชื่อของนาย ข. ซึ่งเป็นกรรมการ ด้วยเหตุนี้ แม้ D ผู้ทรงจะฟ้องบริษัทให้รับผิดชอบไม่ได้ แต่

D ก็สามารถฟ้องตัว ข. กรรมการให้รับผิดชอบได้ในฐานะผู้รับอาวัลทั้งนี้ตามมาตรา 900, 902, 921, 940, 967 ประกอบมาตรา 989 (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 4237/2536)

ด้วยอาศัยเหตุผลดังที่ได้วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น การที่ D มาฟ้องบริษัท C และ ข. ให้รับผิดชอบ บริษัท C ย่อมไม่มีความรับผิดชอบ ส่วน C กรรมการต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว แม้จะประทับตราสำคัญของบริษัทก็ตาม เพราะ C ผ่าฝืนข้อบังคับของบริษัท

-3. มาตรา 926 การลงลายมือชื่อในฐานะผู้จำหน่ายตัวเงิน

มาตรา 926 เมื่อใดคำสลักหลังมีคำว่า “ราคาเป็นจํานำ” ท่านว่าผู้ทรงจะใช้สิทธิอันเกิดแต่ตัวนั้นได้ ทั้งนี้ แต่ถ้าผู้ทรงสลักหลังต่อไป การสลักหลังนั้นใช้ได้เพียงในฐานะเป็นคำสลักหลังของตัวแทน

หมายเหตุ มาตรา 926 การจํานำตัวเงินใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท

ข้อควรพิจารณา

1 การจํานำตัวเงินเป็นสัญญาจํานำอย่างหนึ่งตามมาตรา 747 หากแต่ ต้องทำตามวิธีการตามมาตรา 926 คือผู้จํานำซึ่งเป็นผู้ทรงต้องสลักหลังตัวนั้น กับมีข้อความว่า “ราคาเป็นประกัน” หรือ “ราคาเป็นจํานำ” หรือข้อความอย่างอื่น

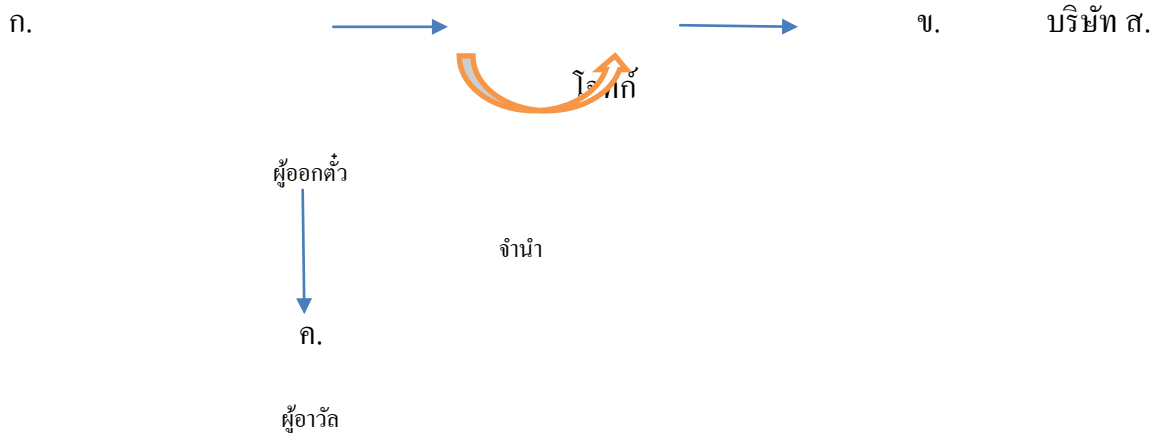
2 การจํานำตัวเงินนี้ใช้กับตัวเงินที่ “ยังไม่ถึงกำหนดใช้เงิน” (ท่านองเดียวกับขายลดเช็ค) เช่น ก. เป็นผู้ทรงตัวแลกเงิน ถึงกำหนดใช้เงินวันที่ 30 มีนาคม 2554 ดังนั้น วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2554 ก. จึงเอาตัวแลกเงินไปจํานำไปไว้กับ ข. เพื่อให้ได้เงินมาก่อน

3* การสลักหลังจํานำตัวเงินตามมาตรา 926 ผู้ที่รับจํานำมีสิทธิเหมือนผู้ทรงที่เป็นตัวแทนนั่นเอง คือมีสิทธิเรียกเก็บเงิน ทำคําคัดค้าน ฟ้องคดี หรือสลักหลังต่อไปได้ แต่ผู้รับสลักหลังต่อไปนั้นก็คงมีสิทธิเท่าที่ผู้ทรงมีอยู่ คือ ผู้รับสลักหลังจากผู้รับจํานำก็ยังคงเป็นผู้รับจํานำอยู่นั่นเอง

ข้อสำคัญ ผู้จํานำที่สลักหลังให้ผู้รับจํานำนั้น ไม่มีความรับผิดชอบต่อผู้รับจํานำ ผู้รับจํานำจะไปไล่เบี้ยเอาแก่ตัวผู้จํานำไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะการสลักหลังเพื่อจํานำ ไม่ใช่กรณีที่ผู้ทรงสลักหลังโอนกรรมสิทธิ์ตัวเงินพิพาทให้แก่ผู้รับจํานำ การกระทำของผู้จํานำย่อมใช้ได้เพียงในฐานะคำสลักหลังของตัวแทนเท่านั้น

ฎีกาที่ 3075/2552 ก. ออกตัวสัญญาใช้เงินให้แก่ ข. โดยมี ค. เป็นผู้รับอาวัล จากนั้น ข. ผู้ทรงนำตัวสัญญาใช้เงิน ดังกล่าวไปสลักหลังจํานำไว้แก่บริษัท ส. และต่อมาบริษัท ส. นำตัวสัญญาใช้เงินนั้นไปสลัก

หลังต่อไปให้แก่โจทก์ โจทก์นำตัวไปเรียกให้ ก. และ ข. ใช้เงินตามตัว ปรากฏว่า ก. และ ข. ต่างปฏิเสธไม่
ใช้เงิน ปัญหาว่า ส. จะมาไล่เบี้ยเอาแก่ ข. ได้หรือไม่

ธงคำตอบ : การที่ ข. นำตัวสัญญาใช้เงินมาจำนำไว้แก่บริษัท ส. ตาม สัญญาจำนำตัวสัญญาใช้เงิน โดย
ข. ลงลายมือชื่อเป็นผู้จำนำไว้จึงไม่ใช่กรณีที่ ข. สลักหลังโอนกรรมสิทธิ์ตัวสัญญาใช้เงินให้แก่บริษัท ส.
ต่อไป การกระทำของ ข. ดังกล่าว ย่อมใช้ได้เพียงในฐานะเป็นคำสลักหลังของตัวแทนตามมาตรา 926 วรรค 1
ประกอบมาตรา 985 มิใช่ผู้สลักหลังที่ต้องรับผิดชอบในฐานะผู้สลักหลังที่ต้องใช้เงินแก่โจทก์ (ฎีกาที่ 6101/2551
วินิจฉัยทำนองเดียว)

สรุป คือ ผู้สลักหลังเพื่อจำนำไม่มีความรับผิดชอบต่อผู้รับจำนำหรือต่อผู้ที่รับสลักหลังต่อมาจากผู้รับจำนำ
ผู้รับจำนำหรือผู้รับสลักหลังต่อมามีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาก่อนผู้จำนำเท่านั้น (มีสิทธิไปฟ้องเฉพาะผู้สั่ง
จ่าย ผู้ออกตัว ผู้เอาตัว และผู้สลักหลังก่อนผู้จำนำ)

มาตรา 903 การใช้เงินตามตัวเงิน ท่านมิให้วันผ่อน

มาตรา 903 ในการใช้เงินตามตัวเงิน ห้ามมิให้ให้วันผ่อน

มาตรา 948 ถ้าผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่าย ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาคนก่อนๆ ซึ่ง
มิได้ตกลงช่วยในการผ่อนเวลานั้น

ข้อควรพิจารณา

1 ผลของมาตรา 903 มีบัญญัติไว้ในมาตรา 948 คือ ถ้าผู้ทรงตัวแลกเงินยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่าย/ผู้ทรงก็จะ
สิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้เป็นคู่สัญญาคนก่อนๆ ซึ่งมีได้ตกลงช่วยในการผ่อนเวลานั้น

*คำว่า “คู่สัญญาคนก่อนๆ” ได้แก่ ผู้ส่งจ่าย ผู้ออกตัว และผู้สลักหลังคนก่อนๆ ตามมาตรา 906 แต่ไม่รวมถึงผู้รับอ่าวัด ฉะนั้นผู้รับอ่าวัดจึงไม่หลุดพ้นตามมาตรา 940 วรรค2 เพราะมิใช่เรื่องการทำผิดแบบระเบียบ

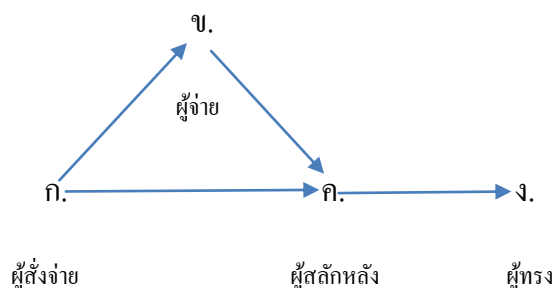
*ดังนั้น การที่ผู้ทรงตัวแลกเงิน ไปผ่อนเวลาให้กับผู้จ่าย ย่อมทำให้ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังที่มีได้ตกลงด้วย หลุดพ้นจากความรับผิดตามมาตรา 948 แม้อต่อมาภายหลังผู้ส่งจ่ายไปทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อผู้ทรงหนังสือรับสภาพหนี้ยอมตกเป็นโมฆะ เพราะเป็นการสำคัญผิดสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมตามมาตรา 156 (ฎีกาที่ 921/2501) (เพราะไม่มีหนี้ที่จะให้รับสภาพ) หรือทำนองเดียวกัน หากผู้ส่งจ่าย ส่งจ่ายเช็คฉบับใหม่ แทนเช็คฉบับเดิมให้แก่ผู้ทรง ผู้ทรงก็ไม่อาจนำเช็คฉบับใหม่นั้นมาฟ้องได้ เพราะไม่มีมูลหนี้ที่จะต้องชำระตามเช็คนั้น

ฎีกาที่ 921/2501 ผู้ทรงตัวแลกเงิน ไปยอมผ่อนเวลาการจ่ายเงินให้แก่ผู้จ่ายเงินตามตัวแลกเงินโดยมิได้ตกลงกับผู้ส่งจ่ายเสียก่อน ผู้ทรงตัวนั้นยอมสิ้นสิทธิที่จะไล่เบี่ย และผู้ส่งจ่ายก็พ้นจากความรับผิดตาม ป.พ.พ มาตรา 948 แม้อผู้ส่งจ่ายจะยอมทำหนังสือรับสภาพหนี้แก่ผู้ทรงก็ถือได้ว่าเป็นการสำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรม เพราะขณะนั้น ไม่มีหนี้อะไรเหลืออยู่แล้ว หนังสือรับสภาพหนี้ จึงเป็นโมฆะตามมาตรา 156

ตัวอย่างเช่น ก. ส่งจ่ายตัวแลกเงินให้ ข. ชำระเงินแก่ ก. วันที่ 20 มีนาคม 2554 ก. สลักหลังโอนให้ ง. เมื่อถึงกำหนดใช้เงินแล้ว ผู้ทรงจะผ่อนวันใช้เงินไม่ได้ตามมาตรา 903

ปัญหาว่าถ้าถึงวันใช้เงิน 20 มีนาคม 2554 แล้ว หาก ง. ผู้ทรงไปผ่อนวันใช้เงินให้แก่ ข. ผู้จ่ายแล้ว ผลจะเป็นประการใด

ธงคำตอบ : มาตรา 903 ประกอบมาตรา 948 เรื่องตัวแลกเงินนั้น “ถ้าผู้ทรงตัวแลกเงินผ่อนเวลาให้ผู้จ่าย ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิที่จะไล่เบี่ยเอาแก่คู่สัญญาคนก่อนๆซึ่งมิได้ตกลงในการผ่อนเวลานั้น”

เมื่อ ง. ยอมผ่อนเวลาการใช้เงินให้แก่ ข. ผู้จ่าย ครั้นครบ 1 เดือน ข. ไม่ยอมจ่ายเงิน ง. ย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี่ยเอา
แก่คู่สัญญาคนก่อนๆ แห่งตัวเงิน เช่นนี้ ง. ไม่อาจที่จะฟ้องไล่เบี่ยเอาแก่ ก., ค. ได้ เพราะ ก., ค. ผู้สั่งจ่ายและผู้
สลักหลังไม่ได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้นตามมาตรา 903 ประกอบมาตรา 948

ส่วน ข. ผู้จ่ายก็มีได้ลงชื่อในตัวเงิน ข. ย่อมไม่มีความรับผิดชอบตามตัวเงิน (ฎีกาที่ 921/2503)

2* แต่มาตรา 948 ใช้กับตัวแลกเงินเท่านั้น ไม่ใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คทั้งนี้เพราะมาตรา 985, 989
มิได้ให้นำเอามาตรา 948 ไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย ดังนั้น แม้มาตรา 903 เป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไป
ใช้กับตัวเงินทุกประเภท แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ทรงตัวสัญญาใช้เงิน หรือผู้ทรงเช็คยอมผ่อนเวลา ไม่มีกฎหมาย
บัญญัติผลเอาไว้ จึงไม่สิ้นสิทธิไล่เบี่ยเอาแก่คู่สัญญาคนก่อนๆ (ฎีกาที่ 442/2521)

ฎีกาที่ 422/2521 การที่ผู้ทรงตัวสัญญาใช้เงินยอมผ่อนเวลาให้กับผู้ออกตัวนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับอาวัล
หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ เพราะผู้รับอาวัลย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกันกับบุคคลซึ่งตนประกัน จึงอยู่ใน
ฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นเช่นเดียวกับผู้ออกตัวและไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้ค้ำประกันตามหลักทั่วไปในเรื่องค้ำ
ประกัน จะนำมาตรา 700 มาใช้บังคับไม่ได้

หมายเหตุ

- (1) ผู้รับอาวัล มีความรับผิดชอบอย่าง
เดียวกับบุคคลซึ่งตนประกันตามมาตรา 940 และต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรงอย่าลูกหนี้ชั้นต้นตาม
มาตร 967 ดังนั้น ผู้รับอาวัลจึงไม่ได้มีฐานะเป็นผู้ค้ำประกัน (ตามมาตรา 680) จะนำบทบัญญัติ
เรื่องผู้ค้ำประกันหลุดพ้นเมื่อเจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาตามมาตรา 700 มาใช้บังคับไม่ได้
- (2) กรณีเช็ค ศาลฎีกาวินิจฉัย
ทำนองเดียวกับตัวสัญญาใช้เงิน คือ ทั้ง ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง และผู้รับอาวัลไม่หลุดพ้นความรับผิด
ผู้ทรงสามารถไปไล่เบี่ยเอาแก่บุคคลเหล่านี้ได้ (ฎีกาที่ 1595/2509, 1083/2517, 3242/2530)

มาตรา 904, 905 บุคคลผู้มีฐานะเป็นเจ้าของในตัวเงิน (ผู้ทรง)

มาตรา 904 ผู้ทรงหมายความว่า บุคคลผู้มีตัวเงินไว้ในครอบครองโดยฐานเป็นผู้รับเงิน หรือเป็นผู้สลัก
หลัง ถ้าเป็นตัวสั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ ผู้ถือก็นับว่าเป็นผู้ทรงเหมือนกัน

ข้อควรพิจารณา

1 หลักเกณฑ์เบื้องต้นของความเป็นผู้ทรง

1.1 มีตัวเงินไว้ในครอบครอง

1.2 มีฐานะเป็น

1.2.1 กรณีตัวระบุชื่อ

(1) ผู้รับเงิน หมายถึง บุคคลที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวระบุให้เป็นผู้รับเงินในชั้นให้กำเนิดตัวเงิน

(2) ผู้รับสลักหลัง หมายถึง บุคคลที่ได้รับ โอนตัวเงินมาอีกทอดหนึ่งไม่ว่าจะรับโอนมาจากผู้รับเงินหรือผู้รับสลักหลังมาอีกทอดหนึ่งก็ตาม

เช่น A ส่งจ่ายเช็คระบุชื่อ B เป็นผู้รับเงิน โดยขีดมาคำว่าหรือผู้ถือออก (เป็นเช็คระบุชื่อ) ต่อมา B สลักหลังโอนเช็คให้ C แล้ว C สลักหลังโอนเช็คให้ D ดังนี้ B ย่อมเป็นผู้รับเงิน C, D เป็นผู้สลักหลัง

หมายเหตุ กรณีเป็นผู้รับสลักหลัง ผู้รับสลักหลังจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหรือนั้น ผู้รับสลักหลังต้องพิสูจน์ด้วยว่าตัวเงินนั้น สลักหลังติดต่อกันมาไม่ขาดสาย ตามมาตรา 905 (การสลักหลังจะขาดสายหรือไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา 905 วรรค1, 917, 919 และ 920)

1.2.2 กรณีตัวผู้ถือ

ตัวผู้ถือมี 2 แบบ

(1) ตัวผู้ถือโดยสภาพ (ไม่ระบุชื่อผู้รับเงิน) “จ่าย.....สด.....หรือผู้ถือออก”

(2) ตัวระบุชื่อผู้รับเงินแต่ไม่ขีดมาคำว่าหรือผู้ถือออก “จ่าย.....นาย ก.....หรือผู้ถือ”

ตัวผู้ถือนั้นให้ถือว่าผู้ที่มีตัวเงินไว้ในครอบครองเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยไม่ต้องไปพิสูจน์ว่าตัวขาดสายหรือไม่ (ฎีกาที่ 1385/2554)

หมายเหตุ

(1) ตัวผู้ถือมีแต่เฉพาะตัวแลกเงิน

และเช็คเท่านั้น ตัวสัญญาใช้เงินมีแต่เฉพาะตัวระบุชื่อไม่มีตัวผู้ถือตามมาตรา 983 (5)

(2) ตัวผู้ถือ โอน ได้ด้วยการส่งมอบ
ตามมาตรา 918 ผู้รับมอบ ต่อมาก็คือผู้ทรง

(3) * ตัวผู้ถือมีแต่ผู้ทรงในฐานะ
ผู้รับเงินและผู้รับ โอน โดยการส่งมอบไม่มีผู้รับสลักหลัง เพราะการสลักหลังตัวผู้ถือเป็นผู้เอาวัลผู้
ส่งจ่ายตามมาตรา 921

(4) ผู้ที่ โอนเช็คผู้ถือ โดยการส่ง
มอบแต่เพียงลำพังตามมาตรา 918 ไม่อาจถูกฟ้องให้รับผิดชอบมูลตัวเงินได้ เพราะมิได้ลงลายมือชื่อ
ในตัวเงินตามมาตรา 900

1.3 เมื่อเป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วย
กฎหมายแล้ว หากผู้ทรงเช็คถึงแก่ความตายก่อนเช็คถึงกำหนด สิทธิตามเช็คย่อมตกเป็นมรดกแก่
ทายาททันที ทายาทจึงเป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมาย (ฎีกาที่ 3619/2543)

1.4 ไม่ว่าจะเป็นผู้ทรงในฐานะผู้รับ
สลักหลังตัวชนิกระบุชื่อ หรือผู้รับ โอนตัวผู้ถือ ผู้ทรงนั้นหาจำต้องมิตินิตสัมพันธใดๆกับผู้ส่งจ่าย
หรือผู้ออกตัวไม่ (ฎีกาที่ 10595/2551)

2 หลักเกณฑ์การเป็นผู้ทรงตัวชนิกระบุชื่อ

2.1 มีตัวเงินไว้ในครอบครอง (ในฐานะผู้รับเงินหรือผู้รับสลักหลัง)

2.1.1 หากไม่มีตัวเงินไว้ในครอบครอง ก็ไม่ใช่ผู้ทรง เช่น หากทำตัวหาย ก็ต้องไปหามาให้ได้ก่อน จึง
จะเป็นผู้ทรงและมีสิทธิฟ้องได้ (ฎีกาที่ 2818/2523)

2.1.2 คำว่า “มีตัวเงินไว้ในครอบครอง” การครอบครองนี้ต้องยึดถือโดยมีเจตนายึดถือเพื่อตนตาม
มาตรา 1367 ด้วย และการครอบครองนี้ไม่จำเป็นต้องครอบครองด้วยตนเอง อาจจะทำให้ผู้อื่นยึดถือไว้แทนให้ก็ได้
ตามมาตรา 1368 ในทางกลับกัน ผู้มีตัวเงินในครอบครอง หากเป็นการครอบครองแทนผู้อื่น เช่นนี้ ผู้ยึดแทน
แม้จะมีตัวเงินในครอบครองก็ไม่ใช่ผู้ทรง

(1) เอาเช็คพิพาทไปขึ้นเงินแทนเจ้าของเช็คที่แท้จริง ผู้เอาเช็คไปขึ้นเงินไม่ใช่ผู้ทรง แม้จะเป็นเช็คผู้ถือ
ก็ตาม

ฎีกาที่ 3160/2527, 2621/2518 จำเลยสั่งจ่ายเช็คผู้ถือชำระหนี้แก่ ก. แล้ว ก. มอบเช็คให้ ข. บุตรตนไป
ขึ้นเงินกับธนาคารแทนตน เช่นนี้ ข. ไม่ใช่ผู้ทรง หากแต่ ก. ต่างหากที่เป็นผู้ทรงที่แท้จริง

ฎีกาที่ 2792/2540 จำเลยมาขอกู้เงิน ส. แต่ ส. ไม่มีเงินจึงติดต่อให้โจทก์ให้จำเลยกู้เงิน เมื่อโจทก์ตกลง
ให้กู้จึงนำเงินมามอบให้ ส. เพื่อส่งมอบแก่จำเลย ซึ่งจำเลยได้รับเงินจาก ส. แล้วจำเลยมอบเช็คให้ ส. ซึ่งเป็น
เช็คผู้ถือที่จำเลยลงลายมือชื่อสั่งจ่าย การที่ ส. ส่งมอบเงินให้จำเลยและรับเช็คพิพาทจากจำเลยไว้ ถือได้ว่า
เป็นการกระทำแทนโจทก์ในฐานะตัวการ เมื่อ ส. นำเช็คไปเรียกเก็บเงินแต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน
พฤติการณ์ถือได้ว่า โจทก์เป็นผู้ทรงและมีนิติสัมพันธ์กับจำเลย โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

(2)บุคคลที่มีชื่อเป็นผู้รับเงินในเช็คระบุชื่อ อาจไม่ใช่ผู้ทรงก็ได้ หากการที่มีชื่อในตัวเงิน ความจริงแล้ว
เป็นการมีชื่อแทนบุคคลอื่นที่เป็นผู้ทรงที่แท้จริง

ฎีกาที่ 7854/2542, 15/2537 จำเลยสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมระบุชื่อ ข. เป็นผู้รับเช็ค ข. นำเช็คไปขึ้นเงิน ธ.
ปฏิเสธ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าความจริงแล้ว การที่จำเลยสั่งจ่ายเช็คระบุชื่อ ข. ดังกล่าวเป็นการชำระหนี้ละเมิด
แก่ จ. แต่เหตุที่ต้องระบุชื่อ ข. เป็นผู้รับเงินก็เพราะ จ. เป็นคนต่างด้าว ไม่มีบัญชีในประเทศไทยจึงให้ ข. เปิด
บัญชีไว้ แล้วให้จำเลยสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมชำระเข้าบัญชี ข.

เมื่อ จ. ทราบว่าธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินจึงนำเช็คนั้นมาฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบ จำเลยให้การต่อสู้ว่า
เช็คดังกล่าว ข. เป็นผู้มีชื่อในเช็ค จ. ไม่ใช่ผู้มีชื่อ ไม่ใช่ผู้ทรง จึงไม่มีอำนาจฟ้อง จ. วินิจฉัยว่า จ. มีอำนาจฟ้อง
หรือไม่

คำตอบ : ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ การที่ ข. มีชื่อเป็นผู้รับเงิน เป็นแต่เพียงการยึดถือเช็ค
พิพาทไว้แทน จ. เท่านั้น และแม้การสั่งจ่ายระบุชื่อ ข. ก็ตาม ก็แต่เพียงระบุไว้แทน จ.

เมื่อ จ. เป็นผู้มีเช็คไว้ในครอบครอง และเป็นผู้มีสิทธิรับเงินตามเช็ค แม้ว่าเช็คดังกล่าวจะระบุชื่อ ข. ก็
ตาม จ. ก็เป็นผู้ทรงตามมาตรา 904

ด้วยเหตุนี้ ข้อต่อสู้ของจำเลยที่ ข. เป็นผู้มีชื่อในเช็ค จ. ไม่ใช่ผู้มีชื่อไม่มีอำนาจฟ้องนั้นฟังไม่ขึ้น จ.
ยังคงมีอำนาจฟ้อง

(3)การสลักหลังและส่งมอบต้องกระทำโดยมีเจตนาโอนตัวเงินด้วยตามมาตรา 917 หากเป็นเพียงการสลักหลังและส่งมอบเพื่อให้ไปดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามตัวเงินแทน ดังนี้ผู้สลักหลังยังคงเป็นผู้ทรงอยู่

ฎีกาที่ 772/2531* จำเลยออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้โจทก์และโจทก์สลักหลังมอบให้จำเลยเพื่อนำไปซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แทนโจทก์โดยมีข้อตกลงว่าให้จำเลยนำตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นมาหักหนี้ค่าซื้อหลักทรัพย์ที่โจทก์ค้างชำระ ปรากฏว่าต่อมาจำเลยซื้อหลักทรัพย์ให้โจทก์ไม่ได้ โจทก์จึงมาฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบในฐานะผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน จำเลยให้การต่อสู้ว่า โจทก์สลักหลังโอนเช็คให้จำเลยแล้ว โจทก์จึงไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายไม่มีอำนาจฟ้อง จงวินิจฉัยว่าข้อต่อสู้ของจำเลยฟังขึ้นหรือไม่

ธงคำตอบ : แม้โจทก์จะได้สลักหลังมอบตั๋วสัญญาใช้เงินให้จำเลย แต่ก็เป็นการกระทำเพื่อให้จำเลยซึ่งเป็นตัวแทนโจทก์ในการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ โดยมีข้อตกลงกันให้จำเลยนำตั๋วสัญญาใช้เงินมาหักหนี้ค่าซื้อหลักทรัพย์ที่โจทก์ค้างชำระดังนี้เมื่อฟังไม่ได้ว่าจำเลยได้ซื้อหลักทรัพย์ให้โจทก์ จำเลยจึงไม่เป็นผู้ทรงและมีตั๋วสัญญาใช้เงินไว้ในครอบครองโดยฐานเป็นผู้รับเงิน คงเป็นเพียงผู้ยึดถือตั๋วสัญญาใช้เงินไว้แทนโจทก์เท่านั้น โจทก์ยังคงเป็นผู้ทรงและมีสิทธิฟ้องเรียกเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงินจากจำเลยผู้ออกตั๋วได้

สรุปประเด็นนี้คือ จะเป็นผู้ทรงหรือไม่ ต้องดูข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ

(4)เจ้าของบัญชีที่ผู้ทรงเช็คนำเช็คไปขึ้นเงินไม่ใช่ผู้ทรงไม่มีอำนาจฟ้อง

ฎีกาที่ 1084/2542 จำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทมอบแก่โจทก์เพื่อชำระหนี้ โจทก์จึงเป็นผู้ทรงเช็คพิพาท เมื่อเช็คถึงกำหนด แม้โจทก์จะนำเข้าบัญชีมารดาโจทก์เพื่อเรียกเก็บเงินและถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ก็เป็นเพียงการนำเช็คเข้าเพื่อเรียกเก็บเงิน โดยอาศัยบัญชีของมารดาแทนเท่านั้น เมื่อโจทก์มิได้มอบหรือโอนสิทธิอันเกิดแต่เช็คพิพาทให้แก่มารดาโจทก์ โจทก์จึงยังคงเป็นผู้ทรงเช็คพิพาทอยู่ในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินและเป็นผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้

(5)สั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ให้แก่นิติบุคคล แม้ระบุชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการก็ตามนิติบุคคลก็เป็นผู้ทรงและแม้จะเป็นเช็คผู้ถือก็ตามหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการ ไม่มีอำนาจนำเช็คพิพาทมาฟ้องในนามส่วนตัว

ฎีกาที่ 111/2556 เชื้อชีพาทมีมูลหนี้มาจากหนี้ของบริษัทซึ่งมีโจทก์เป็นกรรมการ โจทก์จะนำเช็คมาฟ้องจำเลยในนามส่วนตัวไม่ได้ โจทก์ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้เช็คพิพาทจะเป็นเช็คผู้ถือและอยู่ในความครอบครองของโจทก์ แต่ฐานะผู้ทรงโดยการถือเช็คผู้ถือจะต้องเป็นไปโดยชอบด้วย โจทก์ในฐานะกรรมการบริษัทย่อมทราบดีกว่า จำเลยสั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ของบริษัทไม่ใช่สั่งจ่ายชำระหนี้ให้โจทก์เป็นการส่วนตัว โจทก์ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบ ไม่มีสิทธิบังคับให้จำเลยรับผิดชอบ โจทก์ตามเช็ค

ฎีกาที่ 2232/2532 จำเลยสั่งจ่ายเช็คระบุชื่อ ว. เป็นผู้รับเงินโดยเข้าใจว่า ว. เป็นเจ้าของกิจการของโจทก์ เพราะ ว. เป็นผู้ติดต่อค้าขายกับจำเลยตลอดมา นอกจากนี้ ว. ยังเป็นหุ้นส่วนซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการฝ่ายขายของโจทก์ ถือได้ว่าจำเลยออกเช็คพิพาทโดยมีเจตนาชำระหนี้ให้โจทก์ แต่ระบุชื่อ ว. เป็นผู้รับเงินแทนโจทก์ จำเลยหาได้สั่งจ่ายเช็คพิพาทให้ ว. ในฐานะส่วนตัวไม่ โจทก์จึงเป็นผู้ทรงเช็คพิพาทโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีอำนาจฟ้อง

(6) ตัวแทนที่มีหน้าที่ต้องนำเงินจากบุคคลภายนอกมาชำระให้แก่ตัวการ มิได้เป็นตัวแทนในการรับมอบเช็ค แล้วปรากฏว่า บุคคลภายนอกสั่งจ่ายเช็คให้แก่ตัวแทน ในฐานะเป็นผู้รับเงิน โดยบุคคลภายนอกผู้สั่งจ่ายเช็คมิได้มีส่วนรู้เห็นด้วยในการดำเนินการของตัวการตัวแทนดังกล่าว กรณีเช่นนี้ตัวแทนผู้มีชื่อในฐานะผู้รับเงินเป็นผู้ทรงเช็คตัวการไม่ใช่ผู้ทรง แม้ว่าตัวแทนจะไม่ยอมนำเงินตามเช็คมาส่งมอบให้แก่ตัวการ ตัวการก็มีสิทธิแต่เพียงเรียกให้ตัวแทนชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของตัวแทนเท่านั้นตามมาตรา 214 จะมาฟ้องให้ตัวแทนถอนเงินจากธนาคารมาชำระให้ตนไม่ได้ หรือจะไปฟ้องธนาคารบุคคลภายนอกให้ใช้เงินตามเช็คแก่ตนก็ไม่ได้

ฎีกาที่ 9384/ 2552 โจทก์มอบหมายให้ ส. นำเงินของโจทก์ไปประกันตัว ก. ต่อศาล ส. มอบเงินดังกล่าวให้จำเลยไปดำเนินการ ต่อมาคดีถึงที่สุดศาลสั่งคืนเงินประกันโดยสั่งจ่ายเช็คธนาคาร อ. ระบุชื่อจำเลยเป็นผู้รับเงินปรากฏว่าจำเลยนำเช็คไปขึ้นเงินแก่ธนาคาร เอาเงินเข้าบัญชีตนเอง ไม่ยอมชำระเงินให้โจทก์ ปัญหาว่า โจทก์จะมาฟ้องจำเลยให้ถอนเงินจากธนาคารมาชำระเงินให้แก่โจทก์ได้หรือไม่ หรือจะมาฟ้องธนาคารใช้เงินตามเช็คให้แก่ตนได้หรือไม่

ธงคำตอบ : การที่ศาลสั่งคืนเงินประกัน โดยสั่งจ่ายเช็คธนาคาร อ. ระบุชื่อจำเลยเป็นผู้รับเงิน จำเลยยอมอยู่ในฐานะผู้รับเงินที่จะยื่นเช็คแก่ธนาคารให้ใช้เงินตามเช็คแก่ตนเท่านั้น เงินที่ธนาคารใช้ให้แก่จำเลยตามเช็คจึงไม่ใช่เงินหรือทรัพย์สินที่จำเลยรับไว้ เกี่ยวด้วยการเป็นตัวแทนซึ่งจำเลยจะมีหน้าที่ต้องส่งคืนให้แก่โจทก์ ซึ่งเป็นตัวการตาม ป.พ.พ มาตรา 810

หากจำเลยไม่ชำระเงินแก่โจทก์ ก็เป็นเรื่องที่โจทก์มีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของจำเลยตามมาตรา 214 โจทก์ไม่มีสิทธิบังคับให้จำเลยถอนเงินจากธนาคารตามเช็คมามอบให้โจทก์รวมทั้งจะขอให้บังคับธนาคารซึ่งเป็นบุคคลภายนอกใช้เงินตามเช็คแก่ตนไม่ได้

หมายเหตุ ตามฎีกาที่ 9384/2552 ข้างต้นนี้ จำเลยเป็นตัวแทนของ ส. และโจทก์เฉพาะแต่ในเรื่องการเอาเงินไปประกันตัว ก. และมีหน้าที่ต้องเอาเงินมาคืนโจทก์ เมื่อศาลสั่งคืนเงินประกันเท่านั้น ส่วนการที่ศาลสั่งจ่ายเช็คระบุชื่อจำเลย จำเลยเป็นผู้ทรงที่แท้จริง โจทก์มีสิทธิแต่เพียงเรียกให้จำเลยนำเงินมาชำระเท่านั้นจะไปบังคับให้จำเลยถอนเงินตามเช็คมามอบให้โจทก์ไม่ได้

2.2 ต้องสุจริต (มาตรา 5)

สุจริตหรือไม่ ต้องดูว่ามีสิทธิจะได้ตัวมาหรือไม่

2.2.1 ถ้าตัวไม่มีมูลหนี้ หรือ มูลหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าไม่สุจริตหรือ

2.2.2 ถ้าเป็นกรณีที่รับโอนตัวที่ไม่สมบูรณ์มา ถ้าผู้รับโอนรู้ว่าตัวไม่มีมูลหนี้ ก็ถือว่าไม่สุจริต เช่น การข่มมือกันมาฟ้อง (แต่ถ้าผู้รับโอนไม่รู้ ก็ถือว่าสุจริตจึงเป็นผู้ทรง)

ตัวอย่างเช่น

(1) ผู้ซื้อลดเช็คที่ยังไม่ได้ชำระเงินค่าซื้อลดเช็คให้แก่ผู้ทรงคนก่อน ไม่เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

ฎีกาที่ 1024/2525 เช็คพิพาทจำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่าย จำเลยที่ 2 เป็นผู้สลักหลัง แล้วนำไปขายลดเช็คให้แก่โจทก์ แต่ยังไม่ได้รับเงินค่าขายลดเช็คจากโจทก์ เนื่องจากโจทก์ได้จ่ายเงินค่าขายลดเช็คให้บุคคลอื่น เพราะความหลงผิดของโจทก์เอง ดังนั้น การขายลดเช็คระหว่างโจทก์จำเลยยังไม่สมบูรณ์ เพราะโจทก์ไม่ได้จ่ายค่าขายลดเช็คให้จำเลยที่ 2 โจทก์จึงยังไม่ใช่ผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมายไม่มีสิทธิฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบตามเช็ค

(2) รับโอนเช็คมาโดยรู้ว่ามูลหนี้ตามเช็คนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมายถือว่าไม่สุจริต และไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 เพราะการโอนเกิดขึ้นด้วยการคบคิดการฉ้อฉล

ฎีกาที่ 6696/2540 โจทก์รับโอนเช็คพิพาท ส. โดยรู้ว่าเป็นเช็คที่จำเลยออกให้แก่ ส. ทนายความเพื่อให้ ส. ช่วยเหลือคนที่จำเลยถูกฟ้องในความผิดฐานให้ที่พักแก่คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เช็คพิพาท

จึงเป็นเช็คที่ไม่มีมูลหนี้ในอันที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบ โจทก์รับโอนเช็คพิพาทมาโดยไม่สุจริต จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คพิพาทแก่โจทก์ (รับโอนมาโดยรู้ว่าไม่มีมูลหนี้ และมูลหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย)

2.3 ผู้รับสลักหลังต้องรับโอนมาโดยไม่ขาดสาย

มาตรา 905 ภายในบังคับมาตรา 1008 ผู้ได้ตัวเงินไว้ในครอบครองถ้าได้แสดงให้เห็นปรากฏสิทธิด้วยการสลักหลังไม่ขาดสาย ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

บุคคลใดต้องปราศจากตัวเงินไปจากความครอบครอง ท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงให้เห็นปรากฏสิทธิตามวรรคก่อน หากจำต้องสละตัวเงินไม่ เว้นแต่จะได้มาโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ความในวรรคก่อนให้ใช้แก่ตัวผู้ถือด้วย

ข้อควรพิจารณามาตรา 905

2.3.1 มาตรา 905 เรื่องการสลักหลังนั้นใช้เฉพาะกับผู้สลักหลังตัวระบุชื่อนั้น ไม่ใช่กับตัวผู้ถือ เพราะตัวผู้ถือยอมโอนให้ด้วยการส่งมอบตามมาตรา 918

2.3.2 การสลักหลังจะขาดสายหรือไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา 917, 919 และ 920 เรื่องของวิธีการโอนด้วยการสลักหลังตัวชนิดระบุชื่อ

2.3.3 จากมาตรา 905 ผู้รับสลักหลังจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ผู้รับสลักหลังนั้นต้องพิสูจน์ให้เห็นด้วยว่า ตัวเงินนั้นมีการสลักหลังติดต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย

ซึ่งคำว่า “ สลักหลังไม่ขาดสาย ” หมายถึง ตัวเงินนั้นได้โอนต่อกันมาเป็นทอดๆจากผู้ทรงคนหนึ่งไปยังผู้ทรงอีกคนหนึ่ง จนถึงผู้ทรงคนปัจจุบัน

ยกตัวอย่างกรณีส่งจ่ายเช็ค

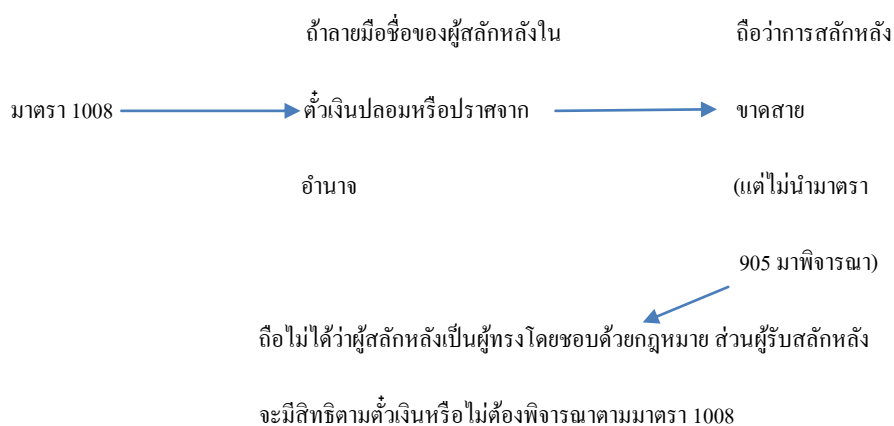
D จะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า เช็คนั้นสลักหลังติดต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย

2.3.4 มาตรา 905 เรื่องการสลักหลังไม่ขาดสาย ต้องอยู่ภายใต้บังคับ มาตรา 1008 หมายความว่า หากเข้ามาตรา 1008 จะไม่นำมาตรา 905 มาใช้

มาตรา 1008 วางหลักไว้ว่า ถ้าลายมือชื่อในตัวเงินปลอม หรือเป็นลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจลายมือชื่อนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อเช่นนั้นไม่ได้

ดังนั้น ถ้าลายมือชื่ออันใดในตัวเงินเป็นลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจให้ไปพิจารณา
1008

แต่ถ้าลายมือชื่อในตัวเงิน เป็นลายมือชื่อที่แท้จริงและลงไว้โดยมีอำนาจ เช่นนี้ให้พิจารณาตามมาตรา
905

การสลักหลังตัวเงินจะไม่ขาดสายต่อเมื่อลายมือชื่อในตัวเงินทั้งหมดเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงเท่านั้น ฉะนั้น เมื่อใดก็ตามที่ลายมือชื่อสลักหลังในตัวเงินอันใดเป็นลายมือชื่อปลอมต้องถือว่าตัวเงินนั้นสลักหลังมาโดยขาดสายทันที ผู้รับ โอนคนสุดท้ายย่อมไม่เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 904, 905 แต่อย่างไรก็ดีผู้รับ โอนก็ยังอาจบังคับตามตัวเงินนั้นได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 1008 (การจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ก็กับการจะบังคับตามตัวเงินได้หรือไม่ นั้น เป็นคนละเรื่องกัน)

ข้อสังเกต เมื่อเข้ากรณีตามมาตรา 1008 อย่างเพิ่งไปฟันธงว่า ผู้รับสลักหลังจะไม่มีสิทธิในตัวเงินนั้นเลย เพราะกรณีตามมาตรา 1008 แม้ผู้รับสลักหลังจะไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ผู้รับสลักหลังอาจจะยังคงมีสิทธิตามตัวเงินนั้นอยู่ หากแต่สิทธิของเขาบกพร่องเท่านั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ที่วินิจฉัยถึงมาตรา 904, 905 และมาตรา 1008

ฎีกาที่ 854/2523, 2274/2534 ก. สั่งจ่ายเช็คระบุชื่อให้บริษัท A เป็นผู้รับเงินแล้วขีดฆ่าคำว่า ผู้ถือ (เป็นเช็คระบุชื่อ) ต่อมา ข. ซึ่งไม่ได้เป็นกรรมการบริษัท มาลงชื่อสลักหลัง โอนเช็คนั้นให้ ค. โดยที่บริษัท มิได้รู้เห็นหรือยินยอม ถ้าต่อมาธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ค. จะไปฟ้อง ก. ผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบเช็คได้หรือไม่

ธงคำตอบ : ปัญหาวินิจฉัยประการแรก คือ ค. เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ค. จะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ต้องพิสูจน์ว่า การสลักหลังไม่ขาดสาย (การสลักหลังจะไม่ขาดสายก็ต่อเมื่อ ผู้สลักหลัง โอนนั้นเป็นผู้ทรงโดยชอบ)

กรณีนี้เมื่อเช็คดังกล่าว ข. ผู้สลักหลัง โอนมิใช่กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท A การลงลายมือชื่อของ ข. เป็นการลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจจึงต้องถือว่า ค. มิได้แสดงให้ปรากฏสิทธิของตนว่าการสลักหลังนั้นไม่ขาดสาย (สลักหลังขาดสาย) ค. จึงไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 904, 905

ค. จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ ก. ผู้สั่งจ่ายใช้เงินตามเช็ค เพราะเป็นการแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจตามมาตรา 1008

ปัญหาต่อมามีว่า แล้วกรณีนี้ ค. จะเรียกร้องให้ใครรับผิดชอบเช็คได้บ้าง

ธงคำตอบ : กรณีนี้ ค. สามารถมาเรียกให้ ข. รับผิดชอบเช็คพิพาทได้ เพราะเมื่อ ข. เป็นผู้ลงลายมือชื่อ ข. จึงอยู่ในฐานะผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจขึ้นต่อสู้ ทั้งนี้ตามมาตรา 1008 วรรค1 ตอนที่๑ ประกอบมาตรา 900

ฎีกาที่ 2940/2547 นาย ก. สั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมเฉพาะชนิดระบุชื่อชำระหนี้ให้แก่บริษัท ส. ต่อมา บริษัท ส. จดทะเบียนยกเลิกบริษัทและชำระบัญชี หลังจากนั้น ธ. และ ศ. ซึ่งเป็นกรรมการบริษัท ได้นำเช็คพิพาทไปขายลดให้แก่โจทก์โดยลงลายมือชื่อของ ธ. และ ศ. แล้วประทับตราสำคัญของบริษัท ส. ปรากฏว่าพอโจทก์เอาเช็คพิพาทไปขึ้นเงินกับธนาคาร ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

จึงวินิจฉัยว่า โจทก์จะนำเช็คพิพาทไปฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ ก. บริษัท ส. ธ. และ ศ. ได้หรือไม่

ธงคำตอบ

ฎีกาที่ 2940/2547*** เช็คพิพาทเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะสั่งจ่ายเงินให้แก่บริษัท ส. บริษัท ส. ซึ่งเป็นผู้ทรงเท่านั้นที่จะทำสัญญาขายลดและสลักหลัง โอนเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ได้ เมื่อสัญญาขายลดเช็คกระทำขึ้นหลังจากที่บริษัท ส. ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีตามมาตรา 1270 วรรคสอง

อันถือได้ว่าบริษัท ฐ. ได้สิ้นสภาพนิติบุคคลแล้ว สัญญาขายลดเช็คดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย ทั้ง การที่ ฐ. และ ศ. ลงลายมือชื่อสลักหลังและประทับตราบริษัท ฐ. ในเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ก็เป็นการสลัก หลังโอนโดยปราศจากอำนาจยอมเป็นอันใช้ไม่ได้เลยตามมาตรา 1008 โจทก์ยอมไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วย กฎหมายตามมาตรา 904, 905 จำเลยทั้งสามในฐานะผู้ตั้งจ่ายจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

การที่บริษัท ฐ. ไม่มีสภาพบุคคลเท่ากับ ฐ. และ ศ. ได้ขายลดและสลักหลังเช็คพิพาทเป็นการส่วนตัว มีผลเพียงให้โจทก์มีสิทธิจะฟ้องให้ ฐ. และ ศ. รับผิดชอบต่อโจทก์โดยตรงในฐานะที่นำเช็คพิพาทมาหลอกขาย และในฐานะเป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทตามมาตรา 900 เท่านั้น หากทำให้โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทโดย ด้วยการสลักหลังไม่ขาดสายตามมาตรา 905 ไม่ เพราะเช็คพิพาทไม่ได้ส่งจ่ายแก่ ฐ. และ ศ. อันจะทำให้ บุคคลทั้งสองมีสิทธิที่จะสลักหลังโอนเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ได้โดยชอบ (ฎีกาที่ 2274/2534 วินิจฉัยทำนอง เดียวกัน)

สรุป ตามมาตรา 1008 ตัวเงินใดๆก็ตาม ถ้าลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจ ถือ ว่าการสลักหลังขาดสาย ผู้ที่ได้ตัวเงินในครอบครองจะไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีสิทธิไต่เบียด บุคคลที่ลงลายมือชื่อ ก่อนลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจนั้นได้

2.3.5 มาตรา 917, 919 การโอนตัวหนี้ระบุชื่อ (ไม่นำไปใช้กับตัวผู้ถือ)

มาตรา 917 วรรค 1 ตัวแลกเปลี่ยนยอมโอนให้แก่กันได้ด้วยสลักหลังและส่งมอบ

หมายเหตุ มาตรา 917 เป็นเรื่องการโอนตัวแลกเปลี่ยนหนี้ระบุชื่อ

มาตรา 919 คำสลักหลังต้องเขียนลงในตัวแลกเปลี่ยน และลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง

การสลักหลังยอมสมบูรณ์ แม้มิได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ หรือแม้ผู้สลักหลังจะมีได้กระทำได้ยิ่งไป กว่าลงลายมือชื่อด้านหลังตัวแลกเปลี่ยน ก็เป็นอันสมบูรณ์ การสลักหลังนี้เรียกว่า สลักหลังลอย

หมายเหตุ มาตรา 919 เป็นเรื่องวิธีการสลักหลัง

ทั้งนี้มาตรา 917, 919 นำไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วยตามมาตรา 985, 989

จากมาตรา 919 จึงให้เห็นว่าวิธีการสลักหลังมีอยู่ด้วยกัน 2 วิธี คือ สลักหลังเฉพาะ และสลักหลังลอย

(1)การสลักหลังเฉพาะ คือการสลักหลังที่ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ซึ่งการสลักหลังเฉพาะนี้จะกระทำด้านหน้าหรือด้านหลังตัวเงินก็ได้

ตัวอย่าง ก. สั่งจ่ายเช็คระบุชื่อหนึ่งเป็นผู้รับเงิน หนึ่งจะโอนเช็คให้สองต้องโอนโดยสลักหลังและส่งมอบ

การสลักหลังเฉพาะ หนึ่ง

ทำได้โดยเขียนในเช็คว่า

“โอนให้สอง” ลงชื่อ.....นายหนึ่ง.....ผู้สลักหลัง
--

เช่นนี้ สองเป็นผู้ทรงโดยชอบในฐานะผู้รับสลักหลังตามมาตรา 904 และมาตรา 905

(2)การสลักหลังลอย การสลักหลังลอย กฎหมายบังคับว่าต้องทำด้านหลังตัวเงินเท่านั้น (เป็นเรื่องเดียวที่กฎหมายบังคับให้ต้องทำด้านหลังตัวเงิน)

ตัวอย่าง ก. สั่งจ่ายเช็คระบุชื่อหนึ่งเป็นผู้รับเงิน หนึ่งจะโอนเช็คให้สองต้องสลักหลังและส่งมอบ

การสลักหลังลอย ต้องกระทำด้านหลังเช็ค และลงชื่อผู้สลักหลังเท่านั้น ไม่ต้องระบุชื่อผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 919 วรรค 2

ดังนั้น ถ้าหนึ่งลงชื่อหลังเช็คแล้วส่งมอบให้สองเช่นนี้ สองได้รับโอนเช็คมาจากการสลักหลังลอย สองเป็นผู้ทรงโดยชอบ

ข้อสำคัญ

บุคคลที่เป็นผู้ทรงที่เป็นผู้รับสลักหลัง ไม่ว่าจะสลักหลังเฉพาะหรือสลักหลังลอยก็ตาม ถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้นมีสิทธิเหมือนกัน

ข้อแตกต่าง ระหว่างการรับ โอนตัวเงินมาโดยสลักหลังเฉพาะกับการรับโอนมาโดยการสลักหลังลอยคือ

-ถ้ารับโอนมาโดยการสลักหลังเฉพาะ หากจะโอนต่อไปต้องใช้วิธีการสลักหลังเฉพาะหรือสลักหลังลอยต่อไป จะโอนต่อไปด้วยการส่งมอบแต่เพียงลำพังตามมาตรา 920 (3) ไม่ได้

-ถ้ารับโอนมาโดยการสลักหลังลอย หากจะโอนต่อไปสามารถทำได้ 3 วิธี สลักหลังเฉพาะ สลักหลังลอย หรือส่งมอบแต่เพียงคำพิงตามมาตรา 920 (3) ก็ได้

2.3.6 มาตรา 905 “.....อนึ่งคำสลักหลังเมื่อขีดฆ่าแล้ว ให้ถือเสมือนว่ามีได้มีเลย”

เช่น เชื้อกระบือชื่อ ก. เป็นผู้รับเงิน ก. ไปซื้อสินค้าที่ร้าน ข. ก. เขียนหลังเชื่อกว่าโอนให้ ข. ก. ลงชื่อด้านหลัง แต่ปรากฏว่า ก. ยังไม่ได้ส่งมอบ แล้ว ก. เกิดเปลี่ยนใจชำระเงินสดให้ ข. แทน แล้วขีดฆ่าคำว่าโอนให้ ข. และลงลายมือชื่อตนทิ้ง

ดังนี้ ก. สามารถกระทำได้ เพราะตัวเงินยังคงอยู่ในความครอบครองของตนอยู่ ยังมีได้โอนไปให้ ข. อีกทั้งเป็นการกระทำที่กฎหมายให้อำนาจไว้จึงมิใช่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในตัวเงิน อีกทั้งข้อความและลายมือชื่อที่ขีดฆ่าานั้น ถือเสมือนว่ามีได้มีเลยตามมาตรา 905 วรรค1 ตอนท้าย ฉะนั้น ผู้ทรงเชื่อก็ยังคงเป็นนาย ก.

2.3.7 สรุป มาตรา 905 วรรค1

(1) วิธีการพิสูจน์ความเป็นผู้ทรงในตัวชนิกระบุชื่อผู้รับเงิน ในกรณีเป็นผู้ทรงในฐานะผู้รับสลักหลัง

(2) ถ้าลายมือชื่อในตัวเงินปลอม/ปราศจากอำนาจไม่ใช้กรณีตามมาตรา 905 แต่เป็นกรณีมาตรา 1008

905 ➔ ลายมือชื่อจริง

1008 ➔ ลายมือชื่อปลอม/ปราศจากอำนาจ

(3) การสลักหลังไม่ขาดสาย

หมายถึง การที่ผู้ทรงคนก่อนๆ ได้ลงชื่อสลักหลังตัวเงินมาเป็นทอดๆ ตามลำดับ จนกระทั่งถึงมือผู้ทรงคนปัจจุบัน

(ไม่ขาดสาย — สลักหลังโอนโดยผู้มีอำนาจโอน)

(4) ผู้รับ โอน โดยวิธีสลักหลังนั้น

ไม่ว่ารับ โอนมาโดยสลักหลังเฉพาะหรือสลักหลังลอยก็ตาม ก็ถือว่าผู้รับสลักหลังนั้นเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

(5) ตัวเงินใดถ้าสลักหลังลอย (ผู้

ทรงลงชื่อด้านหลังตัวเงินใดๆ โดยไม่ระบุชื่อผู้รับประโยชน์) แล้วผู้ที่ลงชื่อสลักหลังถัดจากผู้สลัก

หลังลอยให้ถือว่าผู้ลงชื่อถัดมานั้นเป็นผู้ได้ตัวเงินจากผู้สละหลังลอยโดยตรงตามมาตรา 905
วรรค1 ตอนท้าย

3

มาตรา 905 วรรค2, 3 มาตรา

916 ผู้รับโอนตัวเงินมีสิทธิดีกว่าผู้ทรงคนก่อนๆ

มาตรา 905 วรรค2 ผู้รับโอนตัวเงินที่สุจริตมิได้ประมาทเลินเล่อ มีสิทธิดีกว่าผู้โอนตัวเงินที่ไม่มีสิทธิ
ในตัวเงินนั้น (ผู้รับโอนมีสิทธิดีกว่าผู้โอน)

มาตรา 905 วรรค 2 บุคคลใดต้องปราศจากตัวเงินไปจากความครอบครอง ท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงตน
ให้ปรากฏสิทธิตามวรรคก่อน หากต้องสละตัวเงินไม่ เว้นแต่จะได้อามาโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่าง
ร้ายแรง

มาตรา 905 วรรค 3 ความในวรรคก่อนให้ใช้แก่ตัวผู้ถือด้วย

จากมาตรา 905 วรรค2, 3 สามารถอธิบายได้ว่า แม้ผู้โอนตัวเงินจะไม่มีสิทธิในตัว หรือสิทธิของผู้โอน
บกพร่อง แต่หากผู้รับ โอนสุจริตมิได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้รับ โอนย่อมได้รับความคุ้มครองตาม
กฎหมาย ผู้ทรงคนก่อนๆจะมาเรียกตัวเงินคืนจากผู้ทรงคนปัจจุบัน ไม่ได้

3.1

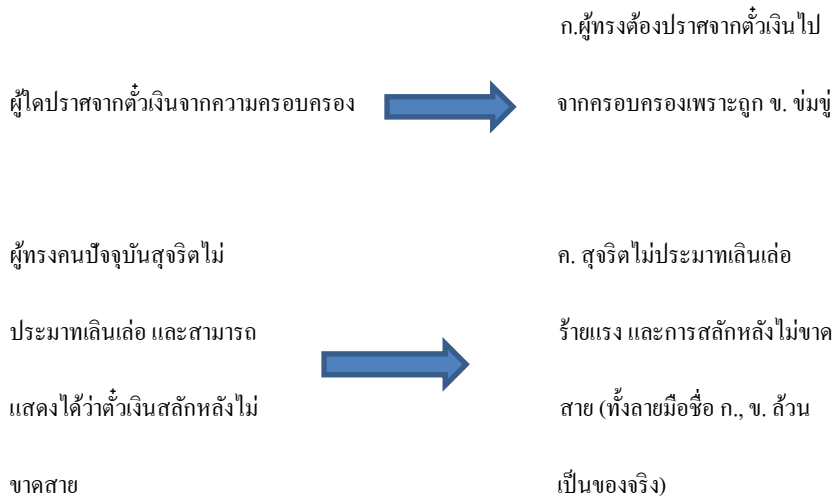
มาตรา 905 วรรค2 “ถ้าผู้ใด

ต้องปราศจากตัวเงินไปจากครอบครอง” หมายถึง ผู้มีตัวเงินในครอบครองในฐานะผู้ทรง แต่
ต่อมามีเหตุทำให้ผู้ทรงนั้นต้องปราศจากตัวเงิน ไปจากความครอบครอง ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม
คำว่า “ท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงให้ปรากฏสิทธิของตนในตัวตามวิธีการในวรรคก่อน หากต้องสละ
ตัวเงินไม่” หมายถึง หากเกิดข้อพิพาทระหว่างผู้ทรงคนก่อนกับผู้ทรงคนปัจจุบัน ผู้ทรงคน
ปัจจุบันย่อมมีสิทธิดีกว่า

ตัวอย่าง : ก เป็นผู้ทรงเช็ค ระบุชื่อนาย ก. ต่อมา ก. ถูก ข. เอาปืนขู่ ให้สละหลัง โอนเช็คให้ ข. (สละ
หลังและเซ็นชื่อ) จากนั้น ข. เอาเช็คนั้นไปสละหลังชำระหนี้ให้ ค. สมมติว่า ค. รับ โอนมาโดยสุจริต ไม่รู้ว่า
ที่ ข. ได้รับเช็คมาโดยการข่มขู่ เช่นนี้ ถ้าต่อมา ก. ทราบว่าเช็คของตนอยู่ในมือของ ค.

ปัญหาว่า ก. จะทวงเช็คคืนจาก ค. ได้หรือไม่

คำตอบ มาตรา 905 วรรค2

ฉะนั้น หากนาย ก. ผู้ทรงคนก่อนมาทวงเช็คคืนจาก ค. ผู้ทรงคนปัจจุบัน ค. ก็หาจำต้องคืนตัวเงินนั้นให้ไม่ แม้ว่า ค. จะรับ โอนมาจาก ข. ผู้ซึ่ง ไม่มีสิทธิในเช็คนั้นก็ตาม นอกจากนี้ ถ้าธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็ค ค. ก็ สามารถฟ้องให้ ก., ข. ผู้ลงชื่อในเช็คให้รับผิดชอบได้ ทั้งนี้ ก. จะยกข้อต่อสู้ที่ว่า ข. เอาปิ่นมาขู่ให้ตนสั่งจ่ายเช็คไม่ได้ตามมาตรา 916

3.2

ผู้ทรงที่จะได้รับความคุ้มครอง

ตามมาตรา 905 วรรค2 จะต้องปรากฏว่าผู้ทรงนั้นต้องสุจริตและมีได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงด้วย

เช่น ตามตัวอย่างเดิม หาก ค. ทราบถึงการที่ ข. ได้เช็คมาโดยการใช้นข่มขู่ ค. ย่อมไม่สุจริต จึงไม่ได้รับความคุ้มครอง

หรือ ค. รับโอนเช็คมาโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เช่น เรื่องที่ว่า ก. ถูก ข. ใช้นข่มขู่ให้สั่งจ่ายเช็คให้ นั้นลงข่าวหนังสือพิมพ์และออกข่าวโทรทัศน์อย่างครึกโครม ค. ก็ยังรับ โอนเช็คมา เช่นนี้ถือว่า ค. ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงกฎหมายไม่ให้ความคุ้มครอง

กรณีเหล่านี้ หาก ก. มาทวงเช็คคืน ค. ก็ต้องคืนให้ หรือถ้าธนาคารปฏิเสธ ก. ก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามเช็ค

3.3 มาตรา 905 วรรคท้าย ➔ มาตรา 905 วรรค2 ให้ใช้แก่ผู้ทรงตัวเงินชนิดตัวผู้ถือด้วย หมายถึง ผู้รับโอนตัวผู้ถือมาโดยสุจริตและมีได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายด้วย

ตัวผู้ถือ ➔ โอนโดยส่งมอบตามมาตรา 918

มาตรา 905 วรรคท้าย ผู้รับโอนตัวผู้ถือพิสูจน์แต่เพียงว่าตนรับโอนตัวมาโดยสุจริต มิได้ประมาท
เลินเล่ออย่างร้ายแรงก็เพียงพอ

ตัวอย่าง : ก. ผู้ทรงเช็คผู้ถือ ก. ทำเช็คหาย ข. เก็บได้เอาเช็คไปโอนชำระหนี้ ค. โดย ค. สุจริตมิได้
ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เช่นนี้ ก. ก็จะมาทวงเช็คจาก ค. ไม่ได้ ตามมาตรา 905 วรรค3

3.3

ข้อควรระวัง ไม่ว่าจะป็นกรณี

ตามมาตรา 905 วรรค2, 3 จะต้องปรากฏว่าตัวเงินนั้นต้องสลักหลังไม่ขาดสายด้วย กล่าวคือ ต้อง
ไม่มีลายมือชื่อปลอมในตัว

ฉะนั้น หากมีเรื่องลายมือชื่อปลอมเข้ามาเกี่ยว จะเป็นเรื่องการสลักหลังขาดสาย ต้องไปพิจารณาตาม
มาตรา 1008 และ มาตรา 1006

สรุป มาตรา 905 วรรค 1, 2, 3 ต้องเป็นเรื่องการสลักหลังไม่ขาดสายลายมือชื่อในตัวเงินต้องเป็น
ลายมือชื่อจริงด้วย

ฎีกาที่ 480/2514 A ผู้สั่งจ่ายออกเช็คผู้ถือ เตรียมไว้ชำระหนี้ค่าซื้อที่ดิน นาย ก. มาขโมยเช็คนั้นไป แล้ว
เอาไปสลักหลังชำระหนี้ให้ ข. โดย ข. สุจริต

เช่นนี้ ข. เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย A จะมาทวงเช็คคืนจาก ข. ไม่ได้ ตามมาตรา 905 วรรค 1, 2, 3

3.5* มาตรา 905 วรรค2, 3 มีความสัมพันธ์กับมาตรา 916 (มาตรา 916 เป็นอีกมาตราที่สำคัญมาก)

มาตรา 916 บุคคลผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเงินจะยกเอาข้อต่อสู้อันอาศัยระหว่างตนกับผู้สั่งจ่ายหรือกับผู้
ทรงคนก่อนขึ้นยันผู้ทรงไม่ได้ เว้นแต่การ โอนจะมีขึ้นด้วยการคบคิดฉ้อฉล

ผู้รับโอนตัวเงินโดยสุจริตเป็นผู้ทรงโดยชอบผู้มีสิทธิติดว่าผู้โอนตามมาตรา 905 วรรค2, 3 และมาตรา
916 (มาตรา 916 เป็นข้อยกเว้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิติดว่าผู้โอน)

บทที่ 3

**†
ตัวแลกเปลี่ยน**

มาตรา 908-981

ตอนที่ 1

**การออกและสลักหลัง†
ตัวแลกเปลี่ยน**

-มาตรา 908 ความหมายของตัวแลกเงิน^{*}

มาตรา 908 อันตัวแลกเงินนั้น คือ หนังสือตราสาร ซึ่งผู้สั่งจ่ายสั่งผู้จ่ายให้ใช้เงินแก่ผู้รับเงิน

-มาตรา 909 รายการในตัวแลกเงิน^{*}

มาตรา 909 ตัวแลกเงินต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน

(4) วันถึงกำหนดใช้เงิน (ศึกษาคู่กับมาตรา 913)

(6) ชื่อผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ

(7) วันและสถานที่ออกตัวเงิน

ข้อควรพิจารณา

1. มาตรา 909(2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน

ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค ตัวเงินทั้ง 3 ประเภทนี้ในขณะออกตัวเงิน ผู้ให้กำหนดตัวเงินมีหน้าที่ต้องกรอกจำนวนเงินลงไป หากไม่กรอกตัวเงินนั้นย่อมไม่มีรายการตามที่กฎหมายกำหนดไม่สมบูรณ์เป็นตัวเงิน ไม่ว่าจะบุคคลใดก็ไม่อาจนำตัวเงินดังกล่าวมาฟ้องผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัวให้รับผิดชอบได้

ปัญหาว่า ถ้าผู้สั่งจ่ายมอบตัวเงินเป็นประกันหนี้เงินกู้แก่ผู้ให้กู้โดยลงลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย โดยไม่ได้กรอกจำนวนเงินไว้ จากนั้นผู้ให้กู้นำตัวเงินดังกล่าวไปกรอกจำนวนเงินเอง โดยกรอกเท่าจำนวนเงินที่ผู้ให้กู้ประเด็นคือ ผู้ทรงจะนำตัวพิพาทมาฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบได้หรือไม่

ธงคำตอบ

ฎีกาที่ 6658/2548 จำเลยกู้ยืมเงิน ม. แล้วมอบเช็คให้ไว้เป็นประกันเงินกู้ โดยลงแต่เพียงลายมือชื่อสั่งจ่ายไม่ได้กรอกจำนวนเงิน ม. กรอกจำนวนเงินภายหลัง แล้วโจทก์นำมาฟ้องจำเลยตามเช็คพิพาท ดังนี้เช็คพิพาทจึงมีรายการขาดตกบกพร่องขณะออกเช็ค โดยไม่มีคำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอนตามมาตรา 988 ไม่สมบูรณ์เป็นเช็คตามมาตรา 987 และมาตรา 910 ประกอบมาตรา 989 วรรค1 อีก

ทั้งเช็คก็มีใช้หลักฐานการกู้เงินตาม ป.พ.พ มาตรา 653 โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบตามเช็คพิพาทได้

2. มาตรา 909(6) ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงินหรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ

2.1 มาตรา 988 (4) เรื่องรายการในเช็คก็บัญญัติไว้ทำนองเดียวกัน ดังนั้น ทั้งตัวแลกเงินและเช็คมี 2 ประเภท คือ ตัวชนิกระบุชื่อและตัวผู้ถือ แต่มาตรา 983(5) เรื่องตัวสัญญาใช้เงินไม่มีคำว่า “ให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ” ดังนั้นตัวสัญญาใช้เงินจึงมีแต่เพียงตัวชนิกระบุชื่อไม่มีตัวผู้ถือ หากเขียนคำว่า “หรือผู้ถือ” ลงไป ย่อมไม่มีผลอย่างไรแก่ตัวสัญญาใช้เงินนั้นตามมาตรา 899

2.2 เช็คหรือตัวแลกเงินที่เขียนคำว่า “จ่าย.....สุด.....” แล้วขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก เป็นตัวเงินที่ไม่มีรายการที่กฎหมายกำหนดไม่สมบูรณ์เป็นตัวเงิน จำนำตัวเงินนั้นมาฟ้องไม่ได้ (ฎีกาที่ 6305/2548) (ดูมาตรา 899)

3. มาตรา 909(4) วันถึงกำหนดใช้เงิน (ศึกษาในมาตรา 913)

-**มาตรา 910 ผลของตัวแลกเงินที่มีรายการขาดตกบกพร่อง**

มาตรา 910 วรรค 1 ตัวแลกเงินอันมีรายการขาดตกบกพร่องตามมาตราก่อนย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเงิน

วรรคท้าย ถ้ามิได้ลงวันที่ออกตัว ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำการโดยสุจริต จะลงวันที่ถูกต้องแท้จริงลงไปก็ได้

ข้อควรพิจารณา

1 ตัวแลกเงินที่ขาดรายการดังต่อไปนี้ไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเงินจะนำตัวแลกเงินนั้นมาฟ้องให้บุคคลใดรับผิดชอบไม่ได้เลยตามมาตรา 910 วรรค 1 (ไม่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 910 วรรค 2-5)

1.1 มาตรา 909(1) คำบอกชื่อว่าเป็นตัวแลกเงิน

1.2 มาตรา 909(2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน (ฎีกาที่ 6658/2548 ใน มาตรา 909(2))

1.3 มาตรา 909(3) ชื่อผู้จ่าย

1.4 มาตรา 909(6) ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงินหรือคำจดแจ้งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ

ฎีกาที่ 6305/2548 เช็คขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออกแล้วเขียนคำว่า “สด” ลงไปในช่องว่างหลังคำว่า “จ่าย” ย่อมมีผลทำให้เช็คไม่มีชื่อผู้รับเงินหรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือตามมาตรา 988(4) (กรณีตั๋วแลกเงินมาตรา 909(6) และก็ไม่ใช้กรณีตามมาตรา 899 ดังนั้นการที่เช็คขาดรายการที่กฎหมายบังคับเช็คย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็คตามมาตรา 987 และมาตรา 910 วรรค1 ประกอบมาตรา 989 วรรค1 (กรณีตั๋วแลกเงินมาตรา 909 และมาตรา 910 วรรค 1) แม้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้สั่งจ่าย ผู้สละกหลัง และผู้รับอาวัลก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คนั้น

1.5 มาตรา 909(8) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

2 แต่ถ้าเป็นรายการในมาตรา 909(4), (5) และ (7) มาตรา 910 วรรค 2 ถึง วรรค 5 ได้บัญญัติยกเว้นไว้ให้ตั๋วแลกเงินยังคงมีรายการสมบูรณ์

2.1 ตั๋วแลกเงินที่ไม่ระบุเวลาใช้เงินให้ถือว่าพึงใช้เงินเมื่อได้เห็นตามมาตรา 910 วรรค2 ประกอบมาตรา 909(4)

2.2 ตั๋วแลกเงินที่มีได้แสดงสถานที่ใช้เงินให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงินมาตรา 910 วรรค 3

2.3 ตั๋วแลกเงินไม่แสดงสถานที่ออกตั๋วให้ถือว่าออก ณ ภูมิลำเนาของผู้จ่าย มาตรา 910 วรรค 4 ประกอบมาตรา 909 (7)

2.4 ตั๋วแลกเงินไม่ลงวันออกตั๋ว ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำการโดยสุจริตจะจดวันที่ถูกต้องแท้จริงลงไปก็ได้ตามมาตรา 910 วรรคท้ายประกอบมาตรา 909(7)

3 มาตรา 910 นี้นำไปใช้กับเรื่องเช็คด้วยโดยผลของมาตรา 989 แต่มิให้นำไปใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงิน เพราะในเรื่องตั๋วสัญญาใช้เงินนี้มาตรา 984 บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว (อย่างไรก็ดีมาตรา 984 มีหลักเกณฑ์เหมือนมาตรา 910 ทุกประการ)

4 มาตรา 910 สาระสำคัญอยู่ในวรรคท้าย ตั๋วแลกเงินย่อมหมายถึงตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา 984 วรรคท้ายและเช็คตามมาตรา 910 วรรคท้ายประกอบมาตรา 989 ด้วย

5 มาตรา 910 วรรคท้าย นำมาใช้ 2กรณี

5.1 ตั๋วแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายมิได้ออกวันที่ออกตั๋วไว้เลย

5.2 ตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายจัดเส้นสีดำในช่องวันที่ในตัว (วันที่.....) ซึ่งเส้นสีดำนั้น ห้ามมีผลอย่างไร
แก่ตัวแลกเงินไม่ตามมาตรา 899 ถือเป็นกรณีตัวแลกเงินมิได้ลงวันที่ออกตัว (ฎีกาที่ 3509/2542)

ข้อสำคัญ หากเป็นกรณีที่ตัวแลกเงินมีการลงวันที่ออกตัวไว้อยู่แล้วแต่ผู้ทรงมาทำการแก้ไขวันที่ออก
ตัว กรณีเช่นนี้ไม่ใช่มาตรา 910 วรรคท้ายหากแต่เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในตัวเงินตามมาตรา
1007 (ฎีกาที่ 1043/2534)

6 ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 904, 905) ต้องกระทำการโดยสุจริตด้วยจึงจะมีอำนาจลงวันที่
ออกตัวได้

6.1 ตามแนวคำพิพากษาฎีกาส่วนใหญ่เมื่อผู้ส่งจ่ายส่งจ่ายตัวเงินโดยไม่ลงวันที่ออกตัวไว้และมีได้
กำหนดให้ผู้ทรงลงวันที่ได้ภายในกำหนดเวลาเท่าใด ศาลฎีกามักวินิจฉัยว่าผู้ส่งจ่ายยอมให้ผู้ทรงกรอก
วันที่ได้ตามที่ผู้ทรงเห็นสมควร ถือว่าผู้ทรงสุจริตแทบทั้งสิ้น แม้ว่า

(1)*แม้จะลงวันที่หลังจากผู้จ่ายออกตัวเงินแล้วถึง 2 ปี (ฎีกาที่ 4487/2555, 3046/2529) หรือ 10 ปี ก็
ตาม (ฎีกาที่ 8149/2544)*

(2)*แม้ว่ามูลหนี้เดิมตามเช็คจะขาดอายุความแล้วก็ตาม

ฎีกาที่ 2395/2522 จำเลยออกเช็คชำระค่าสินค้าโดยไม่ลงวันออกเช็คแสดงว่ายอมให้ผู้ทรงกรอกวันที่
ออกเช็คได้ตามที่ผู้ทรงเห็นสมควรตามมาตรา 910 วรรคท้าย, 988 (6) ประกอบมาตรา 989 แม้อ้อมมา 5 ปี ผู้
ทรงลงวันที่ลงไปอันเป็นเวลาภายหลังหนี้เดิมขาดอายุความแล้วผู้ทรงก็บังคับตามเช็คเอาแก่จำเลยผู้ส่งจ่ายได้
(ฎีกาที่ 8149/2544, 3100/25550) วินิจฉัยทำนองเดียว

(3)แม้ว่าผู้ทรงจะลงวันที่ในตัวเงินภายหลังจากที่ผู้ส่งจ่ายถึงแก่ความตายไปแล้วและทราบถึงความตาย
ของผู้ส่งจ่ายก็ตาม

ฎีกาที่ 919/2522 ก ผู้ส่งจ่ายตายไม่ทำให้หนี้ระหว่าง ก. กับผู้ทรงระงับ เมื่อเช็คไม่ลงวันที่ส่งจ่าย แม้ผู้
ทรงลงวันที่ในเช็คภายหลังจากที่ ก. ตายแล้วก็ตาม ก็เป็นอันชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 910 วรรค5, 989
เช็คพิพาทจึงเป็นเช็คที่สมบูรณ์ (ฎีกาที่ 3973/2526 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ข้อสำคัญ ปัญหาว่าหากทายาทของผู้สั่งจ่ายต่อสู้ว่า เมื่อผู้สั่งจ่ายตายไปแล้วมาตรา 922(2) ห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็ค มูลหนี้ตามเช็คจึงระงับอีกทั้งผู้ทรงได้ทราบถึงความตายของผู้สั่งจ่ายแล้วจึงไม่มีอำนาจลงวันที่ในเช็คเป็นการกระทำโดยไม่สุจริต ดังนี้ข้อต่อสู้ของทายาทฟังขึ้นหรือไม่

มาตรา 922(2) ห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็ค เมื่อธนาคารรู้ถึงความตายของผู้สั่งจ่าย

ธงคำตอบ : มาตรา 992 เป็นเพียงบทบังคับห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง เมื่อธนาคารได้ทราบถึงความตายของผู้สั่งจ่ายเท่านั้น แต่การที่ผู้สั่งจ่ายถึงแก่ความตายนั้นไม่มีกฎหมายใดบัญญัติให้ความรับผิดชอบตามตั๋วเงินระงับไปแต่ประการใด ด้วยเหตุนี้แม้ผู้ทรงจดวันที่สั่งจ่ายลงในเช็คภายหลังทราบว่าผู้สั่งจ่ายถึงแก่ความตายก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยสุจริต บรรดาข้อต่อสู้ของทายาทผู้สั่งจ่ายฟังไม่ขึ้น (เทียบ ฎีกาที่ 3973/2526)

6.2 พฤติการณ์ดังต่อไปนี้ถือว่าผู้ทรงกระทำการ โดยไม่สุจริต

ตั๋วเงินไม่ลงวันที่ออกตั๋ว แต่ผู้สั่งจ่ายตกลงให้ผู้ทรงลงวันที่ภายใน 3 เดือน ดังนี้ หากผู้ทรงลงวันที่ในเช็คหลังจากกำหนดเวลานั้นถือว่าไม่ใช่วันที่ถูกต้องแท้จริงและไม่ใช่การกระทำโดยสุจริต (ฎีกาที่ 5594/2543)

7 มาตรา 910 วรรคท้าย นอกจากผู้ทรงจะเป็นผู้มีอำนาจรอกวันที่ลงไปได้แล้ว บุคคลดังต่อไปนี้ก็มีอำนาจรอกวันที่ลงไปได้ด้วย

7.1 หากผู้ทรงถึงแก่ความตายไปแล้วก่อนจะนำเช็คไปเรียกเก็บเงินผู้จัดการมรดกก็สามารถลงวันที่ลงไปได้เช่นกัน (ฎีกาที่ 2015/252)

7.2 ผู้ทรงนำเช็คไม่ลงวันที่ไปขึ้นเงินกับทางธนาคาร การที่เจ้าหน้าที่ธนาคารลงวันที่ออกเช็คถือเป็นปริยายว่ากรอกแทนผู้ทรง (ฎีกาที่ 1303/2514 (ป), 2474/2534)

8 ปัญหาว่าผู้สั่งจ่ายออกตั๋วเงินไม่ลงวันที่ให้แก่ผู้รับเงินแล้วตัวเงินนั้น โอนต่อไปอีกหลายทอดจนถึงผู้ทรงคนปัจจุบัน ผู้ทรงจึงลงวันที่ในเช็ค ดังนี้ ผู้สั่งจ่ายจะต่อสู้ได้หรือไม่ว่าผู้ทรงคนปัจจุบันไม่ได้มีนิติสัมพันธ์กับตนจึงไม่มีอำนาจลงวันที่ในเช็ค

ฎีกาที่ 10595/2551 ผู้ทรงเช็คหาจำต้องมีนิติสัมพันธ์กับจำเลยผู้สั่งจ่ายไม่ และเมื่อเช็คมาอยู่ในความครอบครองของโจทก์และจำเลยมิได้ให้การต่อสู้ว่าโจทก์รับโอนเช็คมาโดยสุจริตตามมาตรา 5 โจทก์ย่อม

เป็นผู้ทรงตามมาตรา 904 และมีสิทธิที่จะลงวันออกเช็คตามที่ถูกต้องแท้จริงลงในเช็คพิพาทซึ่งจำเลยไม่ได้ลงวันสั่งจ่ายได้ตามมาตรา 910 วรรคท้ายประกอบมาตรา 989 เช็คพิพาทจึงเป็นเช็คที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

ระดับความรู้ เช็คที่ไม่ได้ลงวันที่สั่งจ่ายลงในเช็ค ไม่มีทางที่ผู้สั่งจ่ายจะมีความผิดฐาน ออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คตาม พ.ร.บ. เช็คฯ เพราะถือว่าไม่มีวันที่สั่งจ่ายจะทำความผิด แม้มาตรา 910 ประกอบ 989 จะให้สิทธิผู้ทรงลงวันที่ได้ก็ตาม กฎหมายก็เพียงให้เช็คนั้นมีรายการสมบูรณ์ตามกฎหมาย ฟ้องร้องกันทางแพ่งได้เท่านั้น ห้ามผลลงโทษทางอาญาได้ไม่ (ฎีกาที่ 5924/2556)

-มาตรา 911 ดอกเบี้ยก่อนผัดนัดในตั๋วเงิน

มาตรา 911 ผู้สั่งจ่ายจะเขียนลงในตั๋วแลกเงินว่าในการใช้เงินตามตั๋วแลกเงินจะพึงคิดดอกเบี้ยก็ได้

หมายเหตุ ศึกษาคู่กับมาตรา 968(2) เรื่องการคิดดอกเบี้ยหลังผัดนัดในตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงิน

ข้อควรพิจารณา

1 มาตรา 911 นำไปใช้กับตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงินด้วยตามมาตรา 895 แต่ไม่นำไปใช้กับเช็ค

ฉะนั้น ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน กฎหมายให้อำนาจผู้สั่งจ่าย หรือผู้ออกตั๋ว สามารถเขียนข้อกำหนดลงในตั๋วแลกเงิน/ตั๋วสัญญาใช้เงิน ว่าการใช้เงินตามตัวนั้นให้พึงใช้ดอกเบี้ยได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 911 (มาตรา 985)

แต่กรณีเช็คมาตรา 989 มิได้ให้นำมาตรา 911 ไปใช้ด้วย ดังนั้น ผู้สั่งจ่ายจะเขียนเรื่องดอกเบี้ยลงในเช็คไม่ได้ แม้เขียนไปข้อความนั้นก็ไม่มีผลกับเช็ค ทั้งนี้ตามมาตรา 899

เช่น วันที่ 20 เมษายน 2553 ก. ออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่ ข. สัญญาว่าจะใช้เงิน 500,000 บาท ในวันที่ 1 ธันวาคม 2553

กรณีนี้ระแวงเวลานับแต่วันออกตั๋วถึงวันใช้เงิน (20 เมษายน 2553-1 ธันวาคม 2553) มีช่วงระยะเวลาให้คิดดอกเบี้ยได้ ดังนั้น ผู้สั่งจ่าย/ ผู้ออกตั๋วอาจเขียนลงในตั๋วเงินว่าในการใช้เงินตามตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นให้คิดดอกเบี้ยร้อยละเท่านี้เท่านี้ได้

ตัวอย่างวิธีการเขียนตอบข้อสอบ กรณีผู้สั่งจ่ายเช็คเขียนข้อความว่าในการใช้เงินตามเช็คให้คิดดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ผลทางกฎหมายลักษณะตั๋วเงินจะเป็นประการใด

รังกำตอบ หลักเกณฑ์ในเรื่องของการเขียนดอกเบี้ยลงในตัวเงินนั้นกฎหมายลักษณะตัวเงินอนุญาตให้เขียนลงในตัวแลกเงินตามมาตรา 911 และตัวสัญญาใช้เงินตามมาตรา 985 ประกอบมาตรา 911 เท่านั้น ส่วนบทบัญญัติในเรื่องเช็คนั้น มาตรา 989 มิได้นำเอามาตรา 911 มาใช้บังคับด้วย ฉะนั้นการเขียนเรื่องดอกเบี้ยลงในเช็ค ข้อความดังกล่าวหาผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวเงินไม่ โดยถือเสมือนว่ามีได้มีการเขียนเรื่องดอกเบี้ยลงในเช็คเลย ทั้งนี้ตามมาตรา 899 แต่อย่างไรก็ดีเช็คนั้นก็ยังคงเป็นตราสารที่สมบูรณ์ตามกฎหมายมิได้เสียไปแต่อย่างใด

- 2 การเขียนเรื่องดอกเบี้ยนี้ ต้องเขียนลงในตัวเงินเท่านั้น จะไปเขียนในเอกสารอื่นหรือตกลงด้วยวาจาไม่ได้ (ทั้งนี้ในชั้นพิจารณาจะนำพยานบุคคลมาสืบว่ามีการตกลงกันคิดดอกเบี้ยก็ได้) (ฎีกาที่ 335/2509) นอกจากนี้หากไม่มีการเขียนเรื่องดอกเบี้ยในตัวแลกเงิน แม้ในชั้นพิจารณาจะสืบได้ว่ามีข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ย แต่ศาลก็ไม่อาจพิพากษาให้คิดดอกเบี้ยลงตัวแลกเงินได้
- 3 ถ้าในตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน ไม่มีข้อกำหนดว่าให้คิดดอกเบี้ยได้ เช่นนี้ ผู้ทรงจะคิดดอกเบี้ยไม่ได้เลย กล่าวคือ มาตรา 911 จะนำมาใช้ต่อเมื่อผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัวได้เขียนข้อความเรื่องดอกเบี้ยลงในตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินด้วย
- 4 ประเด็นเรื่องวันที่เริ่มคิดดอกเบี้ยตามตัวเงิน
 - 4.1 กรณีที่ในตัวเงินมิได้ระบุวันที่เริ่มคิดดอกเบี้ย กฎหมายกำหนดให้เริ่มคิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ลงในตัวเงิน คือ วันที่ออกตัวมิใช่วันที่ตัวถึงกำหนด

ฎีกาที่ 193/2536, 948/2539, 4789/2549 ตัวสัญญาใช้เงิน กำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 21 ต่อปี โดยมีได้กำหนดให้คิดวันใด จึงต้องเริ่มคิดตั้งแต่วันที่ออกตัวสัญญาใช้เงิน มิใช่เริ่มคิดตั้งแต่วันที่ตัวสัญญาใช้เงินถึงกำหนดใช้เงิน
 - 4.2 กรณีตัวเงินระบุวันที่เริ่มคิดดอกเบี้ยไว้ ก็ต้องเป็นไปตามนั้น
- 5 ประเด็นเรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยในตัวเงินตามมาตรา 911
 - 5.1 ถ้ามีการตกลงให้คิดดอกเบี้ยในตัวเงินตามมาตรา 911 แต่ไม่ได้ตกลงว่าให้คิดในอัตราเท่าใด ต้องเป็นไปตามมาตรา 7 คือ 7.5 ต่อปี
 - 5.2 หากมีการตกลงให้คิดดอกเบี้ยในตัวเงินตามมาตรา 911 และระบุว่าให้คิดในอัตราเท่าใดก็ต้องเป็นไปตามนั้นและไม่อยู่ในบังคับมาตรา 654 และ พ.ร.บ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา สามารถคิดเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปีได้ (ฎีกาที่ 1783/2551)

หมายเหตุ มาตรา 954 และ พ.ร.บ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้แต่กับเฉพาะการกู้ยืมเงินเท่านั้น ไม่ใช่แก่ตัวเงิน ฉะนั้นตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงิน จะคิดดอกเบี้ยในอัตราเท่าใดก็ได้ไม่อยู่ในบังคับ มาตรา 654

5.3 แต่หากกำหนดดอกเบี้ยลงในตัวแลกเงินว่า ให้คิดดอกเบี้ยเป็นรายเดือนข้อความนั้น ไม่มีผลแก่ตัวเงินตามมาตรา 899 (ฎีกาที่ 5258/2554)

หมายเหตุ ดอกเบี้ยตามมาตรา 911, 968(2) กฎหมายกำหนดให้คิดเป็นรายปีเท่านั้น

6 ประเด็นเรื่องดอกเบี้ยระหว่างผิคนัด

กรณีตัวถึงกำหนดแล้ว และผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัว ไม่ใช่เงินตามตัว ปัญหาว่า ผู้ทรงจะคิดดอกเบี้ยในระหว่างผิคนัดได้ในอัตราเท่าใด

6.1 กรณีตัวมีข้อตกลงตามมาตรา 911 ให้คิดดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 5 ผู้ทรงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยในอัตราตามที่กำหนดในตัว

เช่น ตัวสัญญาใช้เงินกำหนดดอกเบี้ย 15% ตามมาตรา 911 ประกอบมาตรา 985 จากนั้นตัวถึงกำหนดผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินผิคนัด ผู้ทรงก็มีสิทธิคิดดอกเบี้ยหลังผิคนัด 15% ต่อไป (ฎีกาที่ 64/2537)

6.2 กรณีที่ในตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงิน ไม่มีข้อกำหนดให้คิดดอกเบี้ยในตัวเงินตามมาตรา 911 ปัญหาว่าหากมีการผิคนัดไม่ชำระหนี้ตามตัวเงิน เจ้าหนี้หรือผู้ทรงจะสามารถคิดดอกเบี้ยในระหว่างผิคนัดได้ในอัตราร้อยละเท่าใด

ในเรื่องตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงิน มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษเกี่ยวกับดอกเบี้ยผิคนัดในมาตรา 968(2) กล่าวคือ ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี นับแต่วันถึงกำหนดใช้เงิน (วันผิคนัด) อันเป็นดอกเบี้ยตามที่กฎหมายบัญญัติ (ฎีกาที่ 312/2531, 2872/2537)

หมายเหตุ จะไม่นำอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามมาตรา 224 มาใช้กับเรื่องดอกเบี้ยในระหว่างผิคนัดในตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงิน เพราะเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติเรื่องดอกเบี้ยไว้โดยเฉพาะแล้ว (ฎีกาที่ 7336/2540)

***6.3 กรณีเช็ค เมื่อมีการผิคนัดไม่ชำระหนี้ตามเช็ค ซึ่งจะถือว่าผู้ส่งจ่ายผิคนัดไม่ชำระหนี้ตามเช็คต่อเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค

เช่น เช็กลงกำหนดใช้เงิน 1 มีนาคม 2553 ผู้ทรงนำเช็กลงไปขึ้นเงิน วันที่ 1 พฤษภาคม ธนาคารปฏิเสธฯ
เช่นนี้ดอกเบี้ยจะเริ่มคิดตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม อันเป็นวันที่ธนาคารปฏิเสธฯ (มิใช่ 1 มีนาคม 2553)

ปัญหาว่าแล้วจะคิดดอกเบี้ยในระหว่างผัดนัดได้ในอัตราร้อยละเท่าใด

คำตอบ : มาตรา 989 มิได้ให้นำมาตรา 968(2) มาใช้กับเรื่องเช็กลง ฉะนั้น ผู้ทรงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยใน
ระหว่างผัดนัดได้ในอัตรา 7.5 ต่อปี ตามมาตรา 224 อันเป็นบทบัญญัติทั่วไป (ฎีกาที่ 3421/2525, 4686/2536.
4142/2539)

7 การกำหนดดอกเบี้ยตามตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงิน จะกำหนดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีได้
หรือไม่

ฎีกาที่ 1783/2551 การออกตัวสัญญาใช้เงิน และคิดดอกเบี้ยร้อยละ 16 ต่อปี มาตรา 911, 968(1), 985 ซึ่ง
กฎหมายมิได้วางข้อจำกัดใดๆ ไว้ จึงแล้วแต่คู่กรณีจะตกลงกัน กรณีมิใช่การกู้ยืมเงินกัน จึงไม่อยู่ภายใต้
บังคับมาตรา 654 และ พ.ร.บ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา การระบุดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 16 ต่อปีจึงชอบ
ด้วยกฎหมายแล้ว

หมายเหตุ มาตรา 654. พ.ร.บ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ใช้บังคับเฉพาะมูลหนี้กู้ยืมเงินเท่านั้น ไม่
นำมาใช้กับตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน

8 สัญญาขายลดตัว

ตัวอย่าง: ผู้ส่งจ่ายส่งจ่ายเช็กลงวันที่ล่วงหน้า แล้วผู้ทรงนำเช็กลงไปทำสัญญาขายลดเช็กลงกับธนาคาร แล้ว
ในสัญญาขายลดเช็กลงมีข้อความว่า ถ้าถึงกำหนดเช็กลงขึ้นเงินไม่ได้ ผู้ส่งจ่ายยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20
ต่อปี เช่นนี้ ก็ต้องเป็นไปตามสัญญา (ฎีกาที่ 643/2522, 3567/2525)

หมายเหตุ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญาขายลดเช็กลง กรณีนี้มีใช้การเขียนดอกเบี้ยลงในเช็กลง และก็เป็น
แต่เพียงเรื่องดอกเบี้ยกรณีผัดนัดไม่ชำระหนี้เท่านั้น ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 911

9 มาตรา 224 วรรค 2 ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผัดนัด

ปัญหาว่า ถ้าจำเลยออกตัวแลกเงินฉบับที่ 1 โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ด้วย แล้วต่อมาจำเลยชำระต้น
เงินตามตัวแลกเงินแต่ยังไม่ชำระดอกเบี้ย หลังจากนั้นจำเลยออกตัวแลกเงินฉบับใหม่เพื่อชำระดอกเบี้ย

ดังกล่าวและในตั๋วแลกเงินฉบับใหม่นี้จึงกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ด้วย ปัญหาว่าดอกเบี้ยจำนวนหลังนี้ จะถือว่าเป็นดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยอันจะต้องห้ามตามมาตรา 224 วรรค 2 หรือไม่

ทรงคำตอบ การที่จำเลยออกตั๋วแลกเงินเพื่อชำระดอกเบี้ยพร้อมกับกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ด้วย ถือว่าจำนวนเงินตามตั๋วแลกเงินพิพาทกลายเป็นหนี้ใหม่และเป็นต้นเงิน โจทก์จึงมีสิทธิได้ดอกเบี้ยจากเงินจำนวนนี้ หาใช่เป็นการคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยไม่

-มาตรา 913 วันถึงกำหนดใช้เงินตามตั๋วเงิน

มาตรา 913 วันถึงกำหนดใช้เงินตามตั๋วแลกเงินย่อมเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) วันที่กำหนด
- (2) เมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ลงในตั๋ว
- (3) เมื่อทวงถามหรือเมื่อได้เห็น หรือ
- (4) เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ นับแต่ได้เห็น

หมายเหตุ มาตรา 913 นำไปใช้แก่ตั๋วสัญญาใช้เงินด้วยตามมาตรา 985 แต่ไม่นำไปใช้กับเช็ค

ข้อควรพิจารณา

1 มาตรา 913 วันถึงกำหนดใช้เงินตามตั๋วแลกเงิน มีความสำคัญคือ

- 1.1 เป็นวันที่ผู้ทรงสิทธินำตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงิน ไปยื่นต่อผู้จ่ายหรือผู้ออกตั๋วเพื่อให้ใช้เงิน
- 1.2 เป็นวันเริ่มนับอายุความฟ้องคดีตามตั๋วเงิน
- 1.3 เป็นวันเริ่มต้นคิดดอกเบี้ยในระหว่างผัดนัด กรณีไม่มีการใช้เงินตามตั๋วเงิน
- 1.4 เป็นวันที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องกระทำการบางอย่าง เช่น การทำคำคัดค้าน

2 วันถึงกำหนดใช้เงินของตั๋วเงินแต่ละประเภท

2.1 วันถึงกำหนดใช้เงินตามตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงิน มีความหมายเหมือนกัน ตามมาตรา 913 คือวันถึงกำหนดใช้เงิน

ข้อสังเกต เมื่อพิจารณาตามเรื่องรายการในตั๋วแลกเงิน มาตรา 909(4), 983(3) คือวันถึงกำหนดใช้เงิน โดยมาตรา 913 เป็นบทขยายความของมาตรา 909(4) และ 983(3) นั่นเอง

2.2 วันถึงกำหนดใช้เงินตามเช็ค มาตรา 989 มิได้ให้นำมาตรา 913 มาใช้ และมาตรา 988 เรื่องรายการในเช็ค ก็มิได้บัญญัติถึงเรื่องวันถึงกำหนดใช้เงินเอาไว้ ฉะนั้นวันถึงกำหนดใช้เงินตามเช็คก็ได้แก่ “วันที่ทวงถาม”

“วันที่ทวงถาม” หมายถึง วันที่ผู้ส่งจ่ายลงวันที่ในเช็คให้ผู้ทรงมีสิทธินำเช็คไปขึ้นเงินได้

เช่น ผู้ส่งจ่ายเขียนเช็ควันที่ 1 มีนาคม 2553 ลงวันที่ในเช็ควันที่ 1 เมษายน 2553 เช่นนี้วันที่ 1 เมษายน 2553 จึงเป็นวันที่เช็คถึงกำหนดใช้เงิน (เช็คสามารถลงวันที่ล่วงหน้าได้) และอายุความตามเช็คก็นับแต่วันนั้น

หมายเหตุ แต่จะเริ่มคิดดอกเบี้ยในระหว่างผัดนัดได้ ก็ต่อเมื่อวันที่มีการเอาเช็คไปขึ้นเงินแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

3 วันที่ออกตั๋วและวันที่ตั๋วถึงกำหนดใช้เงินอาจเป็นคนละวันกันได้ วันถึงกำหนดใช้เงินตามตั๋วแลกเงิน หรือตั๋วสัญญาใช้เงินมีอยู่ 4 กรณี

3.1 มาตรา 913 (1) วันที่กำหนดในตัว คือวันที่ผู้จ่ายหรือผู้ออกตั๋วกำหนดว่าให้จ่ายวันที่เท่าใด

3.2 มาตรา 913 (2) เมื่อสิ้นเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ออกตั๋ว เช่น 3 เดือนนับแต่วันออกตั๋ว

3.3 มาตรา 913 (3) เมื่อทวงถาม หรือเมื่อได้เห็น

คำว่าเมื่อทวงถาม กับ เมื่อได้เห็น มีความหมายแตกต่างกัน

3.3.1 คำว่า “เมื่อได้เห็น”

เช่น ก. ส่งจ่ายตั๋วแลกเงินให้ ข. จ่ายเงินให้แก่ นาย A 1 ล้านบาท เมื่อได้เห็น

คำว่า “เมื่อได้เห็น” นั้น หมายถึง ตั๋วแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินตั้งแต่วันที่ออกตั๋ว กล่าวคือ ผู้ทรงตั๋วแลกเงินชนิดถึงกำหนดใช้เงินเมื่อได้เห็นสามารถนำตั๋วแลกเงินนั้น ไปให้ผู้จ่ายใช้เงินได้ตั้งแต่วันออกตั๋ว แต่ต้องยื่นให้ใช้เงินภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ตั๋วถึงกำหนด (ตามมาตรา 928, 944) มิฉะนั้นอาจสิ้นสิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 973 (1)

3.3.2 คำว่า “เมื่อทวงถาม ...” หมายถึง ตั๋วแลกเงินถึงกำหนดใช้เงิน เมื่อผู้ทรงทวงถามให้ใช้เงินตามตั๋ว

ฉะนั้น ตั๋วแลกเงินที่ถึงกำหนดใช้เงินเมื่อผู้ทรงทวงถามไม่อยู่ในบังคับว่าผู้ทรงต้องทวงถามให้ใช้เงินเมื่อใด (ไม่อยู่ในบังคับ 6 เดือนตามมาตรา 928, 944) (ฎีกาที่ 199/2532)

หรือกล่าวคือ ตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินเมื่อผู้ทรงทวงถามนั้น ตราใบที่ผู้ทรงยังไม่ได้ไปทวงถาม ให้ผู้จ่ายใช้เงินตามตัวแลกเงิน ตัวแลกเงินนั้นก็ยังไม่ได้ถึงกำหนดใช้เงินและอายุความก็ยังไม่เริ่มนับ

ตัวอย่างเช่น: บริษัท A ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2549 วันถึงกำหนดใช้เงินเมื่อทวงถาม สั่งจ่ายให้แก่โจทก์ โดยตั๋วสัญญาใช้เงินดังกล่าวมีจำนวนเป็นผู้อาวัว

ต่อมา โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงมีหนังสือลงวันที่ 10 ตุลาคม 2553 ทวงถามให้บริษัท A และจำนวนให้ชำระ เงินตามตัวภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือทวงถาม

ปรากฏว่าบริษัท A และจำนวนได้รับหนังสือ 12 ตุลาคม 2553 เช่นนี้ ตัวย่อมถึงกำหนดใช้เงินเมื่อ 19 ตุลาคม 2553

ถึง 19 ตุลาคม 2553 บริษัท A และจำนวนไม่ใช้เงินตามตัว

โจทก์จึงฟ้องบริษัท A และจำนวนวันที่ 14 กันยายน 2556

ปัญหาว่าคดีดังกล่าวมีอายุความกี่ปี และคดีขาดอายุความหรือยัง

คำตอบ : มาตรา 1001 การฟ้องผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินตามตั๋วสัญญาใช้เงินให้มีอายุความ 3 ปี นับแต่วัน ตั้วถึงกำหนดใช้เงิน มิใช่ นับจากวันที่ออกตั๋ว หรือ วันที่ได้รับหนังสือทวงถาม

ตั้วถึงกำหนดเมื่อ 19 ตุลาคม 2553 วันสุดท้ายที่ผู้ทรงมีสิทธิฟ้องคือ 19 ตุลาคม 2556คดีนี้โจทก์ฟ้อง เมื่อ 14 กันยายน 2556 คดีจึงยังไม่ขาดอายุความ (ฎีกาที่ 1062/2540 (ป))

สรุป มาตรา 913 (3)

ตั้วฯ ทวงถาม → ถึงกำหนด → วันทวงถาม

ตั้วฯ เมื่อได้เห็น → ถึงกำหนด → วันออกตั้วจนครบ 6 เดือน

3.4 มาตรา 913(4) เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้เมื่อได้เห็น

เช่น ผู้ตั้งจ่ายเขียนลงในตั๋วแลกเงินว่า “เมื่อครบ 3 เดือนนับแต่วันที่ให้เห็นตั๋วแลกเงินฉบับนี้ ให้จ่ายเงิน ตามคำสั่งของ.....”

ตัวชนิดนี้ ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายเห็นก่อนแล้วนับแต่วันนั้นไปครบ 3 เดือนจึงจะเป็นวันถึงกำหนดใช้เงิน แต่ทั้งนี้ ผู้ทรงก็อยู่ในบังคับต้องนำตัวดังกล่าวไปยื่นภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตัวเงินตามมาตรา 928, 944

-มาตรา 916 ผู้ทรงตัวเงินที่สุจริตมีสิทธิยิ่งกว่าคู่สัญญาคนก่อนๆ (ควรศึกษาคู่กับมาตรา 905 วรรค2)

มาตรา 916 บุคคลผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเปลี่ยนจะยกข้อต่อสู้อันอาศัยระหว่างตนกับผู้สั่งจ่ายหรือกับผู้ทรงคนก่อนขึ้นยันผู้ทรงไม่ได้ เว้นแต่การโอนจะมีขึ้นด้วยการคบคิดฉ้อฉล

หมายเหตุ มาตรา 916 เป็นบทบัญญัติในตัวแลกเปลี่ยน แต่นำไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย ตามมาตรา 985, 989

ข้อควรพิจารณา

- 1 ผู้เอาถูกฟ้องในตัวเงิน ก็คือ บุคคลตามมาตรา 900 ซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรงตามมาตรา 967 (มาตรา 967 เป็นเรื่องบุคคลทุกคนผู้ลงชื่อในตัวเงินต้องร่วมรับผิดชอบต่อผู้ทรง ทั้งนี้ ผู้ทรงจะฟ้องลูกหนี้คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิงหรือตามส่วนก็ได้ตามหลักลูกหนี้ร่วม)
- 2 จากมาตรา 916 วางหลักได้ว่า ในระหว่างบรรดาผู้ถูกฟ้องในมูลตัวเงิน แม้จะมีข้อต่อสู้ระหว่างกันอย่างไรจะยกข้อต่อสู้ที่มีระหว่างกันเหล่านี้ มาเป็นข้อต่อสู้ผู้ทรงที่เป็นโจทก์ฟ้องไม่ได้ (ฎีกาที่ 521/2552)

ตัวอย่าง ข. ใช้กลฉ้อฉลหลอกหลวง ก. ให้ออกเช็คสั่งจ่ายให้ตน ก. หลงเชื่อจึงสั่งจ่ายเช็คระบุชื่อ ข. เป็นผู้รับเงิน จากนั้น ข. สลักหลังโอนเช็คให้ ค. ค. สุจริต ค. เอาเช็คไปขึ้นเงิน ธนาคารปฏิเสธเพราะ ก. ขออายัดเช็คนั้นไว้ตามมาตรา 992 (1) ค. ผู้ทรงจึงนำมาฟ้อง ก., ข. เป็นจำเลย

ปัญหาว่า ก. จะต่อสู้ได้หรือไม่ว่า เช็คไม่มีมูลหนี้ และที่ ก. สั่งจ่ายเช็คก็เพราะถูกฉ้อฉล

ธงคำตอบ : มาตรา 905 วรรค 2, 916

ผู้ถูกฟ้องตามเช็ค หากายกข้อต่อสู้ที่ตนมีกับ ข. ขึ้นต่อสู้ผู้ทรง (ค.) โดยชอบด้วยกฎหมายได้ไม่ตามมาตรา 916 แต่ ถ้า ค. ผู้ทรงตามเช็ครู้อยู่แล้วว่าเช็คไม่มีมูลหนี้ หรือรู้อยู่แล้วว่า ข. ได้รับเช็คมาด้วยกลฉ้อฉล ก. ผู้สั่งจ่าย แล้วยังนำเอาเช็ดังกล่าวมาฟ้อง ก. เช่นนี้ต้องถือว่า ค. ไม่สุจริต ก. ไม่ต้องรับผิดชอบตามเช็คนั้นตาม

มาตรา 905 วรรค 2 นอกจากนี้ ก. ยังอาจต่อสู้ได้ว่า การโอนเช็คดังกล่าวระหว่าง ข. และ ค. ได้เกิดขึ้นด้วยการคบคิดกันถือผลตามมาตรา 916 ตอนท้าย

3 ตัวอย่างข้อต่อสู้ระหว่างผู้ส่งจ่ายกับผู้ทรงคนก่อน

3.1 ผู้ส่งจ่ายต่อสู้ว่าเช็คไม่มีมูลหนี้หรือมูลหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ฎีกาที่ 1385/2554 โจทก์ฟ้องว่า โจทก์ได้รับโอนเช็คมาจาก ก. เช็คดังกล่าวจำนวนเป็นผู้ส่งจ่าย

(จำนวน→ก.→โจทก์)

โจทก์นำเช็คไปขึ้นเงินและธนาคารปฏิเสธ โจทก์จึงมาฟ้องให้จำนวนรับผิดตามเช็คพิพาท

จำนวนต่อสู้ว่าเช็คมีมูลหนี้จากการพนันเล่นแชร์ระหว่างกัน อีกทั้งมีการหักกลบลบหนี้แล้ว คดีมีปัญหาว่าจำนวนจะต้องรับผิดตามเช็คพิพาทหรือไม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า บรรดาคำให้การของจำนวนเป็นการต่อสู้โจทก์ผู้ทรงด้วยข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างจำนวนกับ ก. ซึ่งเป็นผู้ทรงคนก่อนๆ ซึ่งต้องห้ามตามมาตรา 916 ประกอบมาตรา 989 วรรค 1 ทั้งนี้กฎหมายอนุญาตให้ผู้ส่งจ่ายยกความเกี่ยวพันระหว่างตนกับผู้ทรงคนก่อนขึ้นต่อสู้ผู้ทรงคนปัจจุบันเพราะแต่กรณีที่ผู้ทรงคนปัจจุบันรับ โอนเช็คมาโดยคบคิดกันถือผลกับผู้ทรงคนก่อนเท่านั้น

เมื่อข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่า โจทก์ผู้ทรงคนปัจจุบันรับโอนเช็คพิพาทมาโดยคบคิดกันถือผลกับนาย ก. แต่ประการใด เช่นนี้จำนวนจึงไม่อาจยกเอาข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นยันโจทก์ได้ ต้องห้ามตามมาตรา 916 ประกอบมาตรา 989 ดังนั้นจำนวนจึงต้องรับผิดในฐานะผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบมาตรา 989 (ฎีกาที่ 3764/2554 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

3.2 ผู้ส่งจ่ายต่อสู้ว่าผู้ส่งจ่ายส่งจ่ายเช็คให้แก่ผู้ทรงคนก่อนจริง แต่หนี้ระหว่างผู้ส่งจ่ายกับผู้ทรงคนก่อนระงับไปแล้ว แต่ผู้ทรงคนก่อนไม่คืนเช็คให้

เช่นนี้ข้อต่อสู้ระหว่างผู้ส่งจ่ายกับผู้ทรงคนก่อน ก็เป็นข้อต่อสู้ระหว่างกันเอง ไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้ทรงคนปัจจุบันได้ (ฎีกาที่ 10239/2553)

3.3 แม้เป็นเช็คผู้ถือ ก็มีผลทำนองเดียวกัน (ฎีกาที่ 22089/2555)

4 ข้อยกเว้นที่ผู้ถูกฟ้องตามมูลตัวเงิน สามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้ทรงที่เป็นโจทก์ฟ้องได้ คืออ้างว่า ผู้ทรงที่เป็นโจทก์ฟ้องคบคิดกับผู้ทรงคนก่อนเพื่อฉ้อฉลผู้ส่งจ่าย นำตัวเงินมาฟ้องตน

กล่าวคือ ผู้ทรงคนปัจจุบันรู้อยู่แล้วว่า ผู้ทรงคนก่อนไม่มีสิทธิในตัวเงินหรือรู้อยู่แล้วว่าสิทธิบกพร่อง แต่ก็ยังรับโอนตัวเงินมา นอกจากนี้ การคบคิดกันฉ้อฉลดังกล่าว เพียงแต่ผู้รับโอนตัวเงิน (ผู้ทรงคนปัจจุบัน) รู้เพียงฝ่ายเดียว ก็เพียงพอแล้ว ที่จะถือเป็นการคบคิดกันฉ้อฉล

4.1 การคบคิดกันฉ้อฉล หรือการทราบถึงสิทธิที่บกพร่องดังกล่าว ผู้ทรงคนปัจจุบันจะต้องทราบก่อนหรือขณะรับโอนตัวเงินนั้นมา

หากขณะรับโอนได้รับโอนมาโดยสุจริต แล้วมาทราบถึงสิทธิที่บกพร่องนั้นภายหลัง แม้จะยังไม่ได้นำเช็กไปขึ้นเงินก็ยังคงต้องถือว่า ผู้ทรงคนปัจจุบันสุจริตอยู่นั่นเอง

เช่น ก. โอนเช็กให้ ข. ข. สุจริต ต่อมา ผู้ส่งจ่ายทราบเรื่อง จึงมาบอก ข. ว่า เช็كدังกล่าว ก. ลักมา อย่าเอาเช็กไปขึ้นเงิน เช่นนี้ ข. ก็มีสิทธิโดยชอบตามเช็ก เป็นผู้ทรงโดยสุจริต สามารถนำเช็กไปขึ้นเงินได้ และผู้ส่งจ่ายต้องรับผิดชอบตามเช็คนั้น (ฎีกาที่ 4279/2536, 467/2532)

4.2 ผู้ส่งจ่ายจะยกข้อต่อสู้ว่า ระหว่างผู้ทรงคนปัจจุบันและผู้ทรงคนก่อน ไม่มีมูลหนี้ต่อกันไม่ได้

***ฎีกาที่ 1648/2547, 3100/2550 จำเลยส่งจ่ายเช็กพิพาทมีหนี้ที่ต้องรับผิดชอบนาย ท. ผู้ทรงคนก่อน จากนั้น ท. โอนเช็กให้โจทก์ จากนั้นโจทก์นำเช็กมาฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบ ปัญหาว่า หากจำเลยต่อสู้ว่าการที่ ท. สลักหลังโอนเช็กให้โจทก์นั้น ไม่มีมูลหนี้ต่อกันหรือเป็นหนี้การพนัน ข้อต่อสู้ของจำเลยฟังขึ้นหรือไม่

เมื่อจำเลยผู้ส่งจ่ายไม่มีข้อต่อสู้ที่เกี่ยวกับ ท. ผู้ทรงคนก่อนที่จะยกขึ้นต่อสู้ผู้ทรงคนปัจจุบัน จำเลยจะมาอ้างว่า ท. และโจทก์ผู้ทรงคนปัจจุบัน ไม่มีมูลหนี้ต่อกันในการรับโอนเช็กพิพาทไม่ได้ไม่ต้องด้วยมาตรา 916

หมายเหตุ ตามฎีกานี้ หากระหว่างจำเลยกับ ท. มีข้อต่อสู้ระหว่างกันและระหว่าง ท. กับโจทก์ไม่มีมูลหนี้ต่อกันด้วย ย่อมต้องถือว่าการโอนมีขึ้นด้วยการคบคิดกันฉ้อฉล จำเลยชอบที่จะยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับ ท. ขึ้นต่อสู้โจทก์ได้ทั้งนี้ตามมาตรา 916 ตอนท้าย

4.3 ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยผู้ทรงรับ โอนเช็กมาโดยคบคิดกันฉ้อฉลกับผู้ทรงคนก่อน

ฎีกาที่ 2022/2519 (ป) ข้อตกลงระหว่างผู้ประมวลสร้างทางให้ผู้ประมวลราคาสูงกว่าจำเลยแล้ว จำเลยจะจ่ายเงินตอบแทนให้เป็นการบีบบังคับเอาเงินจากรัฐโดยไม่สุจริต ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนตก

เป็นโมฆะ เช็คนที่จ่ายออกให้ตามข้อตกลงนี้ โจทก์รับโอนไปโดยรู้ถึงมูลหนี้ดังกล่าวแล้วนำมาฟ้องจำเลย เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตไม่มีอำนาจฟ้อง

4.4 ผู้ถูกฟ้องตามมูลตั๋วแลกเงินที่จะยกเอาการคบคิดกันฉ้อฉลระหว่างผู้ทรงคนก่อนกับผู้ทรงคนปัจจุบันขึ้นต่อผู้นี้ไม่จำกัดว่าต้องเป็นผู้ส่งจ่ายเท่านั้น อาจเป็นผู้สลักหลังหรือผู้รับอาวัลก็ได้

ฎีกาที่ 1295/2531 ก. สั่งจ่ายเช็คผู้ถือให้ ช. โดยมีจำเลยเป็นผู้รับอาวัล ปรากฏว่า ช. มาทำการตกลงกับจำเลยว่า จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบตามเช็ค ต่อมา ช. โอนเช็คให้โจทก์เพื่อให้โจทก์มาฟ้องจำเลย อันเป็นการคบคิดกันฉ้อฉลจำเลย ดังนั้นจำเลยจะยกข้อต่อสู้อันมีอยู่กับ ช. ขึ้นยันโจทก์เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้ตามมาตรา 916 (โจทก์รู้ถึงข้อตกลงระหว่าง ช. กับ จำเลย)

4.5 ประเด็นข้อพิพาทที่ว่า “การโอนตั๋วเงินระหว่างผู้ทรงคนปัจจุบันและผู้ทรงคนก่อน ได้กระทำโดยคบคิดกันฉ้อฉลผู้ส่งจ่าย” นั้น ผู้ส่งจ่ายที่ถูกฟ้อง ซึ่งตกเป็นจำเลย มีภาระการพิสูจน์ในประเด็นข้อพิพาทดังกล่าว ส่วนผู้ทรงเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามมาตรา 916 (ฎีกาที่ 10239/2553)

5 กรณีมีผู้ส่งจ่ายหลายคน เช่น นิติบุคคล แล้วผู้ทรงคนปัจจุบันฟ้องผู้ส่งจ่ายเหล่านั้น เป็นจำเลยร่วมกัน เช่นนี้ปัญหาว่า ผู้ส่งจ่ายร่วมคนหนึ่งจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้ส่งจ่ายร่วมอีกคนหนึ่งมาเป็นข้อต่อสู้ผู้ทรงได้หรือไม่ เช่น A ฉ้อฉล B ให้ส่งจ่ายเช็คร่วมกับตน โดย C เป็นผู้รับเงิน เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน C จึงมาฟ้อง B ให้รับผิดชอบเช็คนั้น B จะต่อสู้ได้หรือไม่ว่าตนถูก A ฉ้อฉล

ฎีกาที่ 1973/2529 เช็คมีผู้ส่งจ่าย 2 คน ลงนามร่วมกัน โอนเช็คให้ผู้ทรง เมื่อไม่ปรากฏว่าการโอนเช็คนั้นได้กระทำโดยการคบคิดกันฉ้อฉล

ผู้ส่งจ่ายทั้ง 2 จึงต้องรับผิดชอบเงินตามเช็ค ผู้ส่งจ่ายคนหนึ่งจะยกข้อต่อสู้โดยอาศัยความเกี่ยวพันระหว่างกันเองเพื่อปฏิเสธความรับผิดตามตั๋วเงินไม่ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 916

หมายเหตุ คำว่า “ข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันกันเฉพาะบุคคล” นั้น อาจหมายถึง ลูกหนี้แห่งตั๋วเงินซึ่งอยู่ในฐานะเดียวกันก็ได้

6 แต่ถ้าผู้รับโอนเช็คเป็นผู้สืบสิทธิจากผู้ทรงคนก่อนในฐานะผู้รับมรดก มิใช่ผู้รับโอนโดยวิธีการตามกฎหมายตั๋วเงิน เช่นนี้ ผู้ส่งจ่ายสามารถยกข้อต่อสู้ที่ตนมีกับผู้ทรงคนก่อนขึ้นต่อสู้ผู้สืบสิทธิที่เป็นผู้ทรงคนปัจจุบันได้

เช่น จำเลยส่งจ่ายเช็คให้แก่ ก. เป็นผู้ทรงเช็คแล้วพจนาคารปฏิเสธ ก่อนที่ ก. จะเอาเช็คมาฟ้อง จำเลย ก. ตาย เช่นนี้สิทธิตามเช็คเป็นมรดกตกทอดไปยังโจทก์ซึ่งเป็นทายาทของ ก. ตามมาตรา 1600

โจทก์จึงมาฟ้องจำเลยผู้ส่งจ่ายให้รับผิดชอบหนี้ตามเช็ค

ปัญหาว่าถ้าจำเลยมีข้อต่อสู้กับ ก. จำเลยจะยกข้อต่อสู้นั้นขึ้นต่อสู้ จ. ได้หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า จำเลยส่งจ่ายเช็คให้ ก. เพื่อชำระหนี้การพนันจำเลยจะต่อสู้โจทก์ได้หรือไม่ว่าเช็คนั้นออกขึ้นเพื่อชำระหนี้การพนัน

ธงคำตอบ : ได้ เพราะ โจทก์เป็นผู้สืบสิทธิของเจ้ามรดก โจทก์หาใช่ผู้รับโอนตัวเงินจากผู้ทรงคนก่อน ไม่ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 916 ด้วยเหตุนี้เมื่อจำเลยมีข้อต่อสู้กับเจ้ามรดกอย่างไรก็สามารถยกข้อต่อสู้นั้นขึ้นต่อสู้โจทก์ผู้ทรงคนปัจจุบันซึ่งเป็นทายาทได้ (แม้ว่าทายาทจะสุจริตคือไม่รู้ว่าเช็คนั้นออกให้เพื่อชำระหนี้การพนันก็ตาม)

-มาตรา 917, 918 การโอนตัวเงิน

-มาตรา 917 การโอนตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน

มาตรา 917 วรรค 1 ตัวแลกเปลี่ยนยอม โอนได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบ

หมายเหตุ มาตรา 917 วรรค1 ต้องศึกษาควบคู่ไปกับมาตรา 904, 905 เรื่องหลักเกณฑ์การเป็นผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายและมาตรา 919, 920 เรื่องการสลักหลัง

มาตรา 917 วรรค2 เมื่อผู้ส่งจ่ายเขียนข้อความลงในด้านหน้าตัวเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตัวเงินนั้นยอมโอนได้แต่อย่างการ โอนสามัญ (มาตรา 306 การ โอนสิทธิเรียกร้อง)

หมายเหตุ มาตรา 306 การ โอนหนี้อื่นจะพึงชำระแก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการ โอนนี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ได้ต่อเมื่อได้บอกกล่าวการ โอนนั้นไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมด้วยในการ โอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมนี้ต้องทำเป็นหนังสือ

ข้อควรพิจารณา

1 ตัวเงินชนิดระบุชื่อมีอยู่ในตัว ทั้ง 3 ประเภท สามารถโอนได้โดยสลักหลังและส่งมอบ ตามมาตรา 917 วรรค 1 ซึ่งใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท (ตามมาตรา 985, 989)

2 วิธีการสลักหลังอยู่ในมาตรา 919 ซึ่งมีอยู่ 2 วิธี

2.1 สลักหลังเฉพาะ ➡ ระบุชื่อผู้รับเงิน + ลงชื่อผู้สลักหลังซึ่งจะกระทำด้านหน้าหรือด้านหลังตัวเงินก็ได้ และส่งมอบ

2.2 สลักหลังลอย ➡ ไม่ระบุชื่อผู้รับเงิน หากแต่ลงชื่อเฉพาะผู้สลักหลัง ซึ่งต้องกระทำด้านหลังตัวเงิน เท่านั้นและส่งมอบ

หมายเหตุ ไม่ว่าผู้รับโอนตัวเงินจะรับโอนมาโดยวิธีการสลักหลังเฉพาะหรือสลักหลังลอยก็ตาม ผู้รับโอนก็ถือเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย หากแต่ข้อแตกต่างระหว่างการรับโอนมาโดยสลักหลังเฉพาะกับการสลักหลังลอย ก็คือ วิธีการที่ผู้ทรงนั้นจะโอนตัวเงินต่อไป

(1) ถ้าผู้ทรงตัวเงินรับโอนตัวเงินมาโดยการสลักหลังลอย ผู้ทรงสามารถโอนต่อไปได้หลายวิธีตาม มาตรา 920 วรรค 2(1)-(3)

(1.1) มาตรา 920 วรรค 2(1) กรอกข้อความลงในที่ว่างด้วยเขียนชื่อตนเองหรือชื่อผู้ใดผู้หนึ่ง

(1.1.1) กรอกชื่อตนเอง หมายถึง การลงชื่อตนเองให้ตนเป็นผู้รับสลักหลังจากสลักหลังลอยเป็นสลักหลังเฉพาะ เช่น เดิม ก. สลักหลังลอยเช็คให้ ข. จึงมาเขียนชื่อตนเองในเช็คเหนือลายมือชื่อ ก. ว่า “โอนให้ ข.”

(1.1.2) กรอกชื่อผู้ใดผู้หนึ่ง หมายถึง กรอกชื่อผู้รับโอนตัวเงิน โดยไม่ต้องลงลายมือชื่อตน เสมือนหนึ่งว่า ผู้ทรงคนก่อนได้โอนเช็คให้แก่ผู้รับโอนโดยตรง (การโอนกรณีนี้ผู้รับโอนเช็คจากการสลักหลังลอย แล้วโอนต่อไปไม่มีความรับผิดชอบตามตัวเงิน เพราะตนมิได้ลงลายมือชื่อ)

เช่น ก. โอนเช็คให้ ข. ด้วยการสลักหลังลอย ข. เขียนข้อความเหนือลายมือชื่อ .ก ว่า “โอนให้ ค.” เสมือนหนึ่งว่า ก. โอนให้ ค. โดยตรง เช่นนี้ ข. ไม่มีความรับผิดชอบตามตัวเงิน เพราะ ข. มิได้ลงลายมือชื่อของตนตามมาตรา 900

(1.2) มาตรา 920 วรรค 2(2) สลักหลังลอย หรือสลักหลังเฉพาะต่อไป

(1.3)มาตรา 920 วรรค 2(3) โอนโดยไม่กรอกข้อความ และไม่สลักหลัง ก็คือการส่งมอบต่อไปนั่นเอง (ส่งมอบเฉยๆ)

ข้อสังเกต การโอนตัวเงินโดยการส่งมอบตามมาตรา 920(3) ผู้โอนไม่ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น เพราะมิได้ลงลายมือชื่อไว้

นอกจากนี้วิธีการโอนตัวเงินต่อไปจากการสลักหลังลอยตามมาตรา 920 นี้ไม่ว่าจะเป็นกรณีตาม (1), (2), หรือ(3) ก็ตาม ผู้โอนไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ส่งจ่ายหรือจากผู้สลักหลังคนก่อนแต่ประการใด

(2)ถ้าผู้ทรงตัวเงินรับโอนตัวเงินมาโดยการสลักหลังเฉพาะ ผู้ทรงจะสามารถโอนต่อไปได้ก็แต่โดยการสลักหลังเฉพาะ หรือการสลักหลังลอยต่อไปเท่านั้น จะใช้วิธีการส่งมอบเพียงลำพังไม่ได้ ตามมาตรา 917 วรรค 1

ข้อสังเกต เดิมผู้ทรงมีฐานะเป็นเจ้าของในตัวเงิน แต่เมื่อผู้ทรงสลักหลังโอนตัวเงินให้ผู้อื่น (มีการลงลายมือชื่อ มิใช่โอนโดยการส่งมอบ) ผู้สลักหลังย่อมกลายเป็นลูกหนี้ในตัวเงินและมีความรับผิดชอบตามตัวเงินนั้นตามมาตรา 900, 914 และมาตรา 967

3 เงื่อนไขของการสลักหลัง

3.1 มาตรา 922 วรรค1 การสลักหลังต้องเป็นข้อความอันปราศจากเงื่อนไข ถ้ามีการเขียนเงื่อนไขไว้ด้วยในการสลักหลัง ให้ถือว่าข้อเงื่อนไขนั้นมิได้เขียนลงไว้เลย

จากมาตรา 922 อธิบายได้ว่า ตัวผู้สลักหลังโอนตัวเงินจะวางเงื่อนไขในการสลักหลังโอนตัวเงินว่าให้การโอนมีผลเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นไม่ได้

เช่น ก. สลักหลังโอนเช็คให้ ข. แล้วเขียนข้อความว่า ทั้งนี้ให้การโอนมีผลเมื่อ ข. จบปริญญาตรีแล้ว

ดังนั้น ผลย่อมเป็นไปตามมาตรา 922 คือเสมือนว่าข้อเงื่อนไขมิได้มีอยู่เลย การโอนย่อมมีผลทันที ถือว่า .ข เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (คล้ายๆมาตรา 899)

3.2 มาตรา 922 วรรค2 การสลักหลังโอนบางส่วน เป็นโมฆะ หมายถึง ไม่มีผลเป็นการโอน ผู้รับโอนไม่เป็นผู้ทรง หากแต่ตัวผู้โอนยังคงเป็นผู้ทรงอยู่

ตัวอย่าง : เช็ค 100,000 บาท ก. เป็นผู้ทรง ก.ติดหนี้ ข. อยู่เพียง 50,000 บาท ก.จึงสลักหลังโอน
เช็คให้ ข. ระบุว่า 50,000 บาท เช่นนี้ การโอนเป็นโมฆะตามมาตรา 922 วรรค 2 เสมือนหนึ่งว่า
มิได้มีการโอนเลย (แม้ 50,000 ก็ไม่ถือว่าโอน) ข. ไม่เป็นผู้ทรงโดยชอบ ก. ยังคงเป็นผู้ทรงอยู่
แต่ถ้า ก. สลักหลังโอนเช็คให้ ข. โดยไม่ระบุข้อความอะไรเลยปัญหาว่า แล้ว ข. ผู้รับ โอนเช็คจะ
เป็นผู้ทรงจำนวนใด

ฎีกาที่ 183/2526 เช็ค 100,000 บาท แม้ผู้สลักหลังจะเป็นหนี้ผู้รับ โอนอยู่เพียง 50,000 บาท ก็ตาม ก็
ต้องถือว่าผู้โอนเป็นผู้ทรงเช็คนั้นทั้ง 100,000บาท ส่วนจะมีข้อตกลงกันอย่างไรก็ต้องไปว่ากล่าวกันเองอีก
ทางหนึ่ง

-มาตรา918 วิธีการโอนตัวผู้ถือ

มาตรา 918 ตัวผู้ถือนั้นยอมโอนได้ด้วยการส่งมอบให้แก่กัน

ข้อควรพิจารณา

1ตัวผู้ถือมีเฉพาะในตัวแลกเงิน/เช็ค ส่วนตัวสัญญาใช้เงิน ไม่มีตัวผู้ถือตามมาตรา 983 (5)

หมายเหตุ และในมาตรา 985 ก็มีได้นำมาตรา 918 มิใช่แก้ตัวสัญญาใช้เงิน

2ตัวผู้ถือมี 2 รูปแบบ

2.1 ตัวแลกเงิน/เช็ค มีข้อความว่า “จ่าย.....สค.....หรือผู้ถือ” เช่นนี้ ย่อมเป็นเช็คผู้ถือ

2.2 ตัวแลกเงิน/เช็คที่ระบุชื่อผู้รับเงิน แล้วไม่ขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก เช่น “จ่าย.....นายA.....หรือผู้
ถือ” กรณีนี้ ศาลฎีกาศึกษาเห็นว่า ผู้สั่งจ่ายมิได้มีเจตนาให้เพียงแต่ผู้มีชื่อเท่านั้นเป็นผู้รับเงิน หากแต่ให้ชำระแก่
ผู้ถือด้วย จึงถือเป็นเช็คผู้ถือ (ไม่ใช่เช็ครระบุชื่อ)

หมายเหตุ แต่ถ้าเช็คที่มีการระบุชื่อผู้รับเงิน แม้ไม่ได้ขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ”ออก แต่กลับมีข้อความว่า
“เปลี่ยนมือไม่ได้” เช่นนี้ ตัวเงินดังกล่าวก็ย่อมกลายเป็นตัวเงินที่เปลี่ยนมือไม่ได้ ตามมาตรา 917 วรรค2
ไม่ใช่ตัวผู้ถืออีกต่อไป (อ.จิตติ)

3วิธีการ โอนตัวผู้ถือ สามารถกระทำได้โดยการส่งมอบแต่เพียงลำพังตามมาตรา 918

แต่หากการที่ผู้โอนลงชื่อสลักหลังตัวชื่อกู้ยืม ผู้ลงชื่อสลักหลังไม่อยู่ในฐานะผู้สลักหลัง หากแต่เป็นการประกันอ่าวัดผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 921 (มาตรา 921 ใช้เฉพาะกับตัวผู้ถือเท่านั้น) (แต่ถ้ามีการส่งมอบด้วยก็ถือเป็นทั้งการโอนและการอ่าวัด)

หมายเหตุ มาตรา 921 ขอยกไปอธิบายในเรื่องอ่าวัด มาตรา 938-940

4 เชื้อชื่อกู้ยืม แม้จะมีการจัดคร่อมไว้ก็ยังคงเป็นเชื้อผู้ถือ สามารถโอนต่อไปได้ด้วยการส่งมอบ

เชื้อระบุชื่อก็เช่นกัน แม้จะมีการจัดคร่อมไว้ ก็ยังคงสามารถโอนต่อไปได้ด้วยการสลักหลังลอย/เฉพาะ

หมายเหตุ การโอนเชื้อกับการจัดคร่อมเชื้อเป็นคนละเรื่องกัน การจัดคร่อมมีผลแต่เพียงธนาคารต้องจ่ายเงินผ่านทางบัญชีธนาคารเท่านั้น ไม่มีผลเกี่ยวกับเรื่องการโอนแต่ประการใด (ฎีกาที่ 1015/2532, 2485/2523, 4336/2534)

5 เชื้อผู้ถือ แม้ธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินแล้วก็ตาม เชื้อดังกล่าวก็ยังคงสามารถโอนต่อไปได้ด้วยการส่งมอบ

หมายเหตุ เชื้อระบุชื่อก็ทำนองเดียวกัน แม้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินก็สามารถโอนต่อไปได้ด้วยการสลักหลังเฉพาะ/ลอย (ฎีกาที่ 1043/2534, 2062/2537)

-มาตรา 917 วรรค 2, 923, 995 (3) **ตัวเงินที่มีข้อความกำหนดว่าเปลี่ยนมือไม่ได้**

*ตัวเงินที่มีข้อความกำหนดว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ซึ่งมีมาตราในเรื่องตัวเงินที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 มาตรา คือ มาตรา 917 วรรค 2, 923 และมาตรา 995(3) ประกอบมาตรา 999

(1) มาตรา 917 วรรค 2 ตัวเงินที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวเงินเขียนข้อความลงในด้านหน้าตัวเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ซึ่งนำไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย ตามมาตรา 985 และ 989

(2) มาตรา 923 ตัวเงินผู้สลักหลังเขียนข้อความว่า ห้ามเปลี่ยนมือหรือห้ามสลักหลัง

(3) มาตรา 995(3) ประกอบมาตรา 999 เชื้อชื่อกู้ยืมที่ผู้ทรงเดิมข้อความว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ”

-1. มาตรา 917 วรรค 2 ผู้ให้กำเนิดตัวเงินเขียนข้อความว่าเปลี่ยนมือไม่ได้

มาตรา 917 วรรค2 ถ้าผู้สั่งจ่ายเขียนข้อความลงในด้านหน้าตั๋วเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตั๋วเงินนั้นยอมโอนได้แต่อย่างการโอนสามัญ (มาตรา 306 การโอนสิทธิเรียกร้อง)

ข้อควรพิจารณา

(1)ผู้มีอำนาจทำให้ตั๋วเงินโอนไปด้วยวิธีการอย่างตั๋วเงินไม่ได้ มีเพียงบุคคลเดียว คือ ผู้ให้กำเนิดตั๋วเงิน ซึ่งก็ได้แก่ ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋ว เท่านั้น

บุคคลนอกเหนือจากนี้ แม้ไปเขียนว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” “ห้ามสลักหลังต่อ” ข้อความนั้นก็ไม่มีผลกับตั๋วเงิน(มาตรา 899) ตั๋วเงินนั้นก็ยังสามารถโอนได้ต่อไปด้วยวิธีการอย่างตั๋วเงิน

(2)มาตรา 917 วรรค2 นำไปใช้กับตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา 985) และเช็ค (มาตรา 989)ด้วย

(3)การเขียนข้อความว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้”นี้ต้องกระทำด้านหน้าตั๋วเงินเท่านั้น

หมายเหตุ กิจการทั้งหลายที่ต้องเขียนลงในตั๋วเงินนั้น ทุกอย่างต้องกระทำด้านหน้าตั๋วเงินเท่านั้น เว้นแต่กรณีเดียวคือ การสลักหลังลอย ซึ่งกฎหมายบังคับว่าต้องกระทำด้านหลังตั๋วเงินตามมาตรา 919 วรรค2

(4)เมื่อตั๋วเงินมีข้อความว่า เปลี่ยนมือไม่ได้ ตั๋วเงินดังกล่าวจะ โอน โดยการสลักหลังและส่งมอบตามมาตรา 917 วรรค1 ไม่ได้

(5)ข้อความอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกับ “เปลี่ยนมือไม่ได้” เช่น “เฉพาะบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น” “A/C Payee Only” (ฎีกาที่ 3776/2547, 2055/2536)

แต่การเขียนข้อความแต่เพียงว่า “เฉพาะ” เพียงคำเดียวด้านหน้าของตั๋วเงิน ยังไม่ถึงเป็นข้อความทำนองเดียวกับ “เปลี่ยนมือไม่ได้” ข้อความนั้นยอมไม่มีผลกับตั๋วเงินตามมาตรา 899 เช็คดังกล่าวยังสามารถโอนได้ตามปกติด้วยการสลักหลังและส่งมอบตามมาตรา 917 วรรค1 (ฎีกาที่ 4975/2533)

(6)เมื่อตั๋วเงินมีข้อความว่าเปลี่ยนมือไม่ได้ ปัญหาว่าถ้าผู้ทรงฝ่าฝืนคำสั่งของผู้สั่งจ่ายสลักหลังโอนตั๋วเงินนั้นให้ผู้อื่น ผลคือผู้รับ โอนจะมาเรียกให้ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบตั๋วเงินไม่ได้ แต่สามารถเรียกให้ผู้สลักหลังรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนได้ในฐานะคู่สัญญา

ตัวอย่าง ก. สั่งจ่ายเช็คระบุชื่อ ข. เป็นผู้รับเงินและเขียนข้อความด้านหน้าเช็คว่า A/C Payee Only แต่ปรากฏว่า ข. นำเช็คพิพาทไปสלקหลังโอนให้ ค. จากนั้น ค. นำเช็คดังกล่าวไปขึ้นเงินกับธนาคารแต่ถูกธนาคารปฏิเสธการเงิน

จงวินิจฉัยว่า

ก. จะฟ้องให้ ก. ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบได้หรือไม่

ธงคำตอบ

คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า ก. จะฟ้องให้ ก. ผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบได้หรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า เช็คพิพาทที่ ก. สั่งจ่ายระบุชื่อ ข. เป็นผู้รับเงิน และมีข้อความด้านบนเช็คว่า “A/C Payee Only” ซึ่งเป็นข้อความทำนองเดียวกับคำว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ฉะนั้นเช็คพิพาทดังกล่าว ข. เท่านั้นเป็นผู้ทรงตามเช็คตามความประสงค์ของ ก. ผู้สั่งจ่าย ข. จะสלקหลังโอนเช็คให้แก่บุคคลใดไม่ได้ หาก ข. จะโอนเช็คพิพาทให้แก่ ค. ก็สามารถกระทำได้แต่โดยรูปการและผลของการโอนนี้สามัญตามมาตรา 917 วรรค 2 ประกอบมาตรา 989 แบบการโอนสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 306 วรรค 1 ดังนั้นการที่ ข. โอนเช็คให้แก่ ค. ด้วยวิธีสלקหลังและส่งมอบเท่านั้น การโอนจึงไม่สมบูรณ์ ค. จึงไม่ใช่ผู้ทรงเช็คพิพาทโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะใช้สิทธิไล่เบี่ยเอาแก่ ก. ผู้สั่งจ่าย ค. จึงไม่มีสิทธิฟ้องให้ ก. ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบตามเช็คนั้น (เทียบฎีกาที่ 1162/2533, 2419/2533, 2055/2536)

7 ปัญหาว่า “ตัวผู้ถือ” ผู้สั่งจ่ายจะเขียนข้อความว่าเปลี่ยนมือไม่ได้ได้หรือไม่

ตัวผู้ถือมี 2 ลักษณะ

(1)จ่าย...สค... หรือผู้ถือ ตัวผู้ถือประเภทนี้ จะเขียนข้อความว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ไม่ได้

(2)จ่าย...นายA... หรือผู้ถือ (เช็คระบุชื่อผู้รับเงินที่ไม่ขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือออก ก็ยังคงถือว่าเป็นเช็คผู้ถือ) เช็คผู้ถือประเภทนี้สามารถเขียนข้อความว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ได้ และยอมกลายเป็นเช็คที่โอนเปลี่ยนมือไม่ได้ตามมาตรา 917 วรรค 2 ไม่เป็นเช็คผู้ถืออีกต่อไป (ฎีกาที่ 2055/2536)

8 ตัวห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 917 วรรค 2 แม้จะ โอนอย่างวิธีการตามกฎหมายตัวเงินไม่ได้ แต่ก็ยังคงโอนอย่างวิธีการ โอนสามัญได้

โอนอย่างวิธีสามัญ = การ โอนสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 306

การโอนสิทธิเรียกร้อง → โอนหนี้ หมายถึงการที่เจ้าหนี้โอนสิทธิที่ตนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ให้บุคคลอื่น หรือการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้

มาตรา 306 การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่ง การโอนหนี้นั้นจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ได้ ก็ต่อเมื่อได้บอกกล่าวการโอนนั้นไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมนี้ต้องทำเป็นหนังสือ

จากมาตรา 306 สรุปคือ การโอนสิทธิความเป็นเจ้าหนี้ต้องทำเป็นหนังสือระหว่างเจ้าหนี้เดิมกับเจ้าหนี้ใหม่ แต่ทั้งนี้ การโอนสิทธิดังกล่าวจะผูกพันลูกหนี้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมในการโอนนั้น ทั้งนี้ การบอกกล่าวหรือการให้ความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือด้วย

เช่น ก. สั่งจ่ายเช็คชนิดเปลี่ยนมือไม่ได้ให้ ข. ย่อมเป็นผู้ทรงหาก ข. จะโอนเช็คดังกล่าวให้ ค. เช่นนี้ ข. กับ ค. ต้องทำข้อตกลงเป็นหนังสือว่า ข. ขอโอนสิทธิเรียกร้องของข้าพเจ้าตามเช็คให้แก่ ค. (ข., ค. เป็นเจ้าหนี้)

กรณีดังกล่าว การโอนสิทธิเรียกร้องตามตัวเงินระหว่าง ข. กับ ค. สมบูรณ์แล้ว

แต่การโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจะผูกพัน ก ลูกหนี้ก็ต่อเมื่อ ข หรือ ค ได้บอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือให้ ก ทราบ หรือ ก ได้มาให้ความยินยอมเป็นหนังสือด้วยในการโอนนั้น (ฎีกาที่ 3292/2536)

หมายเหตุ ถ้าการโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างเจ้าหนี้มิได้ทำเป็นหนังสือแม้จะมีการบอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่าย (ลูกหนี้) การโอนนั้นก็ไม่สมบูรณ์ (ฎีกาที่ 2419/2523, 2517/2531)

10 ตัวเงินห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 917 วรรค 2 หากมีการสลักหลังโอนตามมาตรา 917วรรค 1 หรือมีผู้ซื้อตัวเงินดังกล่าวมา ผู้รับโอนเหล่านี้ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าผู้จ่ายเงินจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ที่มีได้มีชื่อในตัวเงินนั้น ซึ่งเป็นการไม่ชอบก็ตาม ผู้รับโอนหรือผู้ซื้อตัวเงินมาไม่ใช่ผู้ถูกโต้แย้งสิทธิ ไม่มีอำนาจฟ้องผู้จ่ายดังกล่าว

ฎีกาที่ 1705/2527 โจทก์ซื้อตั๋วแลกเงินพิพาทระบุชื่อบริษัทผู้รับเงินและ ได้ขีดคร่อมห้ามเปลี่ยนมือ (A/C Payee Only) ไว้แล้วนำไปชำระหนี้ค่าซื้อรถยนต์ ให้แก่บริษัทซึ่งระบุชื่อไว้ในตั๋วแลกเงินดังกล่าว แต่มี

บุคคลอื่นนำตัวแลกเงินพิพาทเข้าบัญชีของตนผ่านธนาคารจำเลยเพื่อเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้จ่าย เป็นเหตุให้ธนาคารผู้จ่าย จ่ายเงินตามตัวแลกเงินให้บุคคลอื่นไปแม้ตัวแลกเงินพิพาทจะได้ขีดคร่อมและมีข้อความอันมีความหมายถึงห้ามเปลี่ยนมือ ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายโดยตรงก็คือบริษัทผู้รับเงินตามตัวแลกเงินหาใช่โจทก์แต่อย่างใดไม่ โจทก์จึงมิได้เป็นผู้ทรงตัวแลกเงินรายพิพาทไม่มีอำนาจฟ้องเรียกร้องให้ธนาคารจำเลยต้องรับผิดชอบใช้เงินตามตัวแลกเงิน ไม่มีอำนาจฟ้องเรียกร้องธนาคารจำเลยต้องรับผิดชอบใช้เงินตามตัวแลกเงินดังกล่าว

การที่โจทก์ไม่ได้รับมอบรถยนต์ที่ซื้อจากบริษัทผู้รับเงินตามตัวแลกเงินพิพาท มิใช่ความเสียหายโดยตรงอันเกิดจากการกระทำของจำเลย และพฤติการณ์ของจำเลยที่ส่งตัวแลกเงินพิพาทไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้จ่ายยังถือไม่ได้ว่าเป็นการทำละเมิดต่อโจทก์อันจะทำให้ โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยได้

-มาตรา 923 ผู้สละหลังระบุข้อความห้ามสละหลังสืบไป

มาตรา 923 ผู้สละหลังคนใดระบุข้อความห้ามสละหลังสืบไป ผู้สละหลังนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่รับสละหลังต่อไปภายหลัง

ข้อควรพิจารณา

1 มาตรา 923 ใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท แต่ใช้กับเฉพาะตัวเงินชนิดระบุชื่อเท่านั้น ไม่นำไปใช้กับตัวถือ

2 กรณีที่ผู้สละหลังเขียนข้อความห้ามสละหลัง ผลคือตัวเงินนั้นยังสามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการอย่างตัวเงิน หากแต่ผู้สละหลังที่ระบุข้อความห้ามสละหลัง ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับโอนภายหลังจากผู้รับสละหลังต่อไป

ตัวอย่าง

ก. ออกเช็คสั่งธนาคารให้ใช้เงินแก่ ข. ข. สละหลังโอนให้ ค. แล้วเขียนข้อความว่าห้ามสละหลังต่อ ปรากฏว่า ค. ผ่าฝืนคำสั่งของ ข. สละหลังโอนเช็คให้ ง.

เช่นนี้ ข. ยังคงต้องรับผิดชอบต่อ ค. แต่ไม่ต้องรับผิดชอบต่อ ง.

ดังนั้น หาก ง. นำเช็คไปขึ้นเงิน แล้วธนาคารปฏิเสธ ง. ชอบที่จะเรียกให้ ก. และ ค. รับผิดชอบตามตัวเงินได้ แต่จะเรียกให้ ข. รับผิดชอบต่อตนไม่ได้ ตามมาตรา 923

หมายเหตุ

3 มาตรา 923 ผู้สตั๊กหลังจะเขียนข้อความว่าห้ามเปลี่ยนมือด้านหน้าหรือด้านหลังตัวเงินก็ได้ กฎหมายไม่ได้บังคับ (ต่างกับมาตรา 917 วรรค 2 ที่ผู้ส่งจ่ายต้องเขียนข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือ” ด้านหน้าตัวเงินเท่านั้น)

4 มาตรา 923 ใช้กับตัวเงินชนิดระบุชื่อเท่านั้น ไม่ใช่กับตัวผู้ถือเพราะตัวผู้ถือจะไปสตั๊กหลังโอนไม่ได้

หมายเหตุ

(1) การสตั๊กหลังตัวผู้ถือ เป็นการอวัลผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 921

(2) การที่ผู้ทรงตัวผู้ถือคนก่อนไปเขียนข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือในตัวผู้ถือ ย่อมไม่มีผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวเงินนั้นเลยตามมาตรา 899”

5 การสตั๊กหลังที่จะเขียนข้อความห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 923 ได้ต้องเป็นการสตั๊กหลังเฉพาะเท่านั้น หากเป็นการสตั๊กหลังลอยจะเขียนข้อความตามมาตรา 923 ไม่ได้

หมายเหตุ

สรุปคือ การเขียนข้อความห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 923 ต้องเป็นตัวชนิดระบุชื่อ และต้องเป็นการสตั๊กหลังเฉพาะเท่านั้น

-3มาตรา 995 (3) เช็คขีดคร่อมที่ผู้ทรงเติมคำว่าห้ามเปลี่ยนมือ

1. มาตรา 995(3) ใช้กับเฉพาะเรื่องเช็คเท่านั้น
2. มาตรา 995(3) ต้องคู่กับมาตรา 999

มาตรา 999 บุคคลใดได้เช็คขีดคร่อมซึ่งมีข้อความว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ท่านว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิในเช็คยิ่งไปกว่า และไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นต่อไปได้ดีกว่าบุคคลอันตนได้เช็คของเขามา

เช่น ก. เป็นผู้ทรงเช็คผู้ถือ ก. ทำเช็คหาย ข. เก็บเช็คได้ ข. โอนเช็คให้ ค. โดยการส่งมอบ

ถ้า ค. รับโอนเช็คมาโดยสุจริต ก. ทวงเช็คคืนไม่ได้ ตามมาตรา 905 วรรค3 ค. เป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมาย

แต่ ถ้าข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็นเช็กระบุชื่อว่า “ส่งจ่าย ก. หรือผู้ถือ” ก. ย่อมเป็นผู้ทรงเช็คผู้ถือแล้วเขียนข้อความว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ลงด้านหน้าเช็คแล้ว ข. มาขโมยเช็คไป

เช่นนี้ถ้า ข. สลักหลังโอนเช็คให้ ค. แม้ ค. จะสุจริตแต่ก็ไม่มีสิทธิในเช็คนั้นดีไปกว่า ข. ค. ไม่เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยผลของมาตรา 999 เพราะเมื่อ ข. ได้เช็คมาจากการขโมย ข. ย่อมไม่มีสิทธิในเช็ค เมื่อ ข. โอนเช็คให้ ค. ค. ก็ย่อมไม่มีสิทธิในเช็คยิ่งกว่าไป ข. ผู้โอนจะนั้นหาก ก. มาทางเช็คคืน ค. ก็ต้องคืนให้

หมายเหตุ

มาตรา 995(3), 999 เป็นเรื่องผู้ทรงเช็คเขียนคำว่าห้ามเปลี่ยนมือ ผลคือ เช็คยังโอนต่อไปได้ แต่ถ้าผู้โอนเช็คไม่มีสิทธิในเช็ค หรือ สิทธิของผู้โอนบกพร่อง ผู้รับโอนก็ย่อมไม่มีสิทธิในเช็ค หรือสิทธิของผู้รับโอนก็มีข้อบกพร่องอยู่นั่นเอง

สรุป เกี่ยวกับเรื่องห้ามเปลี่ยนมือ

- 1 มาตรา 917 วรรค 2 → ผู้ส่งจ่าย/ผู้ออกตั๋ว → เขียนข้อความว่าห้ามเปลี่ยนมือ
- 2 มาตรา 923 → ผู้สลักหลัง → เขียนข้อความว่าห้ามสลักหลังสืบไป
- 3 มาตรา 995(3) → ผู้ทรงเช็คปิดคร่อม เขียนข้อความว่าห้ามเปลี่ยนมือ

ตอนที่ 2

การรับรอง

-มาตรา 927-937 การรับรองตั๋วแลกเงิน[†]

1. การรับรองตามมาตรา 927-937 ใช้กับตั๋วแลกเงินเท่านั้น ไม่ใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็ค (ตามมาตรา 985, 989)

1.1 เพราะตัวสัญญาใช้เงิน ผู้ออกตัวมีความผูกพันอย่างเดียวกับผู้รับรองอยู่แล้ว โดยไม่ต้องมีการยื่นให้รับรองอีก (ตามมาตรา 986 วรรค 1) (ผู้ออกตัวและผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกัน มีความรับผิดชอบตามตัวสัญญาใช้เงินอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องรับรองอีก)

1.2 ส่วนเรื่องเช็คมีบัญญัติเรื่องธนาคารรับรองเช็ค ตามมาตรา 993 ไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงไม่นำเรื่องการรับรองตัวแลกเงินมาใช้บังคับ

2. โดยหลัก ผู้จ่ายมิได้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน จึงไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900 แต่ถ้าผู้จ่ายได้ลงลายมือชื่อรับรอง จะกลายเป็นผู้รับรองตามมาตรา 927 และต้องรับผิดชอบเนื้อความในตัวเงินนั้น ตามมาตรา 900 ประกอบมาตรา 937

มาตรา 927 และมาตรา 937 สรุปหลักได้ว่าเมื่อผู้จ่ายลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงิน ย่อมต้องผูกพันในอันจะช่วยเงินตามจำนวนที่รับรอง

3. การรับรองไม่ว่าแบบมีข้อความหรือไม่มีข้อความ ผู้จ่ายจะต้องกระทำที่ด้านหน้าตัวแลกเงินเท่านั้น (ตามมาตรา 931) หากเขียนด้านหลังไม่ถือว่าเป็นการรับรอง (น่าจะเข้ากรณีตามมาตรา 899)

มาตรา 931 การรับรองพึงทำได้โดยเขียนลงในด้านหน้าตัวแลกเงินว่า “รับรองแล้ว” และลงลายมือชื่อผู้จ่าย อนึ่งเพียงแต่ผู้จ่ายลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวแลกเงินก็ถือเป็นการรับรองแล้ว

*4. ผลของการที่ผู้จ่ายไม่รับรองตัวเงิน คือ ผู้ทรงสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้ทรงคนก่อนๆ ได้ทันที แม้ตัวจะยังไม่ถึงกำหนดใช้เงินก็ตาม (ตามมาตรา 959 ข) (1))

5. ผู้จ่ายที่ลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงิน ย่อมมีความรับผิดชอบต่อผู้ทรง ทรงตามตัวแลกเงิน ตามมาตรา 927, 937 แต่แม้ผู้จ่ายจะจ่ายเงินตามตัวแลกเงินไปแล้วก็ตาม ผู้จ่ายก็ไม่มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่าย เพราะ ผู้จ่ายที่เป็นผู้รับรอง อยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นอย่างเดียวกับผู้สั่งจ่าย

ฎีกาที่ 6055/2550***** ธนาคาร น. เป็นผู้จ่ายเงินตามตัวแลกเงินการที่ธนาคาร น. ลงลายมือชื่อรับรองในตัวแลกเงินจึงเป็นผู้รับรองตาม ป.พ.พ. มาตรา 927 ต้องผูกพันในอันจะจ่ายเงินจำนวนที่รับรองตามเนื้อความแห่งคำรับรองของตนตามมาตรา 937 ธนาคาร น. ย่อมอยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นอย่างเดียวกับจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายตัวแลกเงิน จำเลยที่ 1 ไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนธนาคาร น. ตามมาตรา 937 วรรคสาม ดังนั้น เมื่อธนาคาร น. ได้จ่ายเงินให้บริษัท ต. ซึ่งเป็นผู้รับเงินไปแล้วธนาคาร น. จึงหา

มีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่จำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่ายได้ไม่ เมื่อไม่มีสิทธิไต่เบี่ยแล้วก็ย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องที่จะโอนให้แก่
โจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีนี้

หมายเหตุ

(1) คดีนี้จำเลยที่ 1 ออกตั๋วแลกเงินสั่งธนาคาร น. ให้จ่ายเงินแก่บริษัท ต. (ไม่ใช่การออกเช็คสั่งให้
ธนาคารจ่ายเงินให้แก่บริษัท ต.) จึงนำเรื่องการรับรองตามมาตรา 927-937 มาใช้บังคับได้

* (2) ในตั๋วแลกเงินหรือเช็ค ถือว่าผู้รับรองเป็นลูกหนี้ชั้นต้นเช่นเดียวกับผู้สั่งจ่าย ดังนั้น ผู้รับรองจึงไป
ไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายไม่ได้ เพราะผู้สั่งจ่ายไม่ใช่บุคคลที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนผู้รับรอง ตามมาตรา 967
วรรค 3 (ผู้จ่ายไม่ใช่เจ้าหนี้ของผู้สั่งจ่าย)

(3) คดีนี้ธนาคาร น. อยู่ในฐานะผู้รับรองตั๋วแลกเงิน (ตามมาตรา 927) ไม่ใช่ผู้รับรองเช็ค (ตามมาตรา
993) ดังนั้น อายุความฟ้องธนาคาร น. จึงมีอายุความ 3 ปี นับแต่วันที่ตั๋วแลกเงินถึงกำหนด (ตามมาตรา 1001)
แต่ถ้าเป็นกรณีฟ้องธนาคารผู้รับรองเช็ค ตามมาตรา 933 ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะจึงมี
อายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

ตอนที่ 3

อาวัล

-มาตรา 938-940, 921, 967, ผู้รับอาวัล

มาตรา 938-940 นำไปใช้กับตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภท

มาตรา 921 ใช้กับเฉพาะตั๋วแลกเงินและเช็ค ไม่นำมาใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 967 ใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท

-มาตรา 938 ความหมายของการอวัล

มาตรา 938 ตัวเงินจะมีผู้ค้าประกันการใช้เงินก็ได้ ซึ่งเรียกว่า “อวัล”

อันอวัลนั้นบุคคลภายนอกหรือคู่สัญญาแห่งตัวเงินจะเป็นผู้รับอวัลก็ได้

-มาตรา 939 วิธีการอวัล

มาตรา 939 การอวัลนั้นยอมทำได้โดยเขียนลงในตัวเงิน

ในการนี้พึงใช้คำว่า “ใช้ได้เป็นอวัล” หรือข้อความทำนองเดียวกันแล้วลงลายมือชื่อผู้รับอวัล

อนึ่งเพียงแต่ลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวเงินก็ถือว่าเป็นการอวัลแล้ว เว้นแต่ เป็นลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายหรือผู้จ่าย

คำรับอวัลต้องระบุด้วยว่ารับประกันบุคคลใด ถ้าไม่ระบุให้ถือว่ารับประกันผู้ส่งจ่าย

-มาตรา 940 ผลของการอวัล

มาตรา 940 ผู้รับอวัลต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกับผู้ที่ตนประกัน

แม้ว่าความรับของบุคคลที่ตนประกันจะตกเป็นอันใช้ไม่ได้ไม่ว่าเพราะเหตุใด นอกจากเพราะทำผิดแบบระเบียบ อวัลก็ยังคงสมบูรณ์

เมื่อผู้รับอวัลได้ใช้เงินตามตัวเงินแล้ว ย่อมได้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลซึ่งตนประกันไว้กับทั้งบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบตัวผู้นั้น

ข้อควรพิจารณา

1 มาตรา 938 ความหมายของการอวัล

มาตรา 938 วรรค 1 ตัวแลกเงินจะมีผู้ค้าประกันการใช้เงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ซึ่งเรียกว่า “อวัล”

จากมาตรา 938 วรรค 1 การรับอวัลคือการค้าประกันความรับผิดชอบของลูกหนี้ในตัวเงิน

เช่น ก. ไปซื้อรถจาก ข. ก. ชำระราคารถด้วยเช็ค ข. ซึ่งเป็นเจ้าหนี้เกรงว่าเช็คจะขึ้นเงินไม่ได้ ข. จึงเรียกให้ ก. หาบุคคลมารับอวัลเช็คดังกล่าว ก. จึงให้นาย A มาอวัลเชคนั้น

ดังนั้น หากธนาคารปฏิเสธ ข. ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คเป็นเจ้าหนี้ตามตัวเงิน ข. จึงชอบที่จะไปฟ้องเรียกให้ ก. หรือ A รับผิดชอบตามตัวเงินนั้นได้

2 ผู้รับอวัลแตกต่างกับผู้ค้ำประกันตามมาตรา 680

2.2 ผู้ค้ำประกันเป็นลูกหนี้ชั้นที่ 2 กล่าวคือ หากพิจารณามาตรา 688-690 ผู้ค้ำมีสิทธิเรียกร้องฟ้องบังคับให้เจ้าหนี้ไปเรียกให้ลูกหนี้ชั้นต้นรับผิดชอบก่อนได้

แต่เรื่องผู้รับอวัล มาตรา 940 วรรค 1 “ผู้รับอวัลต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกับบุคคลซึ่งตนประกัน” ดังนั้น ผู้รับอวัลย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องหรือฟ้องบังคับความรับผิดชอบเช่นผู้ค้ำประกัน

อีกทั้งมาตรา 967 วรรค 1 “ผู้รับอวัล” “ต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรง” ผู้ทรงจะฟ้องแต่เฉพาะผู้รับอวัลให้รับผิดชอบตามตัวเงิน โดยไม่ต้องฟ้องผู้ส่งจ่ายก็ได้

2.2 มาตรา 681 ค้ำประกันมิได้เฉพาะเพื่อหนีอันสมบูรณ์

แต่มาตรา 940 วรรค 2 แม้ความรับผิดชอบใช้เงินอันผู้รับอวัลได้ประกันอยู่นั้นจะใช้ไม่ได้ สัญญาผู้รับอวัลยังคงสมบูรณ์ (แม้บุคคลที่ตนประกันไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ผู้รับอวัลก็ต้องรับผิดชอบ)

หมายเหตุ ฉะนั้นบทบัญญัติในเรื่องค้ำประกันย่อมไม่นำมาใช้กับเรื่องผู้รับอวัล

2.3 มาตรา 938 วรรค 2 อันอวัลนั้น บุคคลภายนอกจะเป็นผู้รับอวัลหรือคู่สัญญาแห่งตัวเงินจะเป็นผู้รับอวัลก็ได้ (แต่ทางปฏิบัติก็มักเป็นเรื่องบุคคลภายนอก)

แต่ในเรื่องค้ำประกันนั้น ผู้ค้ำประกันต้องเป็นบุคคลภายนอกเท่านั้น ตามมาตรา 680 ผู้ค้ำประกันจะเป็นเจ้าหนี้อันตัวเองไม่ได้

หมายเหตุ ปัญหาว่า ผู้ส่งจ่าย ผู้ออกตัวเงิน หรือผู้จ่าย จะเป็นผู้รับอวัลได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาตามมาตรา 938 วรรค 2 แล้วก็ต้องตอบว่าได้ แต่เมื่อพิจารณาตามมาตรา 939 วรรค 3 ผู้รับอวัลลงชื่อด้านหน้าตัวเงินก็เป็นคำรับอวัลแล้ว เว้นแต่จะเป็นลายมือชื่อผู้จ่ายหรือผู้ส่งจ่าย

จากมาตรา 939 วรรค 3 อธิบายได้ว่า บุคคลใดก็ตามเพียงแค่มาลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวเงิน ก็เป็นการรับอาวัลตัวเงินแล้ว

แต่ถ้าผู้ส่งจ่ายหรือผู้จ่ายนั้น จะมารับอาวัลได้ก็แต่โดยมีข้อความว่า “ใช้ได้เป็นอาวัล” หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน แล้วลงลายมือชื่อตามมาตรา 939 วรรค 1,2 จึงจะมีผลเป็นการอาวัล (ผู้ส่งจ่าย/ผู้จ่ายจะลงชื่อเพียงลำพังตามมาตรา 939 วรรค 3 ไม่ได้) ต้องรับอาวัลเต็มตามรูปแบบตามมาตรา 939 วรรค 1,2

เหตุผลเพราะ

กรณีผู้ส่งจ่ายต้องลงชื่อด้านหน้าอยู่แล้ว

กรณีผู้จ่าย หากผู้จ่ายเพียงแต่ลงชื่อด้านหน้าตัวเงินเพียงลำพังก็ย่อมเป็นเพียงการรับรองตัวเงินตามมาตรา 931

สรุป ผู้ส่งจ่ายหรือผู้จ่าย ก็อาจเป็นผู้รับอาวัลได้แต่ต้องกระทำตามมาตรา 939 วรรค 2 ก็คือต้องเขียนข้อความว่า “ใช้ได้เป็นอาวัล” แล้วจึงลงชื่อด้านหน้าตัวเงิน จึงจะมีผลสมบูรณ์เป็นอาวัล แต่ทั้งนี้ผู้ส่งจ่ายหรือผู้จ่ายจะลงชื่อเพียงลำพังไม่ได้ โดยผลของมาตรา 939 วรรค 3

ฎีกาที่ 833/2523 โจทก์ออกตั๋วแลกเงินสั่งธนาคารให้จ่ายเงินแก่จำเลยที่ 1 ปรากฏว่าธนาคารลงลายมือชื่อด้านหน้าของตั๋วแลกเงินได้ข้อความคำว่า “เป็นอาวัลค้ำประกันผู้ส่งจ่าย” ต้องถือว่าการลงลายมือชื่อของธนาคารดังกล่าวเป็นอาวัลและผู้จ่ายเป็นผู้รับอาวัลได้ตามมาตรา 938 วรรค 2 ตอนท้าย

3 วิธีการรับอาวัล ตามมาตรา 939 มีหลายวิธี

3.1 มาตรา 939 วรรค 1 และ 2 การรับอาวัลตามรูปแบบ

3.1.1 มาตรา 939 วรรค 1 การรับอาวัลให้เขียนลงในตัวเงิน

(1) การรับอาวัลต้องเขียนลงในตัวเงินเท่านั้น จะทำในเอกสารอื่นๆ ไม่ได้ (กิจการทุกชนิดเกี่ยวกับตัวเงินต้องทำในตัวเงินเท่านั้น)

(2) การรับอาวัลเต็มรูปแบบนี้จะเขียนลงในด้านหน้าหรือด้านหลังตัวเงินก็ได้

3.1.2 มาตรา 939 วรรค 2 เขียนข้อความว่า “ใช้ได้เป็นอาวัล” หรือข้อความอื่นทำนองเดียวกัน

ข้อความอื่นทำนองเดียวกับ “ใช้ได้เป็นอาวัล” เช่น “For guarantee”, “good as aval”

หมายเหตุ การเขียนข้อความว่า “ใช้ได้เป็นอาวัล” จะเขียนลงด้านหน้าหรือด้านหลังตัวเงินก็ได้เพราะไม่มีกฎหมายบังคับไว้

ข้อสังเกต แต่การเขียนข้อความบางอย่างลงในตัวเงิน กฎหมายบังคับไว้โดยเฉพาะว่าต้องกระทำเฉพาะด้านหน้าหรือด้านหลังตัวเงินเท่านั้นเช่น

(1) การสลักหลังลอย มาตรา 919 วรรค 2 ต้องกระทำด้านหลังตัวเงินเท่านั้น

(2) การขีดคร่อมเช็ค ต้องกระทำด้านหน้าตัวเงินเท่านั้น

(3) การเขียนข้อความว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตามมาตรา 917 วรรค 2 ต้องกระทำด้านหน้าตัวเงินเท่านั้น

3.1.3 ลงลายมือชื่อผู้รับอาวัล

3.2 กรณีที่กฎหมายถือว่าเป็นการรับอาวัล (การรับอาวัลโดยผลของกฎหมาย) มีอยู่ 2 กรณี

3.2.1 มาตรา 939 วรรค 3 ผู้ลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวเงินแม้มิได้เขียนข้อความอื่นใด

(1) ไม่ว่าตัวเงินระบุชื่อหรือตัวผู้ถือก็ตาม ถ้าบุคคลใดมาลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวเงิน บุคคลนั้นก็เป็นผู้รับอาวัลตัวเงิน

(2) การรับอาวัลวิธีนี้ไม่ใช้กับผู้ส่งจ่ายและผู้จ่าย ซึ่งผู้ส่งจ่ายและผู้จ่ายหากประสงค์จะรับอาวัล ก็ต้องกระทำโดยวิธีการตามรูปแบบในมาตรา 939 วรรค 2 เท่านั้น (ฎีกาที่ 833/2523)

3.2.2 มาตรา 921 การสลักหลังตัวผู้ถือ (ตัวแลกเงิน/เช็ค) ผู้ลงชื่อสลักหลังตัวผู้ถือ ต้องรับผิดชอบในฐานะผู้รับอาวัลผู้ส่งจ่าย แม้ว่าจะมิได้กรอกข้อความอย่างอื่นเลยก็ตาม

หมายเหตุ ผู้ไปลงลายมือชื่อในตัวผู้ถือ ไม่ว่าจะลงลายมือชื่อด้านหน้าหรือด้านหลังก็แล้วแต่ ย่อมตกเป็นผู้รับอาวัลทั้งสิ้น แต่เป็นผู้รับอาวัลคนละมาตรา

(1) ลงชื่อด้านหน้า = ผู้รับอาวัลตามมาตรา 939 วรรค 3

(2) ลงชื่อด้านหลัง = ผู้รับอาวัลตามมาตรา 921

4 ผู้รับอ่าวัดชำระหนี้ตามมาตรา 939 วรรค 3 นั้น ต้องกระทำด้านหน้าตัวเงินเท่านั้น หากไปลงลายมือชื่อด้านหลังยอมไม่ใช้ผู้รับอ่าวัดแต่อาจต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ลงชื่อในตัวเงินตามมาตรา 900 (ฎีกาที่ 3788/2524(ป))

ฎีกาที่ 3788/2524(ป) จำเลยที่ 1 สั่งจ่ายเช็คพิพาทระบุชื่อโจทก์เป็นผู้รับเงินและขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือออก การที่จำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อไว้ด้านหลังของเช็ค โดยไม่มีถ้อยคำว่าใช้ได้เป็นอ่าวัดหรือสำนวนอื่นใดทำนองเดียวกันจึงหาใช่ลงลายมือชื่อเป็นผู้รับอ่าวัด ตาม ป.พ.พ มาตรา 939 วรรค1 และ วรรค 2 ประกอบมาตรา 989 ไม่

จำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อด้านหลังของเช็ค แม้เช็คดังกล่าวระบุชื่อ โจทก์เป็นผู้รับเงิน ขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือ และที่มุมซ้ายบนด้านหน้ามีข้อความว่าเข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น ห้ามเปลี่ยนมือก็ตาม แต่ด้วยความสมัครใจของจำเลยที่ 2 ยอมผูกพันตนต่อ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงในอันที่จะรับผิดชอบเป็นอย่างเดียวกับจำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่าย ทั้งนี้ด้วยการลงลายมือชื่อของตนในตัวเงินยอมรับผิดตามเนื้อความในตัวเงินตาม ป.พ.พ มาตรา 900 แล้ว ดังนั้น เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าว จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบต่อ โจทก์ชำระเงินตามเช็คพิพาทพร้อมด้วยดอกเบี้ยนับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน (ฎีกาที่ 4872/2533)

ตัวอย่าง : สั่งจ่ายเช็คระบุชื่อ นาย A เป็นผู้รับเงิน (ขีดฆ่าคำว่า “ผู้ถือ” ออก) เป็นเช็คชนิดระบุชื่อปรากฏว่า นาย ข. ซึ่งเป็นเพื่อนของ ก.มาลงลายมือชื่อด้านหลังเช็ค แล้วต่อมารธนาคารปฏิเสธการใช้เงิน

จงวินิจฉัย A จะฟ้อง ก.,ข. ให้รับผิดชอบเช็คได้หรือไม่ และรับผิดชอบในฐานะใด

คำตอบ : A สามารถฟ้อง ก.ให้รับผิดชอบได้ในฐานะผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบมาตรา 989

ปัญหาว่า A จะฟ้อง ข.ให้รับผิดชอบได้หรือไม่

พิจารณาเรียงมาตรา

(1)จะเป็นผู้รับอ่าวัดหรือไม่

(1.1) มาตรา 939 วรรค 3 การรับอ่าวัด กรณีลงลายมือชื่อเพียงลำพังนี้ต้องกระทำด้านหน้าตัวเงินเท่านั้น

(1.2) มาตรา 921 การสลักหลังตัวผู้ถือ กรณีนี้เชื่อกันว่าเป็นเชื่อกฎบัตรชื่อมิใช่เชื่อกฎบัตร บ. จึงไม่ใช่ผู้รับ
อวัลตามมาตรา 921

(2)จะเป็นผู้สลักหลังโดยการลงลายมือชื่อด้านหลังตัวเงินตามมาตรา 919 วรรค2 หรือไม่

การจะเป็นผู้สลักหลังลอยได้ ผู้ลงลายมือชื่อต้องเคยเป็นผู้ทรงมาก่อนเชื่อกฎบัตร บ. ไม่เคยเป็นผู้ทรง
บ. จึงไม่ใช่ผู้สลักหลัง

(3)แต่กรณีนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า บ. สมควรใจที่จะผูกพันต่อผู้ทรงในอันที่จะรับผิดชอบเป็นเอกเทศกับผู้ส่ง
จ่ายด้วยการลงลายมือชื่อตามมาตรา 900 (ฎีกาที่ 3788/2524, 4872/2533)

หมายเหตุ กรณีตัวผู้ถือ ผู้มาลงชื่อด้านหลังตัวผู้ถือ อันเป็นการสลักหลังนั้น แม้ผู้ลงลายมือชื่อจะ
เคยเป็นผู้ทรงมาก่อน แต่ถือว่าเป็นผู้รับอวัลตัวผู้ถือนั้นตามมาตรา 921

แต่กรณีตัวระบุชื่อ แล้วมีบุคคลใดมาลงชื่อด้านหลังตัวเงินนั้น

-ถ้าบุคคลนั้นเคยเป็นผู้ทรงมาก่อน การลงชื่อนั้นย่อมเป็นการสลักหลังลอยตามมาตรา 919 วรรค 2 (ฎีกาที่
420/2525)

-แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่เคยเป็นผู้ทรงมาก่อน การลงชื่อของบุคคลนั้นถือว่า บุคคลนั้นสมควรใจที่จะผูกพันตนต่อผู้
ทรงในอันที่จะรับผิดชอบเป็นเอกเทศกับผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 900

5 ตัวบุคคลซึ่งถูกรับอวัล

5.1 บุคคลซึ่งจะถูกรับอวัลได้นั้น บุคคลนั้นต้องมีภาวะเป็นลูกหนี้ในตัวเงิน

ฉะนั้นตัวผู้รับอวัล ถ้าจะรับอวัลลูกหนี้ในตัวเงินคนใดในคำรับอวัลก็ต้องระบุว่ารับประกันผู้ใด
ตามมาตรา 939 วรรคท้าย หากมิได้ระบุชื่อให้ถือว่ารับประกันผู้ส่งจ่าย

5.2การสลักหลังตัวผู้ถือ ผู้สลักหลังถือเป็นผู้รับอวัลผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 921 (ไม่มีทางที่จะไปรับอวัล
บุคคลอื่นได้)

ถ้าตัวผู้ถือมีผู้สลักหลังหลายราย ผู้สลักหลังทุกรายก็เป็นผู้รับอวัลผู้ส่งจ่าย

6 จำนวนเงินที่รับอวัล

มาตรา 938 วรรค 1 ผู้รับอ่าวัดจะรับประกันการใช้เงินทั้งจำนวนหรือแต่บางส่วนก็ได้ เช่น ตัวแลกเงิน
สั่งจ่าย 1 ล้านบาท ผู้รับอ่าวัดจะรับอ่าวัดเงินทั้ง 1 ล้านบาท หรือจำกัดวงเงินเพียงบางส่วนก็ได้

หมายเหตุ ต่างกับการสลักหลังโอนบางส่วนจะกระทำมิได้ เป็นโมฆะ ตามมาตรา 922 วรรค 2

7***ผลของการรับอ่าวัด

7.1 มาตรา 940 วรรค 1 ผู้รับอ่าวัดย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกันกับบุคคลที่ดินประกัน

มาตรา 967 ผู้รับอ่าวัดต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้คนอื่นๆ ในตัวเงินต่อผู้ทรง

ฉะนั้นตามมาตรา 940 วรรค 1 และมาตรา 967 ผู้รับอ่าวัดอยู่ในฐานะลูกหนี้ร่วม ต้องร่วมกันรับผิดชอบกับ
ลูกหนี้คนอื่นๆ ในตัวเงินต่อผู้ทรงกับลูกหนี้คนอื่นๆ ในตัวเงิน

ลูกหนี้ร่วม = ลูกหนี้แต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้โดยสิ้นเชิง

เช่น เชื้อ 900,000 บาท มี ก. เป็นผู้สั่งจ่าย ข. เป็นผู้สลักหลัง ค. เป็นผู้อ่าวัด แล้วนาย A เป็นผู้ทรง
ปรากฏว่า ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

A สามารถเรียกร้องเอาจาก ก., ข. หรือ ค. คนใดคนหนึ่ง ได้ทั้ง 900,000 บาท

ลูกหนี้คนใดคนหนึ่ง จะขอรับผิดชอบเพียง 300,000 บาทไม่ได้ (เว้นแต่กรณี ค. ผู้รับอ่าวัดจะเขียนข้อความ
ในตัวเงินว่า รับอ่าวัดเพียง 300,000 บาท)

นอกจากนี้ A จะฟ้องลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งเพียงลำพังโดยไม่ต้องฟ้องลูกหนี้ร่วมอื่นก็ได้

สรุป มาตรา 940 วรรค 1 ประกอบมาตรา 967 ผู้รับอ่าวัดนั้นเปรียบเสมือนเป็นลูกหนี้ร่วม ผู้รับอ่าวัด
ไม่มีสิทธิเชิงให้ผู้ทรงไปขอรับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้คนอื่นๆ ก่อน

7.2 ผู้ทรงฟ้องผู้รับอ่าวัด มีปัญหาว่ามีอายุความกี่ปีและต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยอัตราเท่าใด

มาตรา 940 วรรค 1 ผู้รับอ่าวัดย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกันกับบุคคลซึ่งตนประกัน

ฉะนั้น อายุความของบุคคลที่ถูกรับอ่าวัดมีเท่าใด อายุความฟ้องร้องสำหรับผู้รับอ่าวัดก็มีเพียงนั้น

เช่น A สั่งจ่ายเชื้อให้ B มีนาย C เป็นผู้รับอ่าวัด ปรากฏว่าธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน หาก B จะฟ้อง A
ในฐานะผู้สั่งจ่าย ซึ่งมีอายุความ 1 ปี ตามมาตรา 1002

ฉะนั้น อายุความสำหรับ C ผู้รับอวัลก็มีเพียง 1 ปีเช่นกัน (ฎีกาที่ 3397/2536)

ฎีกาที่ 4685/2539 คดีฟ้องผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินมีอายุความ 3 ปี ตามมาตรา 10011 ฉะนั้น อายุความในการฟ้องร้องผู้รับอวัลก็มีอายุความ 3 ปี เช่นกัน

ฎีกาที่ 312/2531 ตั๋วสัญญาใช้เงินซึ่งมิได้ระบุเรื่องดอกเบี้ยไว้ เมื่อตั๋วสัญญาใช้เงินถึงกำหนดแล้ว ผู้ออกตั๋วเงินมิได้ใช้เงินตามตัว ผู้รับอวัลก็ต้องรับผิดชอบในเรื่องดอกเบี้ยระหว่างผัดนัดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ด้วยตามมาตรา 968(2)(เป็นดอกเบี้ยในผลของกฎหมาย)

สรุป มาตรา 940 วรรค 1 ผู้ถูกรับอวัลต้องรับผิดชอบเพียงใด ผู้รับอวัลก็ต้องรับผิดชอบเท่านั้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องอายุความ

(1)3ปี สำหรับผู้รับรอง ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน มาตรา 1001

(2)1ปีสำหรับผู้สละหลังและผู้ส่งจ่าย มาตรา 1002

(3)6เดือน สำหรับคู่สัญญาแห่งตั๋วเงินฟ้องไล่เบี้ยกันเอง มาตรา 1003

ข้อสังเกต แม้อายุความที่ผู้ทรงฟ้องผู้รับอวัลจะเป็นอายุความอย่างเดียวกันกับผู้ถืออวัลเป็นประกัน แต่ถ้าหากผู้รับอวัลได้ใช้เงินแก่ผู้ทรงไปแล้ว อายุความในการที่ผู้อวัลจะไปฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ที่ดินประกันอยู่หรือผู้ที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนตน เป็นกรณีไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะจึงต้องใช้อายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 (ฎีกาที่ 815/2550, 5595/2533, 5547/2537)***

7.3 ปัญหาว่า หากผู้รับอวัลถึงแก่ความตายก่อนบุคคลที่ตนประกันผัดนัด การอวัลจะระงับไปหรือไม่

ธงคำตอบ แม้ผู้รับอวัลจะถึงแก่ความตายก่อนบุคคลที่ตนประกันจะผัดนัด การรับอวัลก็ไม่ระงับสิ้นไปเพราะเหตุผู้รับอวัลถึงแก่กรรมความรับผิดชอบในฐานะผู้รับอวัลเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา 1599,1600 (ฎีกาที่ 8782/2556)

8 มาตรา 940 วรรค 2 ผู้รับอวัลอาจต้องรับผิดชอบยิ่งไปกว่าบุคคลซึ่งตนประกันไว้

มาตรา 940 วรรค2 แม้ความรับผิดชอบใช้เงินอันผู้รับอวัลได้ประกันอยู่นั้นจะตกเป็นใช้ไม่ได้ด้วยเหตุใดๆ...ท่านว่าข้อสัญญาอวัลนั้นก็ยังคงสมบูรณ์

8.1 จากมาตรา 940 วรรค 2 หมายถึง บางกรณี บุคคลที่ถูกรับอ่าว์อาจไม่ต้องรับผิดชอบตามตัวเงิน เช่น มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถแต่ตัวผู้รับอ่าว์ก็ยังคงต้องรับผิดชอบ

อาทิ ผู้เยาว์ สั่งจ่ายตัวเงิน แล้วมีนาย ก. รับอ่าว์ไว้

เช่นนี้ นิติกรรมการสั่งจ่ายตัวเงินของผู้เยาว์ยอมเป็น โฆษะ เมื่อผู้แทน โดยชอบธรรมบอกล้าง นิติกรรมยอมตกเป็น โฆษะผู้เยาว์จึง ไม่มีความรับผิดชอบตามตัวเงินตามมาตรา 902

แต่นาย ก. ผู้รับอ่าว์ ยังคงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 940 วรรค 2

8.2 แม้ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม แต่ก็ยังคงเป็นเช็คที่สมบูรณ์ แม้ผู้สั่งจ่ายจะไม่ต้องรับผิดชอบเพราะมิได้ลงลายมือชื่อตามมาตรา 900, 10061 แต่ผู้รับอ่าว์ก็อาจยังคงมีความรับผิดชอบตามเช็คนั้น

ตัวอย่าง : ผู้ทรงเช็คผู้ถือฟ้องผู้สั่งจ่ายจำเลยที่ 1 ฟ้องผู้สลักหลัง จำเลยที่ 2 (ผู้รับอ่าว์ตามมาตรา 921)

จำเลยที่ 1 ต่อสู้ว่า จำเลยที่ 1 ไม่มีความรับผิดชอบเพราะลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม ตนมิได้ลงชื่อสั่งจ่ายเช็ค

เช่นนี้ หากข้อต่อสู้ของจำเลยที่ 1 ฟังขึ้น จำเลยที่ 1 ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 1008 ประกอบมาตรา 900

ปัญหาว่า จำเลยที่ 2 ผู้รับอ่าว์จะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรือไม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้ลายมือชื่อของจำเลยที่ 1 จะเป็นลายมือชื่อปลอม แต่ลายมือชื่อปลอมก็เป็นอันเสียไปเฉพาะของจำเลยที่ 1 อีกทั้งมาตรา 1006 ซึ่งวางหลักว่า การที่ลายมือชื่ออันหนึ่งปลอมแต่ไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์ของลายมือชื่ออื่นในตัวเงินนั้น

ฉะนั้นเมื่อลายมือชื่อของจำเลยที่ 2 เป็นลายมือชื่อที่แท้จริง จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบเช็คต่อ โจทก์

คดีมีปัญหาว่า จำเลยที่ 2 ต่อสู้ต่อไปอีกว่าเมื่อลายมือชื่อของจำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่าย เป็นลายมือชื่อปลอมจึงไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค จำเลยที่ 2 ผู้รับอ่าว์จึงไม่ต้องรับผิดชอบ เช่นนี้ข้อต่อสู้ของจำเลยที่ 2 ฟังขึ้นหรือไม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กรณีนี้หาใช่เช็คสมบูรณ์ไม่ เพราะเช็คพิพาทมีผู้ลงลายมือชื่อเป็นผู้สั่งจ่ายไว้แล้ว แม้จะไม่ใช่ลายมือชื่อจำเลยที่ 1 แต่ก็ยังเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ที่ปลอม เช็คดังกล่าวจึงมีรายการสมบูรณ์เป็นเช็ค

ผู้สละหลังเช็คผู้ถืออันเป็นผู้รับอาวัล จึงต้องรับผิดชอบเช็คต่อผู้ทรงตามมาตรา 921, 940 วรรค 1,2 ประกอบมาตรา 1006 (ฎีกาที่ 2168/2536, 918/2522)

ฎีกาที่ 918/2522 เช็คพิพาทมีชื่อจำเลยที่ 1 สั่งจ่ายเงินแก่จำเลยที่ 2 หรือผู้ถือ จำเลยที่ 2 สละหลังมอบให้ ส. ส. นำเช็คนั้นไปแลกเงินสดจากโจทก์ โจทก์จึงเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้จำเลยที่ 1 จะไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คเพราะลายมือชื่อของจำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่ายเช็คเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม จำเลยที่ 2 ก็ต้องรับผิดชอบเนื้อความที่ระบุไว้ในเช็คพิพาทนั้น

8.3 การที่ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาการใช้เงินให้แก่ผู้จ่าย เป็นเหตุให้ผู้สั่งจ่าย ผู้ออกตั๋ว และผู้สละหลังหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามมาตรา 948 แต่ไม่ทำให้ผู้รับอาวัลหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปด้วย เพราะการที่ผู้ทรงผ่อนเวลาให้กับผู้จ่าย ไม่ใช่เรื่องทำผิดแบบระเบียบ

9 ข้อต่อสู้ของผู้รับอาวัลที่ทำให้ผู้รับอาวัลไม่ต้องรับผิดชอบตั๋วเงิน คือ ผู้รับอาวัลต่อสู้ว่า ตั๋วเงินทำผิดแบบระเบียบ ทั้งนี้ตามมาตรา 940 วรรค 2

9.1 คำว่า “ทำผิดแบบระเบียบ” หมายถึง ผู้ทรงกระทำผิดในวิธีการต่างๆ ที่กฎหมายตั๋วเงินกำหนด ให้คู่กรณีในฐานะต่างๆ ต้องทำแล้วผู้ทรงมิได้ปฏิบัติ เช่นนี้ผู้รับอาวัลชอบที่จะยกข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบได้

ตัวอย่าง : มาตรา 960 กรณีผู้จ่ายไม่ยอมจ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินนั้น ก่อนที่ผู้ทรงจะมาฟ้องให้ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบตั๋วแลกเงินนั้นได้ กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงต้องทำเอกสารคำคัดค้านก่อน ตามมาตรา 960 วรรค 1

ฉะนั้น หากผู้ทรงมิได้ทำคำคัดค้านก่อน แล้วนำคดีมาฟ้องผู้รับอาวัลเลย เช่นนี้ผู้รับอาวัลชอบที่จะยกเอาข้อต่อสู้ดังกล่าว เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบได้ (เรื่องทำผิดแบบระเบียบน่าจะมีเพียงกรณีไม่ทำคำคัดค้านกรณีเดียว)

หมายเหตุ มาตรา 960 การทำคำคัดค้านใช้แต่กับเฉพาะตั๋วแลกเงินเท่านั้น ไม่นำไปใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค กล่าวคือ กรณีตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็คนั้น หากมีการปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงยอมสามารถนำตั๋วสัญญาใช้เงินหรือเช็คนั้นมาฟ้องได้ทันทีโดยไม่ต้องทำคำคัดค้านก่อน เว้นแต่ตั๋วสัญญาใช้เงินหรือเช็คที่ออกจากต่างประเทศจึงจะนำมาฟ้องได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 985 วรรค 2 หรือมาตรา 989 วรรค 2 แล้วแต่กรณี

9.2 นอกจากข้อต่อสู้เพราะ “ทำผิดแบบเบียบ” ตามมาตรา 940 วรรค 2 แล้วข้อต่อสู้อีกประการหนึ่งก็คือ กรณีตามมาตรา 916 กล่าวคือหากหนี้ระหว่างผู้รับอาวัลซึ่งถูกฟ้องกับผู้ทรงคนก่อนระงับไปแล้ว แล้วผู้ทรงคนก่อนคบคิดกันฉ้อฉลกับผู้ทรงคนปัจจุบัน รับโอนตัวเงินมาเพื่อนำมาฟ้องผู้รับอาวัล ดังนี้ผู้รับอาวัลสามารถยกข้อต่อสู้ที่ตนมีต่อผู้ทรงคนก่อนขึ้นต่อสู้ผู้ทรงคนปัจจุบันเพื่อปฏิเสธความรับผิดได้ตามมาตรา 916

ฎีกาที่ 1295/2531 ก. สั่งจ่ายเช็คให้ ช. โดยมีจำนวนเป็นจำนวนอาวัลจากนั้น ช. มาตกลงกับจำเลยว่า จำเลยไม่ต้องรับผิดตามเช็ค ต่อมา ช. โอนเช็คให้โจทก์เพื่อให้โจทก์ฟ้องบังคับเอากับจำเลยอันเป็นการคบคิดกันฉ้อฉลจำเลย จำเลยขอขอกข้อต่อสู้อันมีอยู่กับ ช. ขึ้นยันโจทก์ได้ตามมาตรา 916 และปัญหานี้มิใช่กรณีตามมาตรา 940 วรรค 2 โจทก์ไม่อาจอ้างเงื่อนไขของมาตรา 940 วรรค 2 มาใช้ปิดปากจำเลยในอันที่จะยกข้อต่อสู้ตามมาตรา 916 ขึ้นยันโจทก์เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้

10 มาตรา 940 วรรค 3 สิทธิไล่เบี้ยของผู้รับอาวัล

เมื่อผู้รับอาวัลได้ใช้เงินตามตัวเงินแล้ว ผู้รับอาวัลมีสิทธิไล่เบี้ยบุคคลซึ่งตนประกันไว้ กับทั้งบุคคลทั้งหลายผู้รับผิดชอบแทนตัวผู้นั้น

10.1 การที่ผู้รับอาวัลต้องร่วมกับลูกหนี้อื่น ๆ รับผิดชอบใช้เงินตามตัวนั้น กรณีนี้เป็นความรับผิดชอบต่อผู้ทรงที่เป็นเจ้าหนี้ โดยรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 967

แต่เมื่อผู้รับอาวัลใช้เงินไปตามตัวแล้ว ผู้รับอาวัลก็สามารถไปไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลซึ่งตนได้ประกันไว้ทั้งหมด

10.2 สิทธิไล่เบี้ยของผู้รับอาวัลจะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อผู้รับอาวัลได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงไปจนครบถ้วนแล้ว ตามบทบัญญัติเรื่องการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229(3) (หากยังไม่ได้ใช้เงิน ก็จะไล่เบี้ยไม่ได้)

10.3 บุคคลที่ผู้รับอาวัลมีสิทธิไล่เบี้ย

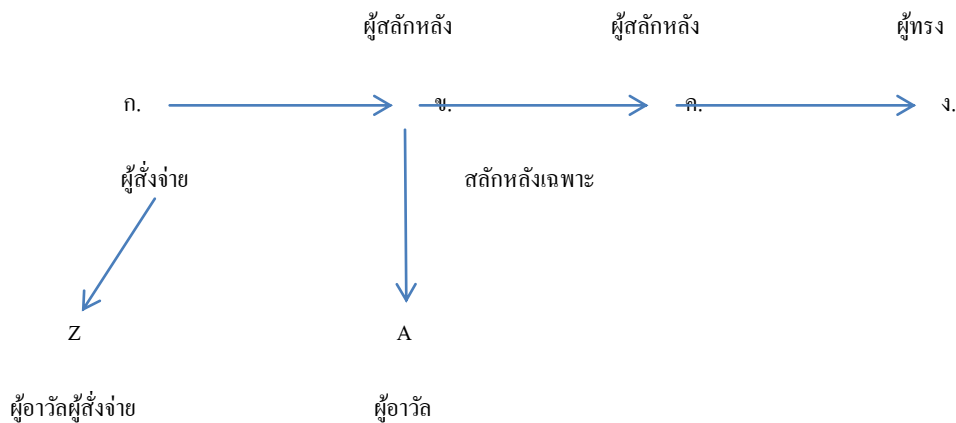
10.3.1 บุคคลซึ่งผู้รับอาวัลได้ประกันไว้ กล่าวคือ ผู้รับอาวัลได้ประกันลูกหนี้ในตัวเงินคนใดไว้ ผู้รับอาวัลเมื่อใช้เงินไปแล้วก็ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากบุคคลนั้นได้ (ฎีกาที่ 3269/2548, 2521/2540)

10.3.2 บุคคลผู้รับผิดชอบแทนตัวผู้นั้น หมายถึง บุคคลที่เป็นคู่สัญญาทั้งหลายที่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลซึ่งตนประกัน (เรียกง่าย ๆ ว่าลูกหนี้ของบุคคลที่ตนประกันไว้)

ตัวอย่าง : ผู้รับอวัลผู้สตั๊กหลังเช็ค ใช้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรง ผู้รับอวัล จะมีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่บุคคลใดบ้าง

- (1)ผู้สตั๊กหลังซึ่งเป็นบุคคลที่ตนประกันไว้
- (2)ผู้สั่งจ่ายเพราะผู้สั่งจ่ายเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบผู้สตั๊กหลัง (ผู้สั่งจ่ายเป็นลูกหนี้ของผู้สตั๊กหลัง)

ตัวอย่างเช่น กรณีเช็ค

ดังนี้หาก ง.ผู้ทรงเรียกให้ A ใช้เงินและ A ใช้เงินให้แก่ ง. ไป ปัญหาว่า A จะไต่เบี่ยกับใครได้บ้าง

คำตอบ : A ไต่เบี่ยเอากับ ข. ผู้สตั๊กหลังซึ่งเป็นบุคคลซึ่งตนประกันไว้ตามมาตรา 940 วรรค 3 ประกอบมาตรา 989 และไต่เบี่ยเอากับ ก. และ Z (ผู้รับอวัลของ ก.) ได้ เพราะ ก.,Z เป็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ข. บุคคลที่ตนประกันตามมาตรา 940 วรรค 3 แต่ A จะไปไต่เบี่ยเอากับ ค. ไม่ได้ เพราะ ค. ไม่ใช่บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ข. บุคคลซึ่งตนประกัน

หมายเหตุ สรุปคือ ไต่เบี่ยได้กับทั้งผู้ที่ตนประกัน และลูกหนี้ทั้งปวงของผู้ที่ตนประกันไว้

10.4กรณีบุคคลหลายคนรับอวัลบุคคลคนเดียวกัน เช่น

ก., ข. มาสตั๊กหลังเช็คผู้ถือ ก.,ข. จึงต่างเป็นผู้รับอวัลผู้สั่งจ่ายทั้งคู่ตามมาตรา 921 ข้อเท็จจริงปรากฏว่าศาลพิพากษาให้ ก., ข. ร่วมกันรับผิดชอบผู้ทรง

ปัญหาว่าถ้า ก. ใช้เงินตามเช็คให้ผู้ทรงไปแล้ว ก. จะไปไต่เบี่ยเอาจาก ข. ผู้รับอวัลอีกคนหนึ่งได้หรือไม่

ฎีกาที่ 4839/2538 โจทก์และจำเลยต่างเป็นผู้รับอาวัลผู้ส่งจ่ายเช็คต้องร่วมรับผิดชอบ ว. ผู้ทรงตาม
มาตรา 967 ประกอบมาตรา 989

โจทก์และจำเลยจึงเป็นลูกหนี้ร่วมกันตามมาตรา 291 ซึ่งในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันนั้นต้องรับผิดชอบ
เป็นส่วนเท่าๆกัน ดังนี้ เมื่อโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบร่วมกันกับจำเลย ในอันจะต้องใช้หนี้มี
ส่วนได้เสียในการใช้หนี้ ได้ใช้หนี้แก่นาย ว. ผู้ทรงเช็คแล้ว โจทก์ย่อมรับช่วงสิทธิจาก ว. มาเรียกร้องเอา
กับจำเลยได้ครั้งหนึ่งตามมาตรา 229

***สรุป** บุคคลหลายคนรับอาวัลลูกหนี้ในตัวตนคนเดียวกัน สามารถไต่เบี่ยกันเองได้

10.5 ถ้าผู้สลักหลังเช็คใช้เงินตามเช็คทั้งหมดให้แก่ผู้ทรง ปัญหาว่าผู้สลักหลังจะไต่เบี่ยเอาจากผู้ส่ง
จ่ายได้เท่าใด

คำตอบ : ทั้งหมด เพราะผู้ส่งจ่ายมีความรับผิดชอบต่อผู้สลักหลัง ผู้สลักหลังจึงมีสิทธิไต่เบี่ยได้เต็ม
จำนวนตามมาตรา 969(1)

10.6 เมื่อผู้อาวัลใช้เงินให้แก่ผู้ทรงไปแล้ว ผู้อาวัลย่อมมีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่บุคคลตามมาตรา 940
วรรค3 ได้ ทั้งนี้อายุความในการใช้สิทธิไต่เบี่ยกฎหมายตัวเงินมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องใช้อายุ
ความทั่วไปคือ 10 ปีตามมาตรา 193/30 (ฎีกาที่ 815/2550, 5595/2533, 5547/2537)

ตอนที่ 4

สิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรง

-มาตรา 967 ความรับผิดชอบของบรรดาผู้ลงลายมือชื่อในตัวตนต่อผู้ทรง

มาตรา 967 ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง ผู้รับรอง และผู้รับอาวัล ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรง

ผู้ทรงมีสิทธิว่ากล่าวเอาแก่บุคคลเหล่านั้นเรียงตัว หรือรวมกันก็ได้โดยไม่ต้องดำเนินตามลำดับที่
เข้ามาผูกพัน

สิทธิเช่นเดียวกันนี้ย่อมมีแก่บุคคลซึ่งลงลายมือชื่อในตัวตนและเข้าถือเอาตัวตนนั้นในการที่จะ
บังคับเอาแก่ผู้ที่มีความผูกพันอยู่ก่อนตน

หลักเกณฑ์ของมาตรา 967

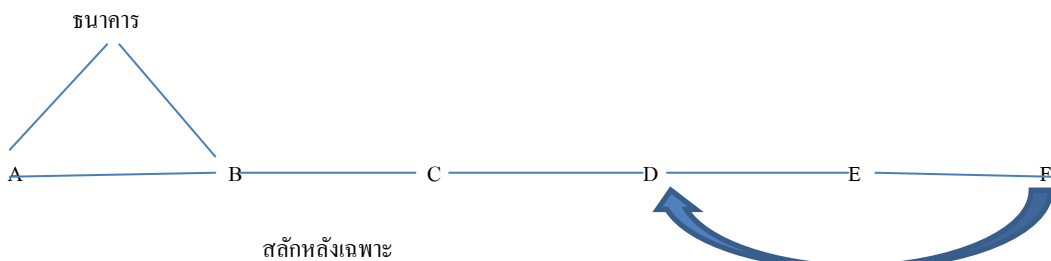
1. วรรค 1 ผู้ส่งจ่าย ผู้รับรอง ผู้สลักหลัง ผู้รับอาวัล (ลูกหนี้ในตั๋วเงินทุกคน) ย่อมต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้ทรง
2. วรรค 2 ผู้ทรงจะไล่เบี้ยเอากับทุกคนหรือบางส่วนก็ได้ และจะไล่เบี้ยเอากับใครก่อนก็ได้ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงลำดับที่บุคคลเหล่านี้เข้ามาเป็นลูกหนี้ในตั๋วเงินก่อนหรือหลังกันอย่างไร หรือเข้ามาเป็นลูกหนี้ในฐานะใด
3. วรรค 3 ลูกหนี้ในตั๋วเงิน ซึ่งใช้เงินแก่ผู้ทรงแล้ว และเข้าถือเอาตัวนั้น ย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ซึ่งมีความผูกพันอยู่แล้วก่อนตน (คือมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้ทรง แต่ไม่ได้เป็นผู้ทรง)
4. มาตรา 967 นำไปใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็คด้วยตามมาตรา 985,989

ข้อควรพิจารณา

1 กรณีตั๋วผู้ถือ ผู้ที่ได้รับตัวคืนมาด้วยการใช้เงินเป็นผู้ครอบครองตัวอยู่ จึงยอมเป็นผู้ทรงตามมาตรา 904 แต่ก็มีสิทธิไล่เบี้ยได้ตามมาตรา 967 วรรค 3 เช่นเดียวกัน (ไม่ใช่ตามมาตรา 967 วรรค 1) (ฎีกาที่ 2879/2536) (แต่ก็ไล่เบี้ยได้แต่เฉพาะบุคคลที่ต้องรับผิดชอบต่อตนเท่านั้น)

ฎีกาที่ 2876/2536 เช็คอันสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือยอม โอนให้แก่กัน โดยการส่งมอบเมื่อ โจทก์ได้รับเช็คไว้ในครอบครอง โจทก์จึงเป็นผู้ทรงตาม ป.พ.พ. มาตรา 904 แม้โจทก์จะสลักหลัง โอนเช็คให้แก่บริษัท ท. และบริษัท ท. นำเช็คไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารไม่ได้ ซึ่งถือว่าบริษัท ท. เป็นผู้เสียหายในขณะที่เช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายก็ตาม แต่เมื่อ โจทก์ได้รับเช็คคืนมา โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้ทรงในการที่จะบังคับเอาแก่ผู้ที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนตนตามมาตรา 967 วรรคสาม ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

ตัวอย่าง A สั่งจ่ายเช็คผู้ถือให้ B

กรณีนี้ ถ้า D ได้รับเช็คกลับคืนมาโดยใช้เงินแก่ F D ก็เป็นผู้มีตัวเงินไว้ในครอบครองย่อมเป็นผู้ทรงตามมาตรา 904 D จึงมีสิทธิไล่เบี่ยเอาแก่บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบอยู่แล้วก่อนตนตามมาตรา 967 วรรค 3 ประกอบมาตรา 989 แต่ที่ไล่เบี่ยได้เฉพาะ A, B, C เท่านั้น จะไล่เบี่ยเอากับ E ไม่ได้เฉพาะ E ไม่มีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบต่อ D

2 กรณีที่ผู้รับรองใช้เงินให้แก่ผู้ทรง และเข้าถือเอาตัวเงินนั้น ผู้รับรองจะฟ้องไล่เบี่ยเอาจากผู้ส่งจ่ายไม่ได้ เพราะผู้ส่งจ่ายไม่ใช่บุคคลผู้อยู่ในฐานะที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนผู้รับรอง ตามมาตรา 967 วรรค 3 แต่ถือว่าผู้รับรองอยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นเช่นเดียวกับผู้ส่งจ่าย (ฎีกาที่ 6055/2550, 2755/2538)

ฎีกาที่ 6055/2550 ธนาคาร น. เป็นผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินการที่ธนาคาร น. ลงลายมือชื่อรับรองในตัวแลกเงินจึงเป็นผู้รับรองตาม ป.พ.พ. มาตรา 297 ต้องผูกพันในอันจะจ่ายเงินจำนวนที่รับรองตามเนื้อความแห่งคำรับรองของตนตามมาตรา 937 ธนาคาร น. ย่อมอยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นอย่างเดียวกับจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายตั๋วแลกเงิน จำเลยที่ 1 ไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนธนาคาร น. ตามมาตรา 967 วรรคสาม ดังนั้น เมื่อธนาคาร น. ได้จ่ายเงินให้บริษัท ต. ซึ่งเป็นผู้รับเงินไปแล้ว ธนาคาร น. จึงหาสิทธิไล่เบี่ยเอาแก่จำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่ายได้ไม่ เมื่อไม่มีสิทธิไล่เบี่ยแล้วก็ย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องที่จะโอนให้แก่โจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีนี้

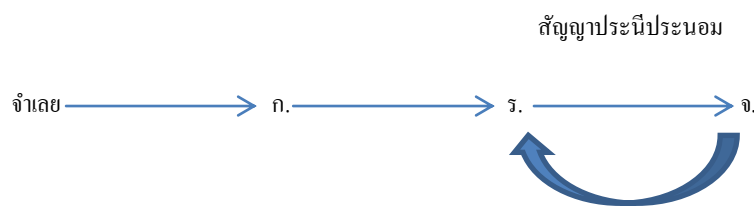
3 ในกรณีที่ผู้ทรง เรียกให้ผู้สลักหลังใช้เงินตามมาตรา 967วรรค1 แล้วผู้ทรงกับผู้สลักหลังตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันย่อมมีผลทำให้มูลหนี้ตามเช็คระงับสิ้นไปตามมาตรา 852 ผู้ทรงจึงไม่มีสิทธิเรียกให้ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนก่อนๆ รับผิดชอบต่อตัวเงินได้อีกต่อไป (ฎีกาที่ 2569/2551)

ฎีกาที่ 2569/2551 บริษัท ร. นำเช็คพิพาทไปขายลดแก่โจทก์โดยลงลายมือชื่อสลักหลัง โจทก์จึงเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน จำเลยซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายและบริษัท ร. ผู้สลักหลังจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อโจทก์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 914 และมาตรา 967 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 989 อันถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม ดังนั้น เมื่อโจทก์ทำสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งถือได้ว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่อีกประการหนึ่ง โจทก์คงมีสิทธิเรียกร้องให้บริษัท ร. ชำระหนี้แก่ตนตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บริษัท ร. รับผิดชอบในมูลหนี้ตามเช็คพิพาทได้อีก สิทธิของโจทก์ที่จะเรียกร้องต่อจำเลยในฐานะผู้ส่งจ่ายให้รับผิดชอบต่อโจทก์ในมูลหนี้ตามเช็คพิพาทย่อมหมดสิ้นไปด้วย ทั้งนี้เพราะสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ตามเช็คพิพาทของโจทก์ได้ระงับสิ้นไปแล้ว

ป.พ.พ. มาตรา 291 ที่ให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิงหรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิงนั้น เป็นกรณีที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิที่มีอยู่ตามมูลหนี้เดิมที่ลูกหนี้ทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบ แต่เมื่อมูลหนี้เดิมของเช็คพิพาทได้ระงับสิ้นไปแล้วตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่โจทก์ทำกับบริษัท ร. สิทธิเรียกร้องของโจทก์ที่มีอยู่ต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นในมูลหนี้เดียวกันย่อมระงับสิ้นไปด้วยตามมาตรา 292 วรรคหนึ่ง

หมายเหตุ วิเคราะห์ ฎีกาที่ 2569/2551

(1) จำเลยส่งจ่ายเช็คให้แก่ ก. จำนวน 1 แสนบาท ก. สลัดหลังโอนเช็คให้แก่บริษัท ร. บริษัท ร. นำเช็คมาขายลดให้แก่โจทก์ โจทก์นำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารแล้ว ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จากนั้น โจทก์นำเช็คพิพาทมาเรียกร้องให้บริษัท ร. รับผิดชอบ บริษัท ร. ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับโจทก์ยอมรับผิดชำระหนี้จำนวน 1 แสนบาท ต่อมาบริษัท ร. ผิดสัญญา คดีมีปัญหาว่าจะเรียกร้องให้ บริษัท ร. ก. และจำเลยรับผิดชอบตามเช็คพิพาทได้หรือไม่

(2) ขงคำตอบ การที่โจทก์ทำสัญญาประนีประนอมกับบริษัท ร. ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงหนี้ใหม่เป็นเหตุให้มูลหนี้เดิมตามเช็คพิพาทระงับไป โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้บริษัท ร. ชำระหนี้ให้แก่ตนตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

เมื่อมูลหนี้ตามเช็คพิพาทระงับไปแล้ว โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้ ก. ผู้สลัดหลังคนก่อนและจำเลย รับผิดชอบตามเช็คพิพาทได้อีก

4 ปัญหาว่า หากผู้ทรงฟ้องแต่เฉพาะผู้สลัดหลัง โดยไม่ฟ้องผู้ส่งจ่าย เข้ามาในคดีด้วย ผู้ทรงจะมีอำนาจฟ้องหรือไม่

ขงคำตอบ มาตรา 967 วรรคหนึ่ง “ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลัดหลังต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้ทรง”

และวรรคสองได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้ทรงว่า “จะเรียกให้รับผิดชอบตัวหรือรวมกันได้...” ดังนี้ ผู้ทรงย่อมมีสิทธิเรียกเงินตามตัวเงินจากผู้สละหลังเพียงผู้เดียวให้รับผิดชอบเงินตามตัวเงินได้ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องผู้ตั้งจ่ายเข้ามาในคดีด้วย (ข้อสอบเนติฯ สมัยที่ 63)

-มาตรา 968 (2) ดอกเบี้ยผิดนัดในตัวแลกเงิน และตัวสัญญาใช้เงิน

มาตรา 968 ผู้ทรงมีสิทธิเรียกร้องเอา

(1)	จำนวนเงินตามตัว
แลกเงิน
(2)	ดอกเบี้ยในอัตรา
ร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันถึงกำหนด

หมายเหตุ ถ้าเป็นเรื่องของการไต่เบี่ยกันเองระหว่างคู่สัญญาคนก่อนๆ ที่ใช้เงินให้แก่ผู้ทรง และเข้าถือเอาตัวเงินนั้นให้ใช้มาตรา 969

ข้อควรพิจารณา

1 มาตรา 968(2) นำมาใช้กับตัวแลกเงินกับตัวสัญญาใช้เงินตามมาตรา 985 แต่ไม่นำไปใช้กับเช็คด้วยตามมาตรา 989

2 มาตรา 968 (2) การคิดดอกเบี้ยหลังผิดนัดนี้ กฎหมายลักษณะตัวเงินบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงไม่นำเอามาตรา 224 ดอกเบี้ยหลังผิดนัดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีอันเป็นบททั่วไปมาใช้บังคับแก่ตัวแลกเงินกับตัวสัญญาใช้เงินอีก

แต่กรณีเช็คเมื่อมาตรา 989 มิให้นำเอามาตรา 968 ไปใช้บังคับอีกทั้งบทบัญญัติในเรื่องเช็คมาตรา 987-1000 ก็มีได้บัญญัติเรื่องดอกเบี้ยหลังผิดนัดเอาไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำเอามาตรา 224 ดอกเบี้ยหลังผิดนัดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีใช้บังคับกับเช็ค (ฎีกาที่ 2586/2517)

3 มาตรา 968 (2) จะนำไปใช้กับตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงินเฉพาะกรณีที่ไม่มีกำหนดอัตราดอกเบี้ยในตัวแลกเงินกับตัวสัญญาใช้เงินตามมาตรา 911 หรือกำหนดไว้แต่กำหนดในอัตราน้อยกว่าร้อยละ 5 ต่อปีเท่านั้น หากในตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้สูงกว่าร้อยละ 5 ต่อปีแล้ว ก็ให้คิดต่อไปตามนั้น (ฎีกาที่ 312/2531)

4 มาตรา 969 (2) การคิดดอกเบี้ยผิดนัดระหว่างกันเองในการใช้สิทธิไล่เบี้ยก็มีหลักเกณฑ์ทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 962(2) โดยให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันที่ได้ชำระเงินไป

บทที่ 4

†
ตัวสัญญาใช้เงิน

มาตรา 982-986

-มาตรา 982 ลักษณะของตัวสัญญาใช้เงิน

มาตรา 982 ตัวสัญญาใช้เงิน คือ หนังสือตราสารชื่อผู้ออกตัวให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้รับเงิน

-มาตรา 983 รายการในตัวสัญญาใช้เงิน

-มาตรา 984 ตัวสัญญาใช้เงินที่มีรายการขาดตกบกพร่อง

ข้อสังเกต มาตรา 983, 984 มีรายละเอียดเหมือนมาตรา 910 ทุกประการ

-มาตรา 985 กรณีที่ให้นำบทบัญญัติเรื่องตัวแลกเงินมาใช้กับตัวสัญญาใช้เงิน

ข้อควรพิจารณา (ขอหยิบยกมาตราเฉพาะประเด็นที่มีฎีกาเกี่ยวกับตัวสัญญาใช้เงิน โดยเฉพาะ

1 มาตรา 985 ให้นำเอามาตรา 913 เรื่องวันถึงกำหนดใช้เงินในตัวแลกเงินมาใช้กับตัวสัญญาใช้เงินด้วย

1.1 ตัวสัญญาใช้เงินซึ่งให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็นตามมาตรา 913 (3) ตอนท้าย, (4), 985 นั้น มาตรา 986 วรรค2 กำหนดให้ผู้ทรงต้องนำไปยื่นให้ผู้ออกตัวจดรับรู้เพื่อรับรองการจ่ายเงินภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ลงในตัวตามมาตรา 928

แต่ถ้าเป็นกรณีตัวสัญญาใช้เงินชนิดให้ใช้เงินเมื่อทวงถามตามมาตรา 913(3)ตอนต้นนั้น ผู้ทรงไม่จำเป็นต้องนำตัวไปยื่นให้ผู้ออกตัวเพื่อให้ใช้เงินภายใน 6เดือน นับแต่วันที่ลงในตัว กล่าวคือแม้พ้น 6 เดือน ผู้ทรงก็ชอบที่จะทวงถาม เรียกให้ผู้ออกตัวรับผิดชอบได้

ฎีกาที่ 4485/2555 ตัวสัญญาใช้เงินมีข้อตกลงว่า จำเลยจะจ่ายเงินให้โจทก์ในวันที่ /เมื่อ Demand ตัวสัญญาใช้เงินดังกล่าวเป็นตัวสัญญาใช้เงินเมื่อทวงถาม มิใช่ตัวสัญญาใช้เงินซึ่งให้ใช้เงินภายหลังได้เห็น จึงไม่อยู่ในบังคับมาตรา 986 วรรคสอง ที่โจทก์ผู้ทรงจะต้องนำตัวสัญญาใช้เงินไปยื่นให้ผู้ออกตัวเห็นเสียก่อน จึงจะเริ่มนับระยะเวลาตามตัวสัญญาใช้เงินนั้นได้ ทั้งการนำตัวสัญญาใช้เงินซึ่งให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็นไปยื่นตามมาตรา 986 วรรคสอง เพื่อให้ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินจดรับรู้เท่านั้น หาได้บังคับให้ต้องนำไปยื่นให้ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินรับรองไม่ เมื่อจำเลยเป็นผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน จำเลยจึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900 วรรคหนึ่ง 986 วรรคหนึ่ง

ฎีกาที่ 5328/2547 ตัวสัญญาใช้เงินพิพาทได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าจำเลยที่ 1 สัญญาจะใช้เงินจำนวน 8,000,000 บาทแก่โจทก์เมื่อทวงถาม จึงเห็นได้ว่าวันถึงกำหนดใช้เงินของตัวสัญญาใช้เงินพิพาทหมายถึงวันที่โจทก์ทวงถามให้ใช้เงินตามความในตอนต้นของมาตรา 913 (3) เท่านั้นไม่มีทางที่จะแปลว่าเป็นตัวสัญญาใช้เงินชนิดให้ใช้เงินเมื่อได้เห็นแต่อย่างใด

ตัวสัญญาใช้เงินที่ให้ใช้เงินเมื่อทวงถามมีความหมายและผลบังคับต่างกันกับตัวสัญญาใช้เงินเมื่อได้เห็น ฉะนั้น ตัวสัญญาใช้เงินพิพาทซึ่งระบุชื่อให้ใช้เงินเมื่อทวงถามจึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 944 ประกอบด้วยมาตรา 985 วรรคแรก ที่จะต้องนำตัวขึ้นเพื่อให้ใช้เงินภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ลงในตัว

ตัวสัญญาใช้เงินพิพาทเป็นตัวสัญญาใช้เงินชนิดให้ใช้เงินเมื่อทวงถามวันที่โจทก์ทวงถามคือวันที่ 4 กันยายน 2528 จึงเป็นวันเริ่มต้นถึงกำหนดใช้เงิน เมื่อวันสุดท้ายแห่งอายุความเป็นวันอาทิตย์ที่ 4 กันยายน 2531 ซึ่งเป็นวันหยุดก็ต้องนับวันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา 1001 โจทก์ฟ้องคดีนี้ในวันที่ 5 กันยายน 2531 จึงยังไม่พ้นเวลาสามปี คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความตาม มาตรา 1001

1.2 เช่นเดียวกันตัวสัญญาใช้เงินที่ระบุวันถึงกำหนดใช้เงินไว้แล้วตามมาตรา 913(1), (2) ประกอบ มาตรา 985 ผู้ทรงก็ไม่อยู่ในบังคับต้องนำตัวสัญญาใช้เงินไปยื่นให้ผู้ออกตั๋วจรรยาบัตรตามมาตรา 986 วรรค 2 อีกเช่นกัน

ฎีกาที่ 405/2550 หนีตามตัวสัญญาใช้เงินพิพาท ได้ระบุวันที่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน สัญญาจะใช้เงินให้แก่โจทก์ไว้ จึงเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาแน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน คือในวันที่กำหนดไว้ในตัวสัญญาใช้เงิน เมื่อถึงกำหนดเมื่อใด และจำเลยที่ 1 ไม่ชำระเงินตามตัวสัญญาใช้เงินดังกล่าว จำเลยที่ 1 จึงตกเป็นผู้ผิดนัดทันที โดยไม่ต้องบอกกล่าวตาม ป.พ.พ. มาตรา 204 วรรคสอง แม้มตรา 985 จะบัญญัติให้นำมาตรา 941 ในเรื่องตัวแลกเปลี่ยนมาใช้บังคับในเรื่องตัวสัญญาใช้เงินด้วยก็ตาม แต่ก็ต้องใช้เท่าที่ ไม่ขัดต่อสภาพแห่งตัวสัญญาใช้เงิน ซึ่งตามบทบัญญัติในเรื่องตัวสัญญาใช้เงินนั้นตัวสัญญาใช้เงินที่จะต้องนำไปให้ผู้ออกตั๋วจรรยาบัตร หรือตัวสัญญาใช้เงินซึ่งให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังที่ได้เห็นเท่านั้น ตามมาตรา 986 วรรคสอง เมื่อตัวสัญญาใช้เงินพิพาทเป็นตัวที่กำหนดวันใช้เงินชัดเจนแล้ว จึงไม่อยู่ในบังคับมาตรา 986 วรรคสอง โจทก์จึงไม่ต้องนำตัวสัญญาใช้เงินพิพาทไปยื่นตามมาตรา 941 อีก

หมายเหตุ อธิบาย ฎีกาที่ 405/2550

(1) ในกรณีของตั๋วแลกเงินผู้ทรงจะไปฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายได้เมื่อตั๋วแลกเงินถึงกำหนดแล้วและผู้ทรงนำตั๋วแลกเงินดังกล่าวไปเรียกให้ผู้จ่ายรับรองหรือใช้เงินตามมาตรา 941 แล้วผู้จ่ายไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินตามมาตรา 959 ก

(2) แต่ในกรณีของตั๋วสัญญาใช้เงินผู้ออกตั๋วและผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกัน

(2.1) หากตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินประเภทถึงกำหนดให้ใช้เงินเมื่อได้เห็นตามมาตรา 913

(3) ประกอบมาตรา 985 กรณีนี้ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องนำตั๋วสัญญาใช้เงินไปยื่นให้ผู้ออกตั๋วจรรยาบัตรก่อนภายใน 6 เดือน ตามมาตรา 986, 928 เมื่อผู้ออกตั๋วจรรยาบัตรและลงวันที่จะชำระเงินแล้วและผู้ออกตั๋วไม่ชำระตามที่กำหนด ดังนี้ ผู้ทรงจึงจะมาฟ้องไล่เบี้ยผู้ออกตั๋วได้

(2.2) แต่ถ้าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินชนิดที่ระบุวันถึงกำหนดใช้เงินไว้แล้วตามมาตรา 913(1) หรือ(2) หรือชนิดให้ใช้เงินเมื่อทวงถามตามมาตรา 913 (3) กรณีเหล่านี้เมื่อถึงกำหนดตามที่ระบุหรือครบกำหนดระยะเวลาตามที่ทวงถามผู้ทรงย่อมมีสิทธิไปเรียกให้ผู้ออกตั๋วใช้เงินตามตั๋วได้ทันทีโดยไม่ต้องยื่นตามมาตรา 986 วรรค 2 และมาตรา 941 อีก

สรุป ง่ายๆ คือ ตั๋วสัญญาใช้เงินชนิดระบุวันใช้เงินก็ดีชนิดถึงกำหนดใช้เงินเมื่อทวงถามก็ดีครบกำหนดเมื่อใดแล้วผู้ออกตั๋วไม่ยอมใช้เงินผู้ทรงไล่เบี้ยได้ทันที

1.3 ตั๋วสัญญาใช้เงินถึงกำหนดใช้เงินเมื่อทวงถามตามมาตรา 913(3), 985 ย่อมถึงกำหนดใช้เงินนับแต่วันที่ทวงถามมิใช่ นับแต่วันที่ออกตั๋ว

ฎีกาที่ 2016/2554 ตั๋วสัญญาใช้เงินถึงกำหนดใช้เงินเมื่อทวงถาม อายุความจึงเริ่มนับเมื่อทวงถาม เมื่อหนังสือทวงถามระบุว่า ให้จ่ายชำระเงินให้เสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือฉบับนี้ อายุความจึงต้องเริ่มนับเมื่อพ้น 30 วันนับแต่วันที่จ่ายได้รับหนังสือ

ฎีกาที่ 1062/2540 ตั๋วสัญญาใช้เงินพิพาทกำหนดไว้ชัดเจนว่า ผู้ออกตั๋วสัญญาจะใช้เงินแก่โจทก์เมื่อทวงถาม ดังนั้น วันถึงกำหนดใช้เงินของตั๋วสัญญาใช้เงินพิพาท หมายถึงวันที่โจทก์ทวงถามให้ใช้เงินตามความใน ป.พ.พ. มาตรา 913(3) หากถึงกำหนดใช้เงินในวันออกตั๋วไม่ ทั้งกรณีนี้ได้มีการทวงถามให้ผู้ออกตั๋วและจ่ายซึ่งเป็นผู้รับอาวัลชำระหนี้ตามตั๋วสัญญาใช้เงินพิพาทแล้ว อายุความจึงไม่อาจเริ่มนับจากวันที่ออกตั๋ว

ในหนังสือบอกกล่าวทวงถามของโจทก์ได้ให้เวลาจำเลยชำระหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือดังกล่าว ซึ่งหมายความว่าโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้จะเรียกให้จำเลยชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดเวลานั้นหาได้ไม่ แต่จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้จะชำระก่อนกำหนดนั้นได้ หากพ้นกำหนดดังกล่าวแล้วไม่ชำระก็ถือว่าจำเลยผิดนัด โจทก์อาจบังคับให้จำเลยชำระหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินพิพาทในฐานะผู้รับอวัลได้นับแต่วันครบกำหนดตามหนังสือทวงถามแล้วเป็นต้นไป วันครบกำหนด 7 วันตามหนังสือทวงถามคือวันที่ 19 กันยายน 2533 อายุความตาม ป.พ.พ. มาตรา 1001 จึงเริ่มนับแต่วันที่ 20 กันยายน 2533 เป็นต้นไป หากใช้เริ่มนับแต่วันที่จำเลยได้รับหนังสือบอกกล่าวทวงถามไม่ โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2536 ยังไม่ครบกำหนด 3ปี คดีโจทก์จึงยังไม่ขาดอายุความ

2 มาตรา 985 มิได้ให้นำเอามาตรา 915 มาใช้กับตัวสัญญาใช้เงินด้วย ฉะนั้นหากผู้ออกตั๋วก็ดี ผู้สลักหลังก็ดี ไปเขียนข้อความว่าห้ามไต่เบี่ยตนหรือไต่เบี่ยตนได้เพียงครั้งหนึ่ง หรือข้อความคล้ายจำกัดความรับผิดชอบข้อความนั้นหาไม่ผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวสัญญาใช้เงินไม่ตามมาตรา 899

ฎีกาที่ 4714/2547 ป.พ.พ.มาตรา 899 บัญญัติว่า “ข้อความอันใดซึ่งมิได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะนี้ ถ้าเขียนลงในตั๋วเงิน ท่านว่าข้อความอันนั้นหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวเงินนั้นไม่” อันเป็นบทบัญญัติเบ็ดเสร็จทั่วไปใช้บังคับกับตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงินและเช็ค ส่วนมาตรา 915 บัญญัติว่า “ผู้ตั้งจ่ายตัวแลกเงินและผู้สลักหลังคนใด ๆ ก็คือจะจดข้อกำหนดซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ลงไว้ชัดแจ้งในตัวนั้นก็ คือ (1) ข้อกำหนดคล้ายหรือจำกัดความรับผิดชอบของตนเองต่อผู้ทรงตั๋วเงิน...” ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเงินไม่ได้บัญญัติไว้ในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปเช่นเดียวกับมาตรา 899 และมาตรา 985 ซึ่งบทบัญญัติในเรื่องตัวสัญญาใช้เงินไม่ได้บัญญัติให้นำมาตรา 915 มาใช้กับตัวสัญญาใช้เงิน ดังนั้นการที่จำเลยที่ 3 สลักหลังตัวสัญญาใช้เงินมีข้อความว่า ห้ามใช้สิทธิไต่เบี่ยผู้สลักหลังนั้นเป็นข้อความที่ขัดต่อมาตรา 983(2) หาเป็นผลบังคับแก่ตัวสัญญาใช้เงินตามมาตรา 899 ไม่ จำเลยที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบตามตัวสัญญาใช้เงิน

3 สัญญาค้ำประกันการขายลดตัวสัญญาใช้เงิน โดยยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมไม่อยู่ในบังคับกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน ฉะนั้นเมื่อหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินถึงกำหนดแม้ผู้ทรงจะยังมีได้นำตัวสัญญาใช้เงิน ไปยื่นให้ผู้ออกตั๋วใช้เงินตามมาตรา 985, 941 ก็ตาม ผู้ทรงก็มีสิทธิฟ้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบ

ฎีกาที่ 8320/2550 สัญญาขายลดตัวสัญญาใช้เงินเพื่อการส่งสินค้าออกที่จำเลยเป็นผู้ค้ำประกันยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมเป็นสัญญาอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากตัวสัญญาใช้เงินที่บริษัท ป. ออกให้ไว้แก่โจทก์ ความรับผิดชอบของจำเลยในฐานะผู้ค้ำประกันสัญญาขายลดตัวสัญญาใช้เงินเพื่อการส่งสินค้าออกดังกล่าว จึงไม่

อยู่ในบังคับที่ต้องปฏิบัติตามวิธีการที่ ป.พ.พ. มาตรา 985 ประกอบมาตรา 941 บังคับให้ผู้ทรงต้องนำตัวสัญญาใช้เงินไปยื่นเพื่อให้ใช้เงินในวันถึงกำหนด เมื่อโจทก์ทวงถามให้จำเลยทั้งสามชำระหนี้ตามสัญญาค่าประกัน จำเลยทั้งสามไม่ชำระ โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสามให้ชำระเงินตามฟ้อง

4 บทบัญญัติสำคัญในตัวแลกเงินที่ให้นำมาใช้แก้ตัวสัญญาใช้เงิน

- 4.1 มาตรา 911 การเขียนเรื่องดอกเบี้ย
- 4.2 มาตรา 913 วันถึงกำหนดใช้เงิน
- 4.3 มาตรา 916 ห้ามยกความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลขึ้นต่อสู้ผู้ทรง
- 4.4 มาตรา 917 การโอนตัวเงิน
- 4.5 มาตรา 919, 920 การสลักหลัง
- 4.6 มาตรา 922 การสลักหลังต้องไม่มีเงื่อนไขและต้องโอนไปทั้งหมด
- 4.7 มาตรา 926 การสลักหลังจํานำ
- 4.8 มาตรา 938-940 การอาวัล
- 4.9 มาตรา 959 การเกิดสิทธิไต่เบี่ย
- 4.10 มาตรา 967 ความรับผิดชอบของคู่สัญญาในตัวเงินต่อสู้ผู้ทรง
- 4.11 มาตรา 968 สิทธิเรียกร้องของผู้ทรง

5 บทบัญญัติสำคัญในตัวแลกเงินที่ไม่นำมาใช้แก้ตัวสัญญาใช้เงิน

- 5.1 มาตรา 915 การเขียนข้อกำหนดคลบส้างหรือจำกัดความรับผิด (ไม่มีผลแก้ตัวสัญญาใช้เงินตาม มาตรา 899)
- 5.2 มาตรา 918 การ โอนตัวผู้ถือ (ตัวสัญญาใช้เงินมีแต่เฉพาะตัวระบุชื่อ ไม่มีตัวผู้ถือ โดยผลของ มาตรา 983(5))
- 5.3 มาตรา 921 การสลักหลังตัวผู้ถือ (ตัวสัญญาใช้เงิน ไม่มีตัวผู้ถือ)
- 5.4 มาตรา 927-937 การรับรอง (ตัวสัญญาใช้เงินผู้จ่ายกับผู้ออกตัวเป็นบุคคลคนเดียวกันจึงไม่ จำต้องมีการยื่นให้รับรอง)
- 5.5 มาตรา 948 ผู้ทรงผ่อนเวลาให้ผู้จ่าย (ผู้ทรงก็ยังคงมีสิทธิไต่เบี่ยได้)

บทที่ 5

เข็ล

มาตรา 987-1000

-มาตรา 987-1000 เช็ค

ลักษณะเบื้องต้นของเช็ค

1. ผู้จ่ายต้องเป็นธนาคาร
2. วันถึงกำหนดใช้เงิน คือ เมื่อทวงถาม
3. เช็คมีบทบัญญัติพิเศษ เรื่องการขีดคร่อม ซึ่งไม่มีในตั๋วสัญญาใช้เงินและตั๋วแลกเงิน
4. กรณีเช็คขึ้นเงินไม่ได้นั้นนอกจากผู้สั่งจ่ายมีความรับผิดชอบทางแพ่งแล้ว ผู้สั่งจ่ายยังอาจมีความรับผิดชอบทางอาญาด้วยตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

การออกเช็คเพื่อประกันการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น เช่น ประกันค่าสินค้า ประกันความเสียหาย แม้จะไม่มี ความผิดอาญาตาม พ.ร.บ. เช็คฯ เพราะเป็นเช็คที่มีใ้ได้ออกเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงขณะสั่งจ่ายเช็ค แต่เมื่อ ต่อมาเกิดความเสียหายเกิดขึ้น หรือมีการผิดนัดไม่ชำระค่าสินค้า ผู้สั่งจ่ายเช็คก็ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ตาม เนื้อความในเช็คนั้น

ฎีกาที่ 452/2552 การออกเช็คเพื่อประกันค่าสินค้าที่ลูกค้าหรือสมาชิกสั่งซื้อสินค้าผ่านจำนวนนั้นเพื่อ เป็นประกันว่าโจทก์จะได้รับชำระหนี้ค่าสินค้าที่ส่งให้แก่ลูกค้าหรือสมาชิกหากลูกค้าหรือสมาชิกไม่ชำระ โจทก์ก็ยังได้รับเงินค่าสินค้าตามเช็คดังกล่าว ดังนั้นตราบไต่ที่ยังไม่มีการชำระหนี้ค่าสินค้าจำนวนก็ยังคงต้อง รับผิดชอบชำระหนี้ตามเช็คนั้น แม้คดีในส่วนอาญาจำเลยไม่ต้องรับผิดทางอาญา ก็เป็นเพราะเช็คที่จำเลยออก มิใช่เป็นเช็คเพื่อชำระหนี้อันเป็นองค์ประกอบของความผิดทางอาญาตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจาก การใช้เช็คฯ แต่เมื่อโจทก์มิได้รับชำระหนี้ค่าสินค้าจากลูกค้าหรือสมาชิกจำนวนก็ยังคงต้องรับผิดชอบชำระ หนี้ค่าสินค้าตามเช็คที่จำเลยสั่งจ่ายเป็นประกันการชำระหนี้ดังกล่าวต่อผู้ทรงเช็ค

5. เช็คนั้น ตราบไต่ที่ผู้ทรงเช็คยังไม่นำเช็ค ไปขึ้นเงินกับธนาคาร และธนาคารยังไม่ได้มีการปฏิเสธการ จ่ายเงินตามเช็คนั้น แม้จะถึงวันที่ลงในเช็คแล้วก็ตาม ผู้ทรงยังไม่อาจที่จะนำเช็คมาฟ้องผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลัก หลังให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็คได้ และการคิดดอกเบี้ยหลังผิดนัดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามมาตรา 224 จะ เริ่มคิดได้ก็ต่อเมื่อธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินแล้ว

ฎีกาที่ 610/2520 ผู้ส่งจ่ายเช็คจะรับผิดชอบใช้เงินต่อผู้ทรงต่อเมื่อมีการนำเช็คไปยื่นแก่ธนาคาร และธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็คนั้นเสียก่อน ฉะนั้นเมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า ผู้ทรงเช็คยังไม่เคยนำเช็คไปยื่นเงินแก่ธนาคาร ผู้ทรงจึงยังไม่อาจนำเช็คดังกล่าวมาฟ้องผู้ส่งจ่ายเพื่อรับผิดชอบได้

หมายเหตุ แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ก็มีข้อยกขหมายยกเว้นไว้เช่นกัน ซึ่งจะกล่าวต่อไปภายหลัง

6.เมื่อถึงกำหนดใช้เงินตามเช็ค ผู้ทรงนำเช็คไปยื่นเงินกับธนาคารได้ทันที โดยไม่ต้องให้ธนาคารรับรองก่อน

และนอกจากนี้ เมื่อธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คผู้ทรงสามารถนำเช็คไปฟ้องผู้ส่งจ่ายได้ทันที โดยไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินก่อน

หมายเหตุ ต่างกับเรื่องตั๋วแลกเงิน ที่ก่อนฟ้องต้องทำคำคัดค้านก่อนตามมาตรา 960 (ฎีกาที่ 713/2521)

7.เช็คถึงกำหนดชำระเมื่อใดกับลูกหนี้ตามเช็คผัดนัดเมื่อใดเป็นคนละเรื่อง

7.1.เช็คถึงกำหนดชำระเมื่อถึงวันที่ลงในเช็ค ฉะนั้นอายุความตามเช็คจึงเริ่มนับทันทีเมื่อถึงวันที่ลงในเช็คตามมาตรา 193/32 มิใช่ นับจากวันที่ส่งมอบเช็คหรือวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแต่อย่างใด (ฎีกาที่ 1214/2547)

7.2.แต่ลูกหนี้ตามเช็คจะผัดนัดต่อเมื่อวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน (ฎีกาที่ 3421/2525)

8.ปัญหาว่าเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินไปแล้ว จะสลักหลังโอนต่อไปได้หรือไม่และผู้ที่ยื่นลายมือชื่อสลักหลังจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

เช่น ผู้ทรงนำเช็คผู้ถือไปยื่นเงิน ธนาคารปฏิเสธผู้ทรงจึงนำเช็คนั้นไปหาผู้ส่งจ่ายที่บ้านเพื่อให้ใช้เงินปรากฏว่าผู้ส่งจ่ายหลบหนีไป ผู้ทรงจึงพบแต่บิดาผู้ส่งจ่าย บิดาผู้ส่งจ่ายบอกว่าตนจะรับผิดชอบ โดยลงชื่อรับรองสลักหลังในเช็คนั้น

ปัญหาว่าบิดาผู้ส่งจ่ายจะมีความรับผิดชอบตามมาตรา 900 หรือไม่

ธงคำตอบ : เช็คที่แม้ธนาคารปฏิเสธก็ยังคงมีฐานะเป็นเช็คที่สมบูรณ์อยู่สามารถสลักหลังโอนต่อไปได้ ผู้รับโอนเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย และหากมีผู้มาลงชื่อในภายหลัง ก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามมาตรา

ดังนั้น เมื่อบิดาผู้ส่งจ่ายมาสลับหลังตัวผู้ถือ บิดาผู้ส่งจ่ายยอมเป็นผู้อวัลผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 900, 921, 940, 967 ประกอบมาตรา 989 (ฎีกาที่ 313/2521, 5766/2537, 4383/2545)

-มาตรา 989 ให้นำบทบัญญัติในตัวแลกเงินมาใช้บังคับแก่เช็ค

ข้อควรพิจารณา

1 มาตรา 989 วรรค 2 ให้นำมาตรา 960-964 เรื่องการทำคำคัดค้านมาใช้แก่เช็คที่ออกมาแต่ต่างประเทศด้วย

มาตรา 960-964 เรื่องการทำคำคัดค้านนั้นมีหลักเกณฑ์คร่าวๆคือตัวแลกเงินนั้นหากผู้จ่ายไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หากไม่ทำผู้ทรงจะไปฟ้องไล่เบี้ยไม่ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 960

กรณีเช็คที่ออกมาแต่ต่างประเทศก็เช่นกัน หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงเช็คต้องทำคำคัดค้านก่อนจึงจะมาฟ้องไล่เบี้ยได้โดยผลของมาตรา 960 ประกอบมาตรา 989

แต่หากเป็นเช็คที่ออกในประเทศไทย เมื่อเช็คถึงกำหนด และธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงสามารถที่จะนำเช็คมาฟ้องไล่เบี้ยได้ทันทีโดยไม่ต้องทำคำคัดค้านก่อน

ข้อสำคัญ คำว่าเช็คออกแต่ต่างประเทศนั้น ให้ดูสถานที่สั่งจ่ายเช็คเป็นสำคัญ หากการสั่งจ่ายเช็คได้กระทำในประเทศไทย แม้ว่าธนาคารเจ้าของเช็คจะอยู่ต่างประเทศ เช็كدังกล่าวก็เป็นเช็คที่ออกในประเทศไทย ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้าน

ฎีกาที่ 1558/2529 เช็คพิพาทจะเป็นเช็คที่ออกมาแต่ต่างประเทศหรือไม่ อยู่ที่ว่าผู้สั่งจ่ายเช็คได้สั่งจ่ายเช็คภายในประเทศหรือสั่งจ่ายเช็คที่ต่างประเทศเป็นสำคัญ หากเชื่อว่าธนาคารตามเช็คอยู่ ณ ที่ใดไม่ ดังนั้นเมื่อจำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทในประเทศไทย แม้ธนาคารเจ้าของเช็คจะอยู่ต่างประเทศ เช็คพิพาทก็ไม่ใช่เช็คที่ออกมาแต่ต่างประเทศตามมาตรา 989 วรรค 2

2 บทบัญญัติสำคัญในตัวแลกเงินที่ให้นำมาใช้แก่เช็ค

2.1 มาตรา 910 ตัวเงินที่มีรายการขาดตกบกพร่อง (เน้นวรรคท้าย)

2.2 มาตรา 914 ผู้สั่งจ่ายและผู้สลับหลังต้องรับผิดชอบผู้ทรง

2.3 มาตรา 915 การเขียนข้อกำหนดลงในตั๋วเงิน

2.4 มาตรา 916 ห้ามยกความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลขึ้นต่อสู้กับผู้ทรง

2.5 มาตรา 917-920 การโอนและสลักหลังตั๋วเงิน

2.6 มาตรา 921 การสลักหลังตั๋วผู้ถือ

2.7 มาตรา 922 การสลักหลังต้องไม่มีเงื่อนไขและต้องโอนไปทั้งหมด

2.8 มาตรา 926 การสลักหลังจำนำ

2.9 มาตรา 938-940 การอาวัล

2.10 มาตรา 959 การไล่เบี้ย

2.11 มาตรา 967 ความรับผิดชอบของผู้สัญญาในตั๋วเงินต่อผู้ทรง

3 บทบัญญัติสำคัญในตัวแลกเงินที่ไม่นำมาใช้กับเช็ค หากเขียนลงไปย่อมไม่มีผลแก่ตั๋วเงินตามมาตรา 899

3.1 มาตรา 911 การเขียนเรื่องดอกเบี้ย (ไม่มีผลแก่เช็คตามมาตรา 899)

3.2 มาตรา 913 วันถึงกำหนดใช้เงิน (เช็คมีวันถึงกำหนดใช้เงินกรณีเดียวคือเมื่อทางถาม)

3.3 มาตรา 927- 937 การรับรอง (เช็คมีบทบัญญัติเรื่องการรับรองเช็คไว้โดยเฉพาะแล้วในมาตรา 993)

3.4 มาตรา 948 การผ่อนเวลาให้ผู้จ่าย (ผู้ทรงไม่สิ้นสิทธิไล่เบี้ย)

3.5 มาตรา 968 สิทธิเรียกร้องเอาดอกเบี้ยคิดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี (เช็คให้คิดดอกเบี้ยในระหว่าง
คิดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 224)

-มาตรา 990 การยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน

มาตรา 990 ผู้ทรงต้องยื่นเช็คให้แก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน ถ้าเป็นเช็คที่ออกในเมืองเดียวกันกับที่ให้อำนาจใช้เงินตามเช็คต้องยื่นภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกเช็ค ถ้าออกเช็คคนละเมืองต้องยื่นภายใน 3 เดือนนับแต่วัน

ออกเช็ค มิฉะนั้นผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สลักหลังทั้งปวง ทั้งเสียสิทธิอันมีต่อผู้ส่งจ่ายเพียงเท่าที่ผู้ส่งจ่ายจะเสียหายเพราะไม่ยื่นภายในกำหนด

ข้อควรพิจารณา

1 ผู้ทรงเช็ค ต้องยื่นเช็คให้แก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 990 มิฉะนั้น ผู้ทรงอาจเสียสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ตามเช็คบางรายให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็คนั้น

2 มาตรา 990 เป็นเรื่องกำหนดเวลาที่ผู้ทรงเช็คต้องยื่นเช็คให้แก่ธนาคารเพื่อใช้เงิน กล่าวคือ

2.1 ออกเช็คให้ใช้เงินในเมืองเดียวกับที่ออกเช็ค ผู้ทรงต้องยื่นภายใน 1 เดือนนับแต่วันออกเช็ค

2.2 ออกเช็คให้ใช้เงินในเมืองอื่นคนละที่กับที่ออกเช็ค ผู้ทรงต้องยื่นภายใน 3 เดือน นับแต่วันออกเช็ค

หมายเหตุ สถานที่เดียวกันหรือไม่ ให้ดูที่จังหวัดที่ออกเช็คกับธนาคารที่ใช้เงินตามเช็ค

เช่น ส่งจ่ายเช็คที่ กทม. ให้นำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคารเชียงใหม่ วันที่ 9 กรกฎาคม 2553 ผู้ทรงต้องนำเช็คไปยื่นภายใน 3 เดือน คือภายใน 9 ตุลาคม 2553

3 ผลของการที่ผู้ทรงเช็คไม่นำเช็คไปยื่นต่อธนาคาร เพื่อให้ใช้เงินภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 990

เกิดผล 2 ประการ ดังนี้

3.1 ผู้ทรงสิ้นสิทธิที่จะไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สลักหลังทั้งปวง หมายถึง ถ้าเช็คดังกล่าวมีผู้สลักหลังด้วย แม้ธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็ค ผู้ทรงก็ไม่มีสิทธิไปฟ้องผู้สลักหลังให้รับผิดชอบตามเช็คนั้น ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้สลักหลังได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินแก่ธนาคารล่าช้าหรือไม่ (ฎีกาที่ 3597/2534)

หมายเหตุ คำว่า ผู้สลักหลังอันจะหลุดพ้นตามมาตรา 990 หมายถึง เฉพาะผู้สลักหลังเช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น แต่หากเป็นเช็คผู้ถือ (ซึ่งโอนกันได้โดยการส่งมอบตามมาตรา 918) แล้วมีผู้มาสลักหลัง ผู้สลักหลังดังกล่าวมีความรับผิดชอบในฐานะผู้รับอาวัล ผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 921 ฉะนั้น ตัวผู้ถือจึงไม่มีผู้สลักหลังมี แต่เพียงผู้อาวัล ดังนั้นแม้ผู้ทรงจะไม่ยื่นเช็คภายในกรอบเวลาตามมาตรา 990 (1 หรือ 3 เดือน) ผู้อาวัลก็ไม่หลุดพ้นตามมาตรา 990 เพราะผู้รับอาวัลต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกันกับผู้ส่งจ่าย หากผู้ส่งจ่ายไม่หลุดพ้นความรับผิด ผู้รับอาวัลก็ไม่หลุดพ้นความรับผิดเช่นกันตามมาตรา 940 (ฎีกาที่ 3702/2528, 393/2518, 2181/2517, 2460/2526, 1007/2542)

สรุป ผู้สตั๊กหลังตามมาตรา 990 หมายถึง เฉพาะผู้สตั๊กหลังเชื่กระบฐื่อผู้รับเงินเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้สตั๊กหลังเชื่ผู้ถือ

3.2.เสี่ยสิทธิอันมีต่อผู้สั่งจ่ายเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้สั่งจ่ายเพราะไม่ยื่นเชื่ภายในกำหนด
กรณีที่ผู้ทรงนำเชื่ไปยื่นแก่ธนาคารล่าช้า ล่วงเลยกำหนดตามมาตรา 990 แล้วธนาคารปฏิเสธ ปัญหา
ว่า ผู้ทรงจะเสี่ยสิทธิในการฟ้องผู้สั่งจ่ายหรือไม่

คำตอบ : ต้องพิจารณาว่าผู้สั่งจ่ายได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ทรงนำเชื่ไปเรียกเก็บเงินล่าช้า
หรือไม่

ตัวอย่างกรณีที่ผู้สั่งจ่ายไม่เสียหาย เช่น แม้ผู้ทรงนำเชื่ไปขึ้นเงินภายในกำหนดเวลาที่กฎหมาย
กำหนด เงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายก็ไม่พอที่จะใช้เงินตามเชื่คนั้น เช่นนี้ ผู้สั่งจ่ายยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

ตัวอย่างกรณีที่ผู้สั่งจ่ายได้รับความเสียหาย กล่าวคือผู้สั่งจ่ายเสี่ยเงินที่มีอยู่ในธนาคาร เพราะผู้ทรงเชื่
ไม่นำเชื่ไปขึ้นเงินภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด เช่น ผู้ทรงเชื่ไม่นำเชื่ไปขึ้นเงินภายในกำหนดเวลาตาม
มาตรา 990 แล้วต่อมาธนาคารล้มละลาย เช่นนี้ ผู้ทรงยอมเสี่ยสิทธิไล่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่าย (ฎีกาที่ 1865/2492,
1162/2515, 3242/2530)

หมายเหตุ ภาระการพิสูจน์ในประเด็นที่ว่า ผู้สั่งจ่ายได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ทรงไม่นำเชื่ไปขึ้น
เงินภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้สั่งจ่ายจึงไม่ต้องรับผิดชอบอยู่แก่ผู้สั่งจ่าย (ฎีกาที่ 6789/2544)

4 มาตรา 990 วรรค 2 ผู้ทรงเชื่ซึ่งผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปนั้น ให้รับช่วงสิทธิของผู้สั่งจ่าย
อันมีต่อธนาคาร

ตัวอย่าง : ผู้ทรงนำเชื่ไปขึ้นเงินเกินกำหนดเวลาตามมาตรา 990 ปรากฏว่า ธนาคารล้มละลาย ผู้สั่งจ่าย
ต้องสูญเสี่ยเงินที่มีอยู่ในบัญชีเช่นนี้ ผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

กรณี ผู้ทรงยอมรับช่วงสิทธิอันของผู้สั่งจ่ายอันมีต่อธนาคาร หมายถึง สิทธิของผู้สั่งจ่ายที่จะเรียกร้อง
ให้ธนาคารรับผิดชอบ ตกไปเป็นของผู้ทรงโดยผลของกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ทรงจะไปเรียกร้องให้ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบ
ไม่ได้ แต่ชอบที่จะไปเรียกให้ธนาคารรับผิดชอบใช้เงินตามเชื่คนั้นได้โดยผลของมาตรา 990 วรรค 2

4 ข้อยกเว้น กรณีที่ผู้ทรงเชื่สามารถนำเชื่มาฟ้องให้ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบได้ แม้ผู้ทรงเชื่จะยังไม่เคยนำ
เชื่ไปขึ้นเงินกับธนาคาร และ ธนาคารยังมีได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน

โดยหลักแล้ว ก่อนที่ผู้ทรงเช็คนำเช็คนำมาฟ้อง ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังให้รับผิดชอบเช็คได้ ผู้ทรงเช็คจะต้องได้เคยนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคาร และธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นเสียก่อน มิฉะนั้นจะถือว่าผู้ทรงยังมีได้ถูกโต้แย้งสิทธิ

แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าว ก็มีข้อยกเว้น ดังกรณีต่อไปนี้

5.1 ผู้ทรงเช็คนำเช็คไปเรียกเก็บเงินแก่ธนาคาร ก่อนเช็คถึงกำหนดแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โดยอ้างว่าบัญชีของผู้สั่งจ่ายปิดไปแล้ว ปัญหาว่าผู้ทรงจะต้องนำเช็คไปเรียกเก็บเงินในวันที่เช็คถึงกำหนดหรือไม่

5.1.1 เช็คลงวันที่ 5 มีนาคม 2553 ผู้ทรงนำเช็คไปฝากกับธนาคารเพื่อเรียกเก็บเงิน ในวันที่ 1 มีนาคม 2553 ธนาคารไม่รับฝาก อ้างว่า บัญชีของผู้สั่งจ่ายปิดไปแล้ว ปัญหาว่า ถึงวันที่ 5 มีนาคม 2553 ผู้ทรงจะต้องนำเช็คมาขึ้นเงินกับทางธนาคารเพื่อให้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินอีกหรือไม่

5.1.2 หรืออีกกรณีหนึ่ง ผู้สั่งจ่ายสั่งจ่ายเช็ค 3 ฉบับในบัญชีเดียวกันลงวันที่ 5 เมษายน 2553 10 พฤษภาคม 2553 และ 20 มิถุนายน 2553 ตามลำดับ ปรากฏว่าวันที่ 5 เมษายน อันเป็นวันที่เช็คฉบับแรกถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคาร ธนาคารปฏิเสธฯ อ้างว่าบัญชีผู้สั่งจ่ายปิดไปแล้ว ปัญหาว่า เช็คอีก 2 ฉบับที่ยังไม่ถึงกำหนดนั้น ผู้ทรงจะต้องรอให้ถึงกำหนดและนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารหรือไม่

ธงคำตอบ : ทั้ง 5.1.1 และ 5.1.2 กรณีบัญชีของผู้สั่งจ่ายปิดไปเสียก่อนที่เช็คถึงกำหนด มาตรา 959 ประกอบมาตรา 989 (นำมาใช้กับเช็ค) มาตรา 959 “ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบี้ยผู้สั่งจ่ายได้คือ

ข ไล่เบี้ยได้แม้ตัวเงินยังไม่ถึงกำหนดในกรณีดังต่อไปนี้

(2) ถ้าผู้จ่าย (ธนาคารกรณีเช็ค) ได้งดเว้นการใช้หนี้”

ดังนั้นกรณีที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โดยอ้างว่าบัญชีของผู้สั่งจ่ายปิดไปเสียก่อนเช็คจะถึงกำหนด เช่นนี้ก็ถือว่าธนาคารผู้จ่ายได้งดเว้นการใช้หนี้แล้ว เช็คนั้นไม่อาจมีผลเป็นการชำระหนี้ได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้ทรงจึงมีสิทธิฟ้องลูกหนี้ตามเช็คให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็คได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องนำเช็คไปขึ้นแก่ธนาคารเพื่อเรียกเก็บเงิน (ฎีกาที่ 755/2526, 3971/2526, 1494/2529, 1865/2517)

หมายเหตุ แต่ถ้าธนาคารปฏิเสธเพียงว่า “ผู้ทรงนำเช็คมาขึ้นเงินก่อนถึงกำหนดใช้เงินตามเช็คไม่ได้” หรือ “เงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายไม่พอจ่าย” เช่นนี้ บรรดาเช็คที่ยังไม่ถึงกำหนดผู้ทรงจะนำมาฟ้องผู้สั่งจ่าย

ทันทีไม่ได้ ต้องรอให้เช็กลงกำหนด และนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารเพื่อให้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินอีกครั้งหนึ่งก่อนจึงจะมีอำนาจฟ้อง

5.2 ธนาคารรู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย ตามมาตรา 992(2)

มาตรา 992 หน้าทีและอำนาจของธนาคารซึ่งจะใช้เงินตามเช็คสิ้นสุดไปในกรณีดังต่อไปนี้

(2)รู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย

จากมาตรา 992(2) สรุปได้ว่า ถ้าธนาคารรู้ว่าผู้สั่งจ่ายตายธนาคารย่อมหมดอำนาจที่จะใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง (มาตรา 992 เป็นบทบังคับธนาคาร มิใช่ให้ธนาคารใช้ดุลพินิจดังเช่นมาตรา 991)

ทั้งนี้ตามกฎหมายเรื่องมรดก เมื่อผู้สั่งจ่ายตายทั้งบรรดาทรัพย์สินและหนี้สิน ย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา 1600

ดังนั้น เมื่อผู้สั่งจ่ายตาย ความรับผิดชอบตามเช็คไม่ระงับ แต่เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท ด้วยเหตุนี้ เมื่อเช็คถึงกำหนดไม่ว่าจะถึงกำหนดใช้เงินก่อนหรือหลังผู้สั่งจ่ายตายก็ตาม หากผู้ทรงเช็คประสงค์จะได้เงินนั้น ผู้ทรงสามารถกระทำได้ 2 วิธี

(1)นำเช็คไปขึ้นเงินแก่ธนาคาร หากธนาคารยังมิได้รู้ถึงความตายของผู้สั่งจ่าย ธนาคารก็ชอบที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นให้แก่ผู้ทรงได้ เป็นการถูกระเบียบ

(2)แต่ถ้าธนาคารทราบถึงความตายของผู้สั่งจ่ายแล้ว เช่นทายาทผู้สั่งจ่ายแจ้งให้ธนาคารทราบ หรือผู้สั่งจ่ายเป็นคนที่ชื่อเสียง มาตรา 992(2) เป็นบทบัญญัติ ห้ามมิให้ธนาคารใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีกฎหมายห้ามไว้ แม้ผู้ทรงจะนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคาร ธนาคารก็ไม่ใช้เงินในที่อยู่ตนเอง ดังนั้น กรณีแม้ผู้ทรงจะยังมีได้นำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารผู้ทรงเช็คก็สามารถทวงถามให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คได้ และถ้าทายาทหรือผู้จัดการมรดกไม่ยอมใช้เงินผู้ทรงก็ชอบที่จะนำเช็คดังกล่าวมาฟ้องทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็คนั้นได้

ฎีกาที่ 3971/2526, 1003/2524 (ป))เมื่อผู้สั่งจ่ายถึงแก่ความตายไปแล้ว ผู้ทรงไม่จำเป็นต้องนำเช็คไปเรียกเก็บเงินแก่ธนาคารตามมาตรา 990 ก่อนแต่ประการใด ทั้งนี้ เพราะมาตรา 992(2) เมื่อธนาคารรู้ว่าผู้สั่งจ่ายตายหน้าทีและอำนาจของธนาคารในอันที่จะใช้เงินตามเช็คเป็นอันสิ้นสุดลงจึงไม่มีเหตุผลที่ผู้ทรงจะต้องนำ

เช็คไปยื่นแก่ธนาคาร เมื่อผู้ทรงทวงถามให้ทายาทของผู้สั่งจ่ายและทายาทปฏิเสธแล้ว ผู้ทรงจึงชอบที่จะนำคดีมาฟ้องทายาทของผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็คได้ทันที

-มาตรา 991 กรณีธนาคารมีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่จ่ายเงินตามเช็ค

มาตรา 991 ธนาคารต้องใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง เว้นแต่

- (1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายพอที่จะจ่ายเงินตามเช็ค
- (2) เช็คยื่นเมื่อพ้น 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค หรือ
- (3) มีคำบอกกล่าวว่าเป็นเช็คหายหรือถูกลักไป

ข้อควรพิจารณา

1 โดยหลักเมื่อผู้ทรงเช็คนำเช็คมาขึ้นเงินกับธนาคาร และเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายมีเพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็ค ธนาคารต้องจ่ายเงินตามเช็คนั้นให้แก่ผู้ทรง หากธนาคารไม่จ่ายเงิน ผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นลูกค้ำของธนาคารสามารถฟ้องธนาคารให้รับผิดชอบตามสัญญาได้ (ฐานผิดสัญญา ไม่ใช่ให้รับผิดชอบตามตัวเงิน เพราะธนาคารมิได้ลงลายมือชื่อในเช็ค)

แต่ ผู้ทรงจะมาฟ้องธนาคารให้รับผิดชอบไม่ได้ เพราะธนาคารมิได้มีนิติสัมพันธ์กับผู้ทรงอีกทั้งเมื่อธนาคารมิได้ลงลายมือชื่อในเช็ค ธนาคารจึงไม่ใช่คู่สัญญาตามตัวเงิน ผู้ทรงต้องไปฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบ

ฎีกาที่ 3675/2534 โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทซึ่งเป็นเช็คธนาคารจำเลย โดยมี พ. เป็นผู้สั่งจ่าย แต่ธนาคารจำเลยปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คพิพาท ทั้งๆที่บัญชีกระแสรายวันของ พ. พอที่จะจ่ายได้ ทั้งนี้เพราะนายจ้างของ พ. มีหนังสือแจ้งมายังธนาคารจำเลยขออายัดการจ่ายเงินตามเช็คพิพาท เนื่องจาก พ. ได้นำเงินของนายจ้าง ดังนี้ โจทก์ฟ้องธนาคารจำเลยให้ใช้เงินตามเช็คพิพาทไม่ได้ สิทธิของโจทก์ในฐานะผู้ทรงเช็คพิพาทเมื่อธนาคารจำเลยปฏิเสธการจ่ายเงิน ก็ได้แต่จะฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลทั้งหลายที่ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทเท่านั้น บทบัญญัติใน ป.พ.พ.มาตรา 991 นั้น ถ้าจำเลยไม่ใช้เงินแก่โจทก์โดยไม่มีข้อแก้ตัวตามมาตรา 991(1) หรือ (2) หรือ (3) ธนาคารจำเลยก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้เคยก้าคือ พ. ผู้สั่งจ่ายเท่านั้น เพราะเป็นคู่สัญญาของจำเลยตามสัญญาฝากเงินบัญชีกระแสรายวันและมาตรา 991 มีวัตถุประสงค์เพื่อปลดปล่อยความรับผิดชอบของธนาคารที่มีต่อผู้เคยก้าเท่านั้น การที่ พ. ได้เปิดบัญชีกระแสรายวันไว้กับธนาคารจำเลยและมีข้อตกลงว่าการเบิกเงินจากบัญชีต้องใช้เช็คในการสั่งจ่ายเงิน ข้อสัญญาดังกล่าวระหว่างจำเลยกับ พ. ผู้เคยก้าไม่มีลักษณะเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. มาตรา 374, 375

ช้อยกเว้น กรณีที่ธนาคารต้องรับผิดชอบผู้ทรงมืออยู่ 2 กรณี

1.1 ธนาคารออกเช็คเชียร์เช็ค เหตุที่ต้องรับผิดชอบเพราะกรณีนี้ ธนาคารเป็นทั้งผู้สั่งจ่ายและผู้จ่ายเงิน ในเช็คเชียร์เชื่อนั้น ธนาคารจึงเป็นผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินมีความรับผิดชอบในตัวในฐานะผู้สั่งจ่าย

1.2 ธนาคารรับรองเช็คตามมาตรา 993 วรรค 1 (มาตรา 993 วรรค 1 ไม่เคยเกิดเป็นคดีขึ้น และก็ไม่นำไปใช้ในทางปฏิบัติ)

2 มาตรา 991(1) – (3) เป็นช้อยกเว้น กรณีที่ธนาคารชอบที่จะใช้ดุลพินิจไม่ใช้เงินตามเช็ค

ข้อสังเกต มาตรา 991 เป็นดุลพินิจของธนาคารที่จะใช้เงินตามเช็คหรือไม่ก็ได้ ต่างกับมาตรา 992 ซึ่งเป็นบทบังคับธนาคารเด็ดขาดห้ามใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง

2.1 มาตรา 991(1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายพอจะจ่ายเงินตามเช็ค

หมายเหตุ แต่ถ้าผู้สั่งจ่ายทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับทางธนาคาร แม้เงินในบัญชีไม่พอจ่าย แต่ถ้าวงเงินตามเช็คไม่เกินข้อตกลงตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ธนาคารก็ต้องจ่ายเงินให้

อย่างไรก็ดี มาตรา 991(1) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นดุลพินิจของธนาคารอย่างแท้จริงว่าจะจ่ายเงินให้หรือไม่ก็ได้ แม้เงินในบัญชีพอจ่าย ก็อาจไม่จ่ายเงินได้ หรือในทางกลับกัน แม้เงินในบัญชีไม่พอจ่าย ธนาคารก็อาจจ่ายเงินไปก็ได้ และถ้าธนาคารจ่ายเงินไปก็ถือเป็นการถูกระเบียบ ธนาคารก็มีสิทธิหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่ายได้ (ฎีกาที่ 3332/2522, 22658/2555)

ฎีกาที่ 3332/2522 เปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคารแล้ว ออกเช็คสั่งจ่ายเกินจำนวนที่มีอยู่ในบัญชีธนาคารจะไม่จ่ายเงินตาม ป.พ.พ. มาตรา 991(1) ก็ได้ แต่ถ้าธนาคารจ่ายเงินไปตามเช็ค ผู้ฝากเงินก็ต้องรับผิดชอบต่อธนาคาร

ฎีกาที่ 22658/2555 แม้ไม่มีเงินในบัญชีของ ก. ผู้สั่งจ่ายเป็นเจ้าหนี้พอจะจ่ายเงินตามเช็ค กรณีเข้าช้อยกเว้นตามมาตรา 991(1) ซึ่งให้สิทธิแก่ธนาคารที่จะไม่จ่ายเงินตามเช็ค หรือธนาคารจะจ่ายเงินตามเช็คนั้นก็ได้นั้น แม้นธนาคารจะดำเนินการทางบัญชีผิดพลาดอันเกิดจากความประมาทของพนักงานธนาคารจ่ายเงินตามเช็คไป แต่ก็ถือได้ว่าธนาคารใช้ดุลพินิจจ่ายเงินตามเช็คแล้ว ฉะนั้น เมื่อธนาคารจ่ายเงินตามเช็ค

ให้แก่ ข. ผู้ทรงเช็คนาการจะมาเรียกให้ ข. ผู้ทรงเช็คคืนเงินที่จ่ายไปโดยอ้างว่าพนักงานจ่ายเงินไปโดย
สำคัญผิดไม่ได้

หมายเหตุ จาก ฎีกาที่ 22658/2555 ได้หลักดังนี้

(1) มาตรา 991 เป็นดุลพินิจของธนาคารที่จะจ่ายเงินตาม
เช็คให้แก่ผู้ทรงหรือไม่มีก็ได้

(2) หากธนาคารจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงไปถือเป็นการจ่ายไป
โดยถูกระเบียบ

2.1 ธนาคารมีสิทธิหักเงินจากบัญชีผู้ส่งจ่ายได้

2.2 ธนาคารจะไปเรียกให้ผู้ทรงคืนเงินที่รับไปแก่ธนาคารไม่ได้

2.2 มาตรา 991(2) ผู้ทรงยื่นเช็คเมื่อพ้น 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค

2.2.1 มาตรา 991(2) เป็นคนละเรื่องกับมาตรา 990 กล่าวคือ มาตรา 990 เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ทรง
กับลูกหนี้ในเช็คในการใช้สิทธิไล่เบี้ย ส่วนมาตรา 991 เป็นเรื่องที่กฎหมายให้ดุลพินิจแก่ธนาคาร

2.2.2 แม้เงินในบัญชีของผู้ส่งจ่ายจะมีเพียงพอที่จะจ่ายเงินตามเช็คแต่ธนาคารก็ชอบที่จะใช้ดุลพินิจไม่
ใช้เงินตามเช็คนั้นให้ผู้ทรง

2.2.3 กรณีที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คเพราะเช็คเรียกเก็บเงินเกิน 6 เดือน ตามมาตรา 991(2)
ปัญหาว่า ผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่าย หลุดพ้นความรับผิดชอบหรือไม่

(1) ผู้สลักหลังหลุดพ้นตั้งแต่ 1 เดือนหรือ 3 เดือนก่อนตามมาตรา 990

(2) ผู้ส่งจ่ายอาจไม่หลุดพ้นเพราะไม่เสียหาย ตามมาตรา 990

สรุป การที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามมาตรา 991(2) ผู้ทรงไม่สิ้นสิทธิไล่เบี้ยผู้ส่งจ่าย ผู้ส่งจ่าย
ยังคงต้องรับผิดชอบตามเช็ค แต่ไม่มีสิทธิไปไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลังเพราะผู้สลักหลังหลุดพ้นความรับผิดชอบไปแล้ว
ตามมาตรา 990 (ฎีกาที่ 169/2528, 713,2521, 2415/2536, 640/2496)

2.3 มาตรา 991(3) ได้มีคำบอกกล่าวว่า เช็คหายหรือถูกฉกไป

2.3.1 กรณีที่เช็คหายหรือถูกฉกไปนั้น โดยหลักผู้ที่ทราบว่าเป็นเช็คหาย คือ ผู้ทรง อันมีเช็คในครอบครอง

เมื่อผู้ทรงบอกกล่าวไปยังธนาคารว่าเช็คหายหรือถูกลักไป โดยหลักฐานการควรวีที่จะจ่ายเงินตามเช็คนั้นให้แก่ผู้ที่เอาเช็คมาขึ้นเงินกับธนาคาร

อย่างไรก็ดี มาตรา 991 เป็นบทบัญญัติให้ธนาคารที่จะใช้ดุลพินิจที่จะใช้เงินหรือไม่ก็ได้ ฉะนั้น แม้จะมีคำบอกกล่าวจากผู้ทรงว่าเช็คหายหรือถูกลักก็ตาม ถ้าธนาคารเห็นว่า บุคคลที่นำเช็คมาขึ้นเงิน เป็นผู้ทรงเช็คที่แท้จริงธนาคารก็มีอำนาจใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้นั้นได้ และก็มีอำนาจไปหักเงินจากบัญชีผู้ส่งจ่าย

2.3.2 กรณีที่เช็คหายหรือถูกลักไปนั้น มาตรา 1010 ผู้ทรงต้องมีคำบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้จ่ายเงิน (ธนาคาร) เพื่อที่จะไม่ให้ใช้เงินตามเช็คนั้น

ข้อควรระวัง

(1) แม้จะมีการแจ้งตามมาตรา 1010 ก็ตาม ธนาคารก็ยังคงมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะจ่ายเงินตามเช็คนั้นให้แก่ผู้นำเช็คมาขึ้นเงินหรือไม่ก็ได้ตามมาตรา 991(3)

(2) สิทธิของผู้ทรงที่ตัวเงินหาย ซึ่งมาตรา 1011 บัญญัติถึงสิทธิของผู้ทรงไว้ ซึ่งผู้ทรงตัวเงินที่หายไป มีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้ส่งจ่ายออกตัวเงินฉบับใหม่ อันมีเนื้อความอย่างเดียวกันให้แก่ตน

(2.1) มาตรา 1011 พอสรุปใจความได้ว่า เมื่อผู้ทรงเช็คทำเช็คหายก่อนถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงมีสิทธิตามกฎหมายที่จะขอให้ผู้ส่งจ่ายออกเช็คฉบับใหม่ อันมีเนื้อความเดียวกันแก่ตน อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ให้สิทธิแก่ผู้ส่งจ่ายไว้ด้วย กล่าวคือ หากเช็คที่อ้างว่าหายไปนั้นผู้ส่งจ่ายอาจเกรงว่าเช็คนั้นจะตกไปอยู่ในมือของผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายอีกคนหนึ่ง ซึ่งผู้ส่งจ่ายอาจจะต้องใช้เงินตามเช็คซ้ำสอง ทั้งนี้ ผู้ส่งจ่ายอาจเสียหายได้ ดังนั้น กฎหมายจึงให้สิทธิผู้ส่งจ่ายว่าผู้ส่งจ่ายสามารถขอให้ผู้ทรงวางประกันความเสียหาย ถ้าเช็คที่อ้างว่าหายนั้นความจริงแล้วไปอยู่ในมือของผู้ทรงอีกคนหนึ่ง แล้วค่อยออกเช็คฉบับใหม่ให้ได้

สรุป มาตรา 1011 วรรค 1 ถ้าตัวเงินหายก่อนถึงกำหนดใช้เงินผู้ทรงมีสิทธิขอให้ผู้ส่งจ่ายออกตัวเงินฉบับใหม่ได้ แต่ผู้ส่งจ่ายชอบที่จะขอให้ผู้ทรงวางประกันความเสียหายได้

ส่วนมาตรา 1011 วรรค 2 สรุปได้ว่า เมื่อตัวเงินหาย แล้วผู้ทรงไปขอให้ผู้ส่งจ่ายออกตัวเงินใหม่ให้แล้วผู้ส่งจ่ายไม่ยอมออกให้ ผู้ทรงอาจไปใช้สิทธิทางศาลบังคับให้ผู้ส่งจ่ายออกตัวเงินฉบับใหม่ให้ได้

ฎีกาที่ 8055/2538 ผู้ทรงนำเช็คไปเข้าบัญชีก่อนเช็คถึงกำหนด 1 วัน ปรากฏว่าเช็คสูญหายไประหว่างธนาคารเรียกเก็บเงิน ผู้ทรงจึงไปขอให้ผู้สั่งจ่ายออกเช็คให้ใหม่ แต่ผู้สั่งจ่ายไม่ยอมออกให้ ผู้ทรงจึงนำคดีมาฟ้องศาลให้ผู้ทรงออกเช็คให้ใหม่

ศาลฎีกาตัดสินว่าเป็นกรณีที่เช็คหายไวก่อนเวลาล่วงเลยกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงจึงชอบที่จะฟ้องให้ผู้สั่งจ่ายออกเช็คฉบับใหม่ให้ได้

(2.2) คำว่า “เนื้อความอย่างเดียวกัน” ตามมาตรา 1011 มีความหมายว่าอย่างไร

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 738/2544 ผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่ายให้ผู้สั่งจ่ายออกเช็คฉบับใหม่ให้แทนเช็คที่สูญหายไป หากไม่ออกให้ใหม่ก็ให้ใช้เงินตามเช็คนั้นแทนพร้อมดอกเบี้ย

ศาลฎีกาพิพากษาให้ผู้ทรงออกเช็คให้ใหม่แก่ผู้ทรงหากไม่ออกให้ใหม่ก็ให้ใช้เงินแทนพร้อมดอกเบี้ยคดีถึงที่สุด

ปรากฏว่าผู้สั่งจ่ายก็มาขึ้นคำร้องต่อศาลฎีกาอ้างว่าตนพร้อมปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยออกเช็คเป็นเนื้อความเดียวกันกับเช็คที่โจทก์ทำหายไป แต่เนื่องจากคำพิพากษาของศาลฎีกาไม่ชัดเจนว่าการออกเช็คให้ใหม่ต้องเขียนข้อความอย่างไร เกี่ยวกับวันที่ที่ลงในตัวเงิน (ถ้าลงวันที่เหมือนในเช็คฉบับเดิม เช็คย่อมขาดอายุความไปแล้ว)

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคำว่าเนื้อความเดียวกันตามมาตรา 1011 วรรคที่ 1 นั้น มิได้หมายความว่า เนื้อความต้องเหมือนเดิมทุกประการหากแต่มีความหมายว่าจะต้องมีสาระสำคัญใช้บังคับได้ เช่นเดียวกับตัวเงินฉบับเดิม ทั้งนี้หากจำเลยลงวันที่สั่งจ่ายเช็คพิพาทดังเช่นเช็คฉบับเดิมเช็คย่อมขาดอายุความ หรือไม่สามารถบังคับได้ด้วยเหตุอื่น ดังนั้น ศาลฎีกาจึงตัดสินให้จำเลยออกเช็คฉบับใหม่ให้แก่โจทก์วันใด จำเลยก็ต้องลงวันที่ วันนั้น

3 แม้ธนาคารจะใช้เงินตามเช็คไปโดยฝ่าฝืนมาตรา 911(1)-(3) การใช้เงินตามเช็คของธนาคารนั้นก็เป็นการอันถูกระเบียบ ธนาคารสามารถไปหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายได้

ต่างกับการฝ่าฝืนมาตรา 992 ซึ่งหากธนาคารใช้เงินไปโดยฝ่าฝืนมาตรา 922 ซึ่งถือเป็นการไม่ชอบ นอกจากธนาคารจะไม่มีสิทธิไปหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายแล้ว ธนาคารยังอาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้สั่งจ่ายด้วย

4 แม้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยไม่มีข้อแก้ตัวตามมาตรา 991(1)-(3) เลยกี่ตาม ธนาคารก็ไม่ต้องรับผิดชอบผู้ทรง เพราะไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งไม่ถือว่าเป็นกรณีสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ผู้ทรงจึงฟ้องธนาคารให้รับผิดชอบไม่ได้ คงมีสิทธิฟ้องลูกหนี้ในเช็คให้รับผิดชอบเท่านั้น (แต่กรณีนี้แม้ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรง แต่ธนาคารก็อาจต้องรับผิดชอบต่อผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นคู่สัญญาต่อกัน) (ฎีกาที่ 3675/2534)

ตัวอย่าง: พ. สั่งจ่ายเช็คให้แก่โจทก์ ต่อมา นาย จ. นายจ้างของ พ. มีหนังสือมายังธนาคารขออายัดการจ่ายเงินตามเช็คพิพาท เนื่องจาก พ. น้อย โกงเงินของ จ. นายจ้างไป

เมื่อธนาคารได้รับหนังสือดังกล่าว พอโจทก์นำเช็คมาขึ้นเงิน ธนาคารจึงปฏิเสธการจ่ายเงินให้แก่โจทก์ ทั้งๆ ที่ความจริงแล้วยังมีเงินในบัญชีของ พ. พอที่จะจ่ายเงินได้

จงวินิจฉัย

- (1) การที่ธนาคารไม่จ่ายเงินตามเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
- (2) โจทก์จะมาฟ้องธนาคารให้รับผิดชอบตามเช็คพิพาทได้หรือไม่ และ
- (3) โจทก์อ้างว่าสัญญาเปิดบัญชีกระแสรายวันระหว่าง พ. กับธนาคารเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ธนาคารจึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ ข้ออ้างนี้ฟังขึ้นหรือไม่

คำตอบ : 1) การที่ธนาคารจะจ่ายเงินตามเช็คพิพาทหรือไม่ นั้น เป็นดุลพินิจของทางธนาคาร กล่าวคือ แม้จะมีเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายพอที่จะจ่ายเงินตามเช็คพิพาทได้ก็ตาม แต่หากมีพฤติการณ์อย่างอื่นทำให้ธนาคารเห็นว่าไม่ควรจ่ายเงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง ธนาคารก็อาจไม่จ่ายเงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรงก็ได้ เมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า จ. นายจ้างของ พ. ผู้สั่งจ่ายมีหนังสือมายังธนาคาร ขออายัดการจ่ายเงินดังกล่าว เนื่องจาก พ. ได้น้อย โกงเงินของนายจ้างไป ธนาคารจึงชอบที่จะใช้ดุลพินิจไม่จ่ายเงินตามเช็คให้ผู้ทรงได้

ดังนั้น การที่ธนาคารไม่จ่ายเงินตามเช็คพิพาทให้แก่ จ. จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว (แต่ถึงธนาคารจะจ่ายก็ชอบด้วยกฎหมายเพราะ จ. ไม่ใช่ผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 922(1))

2)-3) ฎีกาที่ 3675/2534

ฎีกาที่ 3675/2534 โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทซึ่งเป็นเช็คธนาคารจ่าย โดยมิ พ. เป็นผู้สั่งจ่าย แต่ธนาคารจ่ายปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คพิพาท ทั้งๆ ที่บัญชีกระแสรายวันของ พ. พอที่จะจ่ายได้ ทั้งนี้

เพราะนายจ้างของ พ. มีหนังสือแจ้งมายังธนาคารจำเลยขออายัดการจ่ายเงินตามเช็คพิพาท เนื่องจาก พ. ได้นำเงินของนายจ้าง ดังนี้ โจทก์จะฟ้องธนาคารจำเลยให้จ่ายเงินตามเช็คพิพาทไม่ได้ สิทธิของ โจทก์ในฐานะผู้ทรงเช็คพิพาทเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินก็ได้แต่จะฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่บุคคล ทั้งหลายที่ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทเท่านั้น และบทบัญญัติใน ป.พ.พ. มาตรา 991 นั้น ถ้าธนาคารจำเลย ไม่จ่ายเงินแก่โจทก์ โดยไม่มีข้อแก้ตัวตามมาตรา 911(1)(2) หรือ(3) ธนาคารจำเลยก็ต้องรับผิดชอบต่อกู้ยืม ค้ำ คือ พ. ผู้สั่งจ่ายเท่านั้น เพราะเป็นคู่สัญญาของธนาคารจำเลยตามสัญญาบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน และมาตรา 991 มีวัตถุประสงค์เพื่อปลดเปลื้องความรับผิดชอบของธนาคารที่มีต่อกู้ยืมค้ำเท่านั้น และการที่ พ. ผู้เคยกู้ได้เปิดบัญชีกระแสรายวัน และมีข้อตกลงว่า การเบิกจ่ายเงินจากบัญชีต้องใช้เช็คในการสั่ง เงิน ข้อสัญญาดังกล่าวก็ไม่มีลักษณะเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตามมาตรา 374, 475

ข้อสังเกต คดีนี้ พ. เป็นผู้สั่งจ่าย ส่วน จ. นายจ้างของ พ. ไม่ใช่ผู้สั่งจ่าย แม้นายจ้างขออายัดเช็คก็ ไม่ต้องด้วยมาตรา 991 (3) หรือมาตรา 992(1)

5 ในกรณีที่ธนาคารเป็นลูกหนี้ตามเช็คนั่นเอง ธนาคารจะอ้างมาตรา 991 หรือ 992 มาปฏิเสธการ จ่ายเงินไม่ได้ เช่น ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คเอง (แคชเชียร์เช็ค) หรือกรณีที่ธนาคารได้รับรองเช็คตามมาตรา 993 (ถือว่าธนาคารเป็นลูกหนี้ชั้นต้น แม้นเกิน 6 เดือน ธนาคารก็ต้องจ่ายเงินตามเช็ค)(ฎีกาที่ 2201/2542)

หมายเหตุ สรุปคือ ถ้าเป็นแคชเชียร์เช็คหรือธนาคารรับรองเช็คธนาคารต้องรับผิดชอบ จะอ้างมาตรา 991, 992 มาบอกปิดความรับผิดชอบไม่ได้

-มาตรา 992 บทบัญญัติห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็ค

มาตรา 992 หน้าที่และอำนาจของธนาคารซึ่งจะใช้เงินตามเช็คสิ้นสุดไปในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีคำบอกห้ามใช้เงิน
- (2) รู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย

ข้อควรพิจารณา

1 มาตรา 992 เป็นบทบัญญัติที่ธนาคารต้องงดเว้นการใช้เงินตามเช็ค ธนาคารไม่มีสิทธิใช้ดุลพินิจ ทั้งนี้ หากธนาคารยังคงฝ่าฝืนใช้เงินตามเช็คนั้นไป ธนาคารย่อมไม่มีสิทธิไปหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่าย หาก

ธนาคารหักเงินในบัญชีผู้ส่งจ่ายไป ธนาคารก็ต้องคืนเงินให้ผู้ส่งจ่ายพร้อมด้วยค่าเสียหายให้แก่ผู้ส่งจ่าย (ฎีกาที่ 3229/2527)

2 เมื่อมีกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้จะเกิดขึ้น ห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้นำเช็คมาขึ้นเงิน

2.1 มาตรา 992(1) มีคำบอกห้ามการใช้เงิน เมื่อผู้ส่งจ่ายแจ้งแก่ธนาคารว่าห้ามใช้เงินตามเช็ค ธนาคารต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ส่งจ่าย

หมายเหตุ ต่างกับกรณีตามมาตรา 991(3) ที่เป็นเรื่องผู้ทรงบอกกล่าวแก่ธนาคารว่า เช็คหายหรือถูกลักไป ธนาคารยังคงมีอำนาจใช้ดุลพินิจใช้เงินตามเช็คนั้นอยู่

ข้อสำคัญ คำบอกห้ามใช้เงินตามมาตรา 992 (1) นี้ต้องกระทำก่อนธนาคารจ่ายเงินตามเช็คหากธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คไปแล้ว โดยนำเงินเข้าบัญชีของผู้ทรงที่นำเช็คมาขึ้นเงินไปแล้ว แม้ผู้ส่งจ่ายจะมาแจ้งระงับการจ่ายเงินภายหลังธนาคารก็ไม่มีสิทธิโอนเงินกลับเข้าบัญชีผู้ส่งจ่ายอีก

2.2 มาตรา 992 (2) ธนาคารรู้ว่าผู้ส่งจ่ายตาย

2.2.1 ถ้าธนาคารรู้ถึงความตายของผู้ส่งจ่าย ธนาคารต้องไม่จ่ายเงินตามเช็คให้แก่ผู้นำเช็คมาขึ้นเงิน หากธนาคารใช้เงินไปย่อมเป็นการไม่ชอบ ไม่มีสิทธิไปหักเงินจากบัญชีของผู้ส่งจ่าย

2.2.2 แต่ถ้าธนาคารไม่รู้ถึงความตายของผู้ส่งจ่ายแล้ว ธนาคารใช้เงินไป การใช้เงินนั้นก็เป็นการอันถูกต้องระเบียบยังคงชอบด้วยกฎหมาย

2.2.3 การที่ธนาคารรู้ว่าผู้ส่งจ่ายตาย อำนาจหน้าที่ในการจ่ายเงินตามเช็คของธนาคารย่อมสิ้นสุดลงทันทีตามมาตรา 992(2) ดังนั้นผู้ทรงจึงสามารถนำเช็คพิพาทมาฟ้องให้บรรดาทายาทรับผิดชอบได้ทันทีโดยไม่ต้องนำเช็คนั้นไปเรียกเก็บเงินกับธนาคารก่อน (ฎีกาที่ 1003/2524(ป), 4027/2527)

2.3 มาตรา 992(3) ธนาคารรู้ว่าผู้ส่งจ่ายถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว หรือ ล้มละลาย

3 กรณีที่ธนาคารเป็นลูกหนี้ตามเช็คนั้นเอง ธนาคารจะอ้างมาตรา 992 มาปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คไม่ได้ (ทั้งมาตรา 991 และ 992) เช่น ธนาคารเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คนั้นเอง (แคชเชียร์เช็ค) หรือธนาคารเป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรองเช็คตามมาตรา 993 (ฎีกาที่ 2201/2542)

4 บทบัญญัติมาตรา 991, 992 ใช้เฉพาะกรณีเช็คเท่านั้น ไม่ใช้กับตั๋วเงินประเภทอื่นๆ (ฎีกาที่ 833/2523)

ถ้าธนาคารเป็นผู้รับอาวัล ผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน แม้ผู้สั่งจ่ายจะมาห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินแก่ผู้ทรง
ธนาคารก็ยังคงมีอำนาจใช้เงินแก่ผู้ทรงได้ และเมื่อใช้เงินไปแล้วก็มีสิทธิไปไล่เบี้ยเอาจากผู้สั่งจ่ายได้ตาม
มาตรา 940 วรรค 3

ข้อควรระวัง ธนาคารอาจเข้าไปเป็นคู่สัญญากับตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นเช็ค
อย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น ในการนำบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเช็คมาพิจารณากับธนาคารต้องดูด้วยว่าธนาคาร
เข้าไปเป็นคู่สัญญากับตัวเงินชนิดใด

-มาตรา 994 – มาตรา 1000 เช็คขีดคร่อม

-มาตรา 994 เช็คขีดคร่อม

มาตรา 994 เช็คขีดคร่อมให้ธนาคารใช้เงินตามเช็คเฉพาะแก่ธนาคารเท่านั้น

ถ้ากรอกชื่อธนาคารใดลงในช่องขีดคร่อม เช็คนั้นเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะและต้องจ่ายเงินตามเช็คแก่
ธนาคารนั้น

ข้อควรพิจารณา

1 ตัวเงินที่จะมีการขีดคร่อม มีได้เฉพาะเช็ค หากเป็นตัวแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงิน จะไม่มี
บทบัญญัติเรื่องขีดคร่อม แม้จะมีการขีดคร่อมลงไป การขีดคร่อมนั้นก็ไม่มีผลอย่างใดกับตัวเงินตามมาตรา
899

2 มาตรา 994 เป็นบทบัญญัติให้ความหมายของคำว่า “เช็คขีดคร่อม” ซึ่งหมายถึง เช็คที่มีเส้นขนานคู่
อยู่บนด้านหน้าของเช็คนั้น (การขีดคร่อมเช็คต้องกระทำด้านหน้าเช็คเท่านั้น)

เมื่อมีเส้นคู่ขนานด้านหน้าเช็คแล้ว จะเรียกเช็คนั้นว่า “เช็คขีดคร่อมทั่วไป” ซึ่งธนาคารจะใช้เงินตาม
เช็คนั้นได้ เฉพาะแต่วิธีการจ่ายเงินเข้าบัญชีธนาคารเท่านั้น จะใช้เป็นเงินสดไม่ได้ (จะจ่ายเข้าบัญชีธนาคาร
ใดก็ได้แล้วแต่ความประสงค์ของผู้ทรง)

ทั้งนี้ หากในระหว่างเส้นคู่ขนานหน้าเช็คนั้น มีการระบุชื่อธนาคารแห่งหนึ่งไว้โดยเฉพาะ

เช่นนี้ เช็คดังกล่าวเรียกว่า “เช็คขีดคร่อมเฉพาะ” ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คจะต้องใช้เงินตามเช็คผ่านบัญชีตามธนาคารที่ระบุในเส้นคู่ขนานเท่านั้น จะไปใช้เงินตามเช็คผ่านบัญชีธนาคารอื่นไม่ได้

3 ผลของการขีดคร่อมเช็คนั้น ไม่ว่าจะเป็น “เช็คขีดคร่อมทั่วไป” หรือ “เช็คขีดคร่อมเฉพาะ” มีผลแต่เพียงทำให้การที่ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค ต้องจ่ายเงินเข้าบัญชีธนาคารของผู้ทรงเช็คเท่านั้น จะจ่ายเป็นเงินสดไม่ได้ แต่หาทำให้เช็คนั้นโอนเปลี่ยนมือไม่ได้แต่อย่างใด กล่าวคือ เช็คขีดคร่อมยังคงเป็นตราสารที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ตามปกติด้วยการสลักหลังและส่งมอบตามมาตรา 917 วรรค1 ประกอบมาตรา 989 (ฎีกาที่ 2483/2523, 1015/2532)

หมายเหตุ เช็คเปลี่ยนมือไม่ได้มีเพียงกรณีเดียว คือ ผู้สั่งจ่ายกรอกข้อความลงในด้านหน้าตัวเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตามมาตรา 917 วรรค 2

4 ผู้มีอำนาจขีดคร่อมเช็ค มาตรา 995

มาตรา 995 (1) เช็คไม่มีขีดคร่อม ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงคนใดคนหนึ่งจะขีดคร่อมเสียก็ได้ และจะทำเป็นขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะก็ได้

(2)เช็คขีดคร่อมทั่วไป ผู้ทรงจะทำให้เป็นขีดคร่อมเฉพาะเสียก็ได้

(3)เช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี ขีดคร่อมเฉพาะก็ดี ผู้ทรงจะเติมคำลงว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ก็ได้

(4)เช็คขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะซ้ำขีดคร่อมเฉพาะให้ไปแก่ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงินก็ได้

(5)เช็คไม่มีขีดคร่อมก็ดี เช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี ส่งไปยังธนาคารใดเพื่อให้เรียกเก็บเงิน ธนาคารนั้นจะลงขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนเองก็ได้

ข้อสังเกต มาตรา 995(1)-(3) ผู้มีอำนาจขีดคร่อมคือ ผู้สั่งจ่าย หรือ ผู้ทรง (4), (5) คือ ธนาคาร

4.1 มาตรา 995(1) เช็คไม่มีขีดคร่อม ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงจะขีดคร่อมโดยทำเป็นขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะก็ได้

4.2 มาตรา 995(2) เช็คขีดคร่อมทั่วไป ผู้ทรงจะทำให้เป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะก็ได้

4.3 มาตรา 995(3) เช็คขีดคร่อม ผู้ทรงจะเติมคำว่าห้ามเปลี่ยนมือก็ได้

หมายเหตุ มาตรา 995(3) ผลย่อมเป็นไปตามมาตรา 999

4.4 มาตรา 995(4), (5) ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คทำการขีดคร่อมเช็ค

หมายเหตุ เรื่องเช็คขีดคร่อมจะมีธนาคาร 2 ฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค และธนาคารผู้รับเงินตามเช็คขีดคร่อม

4.4.1 มาตรา 995(4) เช็คขีดคร่อมเฉพาะแก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะขีดคร่อมเฉพาะไปให้แก่ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงินได้

4.4.2 มาตรา 995(5) เช็คไม่มีขีดคร่อม เช็คขีดคร่อมทั่วไป ส่งไปยังธนาคารใด เพื่อให้เรียกเก็บเงิน ธนาคารนั้นจะลงขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนเองก็ได้

-มาตรา 996-998 ผลของการเป็นเช็คขีดคร่อม

1 เช็คขีดคร่อมจะมีธนาคาร 2 ฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง

1.1 ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อม คือ ธนาคารตามบัญชีของผู้สั่งจ่าย มีมาตราที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรา 997, 998

1.2 ธนาคารผู้รับเงินตามเช็คขีดคร่อม (มาตรา 1000) (เรียกอีกอย่างว่าธนาคารเรียกเก็บเงินตามเช็ค)

2 ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อม หากใช้เงินไม่ชอบ กล่าวคือใช้เงินไม่ชอบตามหลักเกณฑ์ของเช็คขีดคร่อม เช่น ใช้เงินเป็นเงินสด หรือมิได้ใช้เงินให้แก่ธนาคารที่เช็คขีดคร่อมเฉพาะระบุ ผลย่อมเป็นไปตาม มาตรา 997

แต่ถ้าธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อมโดยชอบ ผลจะเป็นไปตามมาตรา 998

2.1 การใช้เงินตามเช็คขีดคร่อมโดยชอบ

2.1.1 เช็คขีดคร่อมทั่วไป ธนาคารผู้จ่ายเงินต้องใช้เงินให้แก่ธนาคารใดธนาคารหนึ่งของผู้ทรง ธนาคารจะจ่ายเงินเป็นเงินสดดังเช่นเช็คธรรมดาให้แก่ผู้ทรงโดยตรงไม่ได้ ต้องจ่ายเข้าบัญชีธนาคารเท่านั้นตาม มาตรา 994 วรรค 1

2.1.2 เช็คขีดคร่อมเฉพาะ เช่น ระบุธนาคารกรุงเทพ สาขาสยาม เช่นนี้เช็คฉบับนี้ ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คต้องจ่ายเงินให้แก่ธนาคารกรุงเทพ สาขาสยามเท่านั้น จะใช้เงินผ่านบัญชีธนาคารอื่นไม่ได้ ตามมาตรา 994 วรรค 2

2.1.3 เช็คขีดคร่อมเฉพาะให้แก่กว่าธนาคารหนึ่งขึ้นไปตามมาตรา 997 วรรค 1

เช่นนี้ มาตรา 997 วรรค 1 ให้ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คบอกปิดเสียอย่าใช้เงินให้ ไม่ใช่ว่าธนาคารผู้จ่ายเงินจะเลือกจ่ายเงินแก่ธนาคารใดธนาคารหนึ่งได้

เว้นแต่ธนาคารหลังนั้นเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงินของธนาคารแรก

2.2 ผลของการที่ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค ใช้เงินตามเช็คไปโดยไม่ชอบด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา 2.1.1-2.1.3

2.2.1 ธนาคารผู้จ่ายเงินสดให้แก่ผู้ทรง

2.2.2 แทนที่ธนาคารตามเช็คขีดคร่อมจะจ่ายเงินเข้าบัญชีธนาคารของผู้ทรง กลับเปลี่ยนเช็คขีดคร่อมดังกล่าวเป็นตัวแลกเงิน อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้นในที่สุดจะมีการนำเงินตามเช็คเข้าบัญชีของผู้ทรงก็ตาม แต่หากการกระทำของธนาคารที่ฝ่าฝืนมาตรา 994 เป็นเหตุให้ผู้ทรงได้รับความเสียหายอย่างใด ๆ อาทิ ไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากลูกค้าได้ ไม่สามารถตรวจสอบการชำระค่าสินค้าได้ การกระทำของธนาคารย่อมเป็นการทำละเมิดต่อผู้ทรง ธนาคารต้องรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทน (ฎีกาที่ 3890/2553)

3 ธนาคารผู้รับเงินตามเช็คขีดคร่อม

มาตรา 1000 ธนาคารใดได้รับเงินไว้เพื่อผู้เคยค้าของตน โดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ อันเป็นเงินเขาใช้ให้ตามเช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี ขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนก็ดี หากปรากฏว่าผู้เคยค้านั้น ไม่มีสิทธิหรือมีสิทธิเพียงอย่างบกพร่องในเช็คนั้นไซ้ ท่านว่าเพียงแต่เหตุที่ได้รับเงินไว้หาทำให้ธนาคารนั้นต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแต่อย่างหนึ่งอย่างใดไม่

ข้อสังเกต

มาตรา 1000 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองธนาคารผู้รับเงินตามเช็คขีดคร่อม

การที่ผู้ทรงเช็คขีดคร่อมให้ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อมจ่ายเงินให้แก่ธนาคารผู้รับเงิน หากธนาคารผู้รับเงินสุจริตและมีได้ประมาณเงินแล้ว แม้ว่าผู้ทรงนั้นจะไม่มีสิทธิในเช็คหรือสิทธิในเช็คบกพร่อง ท่านว่าเหตุที่ธนาคารรับเงินไว้ หากทำให้ธนาคารต้องรับผิดชอบเจ้าของเช็คอันแท้จริงไม่

3.1 แต่ถ้าธนาคารที่เป็นตัวแทนเรียกเก็บเงินไม่สุจริตหรือกระทำโดยประมาณเงินแล้วก็ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของที่แท้จริง เช่น เช็คพิพาทเป็นเช็คห้ามเปลี่ยนมือ แต่ธนาคารก็ยังเรียกเก็บเงินแทนลูกค้าของตน ทั้งๆที่ลูกค้าของตนไม่ใช่ผู้ทรง (ฎีกาที่ 2503/2528)

3.2 แต่คนที่มิอำนาจฟ้องธนาคารให้รับผิดชอบตามมาตรา 1000 จะต้องเป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริงเท่านั้น คือผู้ทรงเช็คที่แท้จริง (แต่ผู้ส่งจ่ายไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริง จึงไม่มีอำนาจฟ้องธนาคารให้รับผิดชอบตามมาตรา 1000) (ฎีกาที่ 1444/2551)

ฎีกาที่ 1444/2551 โจทก์ที่ 1 ลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของห้างหุ้นส่วนจำกัด โจทก์ที่ 2 ส่งจ่ายเช็คขีดคร่อมของธนาคาร ท. ให้แก่ ส. หรือผู้ถือ แม้เป็นเช็คห้ามเปลี่ยนมือ แต่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเชคนั้นคือ ผู้รับเงินตามเช็ค มิใช่โจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายเช็ค โจทก์ทั้งสองก็มิได้เป็นผู้ทรงเช็คจึงมิใช่เจ้าของอันแท้จริงแห่งเชคนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 1000 ที่จะมีอำนาจฟ้องธนาคารจำเลยให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค ทั้งการที่จำเลยเรียกเก็บเงินตามเช็คจากธนาคาร ท. ไปเข้าบัญชีเงินฝากของผู้อื่นเพื่อเรียกเก็บเงินก็ยังไม่ได้ว่าจำเลยได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ทั้งสองในอันที่จะทำให้โจทก์ทั้งสองมีอำนาจฟ้องจำเลยให้ชดเชยค่าเสียหายได้ (ส. ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คพิพาทเท่านั้นมีอำนาจฟ้องธนาคาร) (ฎีกาที่ 1444/2551 กับฎีกาที่ 2503/2528)

หมายเหตุ คดีนี้เป็นเช็คขีดคร่อมส่งจ่ายให้แก่ ส. หรือผู้ถือ และมีข้อความว่า “เอซี เปีย ออลดี” ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นเช็คห้ามเปลี่ยนมือตามแนว ฎีกาที่ 2055/2536

บทที่ 6

อายุความ

- มาตรา 1001 - 1005 อายุความ

ข้อควรพิจารณาเบื้องต้น

- (1) มาตรา 1001 → ผู้ทรงฟ้องผู้รับรอง ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน อายุความ 3 ปี
- (2) มาตรา 1002 → ผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง อายุความ 1 ปี
- (3) มาตรา 1003 → ผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยกันเองหรือฟ้องไล่เบี้ยเอา กับผู้สั่งจ่ายอายุความ 6 เดือน
- (4) ผู้ทรงฟ้องผู้อาวุ้ล ใช้อายุความเดียวกันกับผู้ผู้อาวุ้ลรับประกันการ ใช้เงินตามมาตรา 940 วรรค 1
- (5) ผู้อาวุ้ลใช้เงินแก่ผู้ทรงแล้วมาใช้สิทธิฟ้องไล่เบี้ยตามมาตรา 940 วรรค 3 ใช้อายุความ 10 ปี ตาม

มาตรา 193/30

- มาตรา 1001 อายุความฟ้องผู้รับรองตัวแลกเงิน/หรือผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 1001 คดีฟ้องผู้รับรองหรือผู้ออกตั๋วห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 3 ปี นับแต่วันตั้งกำหนดใช้เงิน

ข้อควรพิจารณา

① กรณีตั้งกำหนดเมื่อทวงถาม เมื่อผู้ทรงทวงถามให้ใช้เงินในวันใด วันนั้นก็เป็วันถึงกำหนดใช้เงินตามมาตรา 913 (3) ประกอบมาตรา 985 อายุความจึงเริ่มนับแต่วันที่ทวงถาม (ไม่ใช่วันออกตั๋ว) (ฎีกาที่ 2016/2554)

② แต่ถ้าการทวงถามมีกำหนดระยะเวลาให้ใช้เงินไว้ด้วย อายุ ความจะเริ่มนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาที่ให้ใช้เงิน (ไม่ใช่วันที่ทวงถาม) เช่น ทวงถามให้ใช้เงินภายใน 7 วัน อายุความก็จะเริ่มนับแต่วันที่พ้นกำหนด 7 วันเป็นต้น ไป (ฎีกาที่ 1062/2540 (ป), 4072/2545)

ฎีกาที่ 1062/2540 (ป) ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/12 กำหนดให้อายุความเริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้น ไป เมื่อตั๋วสัญญาใช้เงินพิพาท กำหนดไว้ชัดเจนว่า ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินแก่โจทก์เมื่อทวงถาม ให้ใช้เงินตามความในมาตรา 913(3) หากถึงกำหนดใช้เงินในวันออกตั๋วไม่ทั้งได้มีการทวง

ถามให้ผู้ออกตั๋วและจำเลยซึ่งเป็นผู้รับอวัลชำระหนี้ตามตั๋วสัญญาใช้เงินพิพาทแล้วอายุความจึงไม่อาจเริ่มนับจากวันที่ออกตั๋วได้

หนังสือบอกกล่าวทวงถามของโจทก์ได้ให้เวลาที่จำเลยชำระหนี้ตามตั๋ว สัญญาใช้เงินให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือดังกล่าว หมายความว่า โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้จะเรียกให้จำเลยชำระหนี้ก่อนถึง กำหนดเวลานั้นหาได้ไม่ แต่จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดเวลานั้นก็ได้ หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วไม่ชำระ ก็ถือว่าจำเลยผิดนัดโจทก์ อาจบังคับให้จำเลยชำระหนี้ตามตั๋วสัญญาใช้เงินพิพาท ในฐานะผู้รับ อวัล ได้นับแต่วันครบกำหนดตามหนังสือทวงถามแล้วเป็นต้นไป

วันครบกำหนด 7 วัน ตามหนังสือทวงถามคือวันที่ 19 กันยายน 2533 อายุความจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน 2533 เป็นต้นไป หาใช่เริ่มนับแต่ วันที่จำเลยได้รับหนังสือบอกกล่าวทวงถามไม่ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีวันที่ 14 กันยายน 2536 ยังไม่ครบกำหนด 3 ปี คดีโจทก์จึงยังไม่ขาดอายุความตาม มาตรา 1001 (ผู้รับอวัล ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน มีความผูกพันเช่นเดียวกับ ผู้ออกตั๋ว จึงใช้อายุความเดียวกับผู้ออกตั๋ว ตามมาตรา 1001)

③ มาตรา 1001 บัญญัติเฉพาะอายุความฟ้องผู้รับรองตัวแลกเงิน และผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินเท่านั้น แต่อายุความฟ้องธนาคารผู้รับรองเช็ค ตามมาตรา 993 ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะจึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

④ มาตรา 1001 ไม่ได้จำกัดตัวบุคคลที่จะฟ้องผู้รับรองตัวแลกเงินหรือผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินไว้ ดังนั้น บุคคลที่จะฟ้องจึงอาจเป็นผู้ทรง หรือผู้สลักหลังก็ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีผู้รับอวัลฟ้องไล่เบี้ยเอากับบุคคลซึ่งตนประกันตามมาตรา 940 วรรคท้าย จะใช้อายุความ 10 ปีตามมาตรา 193/30 (ฎีกาที่ 815/2550) (กลับฎีกาที่ 3597/2549)

ฎีกาที่ 815/2550***** ธนาคาร น. ในฐานะผู้รับอวัลได้ใช้เงินตามตั๋ว สัญญาใช้เงินแก่สำนักงานพระคลังแล้ว ธนาคาร น. ย่อมได้สิทธิอันจะไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลที่ตนประกันได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 940 วรรคสาม ประกอบ 985 และเป็นกรณีที่ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้เฉพาะจึง มีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 (กลับฎีกาที่ 3597/2549)

⑤ แม้ตั๋วสัญญาใช้เงินจะมีมูลมาจากหนี้สัญญาผู้ แต่เมื่อผู้ทรงนำ คดีมาฟ้องตามตั๋วสัญญาใช้เงินจึงต้องนำอายุความตามตั๋วสัญญาใช้เงิน มาใช้ (3 ปี) ไม่ใช่ใช้อายุความสัญญาผู้ (10 ปี) (ฎีกาที่ 2016/2554)

- มาตรา 1002 อายุความผู้ทรง ฟ้องผู้สลักหลัง หรือผู้สั่งจ่าย

มาตรา 1002 คดีผู้ทรงฟ้องผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่ายห้ามมิให้ฟ้องเมื่อ พ้น 1 ปี นับแต่ตัวถึงกำหนด ข้อควรพิจารณา

①* อายุความฟ้องผู้สั่งจ่ายเช็ค หรือฟ้องผู้สลักหลังเช็ค อายุความ 1 ปี จะเริ่มนับแต่วันที่ลงในเช็ค (ถือว่าเป็นวันที่เช็คถึงกำหนด) ไม่ใช่ นับแต่ วันที่ได้รับมอบเช็ค หรือวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน (ฎีกาที่

1214/2547) (* แต่ดอกเบีย้ผิคนัด เริ่มคิดตั้งแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการ จ่ายเงิน ไม่ใช่วันที่ออกเช็ค ฎีกาที่ 3421/2525)

ฎีกาที่ 1214/2547 อายุความเช็คต้องนับแต่วันที่ลงในเช็คไม่ใช่ นับแต่วันมอบเช็คให้ เมื่อขณะที่โจทก์รับมอบเช็ค เช็คยังไม่ลงวันที่ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายกระทำการ โดยสุจริตชอบที่จะลงวันที่ออก เช็คตามที่ถูกต้องแท้จริงลงในเช็คได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 910 ประกอบมาตรา 989 เมื่อนับจากวันที่ซึ่งปรากฏในเช็คถึงวันฟ้องไม่เกินหนึ่งปี คดีจึงไม่ขาดอายุความ

หมายเหตุ แต่ดอกเบีย้ผิคนัดตามมาตรา 224 ต้องเริ่มคิดตั้งแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ไม่ใช่ วันที่ออกเช็ค (ฎีกาที่ 3421/2525)

๒) กรณีที่เช็คลงวันที่ออกเช็คไว้แล้ว แต่ต่อมา ผู้ส่งจ่ายยินยอม ใ้ผู้ทรงขีดฆ่าวันที่ออกเช็คเดิมออก และยินยอมให้ทรงลงวันที่ออกเช็คใหม่ได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ถือว่าเป็นกรณีเช็คไม่ลงวันที่ออกเช็ค ผู้ทรงยอมมีสิทธิลงวันที่ถูกต้องแท้จริงใหม่ได้ ตามมาตรา 910 วรรคท้ายประกอบ มาตรา 989 และอายุความยอม เริ่มนับแต่วันที่ผู้ทรงลงวันที่ออกเช็คในครั้งหลัง (ฎีกาที่ 9539/2544) (* ไม่ใช่กรณีตามมาตรา 1007)

ฎีกาที่ 9539/2544*** เช็คเป็นตั๋วเงินประเภทหนึ่งของผู้ส่งจ่ายสั่งให้ ธนาคารใช้เงินเมื่อทวงถาม ซึ่งผู้ทรงเช็คมีสิทธิทวงถามให้ธนาคารใช้เงินตั้งแต่วันที่ออกเช็คซึ่งหมายถึงวันที่ลงในเช็ค มีใช้หมายถึงวันที่ผู้ส่งจ่ายเขียนเช็คหรือ มีใช้วันที่ผู้ทรงเช็คยื่นเช็คแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน กำหนดอายุความ 1 ปีที่ผู้ทรงเช็คฟ้องผู้ส่งจ่ายจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ลงในเช็คอันเป็นวันที่ผู้ ทรงอาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้น ไป เมื่อโจทก์และจำเลยตกลง กันให้จำเลยขีดฆ่าวันออกเช็คเดิมออกเช็คพิพาทจึงเป็นเช็คที่มีได้ลงวันออกเช็ค และแสดงให้เห็นเจตนาว่าจำเลยยินยอมให้โจทก์ลงวันออกเช็ควันใดวัน หนึ่งก็ได้ตามที่โจทก์เห็นสมควร การที่โจทก์ไม่ลงวันออกเช็คในครั้งแรกที่ นำเช็คพิพาทไปยื่น ธนาคารจึงชอบที่จะปฏิเสธการใช้เงินได้เพราะตราสารที่นำไปยื่นนั้นมีรายการขาดตกบกพร่องไม่สมบูรณ์อันจะถือว่าเป็น เช็ค และเมื่อโจทก์นำตราสารนั้นมาลงวันออกเช็คในครั้งหลังเพื่อให้ สมบูรณ์เป็นเช็คก็เป็นสิทธิที่โจทก์ย่อมกระทำได้ อายุความจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ออกเช็คหรือลงในเช็คในครั้งหลังเป็นต้น ไป โจทก์ฟ้องคดีนี้ภายหลังเช็ค พิพาทถึงกำหนดแล้วประมาณ 3 เดือนเศษคดีของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ (กรณีนี้ไม่ใช่กรณีตามมาตรา 1007 แต่เป็นกรณีตามมาตรา 910 วรรคท้าย ประกอบ 989)

ฎีกาที่ 4487/2555 จำเลยสั่งจ่ายและส่งมอบเช็คให้แก่โจทก์โดย จำเลยไม่ลงวันที่ในเช็คยอมเป็นพฤติการณ์ที่ถือได้ว่าจำเลยยินยอมให้ โจทก์ลงวันที่ ออกเช็คได้เอง โจทก์มีสิทธิลงวันที่ในเช็คได้ เมื่อโจทก์ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2548 อายุความ 1 ปี ตามมาตรา 1002 จึงเริ่ม นับตั้งแต่วันที่ดังกล่าวซึ่งจะครบอายุความวันที่ 11 กรกฎาคม 2549 เมื่อโจทก์ ฟ้องจำเลยคดีนี้วันที่ 2 สิงหาคม 2548 คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

หมายเหตุ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่ายแก้ไขวันที่ลงในเช็ค โดย คู่สัญญาอื่นมิได้ยินยอม จะเป็นกรณีตามมาตรา 1007 วรรค 1 คือ เช็คนั้นเป็น อันเสียไป แต่ยังคงใช้บังคับได้กับบุคคลผู้แก้ไข, บุคคลที่ยินยอมในการแก้ไข และบุคคลผู้ที่สลักหลังในภายหลังแก้ไข (ฎีกาที่ 1043/2534)

ฎีกาที่ 1043/2534 เชื้อพิพาทเป็นเชื้ที่ทอซึ่งเดิมลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2526 แม้จะถูกระงับการจ่ายเงินไปแล้วก็ยังคงมีสภาพเป็นเชื้ที่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันต่อไปได้ ทั้งตาม ป.พ.พ.มาตรา 1007 วรรค แรก และวรรคสาม ก็ได้บัญญัติให้ผู้ส่งจ่ายสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลง กำหนดเวลาใช้เงินในเชื้ได้ ตั้ง นั้น เมื่อจำเลยผู้ส่งจ่ายเป็นผู้ขึ้นมาแก้ไข วันที่ลงในเชื้ จึงต้องผูกพันรับผิดชอบใช้เงินตามเชื้ดังกล่าว โดยถือ ว่า เชื้อพิพาทมีกำหนดเวลาใช้เงินในวันที่ 15 ตุลาคม 2526 ตามที่แก้ไขนั้น กรณีหาใช่เป็นเรื่องตกลงขยาย อายุความฟ้องร้องไม่ โจทก์ฟ้องเรียกเงิน ตามเชื้อพิพาทจากจำเลยเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2527 ยังไม่พ้นเวลา 1 ปี นับแต่วันที่เชื้ถึงกำหนดใช้เงิน คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

หมายเหตุ รับและการที่ผู้ส่งจ่ายแก้ไขวันที่ออกเชื้ แม้ผู้รับอาวัลของผู้ ส่งจ่ายจะมีได้ยินยอมด้วยใน การแก้ไข ผู้รับอาวัลก็ยังคงต้องผิ่อยู่ แต่ อายุความฟ้องผู้รับอาวัลจะเริ่มนับแต่วันที่ออกเชื้เดิมไม่ได้วันที่ ออก เชื้ที่แก้ไขใหม่ (ฎีกาที่ 3397/2536)

ฎีกาที่ 3397/2536*** การที่จำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่าย แก้ไขวันที่ลงในเชื้ พิพาทใหม่ อันเป็นการแก้ไข เปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญนั้น มีผลให้เชื้พิพาท เป็นอันเสียไป แต่ยังคงใช้ใ้ต่อจำเลย 1 ซึ่งเป็นผู้ทำการ แก้ไขเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่โจทก์จะอ้างเอาผลของการที่เชื้พิพาททั้งหมดถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงวันลงใน เชื้โดยจำเลยที่ 2 ผู้รับอาวัลมิได้ยินยอมด้วยกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นมาเป็นวันเริ่มนับอายุความ เป็น เหตุให้คดีของโจทก์ในการฟ้องจำเลยที่ 2 ไม่ขาดอายุความนั้นหาได้ไม่ (จำเลยที่ 2 ผู้รับอาวัลไม่หลุดพ้น เพียงแต่ต้องฟ้องในอายุความเดิม)

③ มาตรา 1002 เป็นอายุความกรณีที่ผู้ทรงฟ้องผู้ส่งจ่ายหรือผู้สั้หลัง (หรือฟ้องผู้รับอาวัลของผู้ส่ง จ่ายหรือของผู้สั้หลัง) เท่านั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้รับอาวัลฟ้องใ้เบียดกับบุคคลซึ่งตนประกันตาม มาตรา 940 วรรคท้าย ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

ปัญหาคือ ในกรณีตัวผู้ถือ การที่ผู้ทรงคนก่อนใช้เงินแก่ผู้ทรงคน ปัจจุบัน แล้วใ้ตัวกลับคนมา แล้ว มาฟ้องใ้เบียดกับผู้ส่งจ่ายจะใช้อายุ ความกี่ปี

(1) กรณีที่ใ้สั้หลังตัวผู้ถือ ถือว่าเป็นการฟ้องในฐานะผู้ทรง ตามมาตรา 904 จึงใ้ใช้อายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ตัวถึงกำหนดตามมาตรา 1002 (ฎีกาที่ 992/2526)

(2) กรณีที่ใ้สั้หลังตัวผู้ถือ ถือว่าเป็นการฟ้องในฐานะผู้รับ อาวัลผู้ส่งจ่าย แล้วมาใ้เบียดกับ บุคคลซึ่งตนประกันตามมาตรา 940 วรรค ท้าย จึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 (ฎีกาที่ 5547/2537)

- มาตรา 1003 อายุความผู้สั้หลังฟ้องใ้เบียดกันเองหรือฟ้องใ้เบียด ส่งจ่าย

มาตรา 1003 คดีผู้สั้หลังฟ้องใ้เบียดห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 6 เดือน นับแต่วันเข้าถือเอาและใช้เงิน ตามตัว

หลัก ต้องฟ้องคดีภายใน 6 เดือน

1. ถ้าใ้ไปด้วยความสมัครใจ = 6 เดือนนับแต่วันที่ใ้เงินไป
2. แต่ถ้าใ้ไปเพราะถูกฟ้องใ้เบียด = 6 เดือนนับแต่ที่ถูกฟ้อง (แม้ว่าตนจะกำลังต่อสู้คดีอยู่ก็ตาม)

ข้อควรพิจารณา

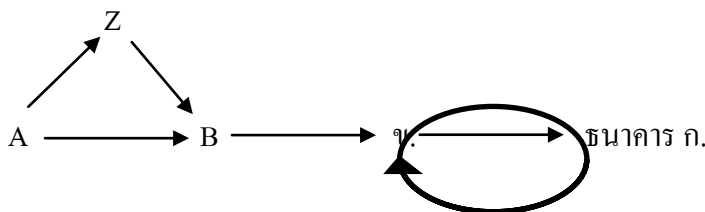
① กรณีที่ถูกฟ้องไล่เบี้ย แล้วต่อมามีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษายอมภายใน 6 เดือน ก็ต้องนับแต่วันที่ถูกฟ้อง ไม่ใช่วันที่ยอมด้วยความสมัครใจ (ฎีกาที่ 1608/2518)

② การที่ผู้ทรงสลักหลังโอนเช็คได้แก่ธนาคาร ธนาคารยอมเป็นผู้ ทรงเช็คในฐานะผู้รับสลักหลัง (ตามมาตรา 904, 905) การที่ผู้ทรงคนเดิม ชำระเงินแก่ธนาคารแล้วรับเช็คกลับคืนมา แล้วมาฟ้องไล่เบี้ยเอา กับผู้สั่งจ่าย ถือว่าเป็นการฟ้องไล่เบี้ยในฐานะผู้สลักหลัง จึงต้องใช้อายุความ 6 เดือนตามมาตรา 1003 ไม่ใช่ 1002 (ฎีกาที่ 6339-6340/2539)

ฎีกาที่ 6339-6340/2539*** เช็คพิพาทเป็นเช็คระบุชื่อยอมโอนได้กัน ได้ด้วยสลักหลังและส่งมอบ โจทก์สลักหลังเช็คพิพาทแล้วส่งมอบได้ธนาคาร ก. เพื่อขายลดเช็ค ย่อมโอนไปซึ่งบรรดาสัททอนเกิดแต่เช็ค นั้น ธนาคาร ก. จึงเป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบ และเมื่อนำเช็คไปเรียกเก็บเงินจึงมิใช่การเรียก เก็บเงินในฐานะที่ โจทก์ยังเป็นผู้ทรงเช็คอยู่ ครั้นเมื่อธนาคารตามเช็คปฏิเสธ การจ่ายเงิน โจทก์ได้ชำระเงินตามเช็คให้ธนาคาร ก. และนำเช็คพิพาทคืนมา โจทก์จึงอยู่ในฐานะผู้สลักหลังหาใช่ผู้ทรงเช็คขณะนั้นไม่ จึงต้องฟ้อง ไล่เบี้ยเอา แก่จำเลยซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายภายในเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่โจทก์เข้า ถือเอาเช็คพิพาทและใช้เงิน (ฎีกาที่ 3762/2554 วินิจฉัยค้านองเดียวกัน)

หมายเหตุ วิเคราะห์ ฎีกาที่ 6339-6340/2539 เอามาตั้งเป็นคำถาม เพื่อได้ง่ายต่อความเข้าใจ

A สั่งจ่ายเช็คของธนาคาร Z ระบุชื่อให้ B เป็นผู้รับเงิน B สลักหลัง โอนได้ ข. แล้ว ข. นำไปสลักหลัง ขายลดให้แก่ธนาคาร ก. ธนาคาร ก. จึงเป็นผู้ทรงเช็คพิพาท จากนั้นธนาคาร ก. นำเช็คดังกล่าวไปเรียกเก็บ เงินกับธนาคาร Z เจ้าของบัญชีที่นาย A เปิดบัญชีอยู่ ธนาคาร Z ปฏิเสธการจ่ายเงิน จากนั้น ธนาคาร ก. จึง มาทวงเงินกับ ข. ข. จึงทำการจ่ายเงินให้แก่ธนาคาร ก. ตามมูลหนี้ในเช็ค เมื่อธนาคาร ก. ได้รับชำระหนี้จึง คืนเช็คให้ ข. แล้ว ข. มาฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ A และ B ปัญหาว่าใช้อายุความกี่ปี

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยคือ การที่ ข. ได้รับเช็คกลับคืนมา แล้วมาฟ้อง ไล่เบี้ยเอาแก่ A กับ B เช่นนี้ ข. เป็นผู้ทรงหรือผู้สลักหลัง

ผู้ทรงฟ้องสั่งจ่าย ผู้สลักหลัง → อายุความ 1 ปี มาตรา 1002

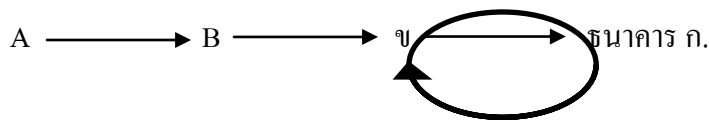
ผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนก่อน → อายุความ 6 เดือน ตามมาตรา 1003

ธงคำตอบ การที่ ข. ใช้เงินได้แก่ธนาคาร ก. และเข้าถือเอาเช็คและ มาฟ้องไล่เบี้ย A และ B ตามมาตรา 967 วรรค 3 นั้น ไม่ทำให้สถานะของ ข. เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือการได้ตัวเงินมาอยู่ในความครอบครอง ตามมาตรา 967 วรรค 3 คงมีผลเพียงไล่เบี้ยผู้ที่ผูกพันก่อนตนได้ แต่ไม่ทำให้สถานะของ บุคคลนั้น เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การที่ ข. สลากหลังโอนขายลดให้แก่ ธนาคาร ก. สถานะของ ข. ย่อมเป็นเพียงผู้สลักหลังเท่านั้น แม้ว่า ข. จะได้เช็คกลับคืนมา แต่ก็ไม่ใช่ เป็นการได้มาโดยการสลักหลังและส่งมอบ หากแต่เป็นการได้มาโดยชำระหนี้แก่ผู้ทรง สถานะของ ข. จึงเป็นเพียงผู้สลักหลังเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ การที่ ข. มาฟ้องไล่เบี่ยเอาแก่ A และ B จึงเป็นกรณีผู้สลักหลังมาฟ้องไล่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังคนก่อนซึ่งใช้อายุความ 6 เดือน ตามมาตรา 1003 มิใช่ 1 ปี ตามมาตรา 1002 (เทียบฎีกาที่ 6339- 6340/2539)

แต่ถ้าข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็น เช็คพิพาทเป็นเช็คผู้ถือ คำตอบจะ เปลี่ยนทันที กล่าวคือ

ข. ชำระเงินตามเช็คให้แก่ธนาคาร ก. ไปแล้วธนาคาร ก. มอบเช็คผู้ถือคืนให้ ข. แล้ว ข.มาฟ้องไล่เบี่ยเอาแก่ A, B จะใช้อายุความเท่าใด (6 เดือนตามมาตรา 1003 หรือ 1 ปีตามมาตรา 1002)

ธงคำตอบ ตัวผู้ถือโอนได้ด้วยการส่งมอบตามมาตรา 918 แม้ ข. จะชำระหนี้แก่ธนาคาร ก. ผู้ทรงคนก่อนและได้เช็คกลับคืนมา แต่การที่ ข. มี เช็คผู้ถือไว้ในครอบครอง ข. ย่อมเป็นผู้ทรงตามกฎหมายโดยผลของมาตรา 904

ด้วยเหตุนี้ การที่ ข. ในฐานะผู้ทรงมาฟ้องไล่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้ สลักหลังจึงใช้อายุความ 1 ปีตามมาตรา 1002 (ฎีกาที่ 5778/2550, 3762/2554)

ฎีกาที่ 3762/2554 โจทก์นำเช็คพิพาทห้าฉบับไปสลักหลังขายลด ให้แก่ ส. กับ บ. ต่อมาโจทก์นำเงินตามเช็คไปชำระให้บุคคลทั้งสองและรับเช็ค พิพาทกลับคืนมา การที่โจทก์ชำระเงินตามเช็คให้แก่ ส. และ บ. และรับ เช็คพิพาทซึ่งเป็นเช็คผู้ถือสี่ฉบับกลับคืนมา โจทก์ยอมเป็นผู้ทรงเช็ค พิพาททั้งสี่ฉบับดังกล่าวตาม ป.พ.พ. มาตรา 904 จึงมีสิทธิฟ้องไล่เบี่ยผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่ายภายใน 1 ปี นับแต่วันที่เช็คพิพาททั้งสี่ฉบับถึงกำหนดชำระ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1002 โจทก์ฟ้องคดีนี้ภายในอายุความ 1 ปี ฟ้องโจทก์ สำหรับเช็คทั้งสี่ฉบับนี้จึงไม่ขาดอายุความ (ประเด็นนี้นำไปออกสอบเนติฯ สมัยที่ 66)

ส่วนเช็คพิพาทอีกหนึ่งฉบับเป็นเช็คระบุชื่อ ย่อมโอนให้แก่กันได้โดย การสลักหลังและส่งมอบ การที่โจทก์สลักหลังเช็ค ฉบับนี้ขายลดให้แก่ ส. กับ บ. ส. และ บ. จึงเป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบ เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ได้ชำระเงินตามเช็คให้แก่ ส. กับ บ. และรับเช็คพิพาทฉบับนี้ กลับคืนมา โจทก์จึงอยู่ในฐานะผู้สลักหลังหาใช่ผู้ทรงเช็คฉบับนั้นไม่ จึง ต้องฟ้องไล่เบี่ยเอาแก่ผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่ายในเวลาหกเดือน นับแต่วันที่ โจทก์เขาถือเอาเช็คและใช้เงิน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1003 เมื่อ พ. กรรมการ ของโจทก์บอกความว่า โจทก์ผ่อนชำระเงินให้ ส. กับ บ. โดยผ่อนชำระตั้งแต่ ประมาณเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2541 โจทก์จึงได้รับเช็คทั้งห้าฉบับ กลับคืนมาและโจทก์มาฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2541 จึงล่วงเลยระยะเวลาหกเดือนนับแต่วันดังกล่าว ฟ้องโจทก์สำหรับเช็คพิพาทฉบับนี้จึงขาด อายุความ

- มาตรา 1005 แม้สิทธิตามตัวเงินจะรับไปเพราะขาดอายุความแต่มูลหนี้เดิมก็ยังคงอยู่ (เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิฟ้องบังคับตามอายุความในหนี้เดิมได้)

บทที่ 7 ตัวเงินปลอม

- มาตรา 1006-1009 ตัวเงินปลอม

- 1) การปลอมข้อความ = มาตรา 1007
- 2) การปลอมลายรื้อชื่อ = มาตรา 1006, 1008

- มาตรา 1007 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในตัวเงิน

มาตรา 1007 ถ้ามีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตัวเงินโดย คู่สัญญาตามตัวเงินทั้งปวงไม่ยินยอม ตัวเงินนั้นเป็นอันเลยไป แต่ยังคงใช้ได้ ต่อกู่สัญญาผู้แก้ไขหรือยินยอมด้วยในการแก้ไขกับผู้สละกหลังภายหลัง

แต่หากการแก้ไขนั้นไม่ประจักษ์และตัวเงินตกอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบ ด้วยกฎหมาย ผู้ทรงจะยกเอาประโยชน์จากตัวเงินนั้นได้เสมือนว่ามีได้มีการ แก้ไขเลยและจะบังคับตามเนื้อความเดิมแห่งตัวเงินก็ได้

ข้อควรพิจารณา

① มาตรา 1007 วรรค 1 ผลของการแก้ไขข้อความในตัวเงิน

มาตรา 1007 ถ้ามีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตัวเงินโดย คู่สัญญาตามตัวเงินทั้งปวงไม่ยินยอม ตัวเงินนั้นเป็นอันเลยไป แต่ยังคงใช้ได้ ต่อกู่สัญญาผู้แก้ไขหรือยินยอมด้วยในการแก้ไขกับผู้สละกหลังภายหลัง

จากมาตรา 1007 วรรค 1 สามารถแปลความกลับได้ว่า

ถ้าข้อความในตัวเงินมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ แต่หาก คู่สัญญาในตัวเงินยินยอมทุกคน เช่นนี้ตัวเงินไม่เลยไป ถือว่าคู่สัญญาตกลงผูกพันตามที่แก้ไขใหม่

ตัวอย่างเช่น เดิมเช็คลงวันที่ออกเช็คไว้แล้ว แต่ต่อมาผู้สั่งจ่าย ยินยอมให้ผู้ทรงขีดฆ่าวันที่เดิมออก และยินยอมให้ผู้ทรงลงวันที่ใหม่ได้ ถือเป็นกรณีเช็คไม่ลงวันที่ออกเช็ค ผู้ทรงผู้กระทำการ โดยสุจริตสามารถ

ลงวันที่ถูกต้องแท้จริงลงในเช็คนั้นได้ตามมาตรา 910 วรรคท้ายประกอบมาตรา 989 และอายุความจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ลงในเช็คครั้งหลัง (ฎีกาที่ 9539/2544)

หรืออีกกรณีหนึ่ง สามีมักริยาร่วมกันสั่งจ่ายเช็คจากบัญชีธนาคาร ซึ่งมีข้อตกลงกับธนาคารว่าสามีมักริยาดังกล่าวมีอำนาจสั่งจ่ายเช็คได้ แล้ว ต่อมาสามีมักริยามีมาทำการแก้ไขวันที่ลงในเช็ค เช่นนี้ถือว่ากริยายินยอมด้วยเช็คนั้นยังสมบูรณ์

ฎีกาที่ 7771/2540 A, B เป็นสามีมักริยาร่วมกัน โดยมีบัญชีเดินสะพัดกับ ธนาคารและมีข้อตกลงกับธนาคารว่า A หรือ B คนใดคนหนึ่งมีอำนาจสั่งจ่าย เช็คได้ ปรากฏว่า A และ B ไปซื้อสินค้าจาก ก. และร่วมกันสั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ ค่าสินค้า ลงชื่อ A และ B ลงวันที่ในเช็ควันที่ 10 มิถุนายน 2554

จากนั้น A คนเดียวทำการแก้ไขวันที่ในเช็คแบบประจักษ์เป็นวันที่ 15 กรกฎาคม 2554 ปัญหาว่า เช็คจะเสียไปสำหรับ B หรือไม่ กล่าวคือ ก. จะฟ้อง B ให้รับผิดชอบตามเช็คนั้นใช่หรือไม่

ธงคำตอบ เช็คมีข้อตกลงว่า A หรือ B คนใดคนหนึ่งมีอำนาจสั่งจ่าย เช็คได้ เมื่อเป็นการสั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ค่าสินค้าที่ A และ B ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แม้ A จะแก้ไขเพียงลำพัง ก็ต้องถือว่า B ยินยอมด้วย เช็คยังคงใช้ได้สำหรับ B หาได้เสียไปไม่ กรณีไม่ต้องด้วยมาตรา 1007 วรรค 1

ด้วยเหตุนี้ ก. สามารถฟ้อง A และ B ให้ร่วมรับผิดชอบในเช็คในฐานะผู้สั่ง จ่ายให้ทั้งนี้ตามมาตรา 900, 914, 967 ประกอบมาตรา 989

1.1 คำว่า “ข้อความในตัวเงิน” หมายถึง ข้อความในรายการที่ กฎหมายบังคับให้ต้องระบุลงในตัวเงิน หรือที่กฎหมายอนุญาตให้ระบุในตัวเงิน เช่น การแก้ไขจำนวนเงิน วันที่ที่ลงในตัวเงิน

ตัวอย่างเช่น

1) ตัวเลขเงิน ผู้สั่งจ่ายสามารถเขียนข้อความเรื่องดอกเบี้ยในตัวเลขเงินได้ตามมาตรา 911 ฉะนั้นหากมีการแก้ไขในเรื่องดอกเบี้ย ก็ถือเป็น การแก้ไขข้อความในตัวเงินตามมาตรา 1007

2) คำรับรองตัวเงิน หมายถึง คำรับรองตัวเลขเงินตามมาตรา 931, 937 ซึ่งก็คือการที่ผู้จ่ายเงินตามตัว เลขเงินรับรองต่อผู้ทรงว่าจะจ่ายเงินตามตัว เลขเงินให้แก่ผู้ทรง เมื่อตัวเลขเงินถึงกำหนดใช้เงิน และผู้จ่ายลงลายมือชื่อไว้ ฉะนั้น หากมีการแก้ไขคำรับรองก็ถือเป็นการแก้ไขข้อความในตัวเลขเงิน ตามมาตรา 1007

1.2 คำว่า “แก้ไขเปลี่ยนแปลง” อาจเป็นการกระทำด้วยการลบ ตัด ทอน เติมข้อความ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ข้อความในตัวเงินนั้น เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่มีอำนาจ

กล่าวคือ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องไม่มีกฎหมายอนุญาต ให้กระทำได้ ทั้งนี้ กฎหมายลักษณะตัวเงินมีบางกรณีให้อำนาจบุคคลบางคนมีอำนาจ เติม หรือขีดฆ่าข้อความทิ้งได้ ซึ่งเป็นการกระทำที่มีอำนาจ ย่อมไม่ ทำให้ตัวเงินนั้นเสียไป เช่น

(1) เช็คไม่ลงวันที่ มาตรา 910 วรรคท้าย

เช่น ผู้สั่งจ่ายมิให้ลงวันที่ในเช็ค ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำการโดยสุจริตสามารถลงวันที่ที่ถูกต้องแท้จริงลงในเช็คได้ เช่นนี้ เช็คไม่เสียไป เพราะกฎหมายให้อำนาจให้กระทำได้

(1.1) ผู้สั่งจ่ายจะปฏิเสธความรับผิดชอบโดยอ้างว่า ผู้ทรงไม่มีนิติสัมพันธ์ กับคนไม่ได้ (ฎีกาที่ 10595/2551)

(1.2) หากผู้ทรงตายไปแล้วผู้จัดการมรดกก็มีอำนาจลงวัน เดือน ปี ได้ (ฎีกาที่ 2015/2532)

(1.3) เมื่อผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารพนักงานธนาคารเห็นว่า เช็คไม่ลงวันที่ พนักงานธนาคารจึงทำการเติมวันที่ลงไป ก็ไม่ขัดกับมาตรา 910 วรรคท้ายแต่อย่างใด (ฎีกาที่ 1303/2514 ((ป))

(1.4) เวลาตอบมาตรา 910 วรรคท้ายควรมีคำว่า “การเติมวันที่ ดังกล่าวเป็นกรณีที่กฎหมายลักษณะตัวเงินมาตรา 910 วรรคท้ายบัญญัติให้ อำนาจไว้ ถือเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตตามมาตรา 5”

(1.5) ปัญหาว่าการลง วัน เดือน ปี ตามมาตรา 910 วรรคท้าย จะลง วันที่เท่าไร

- หากมีข้อตกลงกันก็ต้องปฏิบัติตามนั้น หากลงฝ่าฝืนข้อตกลงย่อมไม่ชอบ เช่น ผู้สั่งจ่ายตกลงกับผู้ทรงว่าต้องลง วัน เดือน ปี ภายใน 3 เดือนนับ แต่ออกเช็ค ก็ต้องเป็นไปตามนั้น (ฎีกาที่ 5594/2533)

ทั้งนี้ผลของการที่ผู้ทรงลงวันที่โดยฝ่าฝืนข้อตกลง ย่อมเป็นการไม่ชอบ เท่ากับตัวเงินขาดรายการวันที่ลงในตัวเงิน ไม่สมบูรณ์เป็นตัวเงิน ผู้สั่งจ่ายไม่ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น (ไม่ต้องพิจารณามาตรา 1007 เลย)

- แต่หากไม่ได้ตกลงกันว่าให้ลงเมื่อใด ย่อมเป็นการแสดงอยู่ในตัว ว่า ผู้สั่งจ่ายยินยอมให้ผู้ทรงลงวันที่ได้ตามที่เห็นสมควร (ฎีกาที่ 3100/2550, 6260/2550)

(1.6) การนับอายุความ กรณีผู้สั่งจ่ายไม่ลงวัน เดือน ปี อายุความจะ เริ่มนับเมื่อผู้ทรงลงวันที่ตาม มาตรา 910 วรรคท้าย (ฎีกาที่ 458/2536, 280/2536)

(2) มาตรา 934 ผู้จ่ายเขียนคำรับรอง และลงชื่อแล้ว แต่ยังไม่ส่ง มอบให้ผู้ทรง ตัวเงินยังอยู่ในมือของผู้จ่าย ผู้จ่ายสามารถขีดฆ่าคำรับรอง และลายมือชื่อของตนได้ ตัวเงินไม่เสียไปเพราะกฎหมายให้อำนาจไว้

หมายเหตุ แต่ถ้าส่งมอบ ตัวเงินให้ผู้ทรงไปแล้ว แต่กลับมาขีดฆ่าที่ ภายหลัง เช่นนี้เข้ามาตรา 1007 เป็นการกระทำที่ไม่มีอำนาจตัวเงินยอมเสียไป

(3) มาตรา 905 วรรค 1 ผู้สลักหลังตัวเงินขีดข้อความสลักหลังทิ้ง ให้ถือเสมือนว่าคำสลักหลังนั้นมิได้มีเลย

(4) มาตรา 970 วรรค 2 ผู้สลักหลังตัวแลกเงิน/ตัวสัญญาใช้เงิน เข้า ถือเอาและใช้เงินตามตัว และขีดฆ่า คำสลักหลังของตน และของผู้สลักหลัง ภายหลังตนได้

เช่น ตัวแลกเงิน A สั่งจ่ายตัวแลกเงินให้ 1, 1 สลักหลังต่อให้ 2 ➔ 3 ➔ 4 ➔ 5

ปรากฏว่าผู้จ่ายไม่จ่ายเงินตามตัว นาย 3 จึงใช้เงินตามตัวแก่ 5 ผู้ทรง แล้วเอาตัวคืนมากรณีเช่นนี้

3 สามารถขีดฆ่าคำสลักหลังของ 4 และของตนเองทิ้ง ได้

② การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในตัวเงิน อันจะทำให้ตัวเงินเสียไปจะต้องเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญด้วย

ฉะนั้น หากสิ่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่ข้อสำคัญแล้ว ตัวเงินยอมไม่เสียไป

2.1 ตัวอย่างการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ

1) กรณีตามมาตรา 1007 วรรคท้าย

1.1) วันที่ลงในตั๋วเงิน (กรณีเช็ค อายุความตามเช็คนับจากวันที่ลงใน เช็คมีใช้นับจากวันที่มอบเช็ค หรือวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ฉะนั้นการแก้วันที่ลงในเช็ค จึงเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ มีผลถึงการนับอายุความ (ฎีกาที่ 1214/2547))

1.2) จำนวนเงิน

1.3) เวลาใช้เงิน

1.4) สถานที่ใช้เงิน

1.5) เดิมสถานที่ใช้เงินลงในคำรับรอง ซึ่งผู้รับรองมิได้ระบุและมีได้ยินยอม

หมายเหตุ อย่างไรก็ดี การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญ หากได้มีแต่ เฉพาะกรณีตามมาตรา 1007 วรรคท้ายไม่ ยังมีกรณีอื่น ๆ อีก ที่กฎหมาย กำหนดไว้

2) มาตรา 996 เช็คขีดคร่อมที่มีการลบล้างการขีดคร่อม

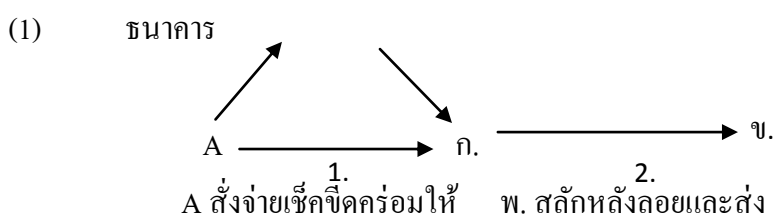
* **หมายเหตุ** กรณีตามมาตรา 1007 วรรค 3 และมาตรา 996 นั้นเป็น เพียงตัวอย่างที่กฎหมายยกขึ้นเท่านั้น ยังมีการแก้ไขกรณีอื่น ๆ อีก ซึ่งถือเป็น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ หลักคือ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มี ผลทำให้สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคู่สัญญาในตั๋วเงินเปลี่ยนแปลง ไป ย่อมถือว่าเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตั๋วเงินทั้งสิ้น

3) กรณีอื่น ๆ ตามแนวคำพิพากษาฎีกา

3.1) การแก้ไขการสลักหลัง (จากสลักหลังเฉพาะแล้วลบชื่อผู้รับสลักหลังออก กลายเป็นสลักหลังลอย) (ฎีกาที่ 2290/2518)

* ฎีกาที่ 2290/2518 เช็คพิพาทเป็นเช็คขีดคร่อมระบุจ่ายเงินให้บริษัท พ. สลักหลังลอยให้โจทก์ โจทก์ได้ใช้ตราয়ប់ด้านหลังเช็ค มีข้อความว่า เพื่อฝากเข้าบัญชีของ โจทก์เท่านั้น แล้วลงลายมือชื่อมอบให้พนักงาน ของโจทก์ไปฝากเข้าบัญชี พนักงานของโจทก์ได้ลบข้อความที่โจทก์ใช้ตราয়ប់ด้าน ทำให้การสลักหลังของโจทก์กลายเป็น สลักหลังลอย แล้วยกออกเช็คนั้นไปมอบให้ อ. แล้ว อ. นำเช็คไปเข้าบัญชี ธนาคารจำเลย เพื่อให้เรียกเก็บเงิน ธนาคารจำเลยเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้น แล้ว ปรากฏว่า การลบถ้อยคำสลักหลังของโจทก์ มีร่องรอยที่เห็นได้ ชัดเจน เป็นการแก้ไขในส่วนสำคัญ เช็คพิพาทยอมเสียไปตาม มาตรา 1007 อ. จะถือประโยชน์จากเช็คไม่ได้ *และถือว่าธนาคารจำเลยรับเงิน ตามเช็คไว้เพื่อ อ. โดยความประมาทเลินเล่อ จึงไม่ได้รับความคุ้มครอง ตามมาตรา 1000 ธนาคารจำเลยต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ ผู้เป็นเจ้าของเช็ค พิพาทอันแท้จริง*

หมายเหตุ วิเคราะห์ฎีกาที่ 2290/2518

พ. (เช็คขีดคร่อมก็ยัง
สามารถเปลี่ยนมือได้) มอบให้โจทก์ (ลงชื่อ พ. ผู้
สลักหลังไม่ระบุชื่อ จ. แล้ว
ส่งมอบให้ จ. ตามมาตรา
919 วรรค 2)

เช่นนี้ โจทก์เป็นผู้รับโอนตัวเงินมาด้วยการสลักหลังลอยตามมาตรา 905 917, 919 วรรค 2

(2) ต่อมาโจทก์ใช้ตราขายประทับหลังเช็คมีข้อความว่า “เพื่อฝากเข้าบัญชีโจทก์เท่านั้น” และลงลายมือชื่อโจทก์

การลงลายมือชื่อโจทก์เป็นกรณีตามมาตรา 920 วรรค 2(1) คือ ส่งผล ให้การสลักหลังลอยของ พ. กลายเป็นสลักหลังเฉพาะ ให้โจทก์เป็นผู้รับ ประโยชน์ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้

(3) จากนั้นพนักงานของโจทก์กลับข้อความ และลายมือชื่อโจทก์ออก ทำให้การสลักหลังของ พ. กลับไปเป็นสลักหลังลอยตามเดิม ถือเป็นการแก้ไข เปลี่ยนแปลงตามเงินในข้อสำคัญ และเป็น ที่เห็น ประจักษ์ ตัวเงินนั้นย่อมเสียไป ตามมาตรา 1007 วรรค 1

(4) เมื่อพนักงานของ จ. มอบเช็คนั้นให้ อ. อ. ไม่อาจที่จะถือเอา ประโยชน์จากเช็คนั้นได้

(5) การที่ธนาคารจ่ายเงินให้ อ. ไป เป็นการรับเงินตามเช็คเพื่อ อ. ด้วยความประมาทเลินเล่อ (น่าจะ เป็นเพราะการแก้ไขเป็นที่เห็นประจักษ์) จึง ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1,000 ธนาคารจึงต้องรับผิดชอบ ต่อโจทก์ซึ่ง เป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริง

(6) ฎีกาที่ 2290/2518 นี้ สามารถเอาไปออกโยงกับ ฎีกาที่ 1444/2551 ได้กล่าวคือ ปัญหาว่าคดีนี้ A ผู้ สั่งจ่ายจะฟ้องธนาคารผู้เรียกเก็บ เงินให้รับผิดชอบได้หรือไม่

ธงคำตอบ ผู้เป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริงคือ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็ค A แม้จะเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คพิพาท แต่ก็ ไม่ใช่เจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นตาม มาตรา 1000 ที่จะมีอำนาจฟ้องธนาคารจำเลยให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค ทั้งการที่ธนาคารจำเลยนำเช็ค ไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารของผู้สั่งจ่ายก็ยังถือไม่ได้ว่าธนาคารจำเลยได้ทำ ละเมิดต่อ A ในอันที่จะทำให้อ. มีอำนาจฟ้อง ธนาคารจำเลยให้ชดใช้ค่าเสียหายได้

ด้วยเหตุนี้ A จึงไม่มีอำนาจฟ้องธนาคารผู้เรียกเก็บเงินให้รับผิดชอบตาม มาตรา 1000 ได้ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ ทรงอันเป็นเจ้าของเช็คที่แท้จริงเท่านั้นมีอำนาจฟ้อง (ฎีกาที่ 1444/2551)

2.2 ตัวอย่างการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ไม่ใช่ข้อสำคัญ อันไม่ทำให้ตัวเงินเสียไป

กล่าวคือ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ไม่มีผลทำให้สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของคู่สัญญาในตัวเงิน เปลี่ยนแปลงไป ไม่ถือว่าเป็นการแก้ไข เปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงิน

2.2.1 การแก้ไขตัวสะกดที่ตกหล่นหรือผิดพลาด เช่น คำว่า “รับรอง แล้ว” ซึ่งตกไม้โทไป ผู้ทรง สามารถมาเติมไม้โทได้ ตัวเงินไม่เสียไป

2.2.2 เช็กระบุชื่อผู้รับเงิน แต่ไม่ขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือออก ซึ่งถือว่า เป็นเช็คผู้ถือ แต่ต่อมาจะมีการขีดฆ่าชื่อผู้รับเงินออก เช็คนั้นก็ยังคงเป็นเช็ค ผู้ถืออยู่นั่นเอง ไม่ทำให้สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคู่สัญญา ในตัวเงิน เปลี่ยนแปลงไป ไม่เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ ตัวเงินจึงไม่เสียไป (ฎีกาที่ 1845/2524)

2.2.3 จำนวนเงินในเช็ค ในช่องตัวเลขกับตัวอักษรไม่ตรงกัน เช่น

5,000 | หนึ่งหมื่นห้าพันบาท

กรณีนี้ การที่ผู้ทรงเติมตัวเลขให้ตรงกับตัวอักษรเป็น 15,000 บาท นั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยอ้างมาตรา 12 กล่าวคือ กรณีจำนวนเงิน แลคงไว้ทั้ง ตัวอักษรและตัวเลขและไม่ตรงกันให้ถือตามตัวอักษร

ฉะนั้น แม้จะ ไม่มีการเติมตัวเลข ก็ต้องถือตามตัวอักษรอยู่แล้ว ด้วย เหตุนี้ การเติมตัวเลขให้ตรงกับ ตัวอักษรนั้นจึงไม่เป็นการแก้ไข เปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ ตัวเงินจึงไม่เสียไป (ฎีกาที่ 266/2539)

③ เมื่อมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงิน ซึ่งทำให้ตัวเงิน เสียไปแล้ว ตัวเงินนั้นเป็นอันเสีย ไป จะนำไปฟ้องคดีแพ่งก็ไม่ได้คดีอาญาก็ ไม่ได้ หรือจะนำไปฟ้องเป็นคดีล้มละลายก็ไม่ได้

④ * การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวพันสามารถแยกพิจารณา ได้เป็น 2 กรณี

(1) แก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นที่เห็นประจักษ์ มาตรา 1007 วรรคที่ 1

(2) แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ประจักษ์ มาตรา 1007 วรรคที่ 2

4.1 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นที่เห็นประจักษ์ หมายความว่า การ แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นเมื่อมองด้วย ตาเปล่าก็รู้แล้วว่ามี การแก้ไขเปลี่ยนแปลง

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นที่เห็นประจักษ์ หมายความว่า หาก มองดูด้วยตาแล้ว มองคูก็รู้ว่ามี การแก้ไขเปลี่ยนแปลง ผลย่อมเป็น ไปตาม มาตรา 1007 วรรค 1 กล่าวคือ

4.1.1 ตัวเงินนั้นเป็นอันเสียไปตามมาตรา 1007 วรรค 1

4.1.2 แต่กฎหมายมีข้อยกเว้นว่า ตัวเงินนั้นยังคงใช้ได้ต่อคู่สัญญา 3 ประเภทดังต่อไปนี้

(1) คู่สัญญาผู้ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลง

(2) คู่สัญญาผู้ที่ไต่ยื่นยอมด้วยในการแก้ไขเปลี่ยนแปลง

(3) ผู้สละหลังภายหลังจากการที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง

หมายเหตุ บุคคล 3 จำพวกข้างต้น ต้องรับผิดชอบตามข้อความที่ แก้ไขเปลี่ยนแปลง (มิใช่ข้อความเดิม) จะ มาอ้างว่าตัวเงินเสียไปตามมาตรา 1007 วรรค 1 ไม่ได้

สรุป มาตรา 1007 วรรค 1 ตัวเงินที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเห็นประจักษ์ ตัวเงินนั้นยอมเป็นอันเสียไป เฉพาะแต่คู่สัญญามิได้รู้เห็นยินยอมด้วยในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นเว้นแต่ผู้สละหลังภายหลังจากการ ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เพราะถือว่าผู้สละหลังภายหลังยอมผูกพันตนตาม ข้อความในตัวเงินที่ได้มีการ แก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้ว

4.1.3 ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

(1) ตัวเงินที่เสียไปจะนำไปฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญาหรือคดีล้มละลายไม่ได้

ฎีกาที่ 1441/2540 ผู้ทรงนำเช็คนำไปฟ้องผู้ส่งจ่ายเป็นคดีล้มละลาย ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เช็กดังกล่าวมีการขีดฆ่าวันเดือนปีที่ส่งจ่าย แล้วใช้ ตรายางประทับวันที่แทน จึงเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ และเมื่อ การแก้ไขนั้นเป็นที่เห็นประจักษ์ เช็ดย่อมเป็นอันเสียไปสำหรับผู้ส่งจ่ายที่มีได้มี ส่วนรู้เห็นด้วยในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้ส่งจ่ายจึงไม่ต้องรับผิดชอบเช็ค ตามมาตรา 1007 วรรค 1 ดังนั้นจึงไม่มีมูลหนี้ที่ผู้ทรงจะนำเช็คนำไปฟ้องผู้ส่งจ่าย ให้ล้มละลายได้

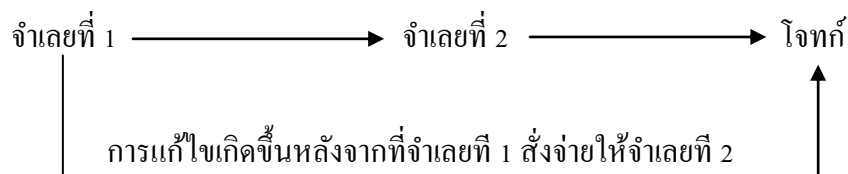
(2) เฉพาะผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลง และผู้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการ แก้ไขเปลี่ยนแปลงเท่านั้นที่จะต้องรับผิดชอบตัวเงิน ส่วนผู้ที่มีได้รู้เห็นหรือ ยินยอม และผู้สลักหลังก่อนที่จะมีการแก้ไขนั้นไม่ต้องรับผิดชอบ

ฎีกาที่ 6442/2548 โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่าย และจำเลยที่ 2 ผู้ สลักหลังให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการแก้ไขวันที่ลงใน เช็ค ซึ่งผู้แก้ไขคือจำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่าย และเป็นการแก้ไขภายหลังจากที่จำเลย ที่ 1 มอบเช็คให้จำเลยที่ 2 ไปแล้ว อีกทั้งเป็นการแก้ไขเป็นที่เห็นประจักษ์จึง ต้องบังคับตาม มาตรา 1007 วรรค 1

โจทก์ผู้ทรงฟ้องผู้สลักหลังเป็นจำเลยในคดีล้มละลาย

ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการขีดฆ่าวันเดือนปีที่ส่งจ่ายและใช้ ตรายาง ประทับวันที่แทน โดยการแก้ไข ดังกล่าวจำเลยที่ 1 และ โจทก์รู้เห็นด้วยแต่ จำเลยที่ 2 มิได้รู้เห็นแต่ประการใด และเป็นการสลักหลังก่อนที่ จำเลยที่ 1 จะแก้ไขเช็คนั้น

จึงวินิจฉัยว่า โจทก์จะฟ้องจำเลยที่ 1. จำเลยที่ 2ให้รับผิดชอบได้หรือไม่

ขงคำตอบ : เช็คพิพาทมีการแก้ไขวันที่ในเช็ค จึงเป็นการแก้ไข เปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ และการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นเห็นประจักษ์ เช็ค นั้นจึงเป็นอันเสียไป

แต่ทั้งนี้ จำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลง และ โจทก์ซึ่งรู้เห็นด้วยในการแก้ไขนั้น ดังนั้น โจทก์จึงสามารถฟ้องจำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่ายให้รับผิดชอบ ได้ตามมาตรา 1007 วรรค 1

ส่วนจำเลยที่ 2 ผู้สลักหลังมิได้ตกลงยินยอมด้วย อีกทั้งการสลักหลัง ของจำเลยที่ 2 เป็นการสลักหลัง ก่อนที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เช็คจึงเป็น อันเสียไปสำหรับจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 จึงไม่ฟ้องรับผิดชอบเช็ค นั้นทั้งนี้ตาม มาตรา 1007 วรรคที่ 1

สรุป การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นที่เห็นประจักษ์ มาตรา 1007 วรรค 1 ผู้ที่มีได้ยินยอมไม่ต้องรับผิดชอบ

* แต่ถ้ามองจำเลยที่ 2 ไปสลักหลังหลังจากที่มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ผลคือ จำเลยที่ 2 ผู้สลักหลัง ต้องรับผิดชอบเช็คนั้นด้วยตาม มาตรา 1007 วรรค 1

(3) ผู้ที่แก้ไขหรือรู้เห็นยินยอมด้วยในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือผู้ สลักหลังภายหลังจากที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงต้องรับผิดชอบตามข้อความที่มี การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นมิใช่ข้อความเดิม

ฎีกาที่ 1385/2554 ผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคาร ธนาคารปฏิเสธ ผู้ทรงนำเช็คไปทวงถามให้ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าหลังจาก ทวงถามผู้สั่งจ่ายทำการแก้วันที่ลงในเช็ค หลังจากนั้นต่อมาผู้สั่งจ่ายก็ไม่จ่ายเงินอีก

ผู้ทรงจึงนำเช็คมาฟ้องผู้สั่งจ่าย

ปัญหาว่า อายุความในการฟ้องผู้สั่งจ่ายคดีเช็คคือ 1 ปี ตามมาตรา 1002 จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ลงในเช็คเดิม หรือวันที่ลงในเช็คใหม่

ธงคำตอบ : ต้องนับจากวันที่มีการแก้ไขใหม่ เพราะถือว่าผู้สั่งจ่ายมี เจตนาผูกพันตามที่แก้ไข ทั้งนี้ ตามมาตรา 1007 วรรค 1

หมายเหตุ การที่ผู้สั่งจ่ายแก้ไขวันที่ลงในเช็ค ซึ่งเป็นผลให้ผู้สั่งจ่าย ต้องรับผิดชอบที่ตนแก้ไข อายุความจึงเริ่มนับตามวันที่ทำการแก้ไขนั้น กรณี หากใช้เรื่องการขยายอายุความอันจะต้องห้ามตามมาตรา 193/11 แต่อย่างไร เพราะผลของการที่ผู้สั่งจ่ายต้องรับผิดชอบเป็นความรับผิดชอบอันเกิดจาก ผลของกฎหมายตามมาตรา 1007

(4) ผู้สลักหลังภายหลังจากที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ต้องรับผิดชอบเนื้อความที่แก้ไขนั้น

ฎีกาที่ 7948/2538 จำเลยที่ 3 ผู้สลักหลังยินยอมด้วยการแก้ไขวันที่สั่งจ่าย ซึ่งขณะที่จำเลยที่ 3 สลักหลังเช็ค ได้มีการแก้ไขวันที่แล้ว เช่นนี้จำเลยที่ 3 ต้องรับผิดชอบในผลของการแก้ไขนั้น จะมาอ้างว่าเช็คนั้นเสียไปสำหรับคนไม่ได้ จำเลยที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบในฐานะผู้สลักหลังตามวันที่ที่ถูกแก้ไขนั้น

หมายเหตุ แต่ถ้าสลักหลังโอน ไปก่อนที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้ สลักหลังไม่ต้องรับผิดชอบ (**ฎีกาที่ 6442/2548**)

* (5) การที่ผู้สั่งจ่ายทำการแก้ไขข้อความในตัวเงินแบบเห็นประจักษ์ ผู้ สั่งจ่ายยังคงต้องรับผิดชอบเนื้อความที่ตนเองแก้ไขเปลี่ยนแปลง ปัญหาว่าถ้า ตัวเงินฉบับนั้น มีผู้รับอาวัลผู้สั่งจ่ายและผู้รับอาวัลมิได้ยินยอมด้วยในการแก้ไข เปลี่ยนแปลงแล้ว ผู้รับอาวัลจะหลุดพ้นความรับผิดชอบไปหรือไม่เพียงใด

ธงคำตอบ : เมื่อผู้สั่งจ่ายยังคงต้องรับผิดชอบ เพราะเป็นผู้แก้ไข เปลี่ยนแปลง ผู้รับอาวัลผู้สั่งจ่ายก็ยังคงมีความรับผิดชอบอยู่ แต่เมื่อผู้รับอาวัล มิได้รู้เห็นยินยอมด้วยในการแก้ไข ผู้รับอาวัลจึงรับผิดชอบเพียงตามเนื้อความเดิมเท่านั้น (**ฎีกาที่ 3397/2536, 1043/2534**)

* **ฎีกาที่ 3397/2536** การที่จำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่าย แก้ไขวันที่ลงในเช็ค ใหม่ อันเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญนั้น มีผลให้เช็คเป็นอันเสียไป (แสดงว่าแก้ไขแบบเห็นประจักษ์) แต่ยังคงใช้ได้ต่อจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ทำการ แก้ไขเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่โจทก์จะอ้างเอาผลของการที่เช็คถูกแก้ไข เปลี่ยนแปลงวันที่ลงในเช็ค โดยจำเลยที่ 2 ผู้รับอาวัลมิได้ยินยอมด้วยกับ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นมาเป็นวันเริ่มนับอายุความเป็นเหตุให้คดีของโจทก์การฟ้องจำเลยที่ 2 ไม่ขาดอายุความนั้นหาได้ไม่ (คดีนี้จำเลยที่ 2 เป็นผู้อาวัลผู้สั่งจ่าย เมื่อจำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่ายยังคงต้องรับผิดชอบเพราะเป็นผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลง จำเลยที่ 2 ผู้รับอาวัลจึงยังคงต้องรับผิดชอบอยู่

แต่เมื่อ จำเลยที่ 2 ไม่ได้ยินยอมด้วยกับการแก้ไข/กำหนดอายุความฟ้องจำเลยที่ 2 จึงตงนับแต่วันที่ออกเช็ค เดิม ไม่ใช่วันที่แก้ไขใหม่) (ฎีกาที่ 1043/2534)

4.2 มาตรา 1007 วรรค 2 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญในตัว เงินไม่ประจักษ์ หมายความว่าด้วยตาเปล่าไม่รู้ว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง (แนบเนียน)

เช่นนี้ หากตัวเงินตกอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ตัวเงินนั้น ยังคงเป็นตัวเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ทรงสามารถถือเอาประโยชน์จากตัว เงินนั้นได้ เสมือนหนึ่งว่ามีได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเลย โดยผู้ทรงจะถือเอา ประโยชน์จากตัวเงินนั้นตามเนื้อความที่แก้ไขใหม่หรือตามข้อความเดิมก่อนที่ จะมีการแก้ไขก็ได้

4.2.1 คำว่า “ผู้ทรงจะเอาประโยชน์จากตัวเงินได้เสมือนว่ามี ได้มิ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเลย” หมายความว่า ผู้ทรงสามารถฟ้องบุคคลทุก คนที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นได้โดยมิต้องคำนึงว่าเขาได้รู้เห็น หรือ ยินยอมด้วยในการแก้ไขนั้นหรือไม่ โดยแยกพิจารณาดังนี้

(1) ผู้ทรงสามารถฟ้องผู้ลงลายมือชื่อก่อนที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ตามเนื้อความเดิมก่อนที่จะมีการแก้ไข

(2) ส่วนผู้ที่แก้ไขหรือยินยอมด้วยในการแก้ไขหรือผู้สลักหลังภายหลัง จากที่มีการแก้ไขแล้วนั้น ผู้ทรงสามารถฟ้องได้ตามเนื้อความที่แก้ไข

*สรุป ถ้าผู้ทรงฟ้องคู่สัญญาตัวเงินก่อนที่จะมีการแก้ไขต้อง บังคับตามเนื้อความเดิม จะบังคับตามข้อความที่แก้ไขใหม่ไม่ได้

แต่ถ้าผู้ทรงฟ้องคู่สัญญาตัวเงินภายหลังจากที่มีการแก้ไข ผู้ทรง สามารถฟ้องบังคับตามเนื้อความที่แก้ไขใหม่ได้

4.2.2 ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาตามมาตรา 1007 วรรค 2

(1) คู่สัญญาตามตัวเงินก่อนที่จะมีการแก้ไข ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความ เดิมแห่งตัวเงิน

ฎีกาที่ 133/2524 เช็คมีการแก้ไขจำนวนเงินไม่ประจักษ์ จำเลยที่ 1 ผู้ ส่งจ่ายต้องรับผิดชอบตามเนื้อความ เดิมแห่งเช็ค (แต่ถ้าเช็คดังกล่าวแก้ไขเป็นที่ เห็นประจักษ์ เช็คยอมเป็นอันเสียไป จำเลยที่ 1 ไม่ต้องรับผิดชอบตาม มาตรา 1007 วรรค 1)

ฎีกาที่ 6795/2552 จำเลยส่งจ่ายเช็คตั้งแต่ปี 2541 ชำระหนี้ให้แก่ โจทก์โจทก์จึงเป็นผู้ทรง ปรากฏว่ามี การแก้ไขวันที่ออกเช็ค จากปี 2541 เป็น 2544 โดยเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่ไม่ประจักษ์ ซึ่งต้องด้วย มาตรา 1007 วรรคสอง เมื่อข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้แก้ไข จึงต้องฟังว่าจำเลย ออกเช็คตั้งแต่ปี 2541 (บังคับตามเนื้อความเดิม) แต่โจทก์นำเช็คมาฟ้องเกิน 1 ปี นับแต่วันที่เช็คถึงกำหนด จึงขาดอายุความตาม มาตรา 1002

(2) กรณีมีคู่สัญญาหลายคน มีทั้งก่อนและหลังแก้ไขก็ต้องแยก พิจารณาเป็นรายบุคคล

ฎีกาที่ 1316/2526 เช็คถูกแก้ไขตัวเลขและตัวหนังสือในช่องระบุ จำนวนเงินให้มีจำนวนเงินสูงขึ้น หลังจากจำเลยที่ 2 ได้สลักหลังเช็คแล้ว โดยจำเลยที่ 2 มิได้ยินยอมด้วย แต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนี้ไม่

ประจักษ์ จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้สละหลังย่อมมีความรับผิดชอบเพียงจำนวนเงินเดิม ในขณะที่จำเลยที่ 2 สละหลัง เช็คนั้น

ส่วนจำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้แก้ไขข้อความในเช็คนั้น อันเป็น การแก้ไขภายหลังจากที่ จำเลยที่ 2 สละหลัง โอนเช็คให้โจทก์ตั้งนั้นจำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คที่แก้ไขใหม่

(3) ถ้าผู้ทรงตัวเงินที่นำมาฟ้อง เป็นผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเอง ผู้ทรงจะนำเช็คดังกล่าวมาฟ้องผู้ส่งจ่าย และผู้สละหลังได้หรือไม่

ฎีกาที่ 343/2506 โจทก์ฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค โดยโจทก์อ้างว่าโจทก์รับ โอนเช็คผู้ถือ มาแล้วธนาคารปฏิเสธ จำเลยต่อสู้ว่า เช็คพิพาทมี การแก้ไขจำนวนเงินไม่ประจักษ์ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ ที่แก้ไขคือตัวโจทก์ ผู้ทรงเอง

ปัญหาว่า ผู้ทรงจะฟ้องผู้ส่งจ่ายตามเนื้อความในตัวได้หรือไม่

(ผู้แก้ไขไม่ประจักษ์ถือ ผู้ทรงที่เป็น โจทก์เองผู้ทรงจะฟ้องผู้ส่งจ่ายให้รับผิดชอบเนื้อความเดิมในตัว เงินได้ไหม)

ธงคำตอบ : ผู้ทรงเช็คที่จะถือเอาประโยชน์จาก "เช็คที่มีการแก้ไขข้อความไม่ประจักษ์นั้นตัวเงินนั้น จะต้องมาตกอยู่ในมือผู้ทรงที่ชอบด้วย กฎหมายด้วย ทั้งนี้ตามมาตรา 1007 วรรค 2

เมื่อผู้ทรงเป็นผู้แก้ไขข้อความเอง แม้จะไม่ประจักษ์แต่ถือได้ด้วยผู้ทรง นั้นเป็นผู้ทรงที่ไม่ชอบด้วย กฎหมาย ผู้ทรงดังกล่าวจึงไม่อาจนำเช็คนั้นมาฟ้องผู้ส่งจ่ายให้รับผิดชอบได้ ไม่ว่าจะตามเนื้อความเดิมหรือ เนื้อความที่ตนแก้ไขก็ตาม (ฎีกาที่ 343/2506)

สรุป ผู้ทรงที่จะมีสิทธิถือเอาประโยชน์จากเช็คที่มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงไม่ประจักษ์นั้น ต้องเป็นผู้ ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายด้วย คือ ต้องมิใช่ผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

- มาตรา 1006, 1008 ลายมือชื่อในตั๋วเงินปลอมหรือลงโดยปราศจาก อำนาจ

มาตรา 1006 ลายมือชื่อใดในตั๋วเงินปลอมหากกระทบถึงความสมบูรณ์ ของลายมือชื่ออื่นในตั๋วเงินไม่

มาตรา 1008 ภายในบังคับกับมาตรา 949 และ มาตรา 1009 เมื่อใด ลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อ ปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจท่านว่า ลายมือชื่อนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ผู้ใดจะอ้างอิงแสวงสิทธิผ่าน ลายมือชื่อนั้น เพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้หรือทำให้ตั๋วเงินหลุดพ้นหรือบังคับการใช้เงินไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะเป็น ผู้ต้องคดีบทมิให้ยกเอาชื่อยลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้

ข้อควรพิจารณา

① มาตรา 1008 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วย เมื่อลายมือชื่อในตั๋วเงิน อันหนึ่งอันใดเป็นลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจแล้ว ผลที่เกิดขึ้นแก่ตั๋วเงินฉบับนั้นจะเป็นอย่างไร คู่สัญญาในตั๋วเงินนั้นจะมี สิทธิต่อกัน อย่างไร

๒ คำว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวล กฎหมายนี้” หมายความว่า ถ้ามีบทบัญญัติ เรื่องลายมือชื่อปลอม/ลง โดย ปราศจากอำนาจในตัวเงินในมาตราอื่น ก็ให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรานั้น ๆ จะไม่นำมาตรา 1008 ไปใช้บังคับ (จะนำมาตรา 1008 ไปใช้เมื่อไม่มีกฎหมาย บัญญัติไว้โดยเฉพาะ) มาตราอื่นๆ ที่บัญญัติเกี่ยวกับลายมือชื่อในตัวเงินปลอม มีอยู่ 2 มาตรา (คือมาตรา 949 และมาตรา 1009)

2.1 มาตรา 949 (นำไปใช้กับตัวแลกเงินกับตัวสัญญาใช้เงิน แต่ไม่ใช่ กับเช็ค) สรุปความได้ว่า บุคคลที่มีหน้าที่จ่ายเงินตามตัวแลกเงิน ซึ่งได้แก่ ผู้จ่ายเงินหรือบุคคลที่มีหน้าที่จ่ายเงินตามตัวสัญญาใช้เงิน ซึ่งได้แก่ ผู้ออกตัว ถ้าได้ใช้เงินตามตัวนั้นไปโดยสุจริต และตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงิน นั้นมีการสลักหลัง ติดต่อกันมาไม่ขาดสาย ถึงแม้ว่าลายมือชื่อผู้สลักหลังคนใดคนหนึ่งจะเป็นลายมือชื่อปลอม ก็ต้องถือว่าการใช้เงินตามตัวแลกเงิน/ตัว สัญญาใช้เงินนั้นเป็นอันถูกระเบียบ

ตัวอย่าง : ตัวแลกเงินมีผู้สลักหลัง 3 คน คือ 1, 2, 3 และ 4 เป็นผู้ ทรง 4 เอาตัวแลกเงินไปให้ผู้จ่าย จ่ายเงิน ผู้จ่ายเห็นว่า ตัวแลกเงินนั้นสลักหลัง ไม่ขาดสายจึงจ่ายเงินตามตัวไป

ปรากฏว่า แม้อลายมือชื่อของ 2 ผู้สลักหลังคนหนึ่งจะเป็นลายมือชื่อ ปลอมก็ตาม ก็ต้องถือว่า ผู้จ่าย จ่ายเงินตามตัวแรกเงินนั้นไปโดยถูกระเบียบ ตามมาตรา 949

2.2 มาตรา 1009 (ใช้กับเช็ค) สรุปใจความได้ว่า ถ้าธนาคารใช้เงิน ตามเช็คไปตามทางค้าปกติ โดย สุจริตแม้ว่าลายมือชื่อผู้รับเงินหรือผู้สลัก หลัง จะเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม ก็ถือว่าธนาคารใช้เงินไปโดยถูกระเบียบ

หมายเหตุ มาตรา 949, 1009 ค้ำครองผู้มีหน้าที่จ่ายเงินตามตัวเงิน ทั้ง 3 ประเภทว่า หากมีการจ่ายเงิน ไปโดยสุจริตแล้วแม้ว่าลายมือชื่อผู้รับเงินหรือผู้สลักหลังซึ่งเป็นผู้โอนตัวเงินนั้นจะเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม กฎหมายก็ค้ำครองผู้มีหน้าที่จ่ายเงินตามตัว

ทั้งนี้ มาตรา 949, 1009 ต่างกับมาตรา 1008 กล่าวคือ มาตรา 1008 วางหลักว่า ถ้าลายมือชื่อในตัวเงินปลอมแล้ว ใครจะอ้างอิงแสวงสิทธิใด ๆ เพื่อ ทำให้ตัวเงินหลุดพ้น ท่านว่าไม่อาจทำได้

2.3 หากธนาคารให้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรงลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม

ปัญหาว่า ธนาคารจะไปหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่ายได้หรือไม่

คำตอบ : ไม่ได้ เพราะเรื่องลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ไม่เข้ากรณีตาม มาตรา 949, 1009 จึงต้องนำมาตรา 1008 มาให้บังคับ เมื่อลายมือชื่อผู้สั่ง จ่ายปลอม ลายมือชื่อปลอมนั้นจึงให้ไม่ได้เลย ธนาคารจะอ้างอิงแสวง สิทธิ เพื่อฟ้าให้ตัวนั้นหลุดพ้นไม่ได้ (ฎีกาที่ 3638/2555, 6740/2553)

ด้วยเหตุนี้ ธนาคารจึงไม่อาจหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่ายได้

แต่ถ้าเปลี่ยนข้อเท็จจริงเป็นว่า มีผู้นำเช็คมาให้ธนาคารให้เงิน ธนาคารตรวจเช็คแล้วเห็นว่าลายมือชื่อผู้ สั่งจ่ายเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงและเช็ค นั้นมี 1, 2 สลักหลังไม่ขาดสาย และ 3 เป็นผู้ทรงจึงจ่ายเงินให้ 3 ไป

เช่นนี้ แม้อลายมือชื่อนาย 1 ผู้สลักหลังคนหนึ่งจะเป็นลายมือชื่อ ปลอมก็ตาม ก็ไม่นำมาตรา 1008 ไป วินิจฉัยเพราะมีมาตรา 1009 บัญญัติ เป็นอย่างอื่น การให้เงินของธนาคารย่อมเป็นอันถูกระเบียบ สามารถหัก เงิน จากบัญชีผู้สั่งจ่ายได้

สรุปคือ มาตรา 949, 1009 เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 1008 ที่ให้ความคุ้มครองผู้จ่ายเงิน

ฎีกาที่ 6555/2551 ข้อสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันและขอเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงชื่อเจ้าของบัญชี ชื่อบัญชี และตัวอย่างลายมือชื่อ ระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 2 มีว่าการส่งจ่ายเช็คต้องลงลายมือชื่อสั่งจ่าย โดยเร็ว และ ค. (จำเลยที่ 1) หรือ ส. ร่วมกันพร้อมทั้งประทับตราบริษัท โจทก์เป็นสำคัญตามบัตรตัวอย่างลายมือชื่อและตราประทับ เมื่อปรากฏว่าลายมือชื่อ ว. ในเช็คพิพาทเป็นลายมือชื่อปลอม เช็คพิพาทจึงเป็นอันให้ไม่ได้เลยเพราะแต่ เฉพาะจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อสั่งจ่ายแต่ผู้เดียว การที่จำเลยที่ 2 จ่ายเงินตามเช็คพิพาทย่อมไม่ทำให้เช็คนั้นหลุดพ้นและยังเป็นการผิดสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันดังกล่าวด้วย จำเลยที่ 1 เป็นเพียงกรรมการของโจทก์ มิได้ เป็นกรรมการผู้จัดการของโจทก์ การที่จำเลยที่ 1 นำเช็คพิพาทไปที่ธนาคาร จำเลยที่ 2 เพื่อนำเช็คพิพาทไปเบิกถอนจากบัญชีของโจทก์ ยังฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ 1 กระทำการแทนโจทก์ในการยืนยันต่อจำเลยที่ 2 ว่าลายมือชื่อใน เช็คพิพาทเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของ ว. และฟังไม่ได้ว่าโจทก์มีส่วนร่วมรู้เห็น ในการปลอมลายมือชื่อ ว. โจทก์จึงมิใช่ผู้อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องคัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมเป็นข้อต่อสู้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1008 วรรคหนึ่ง

จำเลยที่ 2 เป็นธนาคารผู้รับฝากเงินเป็นอาชีพ โดยหวังผลประโยชน์ ในบำเหน็จค่าฝากหรือการนำเงินของผู้ฝากไปแสวงหาผลประโยชน์ ย่อมมีหน้าที่ ตามกฎหมายต้องใช้ความระมัดระวังและความรู้ความชำนาญในการตรวจ พิสูจน์ลายมือชื่อของลูกค้ามากกว่าคนธรรมดาทั้ง โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภท บริษัท จำกัด การจ่ายเงินในเช็คมีจำนวนเงินสูงถึง 3,000,000 บาท แก่ผู้ถือ โดยไม่ระบุชื่อผู้รับเงินและไม่ขีดคร่อมเช็คดังกล่าวย่อมเป็นพิรุธอยู่แล้ว จำเลย ที่ 1 ผู้ร่วมสั่งจ่ายยังนำเงินที่ได้จากการสั่งจ่ายเช็คมาเข้าบัญชีออมทรัพย์ของ จำเลยที่ 1 ที่เปิดไว้กับจำเลยที่ 2 ยิ่งเป็นพิรุธมากขึ้น หากจำเลยที่ 2 ใช้ความ ระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยละเอียดรอบคอบตรวจลายมือชื่อใน เช็คพิพาทตามสมควร ก็จะต้องทราบได้ว่าลายมือชื่อ ว. ในเช็คพิพาทเป็น ลายมือชื่อปลอม การที่จำเลยที่ 2 จ่ายเงินตามเช็คพิพาทเหตุแห่งความเสียหายในเรื่องนี้เกิดจากการปลอมลายมือชื่อของ ว. กรรมการผู้จัดการของ โจทก์และจำเลยที่ 2 ไม่ใช้ความระมัดระวังในการตรวจลายมือชื่อดังกล่าว แม้โจทก์จะเก็บรักษาสมุดเช็คและตราสำคัญของบริษัทไว้อย่างดี จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นกรรมการของโจทก์ด้วยก็มีหน้าที่ลงลายมือชื่อร่วมกับ ว. กรรมการ ผู้จัดการของโจทก์ จำเลยที่ 1 ก็อาจปลอมลายมือชื่อ ว. ได้อยู่ดี การเก็บรักษา สมุดเช็คและตราประทับจึงไม่ใช่ผลโดยตรงที่จะให้บังคับการปลอมลายมือชื่อ ในเช็คแล้วนำไปขึ้นเงินได้สำเร็จ การที่จำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อแท้จริงในเช็คพิพาทและนำไปเบิกถอนเงินจากจำเลยที่ 2 ด้วยตนเอง แต่เมื่อลายมือชื่อ ว. ในเช็คพิพาทเป็นลายมือชื่อปลอม จึงไม่ทำให้โจทก์อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องคัดบท มิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมของ ว. กรรมการผู้จัดการโจทก์ขึ้นเป็นข้อต่อสู้

③ มาตรา 1008 คำว่า “ลายมือชื่อในตั๋วเงินปลอม หรือลายมือชื่อที่ ลงโดยปราศจากอำนาจ เป็นอันใช้ไม่ได้เลย”

3.1 คำว่า “ลายมือชื่อปลอม” หมายถึง บุคคลใดลงลายมือชื่อผู้อื่นให้ ปรากฏลงในตัวเงิน โดยตั้งใจให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่าลายมือชื่อนั้นเป็น ลายมือชื่อที่แท้จริงของบุคคลที่ถูกปลอม ลายมือชื่อปลอมนั้นก็ย่อมเป็นอันใช้ “ไม่ได้เลย”

3.2 คำว่า “ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ” เป็นกรณีที่บุคคลหนึ่ง เขียนชื่อผู้อื่นลงในตัวเงิน โดยตั้งใจกระทำแทนเจ้าของลายมือชื่อเพียงแต่ เจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงมิได้มอบหมาย”

เช่น ก. ลงลายมือชื่อ ข. ในตัวเงิน แล้วเขียนข้อความต่อไปว่าทำแทน นาย ข. เช่นนี้ ก. มิได้เขียนลายมือชื่อ ข. โดยให้ผู้อื่นเข้าใจว่า ข. เป็นผู้เขียน เอง หากแต่ ก. เขียนลายมือชื่อ ข. โดยให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนมีอำนาจกระทำการ แทน ข.

อย่างไรก็ดี หากความจริง ข. มิได้มอบอำนาจให้ ก. มาลงลายมือชื่อ แทน ลายมือชื่อของ ข. ที่ ก. ลงไว้ก็ย่อมเป็นอันใช้ไม่ได้เลย

หมายเหตุ นอกจากนี้ น่าจะหมายรวมถึง กรณีที่เดิมเคยมีอำนาจ ลงลายมือชื่อมาก่อน แต่ขณะลงลายมือชื่อ ไม่มีอำนาจ ก็ถือเป็นการลง ลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจเช่นกัน อาทิ กรรมการลงลายมือชื่อ และ ประทับตราสำคัญของบริษัทหลังจากที่บริษัทสิ้นสภาพการเป็นนิติบุคคลแล้ว (ฎีกาที่ 2940/2547)

ฎีกาที่ 2940/2547***** จำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทเป็นเช็คขีดคร่อม เฉพาะสั่งจ่ายเงินให้แก่บริษัท ฐ. บริษัท ฐ. ซึ่งเป็นผู้ทรงเท่านั้นที่จะทำสัญญา ขายลดและสลักหลัง โอนเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ได้ เมื่อสัญญาขายลดเช็คกระทำให้ขึ้นหลังจากที่บริษัท ฐ. ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและจดทะเบียน เสร็จการชำระบัญชีตาม มาตรา 1270 วรรคสอง อันถือได้ว่าบริษัท ฐ. ได้สิ้น สภาพนิติบุคคลแล้ว สัญญาขายลดเช็คดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับตาม กฎหมาย ทั้งการที่ ฐ. และ ส. ลงลายมือชื่อสลักหลังและประทับตราบริษัท ฐ. ในเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ ก็เป็นการสลักหลังโอนโดยปราศจาก อำนาจ ย่อมเป็นอันใช้ไม่ได้เลยตามมาตรา 1008 โจทก์จึงเป็นผู้ที่ได้รับ เช็คพิพาทมาโดยการสลักหลังที่ขาดสาย โจทก์ย่อมไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วย กฎหมายตามมาตรา 904, 905 จำเลยในฐานะผู้สั่งจ่ายจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

④ ลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้นย่อม เป็นอันใช้ไม่ได้เลย ถ้าว่า “เป็นอันใช้ไม่ได้เลย” หมายถึง เจ้าของลายมือชื่อที่ ถูกปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจนั้น ไม่มีความรับผิดชอบตามตัวเงิน เพราะ บุคคลนั้นมิได้เป็นผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินตามมาตรา 900 (ฎ.13466/2555)

และผู้ที่ได้ตัวเงินนั้นมาไม่อาจนำตัวเงินนั้น ไปฟ้องเจ้าของลายมือชื่อที่ แท้จริงได้ (ฎีกาที่ 3285/2527)

ฎีกาที่ 3285/2527 ตัวสัญญาใช้เงินที่จะนำมาฟ้องเป็นตัวสัญญาใช้เงิน ปลอม โดยปลอมทั้งลายมือชื่อผู้ออกตัว และตราประทับ

เช่นนี้ เจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงย่อมไม่มีความรับผิดชอบตามตัวเงิน โจทก์ย่อมไม่มีอำนาจฟ้องเพราะลายมือชื่อปลอมนั้นย่อมเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอมดังกล่าว เพื่อบังคับการใช้เงินเอา แก่คู่สัญญาคนใดคนหนึ่งย่อมไม่อาจกระทำได้

ฎีกาที่ 2089/2531 ลายมือชื่อผู้รับอาวัล ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินเป็น ลายมือชื่อปลอม

ผู้ทรงจะบังคับการใช้เงินเอาจากผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อ ไม่ได้

ฎีกาที่ 918/2522, 2168/2536 ลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายเช็คปลอมตัวบุคคล ที่ถูกปลอมลายมือชื่อไม่ต้องรับผิดชอบ

๕ ผลของการที่ตัวเงินมีลายมือชื่อปลอม

มาตรา 1008 ...ใครจะอ้างอิงแสวงสิทธิอย่างไร เพื่อยึดหน่วงตัว เงินนั้นไว้ หรือทำให้ตัวเงินหลุดพ้นหรือเพื่อบังคับการใช้เงิน ท่านว่าไม่อาจทำได้เป็นอันขาด

5.1 คำว่า “เพื่อยึดหน่วงตัวเงินไว้” หมายความว่า ตัวเงินที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมผู้ที่ได้ตัวเงินนั้นมาจะยึดหน่วงตัวเงินนั้นไว้ ไม่คืนให้แก่เจ้าของที่แท้จริงไม่ได้

เช่น ก. ออกเช็คระบุชื่อ ข. เป็นผู้รับเงินมีอำนาจสลักหลัง โอนเช็คใ้คือ ข.

ปรากฏว่า A ข โหมยเช็คไปปลอมลายมือชื่อ ข. สลักหลังโอนใ้ ค. (ลายมอชื่อ ข. เป็นลายมอชื่อปลอม)

ปัญหาว่า หาก ข. มาขอเช็คคืนจาก ค. ค. จะยึดหน่วงเช็คคืนนั้นไว้ได้หรือไม่

คำตอบ : ไม่ได้ เพราะ ค. ใ้เช็คมาจากการปลอมลายมอชื่อผู้สลักหลัง ค. จะยึดหน่วงเช็คไม่ได้ ฉะนั้น เมื่อ ข. ผู้ทรงเช็คที่แท้จริงมาทางเช็คคืนคืน ค. ก็ต้องให้ตามมาตรา 1008

* แต่ มาตรา 1008 ต้องดูเปรียบเทียบกับมาตรา 905 วรรค 2 ถ้าเปลี่ยนข้อเท็จจริงเป็น

ก. ส่งจ่ายเช็คใ้ ข. จากนั้น ค. เอาปิ่นมาขู่ ข. ใ้สลักหลังโอนเช็คใ้แก่คน ข. กล่าวจงสลักหลังโอนเช็คใ้ ค. ค. โอนเช็คใ้ ง. ง. รับโอนมาโดยสุจริต ปัญหาว่า หาก ข. มาทวงเช็คคน ง. จะปฏิเสธไม่ยอมคนใ้ใ้หรือไม่

คำตอบ : กรณีนี้ลายมือชื่อทั้งหมดในเช็คเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง ไม่เข้ากรณีมาตรา 1008 หากแต่เป็นกรณีตามมาตรา 905 วรรค 2 เมื่อ ง. สุจริตและมีใ้ประมาณเล่นเล่น อีกทั้งเช็คคืนนั้นใ้สลักหลังติดต่อกันมาไม่ขาดสาย ง.จงหาจำต้องสละเช็คคืนใ้ ข. ไม่ (เนติฯ สมัยที่ 62)

* 5.2 คำว่า “เพื่อทำให้ตัวเงินหลุดพ้น” หมายความว่า บุคคลใ้เงินไปตามตัวเงินที่มีลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอมจะอ้างว่าเป็นการใช้เงินตามตัวเงินโดยชอบ เพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบใ้ ยังคงมีความรับผิดชอบผู้ทรงที่ชอบด้วยกฎหมาย

*ตัวอย่าง ธนาคารใ้เงินตามเช็คที่ลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอมธนาคารจะอ้างการใช้เงินดังกล่าวเพื่อให้ตนหลุดพ้นไม่ได้ กล่าวคือ ธนาคารไม่อาจไปหักเงินในบัญชีของผู้ส่งจ่ายใ้ได้ตามมาตรา 1008 (ฎีกาที่ 3638/2555)

ข้อสำคัญ กรณีมีปัญหาตามมาว่า ถ้าธนาคารใ้เงินตามเช็คที่มีลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอมไป แล้วไปทำการหักเงินในบัญชีของผู้ส่งจ่าย ซึ่งเป็นการไม่ชอบ ปัญหาว่า หากเจ้าของบัญชีมาฟ้องธนาคารใ้ธนาคารใ้เงินตามเช็คที่จ่ายไปคืนใ้แก่ตน เจ้าของบัญชีจะมีสิทธิฟ้องหรือไม่ และศาลควรมีคำพิพากษาอย่างไรจึงจะชอบด้วยกฎหมาย

ฎีกาที่ 6740/2553 การที่ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คที่มีลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอม เงินที่ธนาคารจ่ายไปตามเช็คจึงเป็นเงินของธนาคารเอง ไม่ใช่ของเจ้าของบัญชี ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่เกิดแก่

ธนาคารเอง เมื่อเจ้าของบัญชีไม่ใช่ผู้ส่งจ่ายเช็คพิพาท ธนาคารย่อมไม่มีสิทธิไปหักเงินในบัญชีของเจ้าของบัญชี ส่วนเจ้าของบัญชีก็ไม่มีสิทธิเรียกให้ธนาคารชำระเงินตามเช็คให้แก่ตน

ด้วยเหตุนี้ ศาลจึงเห็นสมควรให้เพิกถอนรายการลงบัญชีเงินฝากของเจ้าของบัญชี ในส่วนที่เกี่ยวกับที่ธนาคารหักเงินตามเช็คไป แม้เจ้าของบัญชีจะฟ้องขอให้ธนาคารใช้เงิน หาได้ฟ้องขอให้เพิกถอนรายการลงบัญชีก็ตาม แต่เมื่อธนาคารไม่มีสิทธิหักเงินในบัญชีของเจ้าของบัญชี ศาลก็มีอำนาจพิพากษาให้เพิกถอนรายการดังกล่าวได้ไม่เป็นการพิพาทเกินคำฟ้อง (น่าสนใจ)

หมายเหตุ

5.2.1 ธนาคารจะอ้างว่าคนสุจริต มิได้ประมาทก็ไม่ได้และธนาคารที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1009

5.2.2 แต่ถ้าธนาคารหรือผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงิน/เช็ค ใช้เงินตามตัวเงินดังกล่าว โดยมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม กรณีนี้มาตรา 1009. 949 คุ้มครองธนาคารหรือผู้จ่ายเงินแล้วแต่กรณี

* 5.3 คำว่า “เพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาในตัวเงิน” ย่อมไม่อาจกระทำได้ หมายความว่า ผู้ที่ได้ตัวเงินมาโดยที่ตัวเงินนั้นมีลายมือชื่อปลอม ผู้นั้นจะไปบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาคนใดในตัวเงินก่อนที่จะมีการลงลายมือชื่อปลอม ไม่ได้ กล่าวคือ ผู้ที่ลงลายมือชื่อที่แท้จริงก่อนลายมือชื่อปลอมไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะผู้ที่จะบังคับให้ใช้เงินนั้นเป็นการแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอม

ฎีกาที่ 2274/2534 ผู้รับโอนตั๋วแลกเงินมาจากการสลักหลังปลอม จะฟ้องผู้รับรองตัวก่อนมีการสลักหลังปลอมไม่ได้

คดีนี้ ผู้จ่ายเงินได้ทำการรับรองตั๋วแลกเงิน โดยการลงลายมือชื่อปรากฏว่า หลังจากผู้จ่ายรับรองตัวไปแล้วปรากฏว่ามีการสลักหลังปลอมโอนเช็คให้แก่โจทก์ ดังนั้น โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับโอนตั๋วแลกเงินมาจากการสลักหลังปลอมจะแสวงสิทธิจากลายมือชื่อปลอมบังคับการใช้เงินเอาแก่ผู้รับรองตั๋วแลกเงินไม่ได้

* สรุป ผู้ที่ได้ตัวเงินมาจากการสลักหลังปลอมจะบังคับการใช้เงินเอาแก่ผู้ลงลายมือชื่อก่อนลายมือชื่อปลอมไม่ได้ (ข้อยกเว้นที่ทำให้ผู้ที่ลงลายมือชื่ออันแท้จริงไม่ต้องรับผิดชอบ)

⑥ ข้อยกเว้นที่ทำให้ตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมมีผู้ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น

มาตรา 1008 วรรค 1 ทอนท้าย •...เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายที่จะพึงถูกยึดหน่วงหรือถูกบังคับได้เงิน จะเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมเป็นข้อต่อสู้

จากมาตรา 1008 วรรค 1 คอนท้าย สรุปได้ว่า แม้ตัวเงินจะมีลายมือชื่อปลอม แต่บรรดาผู้ต้องตัดบทจะยกเอาเรื่องลายมือชื่อปลอมในตัวเงินเป็นข้อต่อสู้ไม่ได้ (กฎหมายปิดปาก) ยังคงต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น

คำว่า “ผู้ต้องตัดบท” หมายถึงใครบ้าง

6.1 ผู้ที่ปลอมต้องรับผิดชอบมาตรา 900

6.2 ผู้กระทำการใด ๆ อันเป็นการยอมรับว่าลายมือชื่อในตัวเงินมิใช่ลายมือชื่อปลอม

ตัวอย่าง : นาย ก. ปลอมลายมือชื่อ ข. สั่งจ่ายเช็คให้ A

A นำเช็คไปขึ้นเงินแก่ธนาคาร ธนาคารตรวจลายมือชื่อไม่แน่ใจว่าเป็นลายมือชื่อ ข. เจ้าของบัญชีหรือไม่ จึงโทรศัพท์ไปสอบถาม ข.

ข. ทราบว่า ก. เป็นผู้ปลอมลายมือชื่อตนแต่ ก. เป็นลูกของตน ข.กลัวว่า ก. จะถูกดำเนินคดี จึงยอมรับแก่ธนาคารว่าเป็นลายมือชื่อของตนจริง ธนาคารจึงจ่ายเงินได้ A ไป

เมื่อ ข. ยอมรับแล้วว่าลายมือชื่อในเช็คมิใช่ลายมือชื่อปลอม ดังนั้น ต่อมา ข. จะยกเอาข้อต่อสู้เรื่องลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้กับธนาคารหรือผู้ใดไม่ได้ เพราะเป็นผู้ต้องคดีบทมิได้ยกเอาข้อลายมือชื่อปลอมเป็นข้อต่อสู้

* 6.3 ผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินภายหลัง ลายมือชื่อปลอม (ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับมาตรา 1006)

มาตรา 1006 ประกอบมาตรา 1008 สรุปใจความได้ว่าการที่ลายมือชื่ออันหนึ่งในตัวเงินปลอม แม้ลายมือชื่อปลอมเป็นอันเสียไป แต่ลายมือชื่อปลอมนั้นก็ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ อันเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงในตัวเงินนั้น

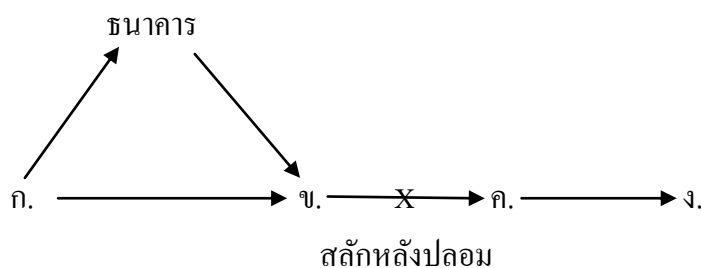
สรุปคือ ลายมือชื่อที่ปลอมในตัวเงิน ก็ย่อมเป็นอันเสียไปเฉพาะลายมือชื่อที่ปลอมนั้น ส่วนลายมือชื่อที่แท้จริงก็ยังคงสมบูรณ์

อย่างไรก็ดี ลายมือชื่อที่แท้จริงจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา 1008

ตัวอย่าง : ก. ออกเช็คระบุชื่อ ข. เป็นผู้รับเงิน มีผู้ปลอมลายมือชื่อ ข. โอนเช็คให้ ค. ค. สลากหลังโอนเช็คให้ ง.

ง. เอาเช็คไปขึ้นเงิน ธนาคารปฏิเสธ

ปัญหาว่า ง. จะฟ้องใครให้รับผิดชอบเช็คได้บ้าง

คำตอบ :

ง. เป็นผู้รับเช็คมาจากการสลักหลังปลอม ซึ่งเป็นการสลักหลังขาดสาย ง. ย่อมไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบว่าด้วยกฎหมาย ง. ไม่มีสิทธิโดยสมบูรณ์ตามเช็คนั้น ทั้งนี้ตามมาตรา 904, 905 ประกอบมาตรา 1008 วรรค 1

เมื่อลายมือชื่อของ ข. ปลอม ลายมือชื่อ ข. จึงเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ง. ไม่อาจที่จะฟ้อง ข. ให้รับผิดชอบได้ เพราะ ข. ไม่ได้ลงลายมือชื่อ ตามมาตรา 900 ประกอบมาตรา 1006, 1008

อย่างไรก็ดี การที่ลายมือชื่ออันหนึ่งในตัวเงินเป็นลายมือชื่อปลอม แต่ก็ย่อมไม่กระทบถึงลายมือชื่ออื่นอันแท้จริงในตัวเงิน ดังนั้นลายมือชื่อของ ก., ค. ยังคงสมบูรณ์

ปัญหาว่า ก. ผู้สั่งจ่ายและ ค. ผู้สลักหลังจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

กรณี ก. ผู้สั่งจ่าย มาตรา 1008 วางหลักว่า ผู้ใดจะอ้างอิงแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอม เพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตัวเงินไม่ได้

ดังนั้น ง. จึงไม่อาจที่จะฟ้อง ท. ให้รับผิดชอบตัวเงินได้ เพราะการฟ้องให้ ก. รับผิดชอบดังกล่าวจะเป็นการแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อของ ข. อันเป็นลายมือชื่อปลอมตามมาตรา 1008 วรรค 1

กรณี ค. เมื่อ ค. เป็นผู้ลงลายมือชื่อภายหลังจากลายมือชื่อปลอมของ ข. ค. จึงเป็นผู้ต้องตัดบท มิให้ยกเอาเรื่องลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้

การที่ ง. มาฟ้อง ค. ให้ต้องรับผิดชอบ มิได้แสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อของ ข. ที่เป็นลายมือชื่อปลอมแต่อย่างใด ดังนั้น ค. จึงต้องรับผิดชอบเช่นนั้น

หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง

มีผู้ปลอมลายมือชื่อ ก. สั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ ช. ข. สลักหลังโอนเช็คให้ ค. ค. สลักหลังโอนให้ ง.

ในธนาคารไม่ใช้เงิน

ปัญหาว่า ง. จะฟ้องใครได้บ้าง

1) ง. ฟ้อง ก. ให้รับผิดชอบไม่ได้เพราะลายมือชื่อของ ก. เป็นลายมือชื่อปลอม ตามมาตรา 900, 1006, 1008

2) ส่วน ข. ค. เป็นผู้ลงลายมือชื่อภายหลังจากลายมือชื่อปลอม จึงเป็นผู้ต้องตัดบท มิให้ยกเอาเรื่องลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้ ข., ค. จึงต้องรับผิดชอบตัวเงินนั้นตามมาตรา 1008

ข้อสังเกต วิธีการตอบข้อสอบให้ตอบผู้ที่ถูกปลอมก่อน แล้วค่อยวินิจฉัยถึงความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือชื่อที่แท้จริง

ฎีกาที่ 2940/2547 บริษัท A เป็นผู้ทรงเช็คขีดคร่อม โดยมีนาย 1 และนาย 2 เป็นกรรมการ ต่อมาบริษัท A จดทะเบียนเลิกบริษัทและชำระบัญชีหลังจากนั้น 1 และ 2 สลักหลังโอนเช็คให้โจทก์โดยประทับตราสำคัญของบริษัท A

หลังจากนั้น ก่อนเช็คถึงกำหนด 5 วัน โจทก์นำเช็คพิพาทไปขึ้นเงินกับทางธนาคาร ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยอ้างว่าบัญชีของผู้สั่งจ่ายปิดไปแล้ว

จึงวินิจฉัยว่า โจทก์จะนำเช็คพิพาทมาฟ้องบริษัท A. 1, 2 ให้รับผิดชอบโดยไม่รอให้ถึงวันที่ถึงกำหนดใช้เงินตามเช็คได้หรือไม่

ธงคำตอบ

1) การโอนเช็คขีดคร่อมคดีพิพาทให้กระทำภายหลัง บริษัท A จดทะเบียนยกเลิกและชำระบัญชีตามมาตรา 1270 วรรค 2 อันถือได้ว่าบริษัท A สิ้นสภาพบุคคลไปแล้ว การโอนดังกล่าวจึงไม่มีผลตามกฎหมาย

2) ทั้งการที่ 1. 2 สลักหลังและประทับตราสำคัญโอนให้โจทก์ เป็นการสลักหลังโดยปราศจากอำนาจ เพราะกระทำหลังจากบริษัท A สิ้นสภาพบุคคลตัวเงินจึงเป็นอันใช้ไม่ได้เลยตามมาตรา 1008 วรรค 1 โจทก์

จึงเป็นผู้รับโอนเช็คพิพาทด้วยการสลักหลังขาดสาย โจทก์ไม่ใช่ผู้ทรงตามมาตรา 904, 905 ผู้สั่งจ่ายคือ บริษัท A จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

3) การที่บริษัท A ไม่มีสภาพบุคคล แต่ 1, 2 กลับโอนเช็คให้โจทก์ย่อมมีผลในทางส่วนตัวเท่านั้น 1, 2 จึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ตามมาตรา 900 หากทำให้โจทก์เป็นผู้ทรงตามมาตรา 905 ไม่

ดังนั้น โจทก์มีอำนาจฟ้อง 1, 2 ให้อำนาจฟ้องได้ แต่จะฟ้องบริษัท A หรือผู้สั่งจ่ายไปได้ถือเป็นการแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอมมาตรา 1008 วรรค 1 (เทียบฎีกาที่ 2940/2547)

4) ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายคือ การที่โจทก์เอาเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารก่อนถึงกำหนดธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยอ้างว่าบัญชีปิดไปแล้ว โจทก์จึงนำเช็คไปฟ้องทันทีโดยไม่รอให้ถึงกำหนดและนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารอีกครั้งหนึ่งก่อน ประเด็นคือ โจทก์จะมีอำนาจฟ้องหรือไม่

แม้โดยหลักเช็คจะถึงกำหนดชำระต่อเมื่อถึงวันที่ลงในเช็ค ดังนั้นการจะนำเช็คไปเรียกเก็บเงินกับธนาคารได้ต้องถึงวันที่ลงในเช็คเท่านั้นจะไปยื่นก่อนไม่ได้ นอกจากนี้เมื่อเช็คถึงกำหนดชำระแล้ว ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องนำเช็คไปยื่นให้ธนาคารใช้เงินก่อนเสมอ ต่อเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้วเท่านั้นผู้ทรงจึงจะมีสิทธิฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาคนก่อนๆ แห่งตัวเงินตามมาตรา 967 ได้ ฉะนั้นหากยังไม่มีกรณำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคารผู้ทรงย่อมไม่มีอำนาจฟ้องเมื่อไล่เบี้ยตามเช็คนั้นได้ (ฎีกาที่ 610/2520)

แต่อย่างไรก็ดีบทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเงินตามมาตรา 959 ข (2) ซึ่งได้นำมาใช้กับเช็คด้วยตามมาตรา 989 วางหลักไว้ว่า ผู้ทรงสามารถไล่เบี้ยได้แม้ตัวเงินจะยังไม่ถึงกำหนดชำระหากผู้จ่ายคว้นการใช้หนี้

ด้วยเหตุนี้การที่โจทก์ผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคาร แม้จะก่อนเช็คถึงกำหนดชำระก็ตาม แต่เมื่อธนาคารผู้จ่ายเงินปฏิเสธอ้างว่าบัญชีผู้สั่งจ่ายปิดไปแล้ว ถือเป็นผู้จ่ายไต่คว้นการใช้หนี้ตามมาตรา 959 ข (2) ประกอบมาตรา 989 ผู้ทรงย่อมมีสิทธิฟ้องไล่เบี้ยได้แม้เช็คจะยังไม่ถึงกำหนดและไม่จำเป็นต้องนำเช็คไปยื่นให้ธนาคารปฏิเสธการใช้เงินอีกครั้งหนึ่งก่อน

ด้วยอาศัยเหตุผลดังที่ไต่วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น โจทก์มีอำนาจฟ้องไล่ เบี้ยเอาแก่ 1, 2 กรรมการให้รับผิดชอบได้

6.4 บุคคลที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้มีลายมือชื่อปลอมเกิดขึ้นย่อมต้องรับผิดชอบ

ฎีกาที่ 9483/2554 การที่เจ้าของลายมือชื่อที่ถูกปลอมประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ถือเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกเอาเรื่องลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตามมาตรา 1008 วรรค 1 คอนท้าย

โดยหลัก การที่ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเช็คปลอมแล้วมีผู้นำเช็คดังกล่าวไปขึ้นเงินแก่ธนาคาร หากธนาคารใช้เงินตามเช็คนั้นไป ธนาคารจะไปหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่ายไม่ได้ตามมาตรา 1008 วรรค 1

แต่ถ้าผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ต้องตัดบทฯ ธนาคารก็สามารถหักเงินจากบัญชีผู้สั่งจ่ายได้ เช่น ผู้สั่งจ่ายมีส่วนรู้เห็นกับการปลอมหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คดีนี้ ผู้สั่งจ่ายมอบสมุดเช็คไว้กับสมุดบัญชีของตน ให้สมุดบัญชีเป็นผู้รอกข้อความลงในเช็คก่อนที่ จะนำเช็คมาให้ผู้สั่งจ่ายลงลายมือชื่อ

การที่สมุหบัญชีปลอมลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายอย่างเนบเนียน และใช้ตราประทับที่แท้จริงของผู้ส่งจ่าย ส่งจ่ายเช็คชำระหนี้ให้บุคคลอื่นมาเป็นเวลานานและจำนวนหลายครั้ง อีกทั้ง เมื่อธนาคารส่งรายการการเบิก จ่ายเงินตามเช็คมายังผู้ส่งจ่าย ผู้ส่งจ่ายก็ไม่ยอมตรวจสอบให้ถูกต้อง

กรณีนี้ ถือว่าธนาคารได้ใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายในเช็คพิพาทแล้ว จึงฟังได้ว่าผู้ส่งจ่ายประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกเอาเรื่องลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้ ด้วยเหตุนี้ แม้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คไปก็เป็นการอันชอบด้วย กฎหมาย ธนาคารก็สามารถหักเงินจากบัญชี ของผู้ส่งจ่ายเพื่อให้ตนหลุดพ้นได้ทั้งนี้ตามมาตรา 1008 วรรค 1 ตอนท้าย

ข้อสังเกต

(1) แต่ถ้าผู้ส่งจ่ายเพียงแต่เก็บรักษาสมุดเช็คไม่ดี ทำให้มีผู้สลักไปแล้วนำไปปลอมลายมือชื่อส่งจ่าย ยังถือไม่ได้ว่าผู้ส่งจ่ายประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ไม่เป็นผู้ต้องตัดบทหากแต่เป็นเพียงการประมาทเลินเล่อ ธรรมดา ซึ่งถือว่าเป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่ายมีส่วนผิดอยู่ด้วย การกำหนดค่าเสียหายก็ต้องอาศัยพฤติการณ์ประมาณ ว่าฝ่ายไหนก่อนยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงใด (ตามมาตรา 442 ประกอบ 223) (ฎีกาที่ 6280/2538)

(2) พฤติการณ์ที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เจ้าของเช็คมิได้ประมาทเลินเล่อ

ฎีกาที่ 449/2546 โจทก์เก็บสมุดเช็คไว้ในลิ้นชักโต๊ะชั้นล่างซึ่งอยู่ภายในบ้านพักอาศัย บางครั้งโจทก์ วางสมุดเช็คไว้บน โต๊ะมิได้เก็บเข้าลิ้นชักเมื่อสถานที่ดังกล่าวอยู่ภายในบ้านพักของ โจทก์ ข. เป็นผู้เช่าบ้านอยู่ ใกล้บ้านของ โจทก์ก็เลยเข้าออกบ้าน โจทก์ มิใช่คนแปลกหน้า จึงยังถือไปได้ว่าโจทก์ประมาทเลินเล่อเป็น เหตุให้ ข. ลักเช็คไปทำการปลอมลายมือชื่อ โจทก์ในเช็คได้

ฎีกาที่ 6740/2553 เช็คที่โจทก์เก็บรักษาไว้ที่บ้านก็ดี ที่นำติดตัวไปด้วยโดยเก็บไว้ในกระเป๋าในรถยนต์ ก็ดี เก็บไว้ในลิ้นชัก โต๊ะที่ห้องทำงานก็ดีเป็นการเก็บเช็คและนำเช็คติดตัวไป เพื่อใช้ดังเช่น วิทยุชนจะพึง ปฏิบัติตามปกติธรรมดา มิได้มีความบกพร่องไม่เก็บเช็คไว้ในที่มั่นคงและปลอดภัยแต่อย่างใด ถือไม่ได้ว่า โจทก์ประมาทเลินเล่อ การที่เจ้าหน้าที่ของธนาคารจำเลยจ่ายเงินตามเช็คพิพาทไปแม้จะอ้างว่าปราศจาก ความประมาทเลินเล่อแต่เมื่อลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายในเช็คเป็นลายมือชื่อปลอม ไม่ใช่ลายมือชื่อโจทก์ จำเลย ธนาคารจึงหาหลุดพ้นความรับผิดชอบไปไม่ ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา

(3) ในกรณีที่ธนาคารมีข้อตกลงกับเจ้าของเช็คว่า “หากเจ้าของเช็คประมาทเลินเล่อ ทำให้มีผู้นำเช็คไป ปลอมลายมือชื่อของผู้ส่งจ่าย และธนาคารจ่ายเงินไป ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบ”

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การทำข้อตกลงเช่นนี้ ถือว่าเป็นการตัดบทมิให้ผู้ส่งจ่ายยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้น ต่อสู้ ตามมาตรา 1008 วรรค 1 ตอนท้าย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ส่งจ่ายจะถูกตัดบท แต่ต้องได้ความว่า ธนาคารจ่ายเงินไปโดยสุจริต และใช้ความระมัดระวังตามสมควรด้วยธนาคารจึงจะไม่ต้องรับผิดชอบ (ฎีกาที่ 3638/2555, 2738/2554)

ฎีกาที่ 3638/2555 แม้โจทก์กับจำเลยมีข้อตกลงกันไว้ตามข้อความในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน ใน ข้อ 20 ว่า “หากผู้ฝากละเลยหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้เช็คไปปลอมลายมือชื่อของผู้ส่งจ่าย และธนาคารหลงเชื่อจ่ายเงินตามเช็คปลอมนั้นๆ ไป ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ฝากอ้างรับเงินจำนวนที่

จ่ายไปนั้นก็ตาม แต่ข้อตกลงดังกล่าวจำเลยจะยกขึ้นอ้างได้ก็ต่อเมื่อจำเลยได้จ่ายเงินตามเช็คที่มีผู้ปลอมลายมือของผู้สั่งจ่ายโดยสุจริตและใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่กรณีแล้ว เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเป็นลายมือชื่อปลอม ซึ่งหากพิจารณาลายมือชื่อดังกล่าวอย่างละเอียดแล้ว จะเห็นได้ไม่ยากว่าตัวอักษรต่างกับลายมือชื่อที่แท้จริงที่โจทก์มอบไว้ให้แก่ธนาคารจำเลยอย่างชัดเจน ฉะนั้น จำเลยจะอ้างเอาข้อตกลงดังกล่าวมาเป็นข้อยกเว้นว่าโจทก์ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1008 วรรคแรก ตอนท้าย หาได้ไม่

6.5 มาตรา 1008 วรรค 2 ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้นหากต่อมาตัวเจ้าของลายมือชื่อ มาให้สัตยาบันแก่ลายมือชื่อดังกล่าว ลายมือชื่อนั้นก็เป็นอันสมบูรณ์

แต่ หากเป็นกรณีลายมือชื่อปลอม ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดก็ไม่อาจให้สัตยาบันให้สมบูรณ์ขึ้นมาได้

๗) เจ้าของลายมือชื่อที่ถูกปลอม หรือเจ้าของลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ และผู้ลงลายมือชื่อ ก่อนหน้านั้นไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 1008 แต่ตัวผู้ปลอมหรือผู้ที่ลงลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจนั้นยังคงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900

ฎีกาที่ 2940/2547 จำเลยที่ 1 เป็นบริษัทจำกัด มีจำเลยที่ 2, 3 เป็นกรรมการผู้มีอำนาจ จำเลยที่ 2, 3 ได้ร่วมกันลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของบริษัท จำเลยที่ 1 สั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ของบริษัทให้แก่บริษัท A

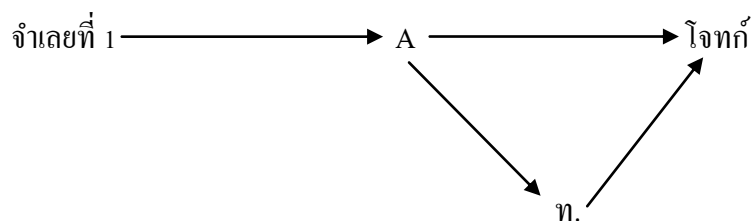
ข้อสังเกต การที่กรรมการบริษัทสั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ของบริษัทโดยทำถูกต้องตามข้อบังคับของบริษัท กรณีเช่นนี้กรรมการไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวแม้จะมีได้เขียนตกลงว่าทำการแทนบริษัทก็ตาม

ต่อมาบริษัท A ผู้รับเงินไปจดทะเบียนเลิกบริษัท เสร็จการชำระบัญชีสิ้นสภาพนิติบุคคลแล้วตาม มาตรา 1072 วรรค 2

หลังจากนั้น นาย ท. ซึ่งเป็นอดีตรกรรมการของบริษัท A ไปลงลายมือชื่อสลักหลังและประทับตราสำคัญของบริษัท A ไปขายลดให้แก่โจทก์

พอโจทก์เอาเช็คไปขึ้นเงินกับธนาคาร ธนาคารปฏิเสธ

ปัญหาว่าโจทก์จะฟ้องจำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบได้หรือไม่

ธงคำตอบ เมื่อบริษัท A ผู้สลักหลังได้สิ้นสภาพนิติบุคคลไปแล้วการที่นาย ท. มาสลักหลังเช็ค จึงเป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจ ฉะนั้น การสลักหลังจึงขาดสาย เมื่อ โจทก์ได้รับเช็คมาจากการสลักหลังขาด

สาย การลงลายมือชื่อสลักหลังนั้นเป็นอันใช้ได้เลย ฉะนั้น การที่โจทก์นำเช็คพิพาทมาฟ้องจำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่ายได้รับผิด ถือเป็นการแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ ต้องห้ามตามมาตรา 1008

ดังนั้น โจทก์จึงไม่อาจฟ้องจำเลยที่ 1 ผู้ส่งจ่ายได้

แต่โจทก์สามารถนำเช็คดังกล่าวมาฟ้อง ท. ผู้ลงลายมือชื่อสลักหลังเช็คนั้นให้รับผิดชอบได้เพราะ ถือเป็นการกระทำในฐานะส่วนตัว ดังนั้น โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้อง ท. ได้ในฐานะผู้ลงลายมือชื่อได้ตามมาตรา 900

หมายเหตุ กรณีลายมือชื่อปลอมก็เช่นเดียวกับผู้ทรงจะมาฟ้องผู้ถูกปลอมเจ้าของลายมือชื่อไม่ได้ แต่ผู้ทรงสามารถฟ้องตัวผู้ปลอมลายมือชื่อได้ตามมาตรา 900 ประกอบมาตรา 1006

⑧ มาตรา 949, 1009 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองผู้จ่ายเงินตามตัวเงินนั้น ทั้ง 3 ประเภทเฉพาะลายมือชื่อผู้รับเงินหรือผู้สลักหลังปลอม ว่าถ้าผู้จ่ายเงินใช้เงินไปโดยสุจริต ถือว่าการใช้เงินนั้นเป็นอันชอบ

แต่ ถ้าลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวปลอม ย่อมเข้ากรณีตามมาตรา 1008 ผู้ใดจะอ้างอิงแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอมนั้นไม่ได้เลย (อย่าไปปรับเข้ามาตรา 1009)

⑨ ปัญหาว่า ถ้าลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอม แล้วมีผู้รับอาวัลผู้ส่งจ่าย (ลายมือชื่อผู้รับอาวัลเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง) ปัญหาว่าผู้ทรงจะฟ้องผู้รับอาวัลได้รับผิดได้หรือไม่

ตัวอย่างเช่น นาย ก. ปลอมลายมือชื่อของ A ส่งจ่ายเช็คผู้ถือให้แก่ ข. จากนั้น ข. สลักหลังส่งมอบเช็คพิพาทให้แก่ ค. ต่อมา ค. นำเช็คพิพาทไปขึ้นเงิน ปัญหาว่า ค. จะมาฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ A และ ข. ได้หรือไม่

ธงคำตอบ ป.พ.พ.มาตรา 1006 และมาตรา 1008 วางหลักว่าหากลายมือชื่อใดในตัวเงินเป็นลายมือชื่อปลอม ลายมือชื่อปลอมนั้นย่อมเป็นอันเสียไป ผู้ใดจะอ้างอิงแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอมไม่ได้ แต่การที่ตัวเงินมีลายมือชื่อปลอมนี้ก็หากกระทบกระทั่งถึงลายมือชื่ออื่นที่สมบูรณ์ในตัวเงินไม่

กรณีนาย A ผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อ ลายมือชื่อปลอมของนาย A ย่อมเป็นอันเสียไปตามมาตรา 1008 วรรค 1 อีกทั้ง A ก็มิได้เป็นผู้ลงลายมือชื่อของตนในเช็คพิพาท A จึงไม่ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คนั้นตามมาตรา 900 ด้วยเหตุนี้ ค. จึงไม่อาจที่จะมาฟ้อง A ให้รับผิดชอบเช็คพิพาทได้

ส่วนกรณีนาย ข. ซึ่งเป็นผู้สลักหลังเช็คชนิดผู้ถือ ซึ่งถือเป็นการอาวัลผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 921 นั้น แม้ลายมือชื่อของ A ผู้ส่งจ่ายจะเป็นลายมือชื่อปลอมก็เป็นอันเสียไปเฉพาะของ A หากกระทบกระทั่งถึงลายมือชื่อของ ข. ผู้รับอาวัล ซึ่งเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงไม่ ลายมือชื่อของ ข. ยังสมบูรณ์ ตามมาตรา 1006

คดีมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยประการต่อมาคือ แล้ว ข. จะต้องรับผิดชอบต่อ ค. ผู้ทรงหรือไม่ แม้ A จะไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คเพราะมิใช่ผู้ลงลายมือชื่อ ส่งจ่ายก็ตาม แต่ลายมือชื่อที่ทรงดังกล่าวก็เป็นลายมือชื่อของ ก. ผู้ที่ปลอมเช็คพิพาทยังคงเป็นตัวเงินตามกฎหมาย เมื่อ ข. ลงลายมือชื่อในฐานะผู้รับอาวัลผู้ส่งจ่าย ข. ก็ต้องรับผิดชอบต่อความที่ระบุในเช็คพิพาทนั้น หากเช็คพิพาทไม่สมบูรณ์ไม่ ด้วยเหตุนี้ ข. จึงต้องรับผิดชอบต่อ ค. ในฐานะเป็นผู้รับอาวัลผู้ส่งจ่าย ตามมาตรา 900, 921, 940, 967 และมาตรา 989 (เทียบฎีกาที่ 2168/2536)

หมายเหตุ สรุปความได้ว่า แม้ลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายจะเป็นลายมือชื่อปลอม เป็นเหตุให้ผู้ส่งจ่ายไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 900, 1008 แต่ตัวผู้รับ อาวัลผู้ส่งจ่ายก็ยังคงต้องรับผิดชอบต่อความในตัวเงินนั้นทั้งนี้เพราะ

(1) ลายมือชื่อผู้รับอ่าวัดเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง การที่ลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายปลอม ไม่ทำให้ลายมือชื่อผู้รับอ่าวัดเสียไปตามมาตรา 900, 1006

(2) แม้ลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายจะเป็นลายมือชื่อปลอม แต่ก็ยังเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ที่ปลอม ฉะนั้นตัวเงินยังคงมีรายการสมบูรณ์เท่ากับผู้รับอ่าวัด รับอ่าวัดบุคคลที่ปลอมลายมือชื่อนั้น

(3) ความจริงแล้วฎีกาข้างต้นผู้ทรงสามารถไปฟ้อง ก. ผู้ที่ปลอมลายมือชื่อ ได้ด้วย เพราะเป็นผู้ที่ลงลายมือชื่อตามมาตรา 900 คำนึงการที่ ข. มารับอ่าวัดผู้ส่งจ่ายก็เท่ากับเป็นการอ่าวัด ก. ผู้ที่ปลอมนั่นเอง

(4) มีข้อสงสัยกันว่า กรณีผู้รับอ่าวัดผู้ส่งจ่ายที่เป็นลายมือชื่อปลอมนี้ศาลฎีกาไม่ถือว่าเป็นการแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอมตามมาตรา 1008 และก็ไม่ได้อธิบายด้วยว่า ผู้รับอ่าวัดเป็นผู้ต้องตัดบท หรือไม่ (ฉะนั้นเวลาตอบข้อสอบก็ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นนี้ไป)

- มาตรา 1010, 1011 ^{*}ตัวเงินถูกลักและ^{*}ตัวเงินหาย

1. เมื่อผู้ทรงทราบว่าตัวเงินหายหรือถูกลัก ต้องแจ้งให้ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินในตัวทราบทันทีเพื่อบอกปิดไม่ให้เงินตามตัว (มาตรา 1010)

2. ถ้าตัวเงินหายก่อนถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงมีสิทธิร้องขอให้ผู้ส่งจ่ายให้ออกตัวเงินมีเนื้อความเดียวกันแก่ตนอีกฉบับหนึ่งก็ได้ (มาตรา 1011 วรรค 1) แต่ถ้าผู้ส่งจ่ายบอกปิดไม่ยอมออกตัวเงินให้ อาจถูกบังคับให้ออกก็ได้ (มาตรา 1011 วรรค 2)

ข้อควรพิจารณา

① การแจ้งให้ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินในตัวทราบ เพื่อบอกปิดไม่ให้เงินตามตัว (ตามมาตรา 1010) ต้องแจ้งก่อนที่จะมีการใช้เงินตามตัว หากมีการใช้เงินตามตัวไปก่อนได้รับแจ้ง ผู้ที่ใช้เงินไป ก็ไม่ต้องรับผิดชอบผู้ทรงตามมาตรา 1010 (ฎีกาที่ 2651/2529 (ป))

ฎีกาที่ 2651/2529 (ป) จำเลยทั้งสามซื้อพลอยจากโจทก์แล้วออกเช็คพิพาทลงวันที่ล่วงหน้าชำระหนี้ค่าพลอยให้โจทก์ ต่อมาเช็คนั้นหายไปจากความครอบครองของโจทก์และมีผู้แก้ไขวันออกเช็คและนำเช็คดังกล่าวเบิกเงินไปในบัญชีของจำเลยที่ธนาคารไป ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์ของโจทก์มีส่วนทำให้เกิดกรณีเช็คพิพาทถูกลักโจทก์มีส่วนผิดเป็นเหตุให้เช็คพิพาทหายไปและเช็คนั้นได้ใช้เงินแล้ว หนี้ที่จำเลยต้องชำระราคาพลอยให้แก่โจทก์ย่อมจะระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 321 วรรคสาม จำเลยทั้งสามไม่ต้องรับผิดชอบชำระค่าพลอยที่ซื้อไปจากโจทก์ให้แก่โจทก์อีก แม้เมื่อโจทก์ทราบว่าเช็คหายโจทก์ให้รับบอกแก่จำเลยและธนาคารเพื่อไม่ให้ใช้เงินแล้ว แต่ปรากฏว่าโจทก์บอกกล่าวแก่จำเลยหลังจากที่มีการใช้เงินตามเช็คแล้วการบอกกล่าวจึงไม่เป็นประโยชน์ โจทก์ไม่ได้ระงับความคุ้มครองตามมาตรา 1010, 1011 จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบชำระค่าพลอยแต่ให้แก่โจทก์อีก

② การร้องขอให้ผู้ส่งจ่ายออกตัวเงินที่ “มีเนื้อความเดียวกัน” (ตามมาตรา 1011 วรรค 1) หมายถึง ต้องมีสาระสำคัญใช้บังคับกันได้เช่นตัวเงินฉบับเดิมเท่านั้น มิได้หมายความว่าต้องมีข้อความเหมือนเดิมทุกประการ (คร. 738/2544)

คร. 738/2544 คำว่า “เนื้อความเดียวกัน, ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1011 มิได้หมายความว่าต้องมีข้อความเหมือนเดิมทุกประการ มิฉะนั้นวรรคสองของมาตราเดียวกันนี้คงไม่บัญญัติว่า “หากผู้สั่งจ่ายรับคำขอร้องตั้งว่ามานั้นแล้ว หากบอกปิดไม่ยอมให้ตัวเงินคู่ฉบับเช่นนั้นอาจจะถูกบังคับให้ออกให้ก็ได้” ซึ่งการบังคับดังกล่าว เป็นกรณีที่ต้องใช้สิทธิทางศาล หากจะต้องลง วัน เดือน ปี เหมือนเดิมทุกประการตัวเงินอาจขาดอายุความหรือไม่ สามารถบังคับด้วยเหตุอื่น กฎหมายมิได้มีเจตนารมณ์เช่นนั้น คำว่า “เนื้อความเดียวกัน” จึงมีความหมายแต่เพียงว่า จะต้องมีการสำคัญใช้บังคับได้เช่นตัวเงินฉบับเดิม

ย่อตัวบท † ตัวเงิน

- หมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา 898 ตัวเงินมี 3 ประเภท คือ ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงินและเช็ค

มาตรา 899 ข้อความใดซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ถ้าเขียนลงในตัวเงินข้อความนั้นหาเป็นผลอย่างใดแก่ตัวเงินไม่

มาตรา 900 บุคคลใดลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน ย่อมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้น

มาตรา 901 บุคคลใดลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน และได้เขียนแถลงว่าทำการแทนอีกบุคคลอื่นไซ้ บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้น

มาตรา 902 ถ้าตัวเงินลงลายมือชื่อของบุคคลหลายคน มีทั้งบุคคลซึ่งไม่อาจเป็นคู่สัญญาแห่งตัวเงินได้เลยหรือเป็นได้แต่ไม่เต็มผลไซ้ ท่านว่าหากกระทบถึงความรับผิดชอบของบุคคลอื่นนอกนั้นซึ่งต้องรับผิดชอบตามตัวเงิน

มาตรา 903 ในการใช้เงินตามตัวเงิน ห้ามมิให้ให้วันผ่อน

มาตรา 904 ผู้ทรงหมายควมว่า บุคคลผู้มีตัวเงินไว้ในครอบครองในฐานะผู้รับเงิน หรือเป็นผู้รับสัถ์หลัง ถ้าเป็นตัวเงินสั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ ผู้ถือก็นับว่าเป็นผู้ทรงเหมือนกัน

มาตรา 905 ภายในบังคับมาตรา 1008 ผู้ได้ตัวเงินไว้ในครอบครองถ้าได้แสดงให้เห็นปรากฏสิทธิด้วยการสลัถ์หลังไม่ขาดสาย ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

บุคคลใดต้องปราศจากตัวเงินไปจากความครอบครอง ท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงให้เห็นปรากฏสิทธิตามวรรคก่อน หากจำต้องสละตัวเงินไม่ เว้นแต่จะได้มาโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ความในวรรคก่อนให้ใช้แก่ตัวผู้ถือด้วย

- หมวด 2 ตัวแลกเงิน

มาตรา 908 อันตัวแลกเงินนั้น คือหนังสือตราสาร ซึ่งผู้สั่งจ่ายสั่งผู้จ่ายให้ใช้เงินแก่ผู้รับเงิน

มาตรา 909 ตัวแลกเงินต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน
- (4) วันถึงกำหนดใช้เงิน (ศึกษาคู่มือกับมาตรา 913)
- (6) ชื่อผู้รับเงิน หรือคำจดแล้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ
- (7) วันและสถานที่ออกตัวเงิน

มาตรา 910 วรรค 1 ตัวแลกเปลี่ยนอันมีรายการขาดตกบกพร่องตามมาตราก่อนย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเปลี่ยน

วรรคท้าย ถ้ามิได้ลงวันที่ออกตัว ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำการโดยสุจริต จะลงวันที่ถูกต้องแท้จริงลงไปก็ได้

มาตรา 911 ผู้สั่งจ่ายจะเขียนลงในตัวแลกเปลี่ยนว่าในการใช้เงินตามตัวแลกเปลี่ยนจะพึงคิดดอกเบี้ยก็ได้
หมายเหตุ ศึกษาคู่กับมาตรา 968 (2) เรื่องการคิดดอกเบี้ยหลังผิดนัดในตัวแลกเปลี่ยนและตัวสัญญาใช้เงิน

มาตรา 913 วันถึงกำหนดใช้เงินนั้นย่อมเป็นดังนี้

(3) เมื่อทวงถามหรือเมื่อได้เห็น

มาตรา 914 ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังย่อมสัญญาว่าเมื่อตัวเงินนั้นให้ยื่น โดยชอบจะมีผู้ใช้เงินให้

มาตรา 915 (1) ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะเขียนข้อกำหนดคลังหรือจำกัดความรับผิดชอบของคนต่อผู้ทรงในตัวแลกเปลี่ยนก็ได้

มาตรา 916 บุคคลผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเปลี่ยนจะยกข้อต่อสู้อันอาศัยระหว่างตนกับผู้สั่งจ่ายหรือกับผู้ทรงตนก่อนขึ้นชั้นผู้ทรงไม่ให้ เว้นแต่การโอนจะมีขึ้นด้วยการคบคิดฉ้อฉล

มาตรา 917 วรรค 1 ตัวแลกเปลี่ยนยอมโอนได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบ

หมายเหตุ มาตรา 917 วรรค 1 ต้องศึกษาควบคู่ไปกับมาตรา 904, 905 เรื่องหลักเกณฑ์การเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายและมาตรา 919, 920 เรื่องการสลักหลัง

มาตรา 917 วรรค 2 ถ้าผู้สั่งจ่ายเขียนข้อความลงในด้านหน้าตัวเงินว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” ตัวเงินนั้นยอมโอนได้แต่อย่างการโอนสามัญ (มาตรา 306 การโอนสิทธิเรียกร้อง)

หมายเหตุ มาตรา 306 การโอนหนี้อันจะพึงชำระแก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนนี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ได้ต่อเมื่อได้บอกกล่าวการโอนนั้นไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมด้วยในการโอนนั้น ถ้าบอกกล่าวหรือความยินยอมนี้ต้องทำเป็นหนังสือ

มาตรา 918 ตัวผู้ถือหนี้ยอมโอนได้ด้วยการส่งมอบให้แก่กัน

มาตรา 919 ถ้าสลักหลังต้องเขียนลงในตัวเงินและลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง

การสลักหลังมี 2 วิธี วิธีแรกคือ “สลักหลังเฉพาะ” โดยระบุชื่อผู้รับประโยชน์และลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง วิธีที่สองคือ “สลักหลังลอย” โดยเพียงลงลายมือชื่อผู้สลักหลังด้านหลังตัวเงินโดยไม่ระบุชื่อผู้รับประโยชน์

มาตรา 920 การสลักหลังยอมโอนไปซึ่งบรรดาสิทธิอันเกิดแต่ตัวเงิน

มาตรา 920 วรรค 2 (3) การสลักหลังลอยนั้น ผู้ทรงจะโอนต่อไปโดยส่งมอบก็ได้

มาตรา 921 การสลักหลังตัวผู้ถือยอมเป็นเพียงการอ่าวัดผู้สั่งจ่าย

มาตรา 922 การสลักหลังต้องเป็นข้อความอันปราศจากเงื่อนไข ถ้าระบุไว้ให้ถือว่าเงื่อนไขนั้นมิได้มีไว้เลย

การสลักหลังโอนบางส่วนเป็น โฉมจะ

มาตรา 926 เมื่อใดคำสลักหลังมีคำว่า “ราคาเป็นจํานำ” ท่านว่าผู้ทรงจะใช้สิทธิอันเกิดแต่ตัวนั้นได้ ทั้งนี้ แต่ถ้าผู้ทรงสลักหลังต่อไป การสลักหลังนั้นใช้ได้เพียงคำสลักหลังของตัวแทน

มาตรา 931 การรับรองพึงทำได้โดยเขียนทั้งในด้านหน้าตัวแลกเงินว่า “รับรองแล้ว” และลงลายมือชื่อผู้จ่าย อนึ่งเพียงแก่ผู้จ่ายลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวแลกเงินก็ถือเป็นการรับรองแล้ว

มาตรา 937 เมื่อผู้จ่ายรับรองตัวแลกเงินแล้ว ย่อมผูกพันในวันที่จะต้องจ่ายเงินตามจำนวนในตัวแลกเงิน

มาตรา 938 ตัวเงินจะมีผู้ค้ำประกันการใช้เงินก็ได้ ซึ่งเรียกว่า “อ่าวัด”

อันอ่าวัดนั้นบุคคลภายนอกหรือคู่สัญญาแห่งตัวเงินจะเป็นผู้รับอ่าวัดก็ได้

มาตรา 939 การอ่าวัดนั้นยอมทำได้โดยเขียนลงในตัวเงิน

ในการนี้พึงใช้คำว่า “ใช้ได้เป็นอ่าวัด” หรือข้อความทำนองเดียวกันแล้วลงลายมือชื่อผู้รับอ่าวัด

อนึ่งเพียงแต่ลงลายมือชื่อด้านหน้าตัวเงินก็ถือว่าเป็นการอ่าวัดแล้วเว้นแต่เป็นลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายหรือผู้จ่าย

การรับอ่าวัดต้องระบุด้วยว่ารับประกันบุคคลใด ถ้าไม่ระบุให้ถือว่ารับประกันผู้สั่งจ่าย

มาตรา 940 ผู้รับอ่าวัดต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกับผู้ที่ตนประกัน

แม้ว่าความรับผิดชอบของบุคคลที่ตนประกันจะตกเป็นอันใช้ไม่ได้ไม่ว่าเพราะเหตุใด นอกจากเพราะทำผิดแบบระเบียบ อ่าวัดก็ยังคงสมบูรณ์

เมื่อผู้รับอ่าวัดได้ใช้เงินตามตัวเงินแล้ว ย่อมได้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลซึ่งตนประกันไว้กับทั้งบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบตัวผู้นั้น

มาตรา 948 ถ้าผู้ทรงยอมผ่อนเวลาได้แก่ผู้จ่าย ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาคนก่อนๆ ซึ่งมิได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

มาตรา 959 ผู้ทรงจะไล่เบี้ยผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และบุคคลอื่นซึ่งต้องรับผิดชอบตัวเงินได้เมื่อ

ก) ตัวถึงกำหนดแล้วไม่ใช้เงิน

ข) ตัวยังไม่ถึงกำหนด ในกรณี

(1) เขาบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน

(2) ผู้จ่ายงดเว้นการใช้หนี้

มาตรา 967 ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง ผู้รับรอง และผู้รับอ่าวัด ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรง

ผู้ทรงมีสิทธิว่ากล่าวเอาแก่บุคคลเหล่านั้นเรียงตัว หรือรวมกันก็ได้โดยไม่ต้องดำเนินตามลำดับที่เข้ามาผูกพัน

สิทธิเช่นเดียวกันนี้ย่อมมีแก่บุคคลซึ่งลงลายมือชื่อในตั๋วเงินและเข้าถือเอาตั๋วเงินนั้นในการที่จะบังคับเอาแก่ผู้ที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนตน

มาตรา 968 ผู้ทรงมีสิทธิเรียกร้องเอา

- (1) จำนวนเงินตามตั๋วแลกเงิน
- (2) ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันถึงกำหนด

หมายเหตุ ถ้าเป็นเรื่องของการไต่เบียดกันเองระหว่างคู่สัญญาคนก่อนๆ ที่ใช้เงินให้แก่ผู้ทรง และเข้าถือเอาตั๋วเงินนั้นให้ใช้มาตรา 969

มาตรา 969 คู่สัญญาซึ่งเข้าถือและใช้เงิน อาจเรียกเอาจากคู่สัญญาซึ่งต้องรับมือต่อตนได้คือ

- (1) เงินซึ่งตนใช้ไป
- (2) ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันที่ใช้เงินไป

- **มาตรา 971** สิทธิไต่เบียดมีแต่เฉพาะคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบ

มาตรา 971 ผู้ส่งจ่าย ผู้รับรอง หรือ ผู้สลักหลังคนก่อน ห้ามสิทธิไต่เบียดคู่สัญญาฝ่ายซึ่งตนต้องรับผิดชอบต่อเขาอยู่ก่อนไม่

หมวด 3 ตั๋วสัญญาใช้เงิน

- **มาตรา 982** ลักษณะของตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 982 ตั๋วสัญญาใช้เงิน คือ หนังสือตราสารชื่อผู้ออกตั๋วให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้รับเงิน

- **มาตรา 983** รายการในตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 983 ตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (2) คำมั่นสัญญาอันปราศจากเงื่อนไขว่าจะใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน
- (5) ชื่อหรือชื่อผู้รับเงิน (ไม่มีคำว่าล่าจดแจ้งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ)
- (6) วันออกตั๋วสัญญาใช้เงิน

- **มาตรา 984** ตั๋วสัญญาใช้เงินอันที่รายการขาดตกบกพร่อง

มาตรา 984 วรรคหนึ่ง ตราสารอันมีรายการขาดตกบกพร่องจากที่ระบุในมาตราก่อนย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 984 วรรคท้าย ถ้ามิได้ลงวันออกตั๋ว ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งกระทำการโดยสุจริตจะจาดวันถูกต้องแท้จริงลงไปก็ได้

- **มาตรา 985** ให้นำบทบัญญัติในตัวแลกเงินมาใช้แก่ตั๋วสัญญาใช้เงินด้วย

- **มาตรา 986** วรรค 2 ตั๋วสัญญาใช้เงินให้ใช้เงินเมื่อได้เห็น

มาตรา 986 วรรค 2 ตั๋วสัญญาใช้เงินให้ใช้เงินเมื่อได้เห็นนั้น ต้องนำยื่นให้ผู้ออกตั๋วจรรยาภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ลงในตั๋วตามมาตรา 928

หมวด 4 เช็ค

- มาตรา 987 ลักษณะของเช็ค

มาตรา 987 อันว่าเช็คนั้นคือ หนังสือตราสารซึ่งผู้สั่งจ่ายส่งธนาคารให้ใช้เงินเมื่อทวงถามให้แก่ผู้รับเงิน

- มาตรา 988 รายการในเช็ค

มาตรา 988 เช็คนั้นต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน
- (4) ชื่อผู้รับเงินหรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ
- (6) วันออกเช็ค

- มาตรา 989 ให้นำบทบัญญัติในตัวแลกเงินมาใช้กับเช็ค

- มาตรา 990 ผู้ทรงต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินภายในกำหนด

มาตรา 990 ผู้ทรงต้องยื่นเช็คให้แก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน ถ้าเป็นเช็คที่ออกในเมืองเดียวกับที่ให้ใช้เงินตามเช็คต้องยื่นภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกเช็ค ถ้าออกคนละเมืองต้องยื่นภายใน 3 เดือนนับแต่วันออกเช็ค มิฉะนั้นยอมสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สลักหลังทั้งปวงทั้งเสียสิทธิเอาแก่ผู้สั่งจ่ายเพียงเท่าที่ผู้สั่งจ่ายจะเสียหาย เพราะไม่ยื่นภายในกำหนด

- มาตรา 991 อำนาจของธนาคารที่จะใช้ดุลยนิจไม่ใช้เงินตามเช็ค

มาตรา 991 ธนาคารต้องใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง เว้นแต่

- (1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายพอที่จะจ่ายเงินตามเช็ค
- (2) เช็คยื่นเมื่อพ้น 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค หรือ
- (3) มีคำบอกกล่าวว่าเป็นเช็คหายหรือถูกลักไป

- มาตรา 992 บทบัญญัติห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็ค

มาตรา 992 หน้าที่และอำนาจของธนาคารซึ่งจะใช้เงินตามเช็คสิ้นสุดไปในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีคำบอกห้ามใช้เงิน
- (2) รู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย

- มาตรา 994 เช็คขีดคร่อม

มาตรา 994 เช็คขีดคร่อมให้ธนาคารใช้เงินตามเช็คเฉพาะแก่ธนาคารเท่านั้น

ถ้ากรอกชื่อธนาคารใดลงในช่องขีดคร่อมเช็คนั้นเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะและต้องเงินตามเช็คแก่ธนาคารนั้น

หมวด 5 อายุความ

- มาตรา 1001 อายุความฟ้องผู้รับรอง ผู้ออกตัว⁺

มาตรา 1001 คดีฟ้องผู้รับรองหรือผู้ออกตัวห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 3 ปีนับแต่ตัวถึงกำหนด

- มาตรา 1002 อายุความผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง

มาตรา 1002 คดีผู้ทรงฟ้องผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่ายห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่ตัวถึงกำหนด

- มาตรา 1003 อายุความผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ย

มาตรา 1003 คดีผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 6 เดือนนับแต่วันเข้าถือเอาและใช้เงินตามตัว⁺

หมวด 6 ตัวเงินปลอม

- มาตรา 1006 ลายมือชื่อปลอม

มาตรา 1006 ลายมือชื่อใดในตัวเงินปลอมหากกระทบถึงความสมบูรณ์ของลายมือชื่อในตัวเงินไม่

- มาตรา 1007 การแก้ไขข้อความในตัวเงิน⁺

มาตรา 1007 ถ้ามีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความสำคัญในตัวเงิน โดยคู่สัญญาตามตัวเงินทั้งปวงไม่ยินยอม ตัวเงินนั้นเป็นอันเสียไป แต่ยังคงใช้ได้ต่อคู่สัญญาผู้แก้ไข หรือยินยอมช่วยในการแก้ไข กับคู่สลักหลังภายหลัง

แต่ถ้าการแก้ไขนั้นไม่ประจักษ์ และตัวเงินตกอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้ทรงจะยกเอาประโยชน์จากตัวเงินนั้นได้เสมือนว่ามีได้มีการแก้ไข และจะบังคับตามเนื้อความเดิมแห่งตัวเงินก็ได้-

- มาตรา 1008 ผลของการที่ตัวเงินมีลายมือชื่อปลอม

มาตรา 1008 ภายในบังคับกับมาตรา 949 และ มาตรา 1009 เมื่อใดลายมือชื่อในตัวเงินเป็นลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจ ท่านว่าลายมือชื่อนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ผู้ใดจะอ้างอิงแสวงสิทธิผ่านลายมือชื่อนั้นเพื่อยึดหน่วงตัวเงินไว้ หรือทำให้ตัวเงินหลุดพ้น หรือบังคับการใช้เงินไม่ได้เว้นแต่ผู้นั้นจะเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกเอาชื่อลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้

- มาตรา 1009 บทบัญญัติคุ้มครองธนาคารที่จ่ายเงินตามเช็คที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม

มาตรา 1009 ถ้าธนาคารใช้เงินตามเช็คไปตามทางค้าปกติ โดยสุจริตและปราศจากประมาทเดินเล่อ แม้ว่าลายมือชื่อผู้รับเงินหรือผู้สลักหลังจะเป็นลายมือชื่อปลอมก็ตาม ก็ถือว่าธนาคารใช้เงินไปถูกต้องระเบียบ

